

σχοηλιαστές

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΜΕΤΑ ΤΙΣ
ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΚΑΒΓΑΔΕΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΘΟΔΩΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΞΩ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ

A

ν ο Σχολιαστής απέφυγε, με ελάχιστες εξαιρέσεις, να άναμιχθεί στην προεκλογική διαμάχη διαφεύγοντας προς τή Νύχτα, επανέρχεται σ' αυτό τό τεύχος παρατάσσοντας μιά σειρά πολιτικές απόψεις προερχόμενες από ένα χώρο πού έκλογικά δέν ύπήρξε καί πού δέν είχε συνεπώς τήν εύκαιρία νά έκφραστεί. Εύλογο λοιπόν τό

κοινό πάθος γιά άνάλυση.

Μιά άνάλυση άναγκαία, άν μή τί άλλο, γιά νά χάσουν τά έκλογικά ποσοστά τή θαυματοργό δύναμη νά ήγεμονεύουν στην πολιτική σκέψη καί πρακτική. Δύο μονάδες πάνω ή Ν.Δ., έξι μονάδες κάτω τό ΠΑΣΟΚ, πάνω από τίς τρείς τό ΚΚΕ έσωτ. Καί τό μόνο πού μετά από τόσες περιπέτειες αλλάζει είναι ή έδρα του Γιαγκου Πεσμαζόγλου πού περνά στη Νέα Δημοκρατία.

'Αλλ' άφου περάσαμε χωρίς πολλές άπώλειες τίς μάχες τόσο των Ευρωπαϊκών Έκλογών, όσο καί του Πανερωπαϊκού Πρωταθλήματος ποδοσφαίρου, καιρός νά δώσουμε τήν προσοχή πού οφείλουμε σ' ένα θεσμό πού γεννήθηκε στην Ελλάδα καί τώρα άπειλεί, χωρίς καλά καλά νά μάς ρωτήσει, νά επιστρέψει μόνιμα, σάν επαναπατριζόμενος μετανάστης. 'Ο Σχολιαστής, σταθμίζοντας γιά πρώτη φορά τή μεγάλη εύθύνη πού δλοι έχουμε γιά τήν τυχόν επιστροφή του θεσμού ρίχνει πρωτοπόρα τό σύνθημα: «Έξω οί 'Ολυμπιακοί από τήν 'Ολυμπία». 'Αρχαίο Πνεύμα 'Αθάνατο, φυλάξου!

Όμως, έκτός από τό 'Αρχαίο Πνεύμα, κινδυνεύουν καί άλλα ιερά όσο καί δσια: 'Η Γλώσσα μας πρώτα-πρώτα πού μετά τούς μεταρρυθμιστές των πνευμάτων κινδυνεύει τώρα νά γίνει βορά των θεματοφυλάκων τής νέας καθαρότητας. 'Αλλά καί τό ιερό δικαίωμα τής Δημιουργίας χρειάστηκε νά περιφρουρηθεί μέ ειδική δικαστική άπόφαση πού νομιμοποιεί χωρίς περιορισμούς τήν άπαγόρευση του Έργου. Νομιμοποίηση πού κατέστησε πλέον περιττή τήν προληπτική καί παραδειγματική της χρήση. Συνέχεια στο έόμενο...

‘Απλή, ανόθευτη, περιποιημένη... «αναλογική»

Σύμφωνα με λεπτομερείς υπολογισμούς τόσο του κ. Μαρούδα όσο και της «Μεσημβρινής» αν οι πρόσφατες εκλογές ήταν βουλευτικές το ΠΑΣΟΚ θα έπαιρνε (με το ισχύον εκλογικό σύστημα) 151 ή 152 βουλευτές, διατηρώντας την αυτοδυναμία του. Ούτε λόγος βέβαια για αυτοδυναμία με το σύστημα της απλής αναλογικής, που εφαρμόστηκε στις Ευρωεκλογές. Άλλα και τό κάποτε «φαβορί» σύστημα του διακόσια-εκατό (200 βουλευτές με απλή αναλογική — 100 με ένισχυμένη) δεν φαίνεται να δίνει την ποθητή λύση. Τό πολύ 140 βουλευτές θα εξέλεγε τό ΠΑΣΟΚ με τό 42% τών ψήφων.

Άλλα τό ισχύον σύστημα πλεονεκτεί σ’ άλλο ένα σημείο. Οί ψηφοφόροι της Άριστερας στίς περιφέρειες όπου δεν εκλέγουν βουλευτή δεν θά’χουν κανένα πρόβλημα νά ψηφίσουν ΠΑΣΟΚ, ανεβάζοντας τό ποσοστό του, ενώ συγχρόνως δεν μειώνουν τήν κοινοβουλευτική δύναμη τών κομμάτων τους. Θά ξανάχαμε έτσι τήν ιδανική πριμοδότηση πού είναι παραδοσιακή στήν Ελλάδα (π.χ. εκλογές του Φλεβάρη ’64). Με τήν απλή αναλογική (έστω και γιά τούς μισούς βουλευτές) ή δυνατότητα νά αναδείξουν τά άριστερά κόμματα βουλευτή δεν έχει πιά γεωγραφικά όρια και ή ανέξοδη πριμοδότηση πρός τό ΠΑΣΟΚ γίνεται πλέον αδύνατη.

Όποτε; Όποτε ζητείται... λύση. Πού νά διατηρεί και τήν πίττα ολάκερη και τό σκύλο χορτάτο. Και ή προγραμματική υπόσχεση γιά «σύστημα» απλής αναλογικής πρέπει κάπως νά κρατηθεί, και ή αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ νά εξασφαλιστεί. Άν ή επάνοδος του Μένιου Κουτσόγιωργα στό Υπουργείο Έσωτερικού δεν αποδώσει αυτή τή «χρυσή» λύση δεν μένει παρά ό δρόμος του συμβιβασμού πού θά διατηρήσει τήν ένισχυμένη αναλογική. Δηλαδή ή θά προκηρυχθούν με τήν κατάλληλη εύκαιρία (και τέτοια μπορεί νά είναι ή αδυναμία της παρούσης Βουλής νά εκλέξει Πρόεδρο της Δημοκρατίας) επείγουσες εκλογές, όποτε ή κυβέρνηση «δυστυχώς δεν θά προλάβει» νά αλλάξει τόν εκλογικό νόμο. Ή θά εξασφαλιστεί εκ τών προτέρων (ίσως και με κάποια ανταλλάγματα) ή άνοχη όλων τών κομμάτων γιά τή διατήρηση της ένισχυμένης. Δεν έχουμε παρά νά περιμένουμε.

K.B.

Μεσαίοι και... άκραίοι

Ή μισή περίπου από τήν καθαρή αύξηση τών ψήφων της Ν.Δ. στίς Ευρωεκλογές προέρχεται από δύο πηγές:

1. Από τούς Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης τών οποίων ή μαζική μεταστροφή υπέρ της Ν.Δ. θά πρέπει νά άπασχολεί σοβαρά τίς αρμόδιες υπηρεσίες. Σημειώνουμε ότ ή διαφορά ψήφων Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ στους τρεις νομούς (Έβρου και κυρίως Ξάνθης και Ροδόπης) είναι περίπου τό 0.5% του εκλογικού σώματος.

2. Από τούς άστικούς πληθυσμούς της Α΄ Αθήνας και της Α΄ Πειραιά όπου ή διαφορά ψήφων Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ αποτελεί ένα άλλο 0.5% του εκλογικού σώματος. Φαίνεται έδώ πώς κάποιοι «μεσαίοι» πού είχαν πιστέψει τό 1981 ότ είναι κι αυτοί «μή προνομιούχοι» και είχαν ελπίσει σέ μία καλύτερη μοίρα στόν ήλιο του ΠΑΣΟΚ διαψεύστηκαν οίκτρα.

Παλιότερα, στά χρόνια της Δεξιός, οί κοινωνικές κατηγορίες (άλλά και οί περιφέρειες) πού κατανήφριζαν τό κυβερνητικό κόμμα ένιωθαν συνήθως βαριά τήν εκδικητική μανία του Κράτους. Πόσο πιθανό είναι νά ακολουθήσει τό ΠΑΣΟΚ τή δοκιμασμένη τακτική πού τόσα είχε τότε αποδώσει;

K.B.

Τί μās περιμένει...

Ό πολιτικός σύμβουλος του Πρωθυπουργού κ. Άντώνης Στρατής σέ άρθρο του στό ΒΗΜΑ (10/6) μās προιδεάζει γιά τό τί μās περιμένει από μία πιθανή επάνοδο στήν Κυβέρνηση της Ν.Δ.:

«- Ή επιστροφή στό καθεστώς τών πολιτικών διακρίσεων, του μεταμφυλιακού διχασμού, τών φακελωμάτων και της παντοδυναμίας του χωροφύλακα.

- Ή επιστροφή στό μάντρωμα τών εργαζομένων, συνοδευόμενο από τήν ευγενή δράση τών ΜΑΤ, πού έχουν περιπέσει τελευταία σέ κατάσταση άρρωστίας (ΣΣ...!!!).

- Ή επιστροφή στό καθεστώς της πολεοδομικής άσδοκίας.

- Τό ξανακλείσιμο της γυνάκας στό σπίτι, γιατί σάν πολύ θάρρος πήραν οί μοντέρνες... σούφραζέτες με εκείνα τά περί Ισότητας, τών δύο φύλων.

- Τήν καθήλωση της νεολαίας στό θρανία (ΣΣ...;) και ίσως δεν θά ήταν άσχημο εκείνο τό παραδοσιακό κούρεμα» κλπ.

Καλά διαβάσατε. Δεν κάνατε λάθος. Είναι κομμάτι από άρθρο του Πολιτικού συμβούλου του Πρωθυπουργού!!

Όσοι ψηφίσατε ΠΑΣΟΚ, μās σώσατε κυριολεκτικά τίς τρίχες του κεφαλιού μας, ίσως και χωρίς νά τό ξέρετε...

Τί νά σχολιάσουμε έμεις...;

«Σήκω Μένιο νά τόν δείς...!»

Π. Παν.

‘Αμφιβολία

«Πολιτικοί παρατηρητές σχολίαζαν ότ μεγαλύτερη προσέλαση πρός τμήματα του εκλογικού σώματος της Ν.Δ. είχε τό ΚΚΕ έσωτερικού, από ό,τι τό ΠΑΣΟΚ» (ΑΥΓΗ, 20.6.84).

Ή όμιλία του Λεωνίδα Κύρκου στό Σύνταγμα άπευθυνόταν, ίσως περισσότερο από κάθε άλλη φορά, στόν «δεξιό συντηρητικό εργαζόμενο». Μέχρι σήμερα, τά «έθνικά άνοιγματα» πού έπιχείρησε κατά καιρούς τό ΚΚΕ έσωτ. είχαν καταλήξει στήν απομόνωση του άπ’ τήν πλειοψηφία τών άριστερών ψηφοφόρων και στή συντριπτική έπικράτηση του ΚΚΕ, πού τά συνθήματα κι ή πρακτική του θύμιζαν περισσότερο τήν παλιά Άριστερά. Γιά πρώτη φορά σ’ αυτές τίς εκλογές τό ΚΚΕ έσωτ. κατορθώνει νά κερδίσει έδαφος στήν ένδοκομουνιστική σύγκρουση. Και κατά γενική όμολογία ό λόγος του Λ. Κύρκου έπαιξε σημαντικά βοηθητικό ρόλο.

Τό εύλογο έρώτημα είναι τό ακόλουθο: Τί άπ’ τά δύο συμβαίνει; Άρχισε άραγε και ώρμάζει στό μυαλό τών άριστερών ψηφοφόρων ή ανάγκη γιά μία «έθνική άριστερή πολιτική», ή μήπως πείστηκαν τελικά κάποιοι «δεξιοί συντηρητικοί εργαζόμενοι» και άντέκρουσαν με τήν ψήφο τους τό ψευδοδύλημα της πόλωσης, ψηφίζοντας άξιοκρατικά;

Δ.Ψ.

‘Ο Γκουαταρί γιά τόν Νέγκρι

Ένα δικαστήριο της Ρώμης καταδίκασε τόν Τόνι Νέγκρι σέ 30 χρόνια φυλακή. ‘Ο Φελίξ Γκουαταρί γράφει σχετικά στό περιοδικό *Les Nouvelles* (20.6.84):

«Αυτή ή παράλογη απόφαση επισφραγίζει μιά παράλογη δίκη. Μόλις οί κατηγορίες κατά τών διανοουμένων της 7ης ‘Απρίλη (ήμέρα της σύλληψης τών αυτόνομων, τό 1979) αποδεικνύονταν άβάσιμες, έφευρίσκονταν καινούριες. Στο σύνολο τέσσερεις άναθεωρήσεις.

Στήν άρχή, ίδού ό Νέγκρι «έγκέφαλος» της άπαγωγής και της δολοφονίας του ‘Αλντο Μόρο. Φαίνεται ότι ύπήρχαν αποδείξεις: ειδικοί άναγνώρισαν τή φωνή του σέ μαγνητοφωνημένα τηλεφωνήματα. Πάει αυτό!

Στή συνέχεια άνακαλύπτουν ότι ό Νέγκρι είναι ό άνώτατος — αλλά κρυφός! — άρχηγός τών ‘Ερυθρών ταξιαρχιών. Αυτή ή θέση στηρίζεται σέ άποδείξεις δίχως άρχή και τέλος. Στήν πραγματικότητα, οί «ταξιαρχίτες» μισούσαν τόν Νέγκρι και τό διαψεύδουν. Πάει αυτό!

Νά τώρα πού συζητιέται ή «ένοπλη εξέγερση κατά του κράτους» της όποιας κανείς δέν είδε ποτέ τά άποτελέσματα. ‘Εντούτοις, δεκαεπτά πολιτικές δολοφονίες έγγράφονται στό παθητικό του Νέγκρι. Σύντομα, οί κατηγοροί άνακρούουν πρύμναν και του άποδίδουν τήν «ήθική ευθύνη» του μακελειού. Πάει κι αυτό!

Τέλος, οί εισαγγελείς άπαλείφουν τίς κατηγορίες γιά πολιτικά έγκλήματα και διατηρούν μόνο τά ποινικά. Κι αυτό, γιά νά πιέσουν τή γαλλική κυβέρνηση και νά πετύχουν τήν έκδοση του κατηγορούμενου.

Σίγουρα, ή δημοκρατική ‘Ιταλία άπέχει πολύ άπ’ τό γκουλάγκ: έντούτοις, είναι φανερό ότι τα δικαστήρια της Ρώμης έχουν μιά συμπεριφορά πού προσειδιάζει σέ όλοκληρωτικά κράτη. Είναι έξοκληρού στά χέρια πολιτικών φατριών πού μέ τό πρόσημα του άντι-τρομοκρατικού άγώνα θέλουν νά φιμώσουν μιά όλόκληρη γενιά διανοουμένων της άμφισβήτησης».

Φελίξ Γκουαταρί

ΚΚΕ: ή άπώλεια της «έθνικής» ευκαιρίας

Διόμισι χρόνια πριν, τό ΚΚΕ ξεκίνησε άπό τά ίδια ποσοστά, (γύρω στό 11%) μέ τά φετινά. ‘Αναλάμβανε όμως, μέσα στίς συνθήκες της κυβερνητικής άλλαγής του ‘81, ρόλο, καθήκοντα και ευθύνες πρωτόγνωρες γιά τήν πορεία του μετά τή μεταπολίτευση. ‘Αν μέχρι τό ‘81 άρκούσε ή ένδοκομμουνιστική διένεξη στόν τόπο μας γιά νά του δίνει άμεσο πολιτικό στόχο και προοπτική, ή νίκη του ΠΑΣΟΚ συνέπεσε και μέ τό άπό μεριάς του όριστικό ξεκαθάρισμα λογαριασμών μέ τόν «άλλο κομμουνιστικό πόλο». Στά χέρια του ήταν τότε έστω και στίς πρώτες στιγμές

της ήττας της δεξιάς, νά διεκδικήσει μιάν «άλλη πορεία γιά τό έθνος». ‘Η συναίσθηση μάλιστα ενός τέτοιου ρόλου δέν έλειψε ούτε άπό τά άπλά μέλη του. ‘Εγκαταλείποντας τήν γνωστή «κλειστή» νοοτροπία τους, φάνηκαν νά ‘χουν τήν άνάγκη νά συνδιαλεχθούν και νά άφουγκραστούν άπόψεις και γεγονότα πού ξεπερνούσαν τά καθημερινά ενός πολιτικού μικροχώρου, έστω και της τάξης του 11%.

‘Ακολούθησαν τά προβλήματα της διακυβέρνησης άπό τό ΠΑΣΟΚ. ‘Ως γνωστόν, άκόμα και μέ τή μορφή θεαματικών ύπαναχωρήσεων. ‘Οχι μόνο στήν ΕΟΚ, τό ΝΑΤΟ ή τίς Βάσεις (όπου θά μπορούσες νά υποστηρίξεις ότι τά ζητήματα γίνονται κάπως πιο σύνθετα), αλλά και σέ ζητήματα άμέσως προσιτά στή μαζική παρέμβαση τών λαϊκών στρωμάτων, συμπεριλαμβανομένων αυτών πού βρίσκονται σέ στενή σχέση μέ τό ΚΚΕ.

‘Αν όμως αυτή ή πορεία προκάλεσε τήν έπίμονη κριτική του ΚΚΕ,

αυτή ή κριτική, άπό τό Φθινόπωρο του ‘83, μόνιμο μέλημά της έχει τό ψάρεμα και, κυρίως, τή συγκράτηση ψήφων, στή διαρροή τους προς τό ΠΑΣΟΚ. Κρίσιμη καμπή, ή ήττα του ΚΚΕ, μέ τήν έπιβολή του ‘Αρθρου 4, τήν άνοιξη του ‘83. ‘Η μήπως τό σοβιετικό μοντέλο αποτέλεσε καθοριστικό έμπόδιο γιά τή νικηφόρα έκβαση εκείνης της μάχης, γιά μιά άκόμα φορά; Τό σίγουρο είναι ότι μέ τή συμφωνία κορυφής στή ΓΣΕΕ τόν Δεκέμβριο του ‘83, ή ύπόθεση έληξε όριστικά: ‘Η κριτική στό ΠΑΣΟΚ θά γίνεται «άπό τά μέσα». Τό χαρακτηριστικό «κλεισμο» ήταν τό άμεσο επακόλουθο.

Μετά άπό δύομισι χρόνια θεαματικών ύπαναχωρήσεων του ΠΑΣΟΚ και συγκρούσεων του μέ κινητοποιήσεις εργαζομένων, σαφούς άριστέρου προσανατολισμού, τό ΚΚΕ διατήρησε τό ποσοστό του. Αυτό πού έξανεμίστηκε, είναι ό αυτόνομος πολιτικός ρόλος πού δοκίμασε νά αναλάβει, στα πρώτα βήματα της «‘Αλλαγής».

Α. Μαούνης

■ Έξυπνο. ‘Η «‘Επαναστατική ‘Αριστερά» έκμεταλλεύτηκε τό παραθυράκι του Νόμου και μίλησε γιά 15 λεπτά στήν Τ.Β. ένώ δέν συμμετείχε στίς έκλογές. Έξυπνο, γιατί της δόθηκε ή ευκαιρία νά πεί μερικά διαφορετικά πράγματα άπό τίς κλασικές, ήπιες ή πολιτικές όμιλίες τών συμμετασχόντων. Στηθήκαμε λοιπόν στή μικρή όθόνη νά άκούσουμε και κάτι έξυπνο και φεύ... βομβαρδιστήκαμε. Σέ ρυθμό πολυβόλου μάς διάβασαν οί δύο εκπρόσωποι μιά κακογραμμένη προκήρυξη πού λίγο άπείχε άπό τίς προκηρύξεις του ‘75 του άντίστοιχου χώρου. Χωρίς ίχνος φαντασίας, έχασε τήν ευκαιρία ή ‘Επαναστατική

‘Αριστερά.

‘Η επανάσταση... και οί έκλογές θέλουν και λίγο... χιούμορ σύντροφοι!

■ ‘Η διατήρηση του εύρωβουλευτή, ή σταθεροποίηση του ποσοστού στό 3,4% και ή έντυπωσιακή κυκλοφοριακή άνοδος της Κυριακάτικης «Αύγης», άποτελούν τίς πρώτες μετά άπό πολύ καιρό έπιτυχίες του ΚΚΕ έσωτερικού.

‘Αλλά σ’ ένα χώρο συνηθισμένο νά κατεβαίνει ή άνοδος προκαλεί μιάν ευφορία πού μπορεί νά έξελιχθεί και σέ μέθη. ‘Ηδη άρχισε νά γίνεται λόγος γιά άμφισβήτηση της

ήγεμονίας του ΚΚΕ στήν ‘Αριστερά. ‘Εντούτοις ή διαφορά του 3,5 άπό τό 11,5 εξακολουθεί νά παραμένει 8 ποσοστιαίες μονάδες κι αυτό μάλλον θά ‘πρεπε νά άποθαρρύνει τούς υπερβολικούς πανηγυρισμούς. ‘Εξάλλου ή συνείδηση της άδυναμίας είναι πολλές φορές γονιμότερη άπό τήν άεροβασία.

■ Μεταξύ άλλων δηλώσεων πού φιλοξένησε πριν τίς έκλογές ό Ριζοσπάστης περιλαμβάνεται και τοποθέτηση συνδικαλιστή πού έξηγεί ότι «οί εργαζόμενοι έχουν νιώσει στό πεπσί τους τίς συνέπειες άπό τήν ένταξη στήν ΕΟΚ». ‘Η δήλωση έχει

ιδιαιτερή βαρύτητα: Προέρχεται άπό τόν Πρόεδρο της ‘Ομοσπονδίας ‘Εργατών Δέρματος.

■ Τή δόξα της Πυθείας διεκδίκησε προς στιγμήν ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας μέ τή δήλωσή του στήν τηλεόραση τήν ώρα πού ψήφισε. Κι αυτό όχι γιατί τό νόημά της ήταν διαφορούμενο πολιτικά, αλλά γιά λόγους καθαρά άκουστικούς. Οί μισοί τηλεθεάτες μέ βάση πρόχειρο γκάλοπ άκουσαν «αύριο όλοι θά μέ συμβουλευόνται τί νά κάνουν», άντί του όρθου «θά μέ συμβουλευούν τί νά κάνουν». Φταίει ή παραδοσιακή μακεδονίτικη προφορά, ή άπλως οί άνθρωποι δέν πιστευαν σ’ αυτά τους;

ΙΟΥΝΗΣ

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΔΕΝ
ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ ΡΕ ΚΙΜΩΝΑ,
ΕΙΝΑΙ ΓΙΑΤΙ ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ
ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΙΣ
ΑΦΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΤΗΝ
ΙΔΙΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

ΝΔ

ΠΑΣΟΚ

ΠΑΣΟΚ

ΜΙΛΤΟ...
ΜΗΝ ΑΜΛΑΖΕΙΣ
ΘΕΜΑ...
ΔΕΡΝΕ!

Ε ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ
ΝΑ ΨΗΦΙΣΩ ΜΕ
ΤΟ ΖΟΡΙ! ΔΙΑΒΟΛΕ!
ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ
ΑΡΧΗΣ!

ΠΟΛΥ
ΣΟΣΤΑ!
ΤΟ ΙΔΙΟ
ΚΙ ΕΓΩ

ΚΑΙ Θ' ΑΦΗΣΕΙΣ
ΤΗΝ ΔΕΞΙΑ
ΝΑ ΒΡΥΚΟΛΑ-
ΚΙΑΖΕΙ;

ΤΑ ΡΟΥΧΑ, ΕΓΩ
ΤΑ ΠΙΑΤΑ, ΕΓΩ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΕΓΩ
ΝΑ ΨΗΦΙΣΩ ΠΑΣΟΚ, ΕΓΩ
ΟΛΑ ΤΑ ΧΑΜΑΛΙΚΙΑ
Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΕΓΩ ΤΑ ΚΑΝΩ

ΑΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ,
ΟΡΑ ΠΕΝΤΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ!
Ο ΠΡΟΫΠΟΥΡΓΟΣ ΚΑΝΕΙ
ΤΙΣ ΠΡΟΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ
ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΤΩΝ ΕΥΡΕΚΛΟΤΩΝ

ΣΤΟΟΟΠ!
ΛΑΘΟΣ, ΕΒΗΣΤΟ!
ΡΟΧΑΛΗΤΟ
ΗΤΑΝ...

ΧΡΧΡΡΡ

ΕΡΤ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΟΥ ΘΕΛΑΤΕ,
ΤΙ ΜΕ ΚΟΙΤΑΤΕ
ΤΩΡΑ;

1
2 ΕΛΛΗΝΕΣ
3

ΕΠΕΝ

20.6.89
ΙΩΑΝΝΙΝΟΥ

ΕΥΡΩ ΕΚΛΟΓΕΣ

Γιά την προεκλογική φιλολογία της «πόλωσης»

Οί μεγάλοι, οί μικροί καί οί άξιοι

«Η ΕΔΗΚ θά είναι ή μεγάλη έκπληξη των
έκλογών»
Ιωάννης Ζιγός

ΑΝ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ του '81 ή μαγική λέξη ήταν ή αλλαγή, φαίνεται ότι στις πρόσφατες Ευρωεκλογές αντικαταστάθηκε από την πόλωση. Πολλές άλλες προσφιλείς εκφράσεις της προεκλογικής περιόδου χρησιμοποιήθηκαν μόνο και μόνο για να έρμηνεύσουν και να δικαιολογήσουν ή να αποδοκιμάσουν την «πόλωση».

Με τίς εκλογές, ή «πόλωση» υπέστη συντριπτική ήττα. «Ο λαός τιώρησε τά δύο μεγάλα κόμματα», μάς λέει ο πρόεδρος Κανελλόπουλος. Καί έτσι φαίνεται να είναι τά πράγματα. Τά μικρότερα κόμματα, πλην του ΚΟΔΗΣΟ, φαίνονται να βγαίνουν κερδισμένα απ' την εκλογική μάχη, ενώ οί δύο «μεγάλοι», μάλλον μωδιασμένοι, περιμένουν ο ένας την επόμενη κίνηση του άλλου.

Πώς όμως δημιουργήθηκε αυτό τό θέμα της «πόλωσης» και πώς αντικατέστησε έτσι εύκολα τη φιλολογία του «ήπιου κλίματος», όπου βαθμιαία επιστρέφουμε και πάλι; Είναι γνωστό ότι αυτοί που πρώτοι κατήγγειλαν την «πόλωση» είναι τά μικρά κόμματα (κυρίως ΚΟΔΗΣΟ και ΚΚΕ έσωτερικού) και τό ΚΚΕ. Με διαφορετικό βέβαια σκεπτικό τό καθένα, τά κόμματα αυτά επισήμαιναν τόν κίνδυνο εξαφάνισης των μικρότερων μπροστά στο ξεκαθάρισμα λογαριασμών των μεγάλων και μάλιστα κατ'αγγελαν ότι σκόπιμα ή Ν.Δ. και τό ΠΑΣΟΚ καλλιεργούν για ιδιοτελείς σκοπούς τό διχασμό. Βρέθηκαν μέχρι και οί φυσικοί άυτοργοί της πόλωσης. Δέν είναι άλλοι από τούς 'Αντώνη Στρατή εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ και Θανάση Κανελλόπουλο από τη Ν.Δ.

Οί «μικροί» και ή πόλωση

Τό παράξενο είναι ότι με την πολιτική τους τά κόμματα της παραδοσιακής άριστερας εμφανίζονται όχι μόνο να μην αντικρούουν αλλά αντίθετα να επιζητούν την πόλωση. Τί άλλο είναι ή «δημοκρατική συνεργασία» που επιδιώκει τό ΚΚΕ έσωτερικού, παρά αυτό που ή δεξιά ονομάζει «μαρξιστικό μπλόκ»; Πόσο αντιπολιτικό είναι τό αίτημα της συμμετοχής του ΚΚΕ στην κυβέρνηση όταν είναι γνωστό ότι πάνω σ' αυτό τό ζήτημα γίνονται οί μεγαλύτερες σπέκουλες από τη Ν.Δ.; 'Η εφαρμογή του άμεσου προγράμματος και των δύο κομμάτων μπορεί να σημαίνει μεγάλη «ποικιλία» στο έσωτερικό του «μπλόκ της 'Αλλαγής», αλλά την ίδια στιγμή θά σημαίνει ακόμα πιο μεγάλη ρήξη μεταξύ «δεξιάς» και «'Αλλαγής».

Αν έμενε λοιπόν κανείς μόνο στην πολιτική

γραμμή των δύο Κ.Κ. θά δυσκολευόταν να άντιληφθεί για ποιο λόγο τά 'βαλαν με την πόλωση. Δέν συμβαίνει όμως τό ίδιο αν άπομονώσει την καθαρά εκλογική τους θέση. 'Η πόλωση άπειλεί την ίδια την κομματική τους ύπόσταση. 'Εκλογικά, πρέπει να την άποκρούσουν. Καί εφόσον, όπως είδαμε, πολιτικά δέν μπορούν να στηρίξουν αυτή την άποκρούση, αναγκάστηκαν να ανασύρουν και να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα που περιορίζονται στο εκλογικό πεδίο.

Τό κλίμα των εκλογών

Δέν μπορεί άσφαλώς κανείς να άμφισβητήσει ότι ή «πόλωση» του προεκλογικού κλίματος ήταν νόθη, ότι δημιούργησε και πρόβαλε πλαστά διλήμματα, ότι διαστρέβλωσε τίς αιχμές των κοινωνικών προβλημάτων. Πολύ περισσότερο κανείς δέ νιώθει αισθητική άνάταση καθώς αντικρύζει τίς γιγαντισμοφίσεις, κανείς δέν γοητεύεται από τά άεροπανών ή τά μωγιατισμένα άσφαλτοστρώματα. Ούτε ξέρω πολλούς που θά ευχόνταν να κατοικούν κοντά σε εκλογικό κέντρο για να άπολαμβάνουν τίς μουσικές προτιμήσεις των κομμάτων.

Σ' αυτό πάνω τό έδαφος «κοινής άποδοχής» αναπτύχθηκε ή κριτική στην πόλωση. Όχι μόνο τά μικρά κόμματα, αλλά και άνένταχτες προσωπικότητες του προοδευτικού χώρου, διανοούμενοι, περιοδικά και έφημερίδες ύψωσαν την άγανακτισμένη τους φωνή για να καταγγείλουν τόν εκβιασμό που υποβάλλεται ο άπλός ψηφοφόρος και να μάς καλέσουν όλους να άντιδράσουμε. Άς δούμε τά μεγάλα θέματα που αναδείχθηκαν σ' αυτή την πάνδημη καταγγελία.

α) «Τό μάρκετινγκ έχει ύποκαταστήσει την πολιτική».

Πάνε, μάς λένε, οί καλές εκείνες μέρες που τά ίδια τά μέλη των κομμάτων εφτιαχναν τίς άφίσεις και τίς κόλλαγαν μόνοι τους. Τώρα, τά διαφημιστικά γραφεία (κομματικά ή όχι) αναλαμβάνουν τη δουλειά κι έτσι άλλοτριώνεται όχι μόνο τό κομματικό μέλος αλλά και ο θεατής που βλέπει να του προσφέρουν τά πολιτικά μηνύματα σαν έμπορικό προϊόν. Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σ' ένα είδος βίαιου εξαμερικανισμού, ή έστω έξευρωπαϊσμού της πολιτικής μας ζωής.

Εμείς θά έπιστημάνουμε ότι αυτό δέν ισχύει μόνο για τά δύο μεγάλα κόμματα. Τό ΚΟΔΗΣΟ, π.χ., που στήριξε κι αυτό όλη την καταγγελία του μάρκετινγκ είναι, στα μέτρα του βέβαια, απ' τά πιο προχωρημένα κόμματα σ' αυτό τό σημείο. 'Η βασική του καμπάνια «Μήπως είστε ΚΟΔΗΣΟ;» δέν ήταν παρά μιά καθαρή διαφημι-

στική έκστρατεια. 'Η άνυπαρξία μάλιστα και οργανωμένης βάσης του στέρησε έστω κι αυτά τα ελάχιστα περιθώρια λαϊκής αυτενέργειας που χαρακτηρίζει άλλα κόμματα.

β) «Τά συνθήματα των «μονομάχων»
εξάπτουν τά ήθη»

'Η χρυσή εποχή του «δέν θέλω ου» έχει αντικατασταθεί απ' την εξακόντιση ύβρεων από τα παλκόνια.

Πράγματι, δέν είναι δύσκολο νά βρεί κανείς ψεγάδια στα προεκλογικά συνθήματα των μεγάλων κομμάτων. Για νά νά περιοριστούμε σ' ένα μόνο άκραιο παράδειγμα: 'Η άθωα γενικότητα του συνθήματος «Πρώτα ή 'Ελλάδα» που κυριάρχησε στην προεκλογική έκστρατεια του ΠΑΣΟΚ μās έφερε στο νου τον τίτλο ενός πολύ ένοχου βιβλίου. Πρόκειται για τό «Πρώτα οί Γάλλοι» του Ζάν Μαρί Λεπέν, ρατσιστή-έθνικο-σοσιαλιστή και θριαμβευτή των Γαλλικών εκλογών.

Μέ ποιά όμως συνθήματα έπιχείρησαν τά μικρότερα κόμματα νά ανακόψουν την πορεία του φανατισμού; «ΠΑΣΟΚ και Δεξιά, καλάθια άδειανά», μās είπε τό ΚΟΔΗΣΟ. 'Ο Λ. Κύρκος άνάλυσε πολύ χρόνο για νά «ξεπολώσει» τον δεξιό συντηρητικό ψηφοφόρο. Μήπως όμως πώλωσε τον άριστερό; Και τό ΚΚΕ έλυσε τό πρόβλημα μέ σιβυλλική γεωγραφία: «Μπροστά! 'Οχι πίσω! Ούτε σημειωτόν!»

γ) Κυριαρχεί ή «ποδοσφαιροποίηση»,
ή «όπαδοποίηση» του έκλογικού σώματος

'Αν στο θέμα του μάρκετινγκ καταγγέλλεται ό έξευρωπαϊσμός της πολιτικής μας ζωής, έδω αντίθετα έπισημαίνεται πόσο υπανάπτυκτοι είμαστε, πόσο μακριά απ' την Εύρώπη όπου υπάρχει σεβασμός στον πολίτη και αξιοκρατία. Τά μικρά κόμματα, σύμφωνα μ' αυτή τή λογική είναι άκριβως λόγω του μεγέθους τους πιο εύπρεπ ή. Δέν θέλουν (και δέν μπορούν) νά μετακινούν πληθυσμούς, δέν κάνουν έπίδειξη σημαίων, δέν συναγωνίζονται νά γεμίσουν την πλατεία της Λάρισσας.

'Ο Διονύσης Σαββόπουλος δηλώνει στο ΑΝΤΙ: «Κοντεύουμε στίς εύρωεκλογές κι έχει δημιουργηθεί ένας φανατισμός και μία πόλωση που μās πηγαίνει χρόνια πίσω. Τέτοιοι φανατισμοί είναι άδιανοήτοι πλέον στην Εύρώπη. Κατά τή γνώμη μου, αν εξακολουθούμε νά έχουμε κάποια έπίγνωση, δέν πρέπει νά ψηφίσουμε κανένα από τά μεγάλα κόμματα, όχι τόσο για λόγους πολιτικούς, όσο για λόγους ψυχικής υγείας».

δ) «'Η πόλωση αντιστρατεύεται την αξιοκρατία»

'Αποκορύφωμα της αντιπολιτικής φιλολογίας στάθηκε ή έπίκληση των «μικρών» νά ψηφιστούν έπειδή είναι άξιοι για την έδρα του Εύρωβουλευτή. Και βέβαια κανείς δέν άμφιβάλλει για τίς ικανότητες του Λ. Κύρκου ή του Γ. Πεσματζόγλου. Όσο όμως είναι λογικό οί δεξιοί νά καλούνται νά ψηφίσουν τον άξιο Λεωνίδα, άλλο τόσο οί κομμουνιστές πρέπει νά ψηφίσουν τον άξιο Γιάννη Μπούτο. 'Ακούστηκε μάλιστα και ότι στο κάτω κάτω της γραφής τους στέλνουμε στην Εύρώπη. 'Ας μή γίνουμε διεθνώς ρεζίλι. 'Ας στείλουμε τους καλύτερους. 'Η άκραία αυτή έκδοχή του κοινοβουλευτικού κρετινισμού συνεχίστηκε και μετά τίς εκλογές μέ τους θρήνους που συνόδευσαν την άποτυχία του Πεσματζόγλου και προέρχονταν απ' όλο τό φάσμα της πολιτικής σκηνής.

'Η ύπαγωγή της 'Αριστεράς στό ΠΑΣΟΚ

Δέν θά έπιμείνουμε γιατί είναι πολύ πρόσφατα τά δημοσιεύματα και οί δηλώσεις. Και βέβαια δέν μās ενδιαφέρει αυτή ή φιλολογία παρά μόνο στο βαθμό που χρησιμοποιήθηκε απ' την 'Αριστερά σαν κύριο στοιχείο αντιπαράθεσης προς τό ΠΑΣΟΚ, σαν αιχμή του προεκλογικού άγώνα.

Κι έδω συναντάμε τό παράδοξο του πράγματος. Όσο πιο πολύ έντεινόταν αυτή ή αντίδραση των μικρών κομμάτων στην πόλωση τίς τελευταίες μέρες, τόσο πιο άπογυμνωμένη παρουσιαζόταν ή 'Αριστερά μπροστά στον κυρίαρχο λόγο της 'Αλλαγής. Τό γεγονός ότι για πρώτη φορά όξύνθηκαν τόσο πολύ κάποια μέτωπα τίς παραμονές των εκλογών αντιδιαστέλλεται έντυπωσιακά μέ την άπουσία άριστερής αντιπολίτευσης σ' όλη τή διάρκεια της πασοτικής διακυβέρνησης. Ότι έφτασε τό ΚΚΕ έσωτερικού νά ζητά την παραιτήση ύπουργού (του Πεπονή) για τή διαμάχη που πρόκυψε στον καθορισμό των τηλεοπτικών μεταδόσεων, μās κάνει αυθόρμητα νά σκεφτούμε ότι δέν είχε ζητήσει π.χ. την παραιτήση του 'Αρσέν η όταν ψηφίζονταν τό άρθρο 4. Και βέβαια, είναι ένδειξη βαθιάς άμηχανίας οί καταγγελίες στελέχους του ΚΚΕ ότι αναβιώνει διχασμός τύπου Βενιζελικοί — Κωνσταντινικοί, νά καταλήγουν στη μόνιμη έπωδό:

«'Η ψήφος στο ΚΚΕ δέν είναι ψήφος καταδίκης προς την κυβέρνηση... Τά ποσοστά θά λειτουργήσουν άθροιστικά».

'Η 'Αριστερά λοιπόν δέν διεκδίκησε την ψήφο για μία άλλη πολιτική. Ζήτησε τό χτύπημα της «άλαζονείας» του ΠΑΣΟΚ, την άμφισβήτηση της «αυτοδυναμίας» του. Νά του δοθεί τελοσπάντων ένα μάθημα.

«Για νά καταδειχθεί ότι κάποιοι έπιτέλους αντίστέκονται στον μαζικό εκμαυλισμό, ότι κάποιοι απαιτούν σεβασμό ως πολίτες». (Γ. Βότσης)

«'Αλλάστε και τά ίδια (τά μεγάλα κόμματα) θά ώφελούνταν στο μέλλον από την ώριμότητα μιας σφαλιδρας που θά τους έδινε τό έκλογικό σώμα». (Δ. Σαββόπουλος)

Για μία άκόμα φορά δέν έγινε όρατή μία άλλη πολιτική που νά συνδέεται μέ στόχους κινητοποίησης των λαϊκών δυνάμεων προς μία κατεύθυνση άλλη από τή σταθεροποίηση της «'Αλλαγής» στη σημερινή ή σ' άλλη, βελτιωμένη έκδοχή της.

Και τό χειρότερο: 'Η άπόλυτα έκλογική καθήλωση της 'Αριστεράς έκανε άκόμα πιο δυσδιάκριτα τά όρια μεταξύ του πολιτικού προσωπικού της δεξιάς και της άριστεράς, έφόσον συγκάλυπτε τίς κοινωνικές και πολιτικές διαμάχες καλώντας μās νά ψηφίσουμε τους πιο άξιους, και έτεινε νά διακρίνει απ' τή μία τους «δύο μονομάχους» κι απ' την άλλη όλους τους «μικρούς» λές και τό μέγεθος άποτελεί άπόλυτο στοιχείο εξαγνισμού. 'Ετσι βρέθηκαν για μία άκόμα φορά στην ίδια μπάντα όλοι οί φωτισμένοι 'Ελληνες, από την Καθημερινή ως τον Δεκαπενθήμερο Πολίτη, απ' τον Γεώργιο Ράλλη ως τον Διονύση Σαββόπουλο, απ' τή Μαρία Ρεζάν ως τον Τηλέμαχο Μαράτο, κι απ' τον Λεωνίδα Κύρκο ως τον Φιλώτα Καζάζη. Και βέβαια, δέν πρέπει νά παραληφθεί ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας που πρώτος εξέφρασε τή δυσφορία του για τίς όχλοκρατικές δημόσιες συγκεντρώσεις.

'Ας μή γελιόμαστε. Όλη αυτή ή καταγγελία της πόλωσης, ή έπίκληση της σκέψης του ψηφοφόρου-πολίτη, ή ήθική καταδίκη του ΠΑΣΟΚ, είναι μία κριτική απ' τά δεξιά της κυβερνητικής πολιτικής. Θυμηθείτε τον κ. 'Αβέρωφ («'Απευθύνομαι στους σκεπτόμενους 'Ελλη-

νες»), και τους όπαδούς του («Κάτω οί ψεύτες του ΠΑΣΟΚ»).

'Η σταθεροποίηση των μηχανισμών

Τό ΠΑΣΟΚ μπορεί λοιπόν νά ύπολογίζει άκόμα σ' αυτή την άριστερή έφεδρεία, όσο κι αν ή συμπάταξη δέν έπηρεάστηκε μέ μαζική μετατόπιση ψηφοφόρων προς αυτό. Όσο ή πολιτική στρατηγική των κομμάτων της 'Αριστεράς δέν μπορεί νά εκφραστεί αυτόνομα παρά καταφεύγει σε λύσεις που προϋποθέτουν την ύποχρεωτική συνεργασία μέ τό ΠΑΣΟΚ, ή κυβέρνηση ξέρει ότι έχει τά νύτα της καλυμμένα. Αυτός είναι ό λόγος που όσο κι αν τά κόμματα της 'Αριστεράς πέρασαν απ' τίς «έπικίνδυνες συμπληγάδες» χωρίς άπώλειες, τό αποτέλεσμα των εκλογών δέν προοιωνίζει καμιά «άριστερή στροφή» της 'Αλλαγής, όπως ύποστηρίζει τό ΚΚΕ. Είναι πολύ πιθανότερο νά επικρατήσει ή ώμή λογική της άνάλυσης ενός ανθρώπου της 'Αριστεράς που εκτιμά πως «'Η άποψη της κομμουνιστικής άριστεράς ότι ή άλλαγή δέν προχώρησε θαρρετά και σε βάθος και γι' αυτό είχε άπώλειες δέν φαίνεται νά είναι βάσιμη... 'Η πολιτική της ήγεσίας του ΠΑΣΟΚ πρέπει (κυρίως) νά κερδίζει τή συναίνεση των συντηρητικών στρωμάτων». (Πότης Παρασκευόπουλος — 'Ελευθεροτυπία).

Τό αποτέλεσμα των εκλογών λειτουργεί σταθεροποιητικά για όλους τους κομματικούς μηχανισμούς. Τό άπότομο ξεφούσκωμα της πόλωσης μās ξαναφέρνει σε μία ρουτίνα, λές και τίποτα δέ μεσολάβησε. 'Ακόμα κι αυτές οί «κροτίδες» Σοφούλη — Φωτήλα δέν φαίνεται νά ανατρέπουν την εικόνα, άπλως χρησιμοποιούνται έκατέρωθεν για νά στοιχειοθετήσουν οί μόν τή διαλυτική κατάσταση των δέ, και περισσότερο για νά μās προσγειώσουν όμαλά στη μετεκλογική ύφεση, παρά για νά συνεχιστεί ό άγώνας μέχρις έσχάτων.

Πραγματικά, τίποτα δέν μεσολάβησε. Γιατί ή πραγματική, ή κοινωνική πόλωση που έντεινεται δέν θά μπορούσε νά εκφραστεί σε μία ξαφνική έκλογική άναμέτρηση όταν δέν μπορεί νά πάρει σάρκα και όστά στίς συγκρούσεις που ύποφώσκουν καθημερινά. Κι αν ή Δεξιά βγήκε ένισχυμένη σε έκλογικό ποσοστό τό όφείλει σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι σ' όλη αυτή την περίοδο ή λαϊκή κοινωνική δυναμική δέν συγκροτήθηκε σε (άριστερή) πολιτική παρέμβαση και στρατηγική. 'Αντίθετα, ή απ' τά δεξιά «άντίσταση» της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» και όρισμένων μεριδών έπιστημόνων άνέδειξαν τή Ν. Δημοκρατία σαν τή μόνη αντιπολιτευτική φωνή. Μ' αυτό τον τρόπο όχι μόνο έπωφελείται από τή φυσιολογική φθορά του ΠΑΣΟΚ, αλλά εισπράττει και τά άποτελέσματα του κοινωνικού συντηρητισμού που επικρατεί έτσι όλο και περισσότερο στο έκλογικό σώμα.

Δημήτρης Ψαρράς

Τό αντι-δεξιό ΠΑΣΟΚ του Κέντρου

Η ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ τακτική του ΠΑΣΟΚ στηρίχτηκε κατά βάση σε δύο πολιτικούς άξονες, στην «αντιδεξιά πάλη» και την «προάσπιση της 'Αλλαγής». Πρόκειται για μία πολιτική που έχει μία προϊστορία και καλό είναι να θυμηθούμε. Είναι επιλογές του ΠΑΣΟΚ που έγιναν την περίοδο πριν τις Βουλευτικές εκλογές του 1981, στην πορεία του για την ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών. Σιγά-σιγά ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» ή πάλι κατά του «'Αμερικανικού 'Ιμπεριαλισμού», των «μονοπωλίων» κλπ. άτονουν και βγαίνουν από το προσκήνιο της «πολιτικής φρασεολογίας» του ΠΑΣΟΚ. Τη θέση τους παίρνει η «πάλη κατά της Δεξιάς» σε τόνο και ύφος παρόμοιο με εκείνο της προδικτατορικής ΕΝΩΣΗΣ ΚΕΝΤΡΟΥ — παρ' όλη την προφανή αναντιστοιχία πολιτικών και κοινωνικών δεδομένων, παίζοντας κυρίως το χαρτί μιας «καθηλωμένης» ιστορικής μνήμης του λαού, έξω από τις πολύ πιο προχωρημένες αντιθέσεις που προέκυψαν μέσα από τον εφτάχρονο αντιδικτατορικό αγώνα και ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» γίνεται «'Αλλαγή».

Δέν πρόκειται για μία «άθωα» μετατροπή του πολιτικού «λόγου» με στόχο λ.χ. τη μαζικοποίηση της πολιτικής του. Είναι μία εξέλιξη που καθορίζει αποφασιστικά τη διεύθυνση της εκλογικής βάσης του στην κατεύθυνση προσεταιρισμού κοινωνικών στρωμάτων που κυριαρχούνται όχι βέβαια από κάποια σοσιαλιστική ιδεολογία, αλλά από το «δημοκρατικό όραμα» της προδικτατορικής Ε.Κ., που ενσάρκωνε τότε τις νέες ανάγκες του άστισμού για ένα «κράτος δικαίου» μέσα από τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και των θεσμών. Και αυτό είναι σημαντικό γιατί μέσα από τον προσεταιρισμό αυτών των κοινωνικών στρωμάτων επαναπροσδιορίζεται και ο φορέας και η πολιτική του ΠΑΣΟΚ των κυβερνητικών ευθυνών. Έτσι ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» γίνεται «όραμα» για να εξασφαλισθεί πρώτα και να σταθεροποιηθεί μετά το 48%...

Τό «στυλ Κουτσόγιωργα» (που δέν αφορά μόνον αυτόν, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη και τις προεκλογικές εμφανίσεις του κ. Πρωθυπουργού) δέν πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν μία «άτυχης γραφικότητα». Έντοπιζει με σαφήνεια, περιγράφει και τελικά «καδράρει» τον αντίπαλο, τό «φάντασμα» της προδικτατορικής δεξιάς, της δεξιάς του μεταεμφυλιακού κράτους.

Αναδεικνύοντας λοιπόν τό ΠΑΣΟΚ σαν *προνομιακό αντίπαλο* αυτή την πλευρά, της φθίνουσας δεξιάς πολιτικής εκπροσώπησης (βοηθούσας είναι αλήθεια πολύ και της δυσκαμψίας της Ν.Δ. στην αναπροσαρμογή της), προβάλλει τον εαυτό του σαν τό *απόλυτο Αντίθετο* του «φαντάσματος» με την ήθικη και πολιτική έννοια του όρου. Έτσι σαν περιεχόμενο της «πάλης κατά της δεξιάς» μπορεί εύκολα να καταγράφεται, οποιαδήποτε «αντίθετη πολιτική» εκσυγχρονισμού της οικονομίας και των θεσμών. Τό κράτος δικαίου, ή αξιοκρατία, ή ανάπτυξη της

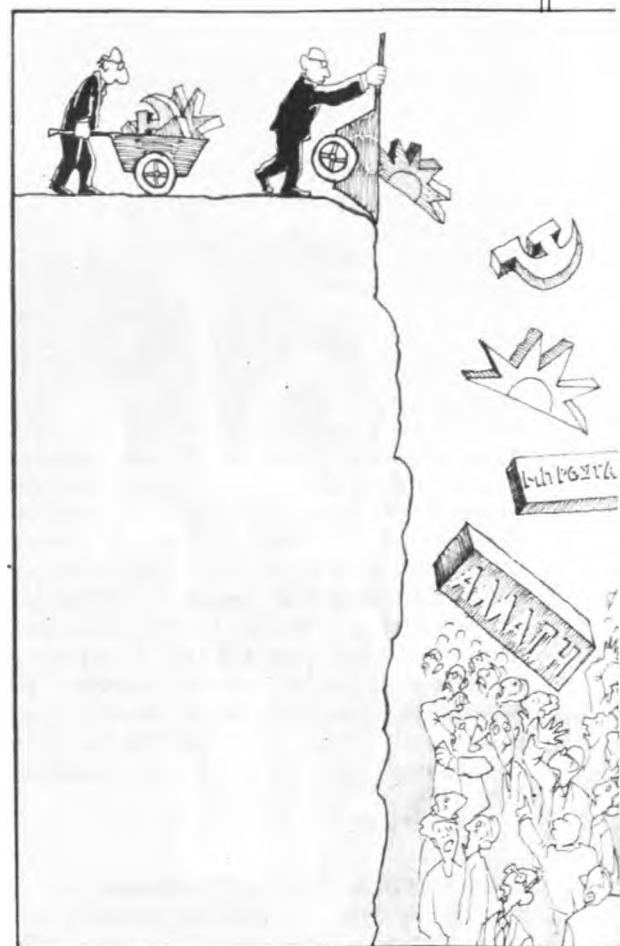
παραγωγής και της παραγωγικότητας, ή ανταγωνιστικότητα της «'Εθνικής Οικονομίας», γίνεται ή θετική διάσταση της ΑΛΛΑΓΗΣ.

Τελικά ή «πάλη κατά της δεξιάς», καταλήγει με τόν τρόπο που αναπτύσσεται και τό περιεχόμενο που της δίνεται ο *ιδεολογικός και πολιτικός μοχλός* για την «άποσοσιαλιστικοποίηση» του ΠΑΣΟΚ και της 'Αλλαγής του.

Στό πλαίσιο αυτό, χωρίς από τη μία *πολιτικές συνθήκες κοινωνικής πόλωσης*, και από την άλλη χωρίς όλοκληρωση και κυρίως χωρίς *απόδοση* της εκσυγχρονιστικής πολιτικής του, έστω και των πρώτων καρπών της, ή ιδεολογική και πολιτική συγκρότηση του ΠΑΣΟΚ, αναγκαστικά, περνάει μέσα από την *αναβίωση μιας φαντασιακής αντιδεξιάς πάλης* που έχει τό χαρακτήρα που περιγράψαμε πιο πάνω. Η αναντιστοιχία που υπάρχει μεταξύ μιας *πραγματικής σύγκρουσης* με τη δεξιά με αντικαπιταλιστικό στόχο και των *κοινωνικών και οικονομικών επιλογών του ΠΑΣΟΚ* που δημιουργεί την ανάγκη, για να κρύψει τη «γύμνια του», να καταφεύγει σε «*υψηλότερες αντιδεξιές κορώνες*» που σ' αυτές τις συνθήκες γίνονται άπαραίτητο συστατικό στοιχείο της πολιτικής του. Έτσι ή *τεχνητή οξύτητα* γίνεται πολιτική επιλογή του ΠΑΣΟΚ, αξιοποιώντας στο έπακρο τό «θείο δώρο» της λανθασμένης πολιτικής ταχτικής της Ν.Δ., επιλογή που θά έκανε ακόμα και αν ή Ν.Δ. είχε αποφύγει τό λάθος της, όντας τό ΠΑΣΟΚ δέσμιος ενός «*ορισμένου τύπου*» πάλης κατά της δεξιάς αναγκαίας για την επιβίωσή του στον «*βραχύ χρόνο*».

Τό εκλογικό αποτέλεσμα, δέν απέδειξε βέβαια, όπως ισχυρίζονται πολλοί, *ότι δέν πέρασε*, ή *ανύπαρκτη* εξέταση, «*πόλωση*». Αποδεικνύει ότι — παρ' ό,τι τό ΠΑΣΟΚ και ή Ν.Δ. συγκέντρωσαν αθροιστικά λιγότερους ψήφους απ' ό,τι και τό δύο κόμματα στις έθνικές εκλογές, και ταυτόχρονα πολύ περισσότερους από τις προηγούμενες Εύρωεκλογές — ή *τεχνητή οξύτητα* με βάση τό δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Ν.Δ. διέσωσε κυριολεκτικά τό ΠΑΣΟΚ από πολύ μεγαλύτερη διαρροή ψήφων, πράγμα που σημαίνει ότι ή *τεχνητή οξύτητα* πέρασε στο εκλογικό σώμα. Για τό «*συγκεκριμένο ΠΑΣΟΚ* (και όχι αυτό που θά θέλαμε να είναι) δέν υπήρχε άλλος δρόμος, μία και ήταν ο δρόμος με τις μικρότερες απώλειες (ή τό μεγαλύτερο κέρδη).

Τούς υπόλοιπους δέκα έξι μήνες μέχρι τις Έθνικές εκλογές, με τη Ν.Δ. σε απόσταση «*ανάπνοης*» (200 χιλ. ψήφοι διαφορά), δέν υπήρχον για τό ΠΑΣΟΚ πολλά περιθώρια για «*νέα πειράματα*», *έλιγμούς* ή «*άλλαγή πλεύσης*». Ο δρόμος που θά ακολουθήσει, δέν φαίνεται να μπορεί να είναι άλλος, από την προπαγάνδη και *ένισχυση της απόδοσης* των εκσυγχρονιστικών οικονομικών και θεσμικών μέτρων που πήρε, πατώντας και στηριζόμενο με την ίδια και μεγαλύτερη ένταση στην «*αντιδεξιά πάλη*» και την «*επαγγελία της 'Αλλαγής*». Παράλληλα ή *άνευκη διαφύλαξη* του 41,8%

και ανάκτησης των διαρροών κυρίως από τό δεξιά (ή μεγάλη άνοδος της Ν.Δ. έγινε στά άστικά κέντρα, όπου και ή μεγάλη πτώση του ΠΑΣΟΚ), *ένισχύει* τό ρεύμα εκείνο που επιδιώκει μία «*διορθωτική επέμβαση*» προς μία περισσότερο «*κεντρώα*» πολιτική που θά εγκαταλείπει τό «*όράματα*» και τό άβέβαια «*σοσιαλιστικά πειράματα*» μπροστά στην *ανάγκη*, που εμφανίζεται με την κόσμια περιβολή του «*ρεαλισμού*» και της «*σοβαρότητας*», να λυθούν τό «*μικρά*» και «*καθημερινά*» προβλήματα του λαού. Η «*αυτοκριτική*» αυτού του τύπου έδωσε κυρίως τόν τόνο στην καθημερινή άρθρογραφία του συμπολιτευόμενου τύπου.

Αν προστεθεί ο *ένισχυμένος ρόλος* του Προέδρου της Δημοκρατίας (ο μεγάλος νικητής των Εύρωεκλογών), που τόσο τό ΠΑΣΟΚ όσο και ή Ν.Δ. θά υπερψηφίσουν την υποψηφιότητά του για τη νέα πενταετή Προεδρική θητεία, μαζί με τις *συνεργασίες* που *ετοιμάζονται* για άλλων κεντρώων πολιτικών, εκτός του κ. Γ. Μαύρου, με τό ΠΑΣΟΚ (κυριαρχούσης της ιδεολογικής λειτουργίας αυτών των προσχωρήσεων *εί* όχι βέβαια της άμεσης προσφοράς ψήφων) *όλοκληρώνεται ή φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ της 'ωριμότητας*. Τό αντι-δεξιό ΠΑΣΟΚ του Κέντρου.

Από την άλλη μεριά, ή «*πάλη κατά της δεξιάς*» και τό «*προχώρημα της 'Αλλαγής*» αποτέλεσαν τη *ραχοκοκαλιά* και τούς βασικούς πολιτικούς άξονες τόσο του ΚΚΕ όσο και του ΚΚΕ έσωτ. Ήταν ένα δίδυμο αλληλοεξαρτώμενων και αλληλοτροφοδοτούμενων πολιτικών έννοιών. Όσο ανέβαινε ο «*αντιδεξιός τόνος*» τόσο «*προχωρούσε* ή «*Αλλαγή*» και *αντίστροφα*. Οι δύο άξονες τελικά ήρθαν πολύ κοντά, τόσο, που στη συνείδηση του χιλιοβασιτισμένου 'Αριστερού ταυτίστηκαν. 'Αλλαγή έγινε τό *όχι στη Δεξιά. Δεξιά 'ισον Ν.Δ.* Άρα 'Αλλαγή σημαίνει *όχι στην επάνοδο της Ν.Δ.* Οριζόμενη ή

«'Ο λαός δέν ξεχνά τί σημαίνει Δεξιά»

ΚΕΝΤΡΙΚΟ και μοναδικό ίσως σύνθημα αιχμής στον προεκλογικό αγώνα των «δημοκρατικών δυνάμεων». Σύνθημα που συμπυκνώνει την κύρια κατεύθυνση του εκλογικού τους αγώνα. 'Η «άρνηση» στη δεξιά αναδείχθηκε τό μοναδικό αίτημα και παράλληλα ανέδειξε τή Ν.Δ. σέ δύναμη που άπειλούσε «έδω και τώρα» τό έργο τής «άλλαγής».

'Η προσφυγή στη μνήμη του λαού αντικατέστησε την οποία πολιτική πρόταση. Τά κόμματα τής δημοκρατικής συμπολίτευσης έδειχναν μπροστά στις εκλογές άμύχλινα, χωρίς έμπνευση, άν θέλετε χωρίς «θέση». 'Η «θέση-πρόταση» που νά συσπειρώνει και νά έμπνέει τή δημοκρατική πλειοψηφία του λαού, άπουσίαζε. Τό 81 τό αίτημα τής «'Αλλαγής» ήταν μιά θετική-έπιθετική πολιτική άπέναντι στό κατεστημένο και τή συντήρηση. 'Ηταν ένα μήνυμα, που παρά τήν ασάφειά του, συμπάρεσυρε τά κόμματα τής δημοκρατικής αντιπολίτευσης και έδωσε διέξοδο και έλπίδα στη μεγάλη πλειοψηφία του λαού. 'Ηταν ή τότε αντιπολίτευση που έδωσε τόν τόνο στον προεκλογικό αγώνα. Και κέρδισε συντριπτικά.

'Αντίθετα, στις εύρωεκλογές του 'Ιούνη, ήταν ή Ν.Δ. που έδωσε τόν τόνο στον προεκλογικό αγώνα και έφερε τά άλλα κόμματα σέ θέση άμυνας. Μέ τό αίτημα τής «άπαλλαγής» που πρόβαλε προσπάθησε νά ανατρέψει τούς συσχετισμούς του 81 και νά συσπειρώσει τήν πλειοψηφία των δυσारेστημένων από τήν κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Και απέτυχε. 'Η καρικατούρα τής άπαλλαγής δέν μπόρεσε νά πείσει όχι γιατί από μόνη τής δέν ήταν πειστική αλλά γιατί προβλήθηκε άκριβώς από τή Ν.Δ. Γιατί ό λαός έχει μνήμη. 'Ετσι ή «γκρίνια», ή άπογοήτευση, ή διαφωνία δέν έκδηλώθηκε μέ μιά μαζική στροφή προς τή δεξιά, παρά μόνο σ' ένα μικρό ποσοστό, προερχόμενο από συγκεκριμένες μάλλον κοινωνικές ομάδες.

Τό 41,5% παρ' όλο που σταθεροποιεί τό ΠΑΣΟΚ δέν άποτελεί και έγκριση τής πολιτικής του ή μάλλον τής «άλλαγής» του. Γιατί δύομισι χρόνια μετά τήν άνάληψη τής κυβέρνησης από τό ΠΑΣΟΚ ή «άλλαγή» άποδεικνύεται ότι δέν είναι τίποτα άλλο από μιά πιο σύγχρονη διαχείριση τής κρίσης του καπιταλισμού, από τή συνέχιση και ολοκλήρωση τής πολιτικής που έγκαινίασε ή δεξιά του Καραμανλή μέ διαφορετικές ίσως μεθόδους. 'Η άναγνώριση π.χ. τής έθνικής αντίστασης και ή έπιστροφή των πολιτικών προσφύγων δέν μπορεί νά θεωρηθεί τομή αλλά άπλή συνέπεια τής νομιμοποίησης του κομμουνιστικού κινήματος. 'Η, τό 'Εθνικό σύστημα 'Υγείας δέν είναι τίποτα άλλο από τήν έναρμόνιση τής διαδικασίας περιθάλψης μέ τά σύγχρονα συστήματα των χωρών τής ΕΟΚ. 'Οπως ή ασάφεια τής πρότασης τής «άλλαγής» τό 81 απέκρυβε τή συνέχιση τής πολιτικής τής προκατόχου δεξιάς έτσι και τώρα ό δόξ άντιδεξιός τόνος απέκρυψε τήν υλοποίηση αυτής τής συνέχειας τά 2,5 χρόνια ΠΑΣΟΚ.

Σ' όλη αυτή τήν εύρωεκλογική πανδαισία, προεκλογική και μετεκλογική, νικητής δέν είναι άλλος παρά ή δεξιά πολιτική και αντίληψη που έχει κυριαρχήσει.

'Από πούθενά δέν καταγγέλθηκε και δέν άμφισβητήθηκε. 'Η κομμουνιστική άριστερά στρατεύθηκε στην «άλλαγή» άναλαμβάνοντας τήν υπεράσπιση τής. 'Αντίθετα, ή σχετική ποσοστιαία άνοδος τής Ν.Δ. πιέζει γιά πιο μεγάλη συνέπεια στην πολιτική αυτή. Τό περιβόητο άνοιγμα στους Κεντρώους ψηφοφόρους που από τούς κυβερνητικούς κύκλους προπαγανδίζεται σάν μήνυμα των εκλογών αυτό ύπονοεί.

'Ο 'Ανδρέας Παπανδρέου στό πρώτο μετά τις εκλογές ύπουργικό συμβούλιο δηλώνει χαρακτηριστικά: «Πολλές από τις θεσμικές άλλαγές έγιναν μέ τόση ταχύτητα ώστε δέν ύπήρξε ό απαιτούμενος χρόνος γιά ν' άπορροφηθούν, ν' άφομοιωθούν από τό λαό». 'Ερχεται έτσι ν' άκυρώσει τις άποφάσεις του συνέδριου του κόμματός του πριν ένα μήνα, όπου ό ίδιος άυτόκριτικά είχε διαπιστώσει μεγάλες καθυστερήσεις στό πρόγραμμα τής άλλαγής. Και τότε όλοι είχαν μιλήσει γιά «άριστερή στροφή» του ΠΑΣΟΚ.

'Ενισχύθηκε άντικειμενικά ό ρυθμιστικός ρόλος του Προέδρου Καραμανλή. Ρόλος που ποτέ έξάλλου δέν άμφισβητήθηκε από τό ΠΑΣΟΚ. 'Αντίθετα μάλιστα. 'Η πλήρης άποδοχή του Συντάγματος του '75 από τή στιγμή που τό ΠΑΣΟΚ ανέλαβε τήν κυβέρνηση, ή σιωπηλή άποδοχή των παρεμβάσεων Καραμανλή στις πολιτικές εξελίξεις μέχρι σήμερα, και ή δημόσια δέσμευση του Παπανδρέου ότι δέν θά άρνηθεί τήν ύποστήριξη τής ύποψηφιότητας Καραμανλή γιά τή νέα 5ετία στην προεδρία κάνει άδύνατη τήν οποιαδήποτε αντίθεση τής κυβέρνησης στό ρόλο αυτό, παρά τις όποιες δξύνσεις μπορεί νά δημιουργηθούν άνάμεσα στον Πρόδρο και τόν Πρωθυπουργό.

'Οργανώθηκαν τά κοινωνικά έρείσματα τής δεξιάς. Προχώρησε μάλιστα και σέ συγκέντρωση-πορεία γιά πρώτη φορά ή έργοδοσία. Τό ΠΑΣΟΚ, μέ τήν πολιτική του, άντι νά τούς άποδιαρθρώνει και άποδυναμώνει τούς συγκροτεί σέ ομάδα πίεσης και δυναμικής άντιπαράθεσης, τή στιγμή μάλιστα που τό εργατικό κίνημα βρίσκεται σέ ύφεση.

Τέλος, ή Ν.Δ. άν και απέτυχε νά πείσει τήν πλειοψηφία του 'Ελληνικού λαού, κατόρθωσε ν' άποκτήσει όργάνωση δομημένη σ' όλους τούς κοινωνικούς χώρους. 'Οργάνωση μέ τό φανατισμό του νεοφώτιστου και περιέργως ιδεολογία καταπιεζόμενου. Και είναι γνωστό τί μπορεί νά πετύχει και τί καταστάσεις μπορεί νά δημιουργήσει ένα κόμμα μέ δυνατές όργανώσεις και άς είναι μειοψηφία. Τό πρόβλημα είναι ακόμα δξύτερο στους χώρους τής νεολαίας που ή ΟΝΝΕΔ είναι σήμερα ή μόνη έλκτική δύναμη, ή μόνη που έχει τή δυνατότητα στρατολογήσεων και ντοπαρίσματος του ένθουςιασμού των νέων.

'Αριστερά στό έσωτερικό τής «άποσοσιαλιστικοποιημένης» ΠΑΣΟΚΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ έγινε 'Αριστερά χωρίς άριστερή πολιτική. Τροφοδότησε μέ αυτή τήν πολιτική τής τό δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά που τελικά πέρασε (ναί πέρασε) στους άριστερούς ψηφοφόρους, μέ τή μείωση των ψήφων του ΚΚΕ και του ΚΚΕ έσωτ. Έναντι των προηγούμενων Εύρωεκλογών ή άν προτιμάτε μέ τή μεγάλη μείωση τής φυσιολογικής διαρροής ψήφων του ΠΑΣΟΚ προς τά 'Αριστερά. Τό δίλημμα ένισχυμένο θά παιχθεί και στις 'Εθνικές εκλογές... Και εκεί ή πίεσή του στον άριστερό ψηφοφόρο θά είναι πολύ μεγαλύτερη, όταν ή Ν.Δ. βρίσκεται σέ άπόσταση «άναπνοης» από τό ΠΑΣΟΚ και εκλέγουμε τήν αύριανή κυβέρνηση (και όχι τούς 24 πιο ίκανούς...)

'Ας μήν τρέφονται αὐταπάτες γιά «τό σύστημα τής άπλής άναλογικής» που θά ψηφίσει τό ΠΑΣΟΚ. Θά είναι «κομμένο και ραμμένο» στά μέτρα τής αὐτοδυναμίας του, μέ τις εύλογίες του Προέδρου τής Δημοκρατίας που θά προτιμήσει μιά τέτοια λύση, από ένα ΠΑΣΟΚ που θά έχει τήν άνάγκη νά στηριχθεί στην 'Αριστερά, άφού δέν θά έχουν ώριμάσει μέσα στον έπόμενο χρόνο, οι όργανωτικές και πολιτικές συνθήκες ύπαρξης κυβερνήσεων Συνεργασίας μέ βάση τό ΠΑΣΟΚ και τήν Κεντροδεξιά.

'Οσο ή κριτική τής 'Αριστεράς, διακατεχόμενη από τό Γαλλικό «σύνδρομο συμμετοχής» έχει σάν κεντρικό άξονα τήν «Αὐτοδυναμία» του ΠΑΣΟΚ και όχι τήν άμφισβήτησή του σάν δύναμη κοινωνικής 'Αλλαγής τόσο θά μετατρέπεται όλο και περισσότερο σέ ένα έξάρτημα πολιτικών χειρισμών του ΠΑΣΟΚ, γιά νά οδηγηθεί στις έπόμενες εκλογές στις όριακές διαστάσεις τής.

Παν. Παναγιώτου

Γ. Πιτουρόπουλος

Κι όμως ΚΑΤΙ υπάρχει...

‘Η «Άλλη Άριστερά»
στά αποτελέσματα των εκλογών.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ των Ευρωεκλογών έχουν σίγουρα πολλαπλό ενδιαφέρον. Κι αν η πιο σημαντική πλευρά της ανάλυσης των εκλογικών ποσοστών είναι η εκλογική συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων και η οποία αναδιάταξη συσχετισμών εξουσίας ανάμεσα στα μεγάλα κόμματα και μηχανισμούς, υπάρχει και μία άλλη πλευρά. Μία πλευρά που μάλλον δεν θα απασχολήσει κανέναν απ’ τους επίσημους σχολιαστές αλλά που γι’ αυτό το λόγο δεν παύει να έχει τη σημασία της και τη βαρύτητά της.

Είναι το ενδιαφέρον που έχουν τα εκλογικά αποτελέσματα απ’ τη σκοπιά της καταγραφής — με τρόπο έστω αντιφατικό — των συνειδησών αντίστασης στο πολιτικό παιχνίδι χειραγώγησης και ένσωματωσης που παίζεται απ’ όλες τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου.

Μέ υπολογισμούς πολύ μετριοπαθείς — και καθόλου εκλογικιστικούς — μπορούμε να ισχυριστούμε ότι πάνω από 50.000 ψηφοφόροι αποτελούν στη δυναμική τους ακροατήριο — κι ένα μεγάλο κομμάτι απ’ αυτούς φορέα — των ιδεών μιας άλλης άριστερας. Μιας άριστερας που δεν μπήκε ούτε στο δίλημμα ψηφίζοντας ΠΑΣΟΚ αλλά ούτε και συγκινήθηκε ψηφίζοντας ΚΚΕ (έσ.).

Είναι ένας ισχυρισμός-πρόκληση που στηρίζεται στα εξής στοιχεία:

■ Ένα πολύ μεγάλο μέρος απ’ τα 58.000 λευκά-άκυρα είναι έκφραση των ιδεών αντίστασης στην περιθωριοποίηση των αγώνων του κινήματος.

■ Η τεράστια αύξηση των ψήφων του ΕΚΚΕ από 4.700 τό 1981, σέ 17.800, που βέβαια μέ τίποτα δέν μπορεί νά θεωρηθεί σάν αύξηση τής

έπιρροής τής συγκεκριμένης οργάνωσης, δεδομένου ότι τό ΕΚΚΕ έχει πάψει έδω και πολύ καιρό νά έχει τήν όποιαδήποτε παρουσία, σάν αποτέλεσμα τής αριθμητικής του συρρίκνωσης απ’ τίς διαλύσεις-διασπάσεις, αλλά και τής πολιτικής του γραμμής (κριτική ύποστήριξη στό ΠΑΣΟΚ).

■ ‘Η αντίστοιχα ανέλπιστη και δυσανάλογη μέ τήν πολιτική της έμβέλεια αύξηση τών ψήφων τής ΕΔΕ από 1600 τό 1981 σέ 6.300.

■ Τό γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός από αγωνιστές τής επαναστατικής άριστερας θεωρήσαν ύπερβολή νά μετακινηθούν στίς έπαρχίες τους (πάνω από 200 χιλ.) γιά νά ψηφίσουν άκυρο-λευκό.

‘Ο ισχυρισμός αυτός δέν είναι βέβαια πρόκληση έπειδή διαπιστώνει ότι «είμαστε πολλοί», αλλά γιατί αναδεικνύει τήν εκλογική καταγραφή μιάς πραγματικότητας που ύπάρχει και άγνοείται.

Πρόκειται γιά τήν πρώτη ίσως ένδειξη, ότι ύστερα από πολλά χρόνια καταγράφεται μιά νέα πολιτική στάση, όχι πιά σά διεργασία μέσα σ’ ένα περιθωριοποιημένο ύπερπολιτικοποιημένο χώρο, αλλά σάν αναζήτηση αγωνιστικής έκφρασης ενός πλατύτερου φάσματος παλιών και νέων αγωνιστών, μέ παλιούς και νέους προβληματισμούς, μέ παλιές και — κυρίως — μέ νέες έμπειρίες. Κι αν ή στάση αυτή καταγράφηκε σ’ αυτό τό ποσοστό εκλογικά, κοινωνικά ό αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος κι αυτό έχει ίσως τή μεγαλύτερη σημασία.

Στά δυόμισι χρόνια του ΠΑΣΟΚ, συχνά άκουγόταν ή άποψη ή ή γκρίνια από πολλές πλευρές ότι ό άριστερός λόγος δέν έχει άκροατήριο. Μήπως πρέπει νά ξανασκεφτούμε μιά τέτοια άποψη ή επιτέλους νά σταματήσουμε τήν γκρίνια;

Τά σημάδια αυτής τής πραγματικότητας που καταγράφηκαν μέσα απ’ τίς Ευρωεκλογές, σίγουρα δέν είναι ούτε αδιάψευστα, ούτε ευθύγραμμα αισιόδοξα, ούτε μηχανικά και μονοσήμαντα εξηγήσιμα ούτε πολύ περισσότερο σταθερά στό κλίμα τής πολιτικής ρευστότητας.

Αυτό είναι αλήθεια. Φτάνει ή αλήθεια αυτή νά μή γίνει ακόμα μιά φορά πρόσχημα και άλλοθι γιά νά «στρογγυλοκαθήσουμε» ξανά στή μακαριότητα τής «επαναστατικής» μας αυτάρκειας.

Τ. Χριστοδουλοπούλου

‘Απουσίες — Ντεμπούτα και άλλα

Τό Πανόραμα

■ Γιά όσους θυμούνται τήν Antoinetta Macciochi και τούς αγώνες της γιά τό δικαίωμα στήν άρνηση τής στρατιωτικής θητείας (και όχι μόνο) ή άπουσία της απ’ τό νέο Ευρωκοινοβούλιο θά ‘ναι αισθητή.

Τό κόμμα της, τό ‘Ιταλικό Σοσιαλιστικό του Μπ. Κράζι τήν τοποθέτησε τρίτη στή λίστα τής κεντρικής ‘Ιταλίας, απ’ όπου εξέλεξαν οι δύο πρώτοι.

■ ‘Η εκλογή τών 7 Γερμανών πράσινων, μαζί μέ τούς 2 ‘Ολλανδούς και τούς 2 Βέλγους, τούς δίνει τό δικαίωμα νά συγκροτήσουν κοινοβουλευτική ομάδα. ‘Αναμένουμε έντυπωσιακή τήν παρουσία τους, όσο γίνεται εκεί μέσα τουλάχιστον.

■ ‘Ο ΕΠΕΝίτης Χρύσανθος Δημητριάδης, σύμβουλος τής ‘Αμερικάνικης Πρεσβείας στήν ‘Αθήνα, άποχουντοποιηθείς από τό ΤΕΕ μετά τή

μεταπολίτευση, κατά δήλωσή του, θά επιχειρήσει συνεργασία μέ κάτι τύπους σάν τόν Le Pen, τόν Ian Paisley και τόν Almirante. Δέν τούς εύχόμεθα άπολύτως τίποτα.

■ Τό κόψιμο από τόν συνδυασμό τής Νέας Δημοκρατίας του κ. Φιλώτα Καζάζη (‘Αντιπρόεδρος του ΣΕΒ Μακεδονίας) και ή προφανής άπουσία του από τό νέο Ευρωκοινοβούλιο δέν θά μās στοιχίσει καθόλου παρά τή διαφήμιση του Λεωνίδα Κύρκου στά «μεσογειακά προγράμματα» που ύπερασπίστηκε ό Φιλώτας και ψήφισε σύμπασα ή έλληνική εκπροσώπηση.

■ Οι άριστεροί οίκολόγοι τής Γαλλίας (Πράσινοι) κέρδισαν τήν ύπό τό Lalonde δεξιά έκδοχή τους στήν έσωτερική τους άναμέτρηση (3,36% έναντι 3,31%).

‘Ακόμα, ή Lutte Ouvriere ύπό τήν Arlette Laguiller ύποστηρίζομενη από τήν L.C.R. νίκη-

σε κατά κράτος τήν καινοφανή συμμαχία P.S.U.

— Κριτικοί κομμουνιστές (2,06% έναντι 0,72%) αλλά και τούς Λαμπερτίστες (LOPU: 0,90%).

Κανένας όμως δέν κατάφερε νά εκλεγεί άφού δέν υπερέβησαν τό 5% του εκλογικού νόμου.

■ Στήν ‘Ιταλία τό Ριζοσπαστικό κόμμα του Μ. PANELLA διατήρησε τίς 3 έδρες του. ‘Αναμένεται ή εξέλιξη τής ύπόθεσης ENZO TORTORA. (Είναι προφυλακισμένος και τώρα πιά ευρωβουλευτής).

■ ‘Η Προλεταριακή Δημοκρατία (D.P.) διπλασίασε τίς δυνάμεις της και εξέλεξε τόν Emilio Molinari.

Τό PDUP κατεβαίνοντας μέ τό PCI μάλλον παραχώρησε τίς ψήφους στή D.P.

■ Στό Βέλγιο, τό Βαλλωνικό κομμουνιστικό κόμμα έλαβε τό 1,1% τών ψήφων έναντι στό

‘Η πόλωση είναι άλλου

Η ΕΠΑΓΓΕΛΙΑ ενός κοινωνικού οράματος, έστω και μέσου βεληνεκούς, χαρακτηρίσε και τις τρεις εκλογές που ζήσαμε, από τη μεταπολίτευση μέχρι το '81. Τα ειδικά συμφέροντα και οι επιθυμίες που διακατείχαν, λαϊκές ιδίως τάξεις, στις στιγμές εκείνων των άναμετρήσεων δεν θά άρκοῦσαν για να προβλέψει κανείς το 51% της Ν.Δ. το '74, την άνετη διατήρησή της στην κυβέρνηση το '77, το 48% του ΠΑΣΟΚ το '81. ‘Η άπαλλαγή από τη δικτατορία, ή

όλοκληρωση της ένταξης στην ΕΟΚ, ή ‘Αλλαγή: και στις τρεις περιπτώσεις, ή κοινωνική προοπτική βάρυνε συσπειρωτικά, υπερκάλυψε ως ένα βαθμό, άμεσες βλέψεις ή διεκδικήσεις. Τα αποτελέσματα εκφράσανε πραγματικούς συσχετισμούς με τρόπο έστω ειδικό, με τρόπο εκλογικό δηλαδή, πάντως με τρόπο σχετικά ακριβή.

Στις φετινές εκλογές, πέρα από την — «πολιτική» ή μή — τακτική των αντιπάλων, ζούμε

μιά χωρίς προηγούμενο πραγματική σύγκρουση. Στις παρυφές της δίνης του Λιβάνου οί Τούρκοι έχουν κλιμακώσει τις κινήσεις τους σ’ ένα παιχνίδι που ή ‘Ελλάδα δεν μπορεί πιά να παρακάμψει. Μήπως αυτό τό ξέχασε κανείς άπορροφημένος στον ήμερήσιο προεκλογικό τύπο; Μήπως την ανάγκη των Εὐρωπαίων να μάς φορτώσουν τά άποτελέσματα της κρίσης τους, των ‘Αμερικάνων να εξασφαλίσουν μιά άλλη παρουσία στο Αιγαίο;

Τά άποτελέσματα των φετινών εκλογών έμφανίζουν την άνοδο της Δεξιᾶς περιορισμένη σέ ελάχιστά εκατοστά. Καί όμως, μέσα στους υπόκωφους τριγμούς που προκαλεί στις εξελίξεις, ή ‘Ελληνική συντήρηση προετοιμάζει την άντεπίθεσή της.

‘Η μαζική επανεμφάνιση της βίας στην πρόσφατη άναμέτρηση ξεσκόνισε μαύρες μνημές. ‘Ομως στο κάτω-κάτω άφορούσε κάμποσους τσόγλανους, τούς χαβαλέδες της πολιτικής. ‘Οσοι αισθάνθηκαν να παγώνουν μπρός στά έπεισόδια με τις άλυσίδες και τά στιλέτα, δεν θά ‘πρεπε να ξεχνούν ότι ή μεγάλων διαστάσεων βία άναμέτρηση μεθοδεύεται άλλου: ‘Από «κυρίους» της πολιτικής! Μέσα και «έξω».

Τό σημερινό όραμα του έλληνικού κεφάλαιου, ή άναδιάταξη, ή εμφάνιση και ή εξάφανιση πολιτικών δυνάμεων, ή άλλαγή στους όρους των επενδύσεων, ή σύσφιξη των σχέσεων με τούς Εὐρωπαίους, ή άλλη στρατιωτική παρουσία των ‘Αμερικάνων στο Αιγαίο, τό ένδοτικό πάγωμα των ‘Ελληνοτουρκικών, άποτελούν προοπτική, άποτελούν πρόταση επί του πρακτέου.

‘Αέναντι σ’ αυτήν, οί κουτσοπαροχές του ΠΑΣΟΚ, κι αυτές όσο υπάρχουν, ελάχιστά άποτελούν έναλλαχτική λύση. Ούτε μόνες τους, ούτε με τό «χώνεμα» των δύο ΚΚΕ. Ούτε τό «άθροιστικό» ούτε τό «πολιτικό». Κι όμως, τά άποτελέσματα των εκλογών τούς έβγαλαν, περίπου «λάδι».

Οί ψηφοφόροι δεν συσπειρώθηκαν αυτή τη φορά από κανένα όραμα, ούτε κι αυτό της δεξιᾶς, όπως δύο φορές στο παρελθόν είχαν προτιμήσει. Καί σ’ αυτό διαφέρουν οί φετινές εκλογές από τις προηγούμενες. ‘Οχι ότι λείπουν σήμερα τά όράματα. Τά μόνα όμως που φαίνονται αυτή τη στιγμή να ενεργοποιούνται, άποτελούν, για την κοιμισμένη μεταπολιτευτική τάξη πραγμάτων, εφιάλτη.

‘Αντώνης Μασούνης

των Εὐρωεκλογών

0,4% του Φλαμανδικού. Καί άλλα Κ.Κ. χωρισμένα! Συνολικά μειώθηκαν κατά 1,2%. ‘Αντίθετα οί Οίκοι (Φλαμανδοί και Βαλλώνι) από 3,4% τό 1979 έφτασαν στο 8,2% με μεγαλύτερη δύναμη στη Φλάνδρα.

■ Τό ΑΣΚΕ του κ. Καργόπουλου νίκησε την ΕΣΠΕ του κ. Παναγούλη. Νά θυμίσουμε τη βεβαιότητα του Στάθη για την Εὐρώεδρα που θά κέρδιζε ό συνδυασμός; Σεμνός ό κ. Καργόπουλος είχε δηλώσει και όρθά, ότι θά ξεκινούσαν από ένα χαμηλό ποσοστό. Τό 0,18% είναι άρκετό;

■ Οί «‘Ελεύθεροι» του κ. Λεβέντη από τόν Πειραιᾶ, πήγαν καλά εκεί όπου κέρδιζαν και οί «Φιλελεύθεροι».

■ ‘Ο λαός τόν έστειλε σπίτι του. Πρόκειται για τόν Σ. Μαρκεζίνη. Φταιει ό ίδιος, άφου έθεσε τό

δύλλημα στους εκλογείς-τηλεθεατές: «‘Εσείς θά αποφασίσετε που θά μέ στείλετε».

■ ‘Ο Γ. Βότσης έπισήμανε πρώτος ότι στο Παρίσι ψηφίζουν όπως και στα ‘Αθηναϊκά ΒΑΡ: Πρώτο τό ΚΚΕ έσ. ‘Εκτός λοιπόν από Κέντρο Μόδας και Τεχνών...

■ ‘Αναφέρω μερικά από τά ύποψηφια κόμματα στο ‘Ηνωμένο Βασίλειο: Δημοκρατικό ‘Ενωτικό Κόμμα του ‘Ωλστερ, ‘Ενωτικό Κόμμα του ‘Ωλστερ, Χριστιανοί για τό Πράσινο, Καμπάνια για τη Βρετανική δικαιοσύνη, Για τόν Χριστό και τό Σταυρό. Τά συνέθλιψε ή πόλωση!

■ 760.560 τά άκυρα στη Γαλλία. 704.945 τά άκυρα στο Βέλγιο. Διαμαρτυρία ή άναλφαβητισμός;

■ Συμμετοχή στις Εὐρωεκλογές:

‘Ηνωμένο Βασίλειο 32,6%
‘Ιρλανδία 47,6%
‘Ολλανδία 50,5%
Δανία 52,3%
Γερμανία 56,8%
Γαλλία 56,7%
‘Ελλάδα 77,2% (ύποχρεωτική ψηφοφορία)
‘Ιταλία 83,9%
Λουξεμβούργο 87,0% (ύποχρεωτική ψηφοφορία)
Βέλγιο 92,2% (ύποχρεωτική ψηφοφορία)

■ Τό όνομα του Γιάννη Σακελλαρίου που εκλέγεται 25ος με τό SPD της Γερμανίας, δημιουργεί έλπίδες για αύξημένη έλληνική εκπροσώπηση στο Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο. ΠΡΩΤΑ Η ΕΛΛΑΔΑ, σύντροφοι!

Δημήτρης Τρίμης

Τό πραγματικό δίλημμα της 'Αριστεράς μετά τις εκλογές

'Αντιπολίτευση ή αφομοίωση

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ δεν έχει εκ πρώτης όψεως λόγους να παραπονιέται για τα αποτελέσματα των Εύρωεκλογών. Από το ΚΚΕ ως το ΕΚΚΕ περνώντας και από το ΚΚΕ έσωτερικού αύξησε ή διατήρησε τις δυνάμεις της αφήνοντας ακάλυπτη την προς τα δεξιά φθορά του ΠΑΣΟΚ. Τη φθορά ακριβώς που όλοι βλέπαμε και για την οποία πιθανολογούσαμε στον Σχολιαστή της 1ης Μαΐου ότι ενδέχεται να μετριαστεί από τη διαρροή αριστερών ψήφων προς το ΠΑΣΟΚ. 'Η σχετική αυτή επιτυχία της 'Αριστεράς σημαίνει άραγε και λαϊκή απαίτηση για μία στροφή της 'Αλλαγής προς τα αριστερά; Μπορεί να ερμηνευτεί σαν μία αριστερή ρεβάνς στη «δεξιά πολιτική» του ΠΑΣΟΚ ή στο «βάλτωμα της 'Αλλαγής»; 'Εδώ χρειάζεται προσοχή.

'Η «δεξιά πολιτική» του ΠΑΣΟΚ και το «βάλτωμα της 'Αλλαγής» δεν είναι μόνο συνθήματα. Είναι η άντανάκλαση σε σκληρή ή μαλακή κομματική γλώσσα μιας άδυσώπτης πραγματικότητας: Τό ΠΑΣΟΚ σαν κυβέρνηση δεν είναι 'Αριστερά. Τό άρθρο 4, η απεργοσπαστική τακτική, τό μονοπώλιο των ραδιοτηλεοπτικών μέσων, η διατήρηση των στεγανών στο στρατό, η όξυνση της αστυνομικής καταστολής δεν είναι παρεκκλίσεις. Συνιστούν μία ποιοτικά διαφορετική εικόνα: Τήν εικόνα του ΠΑΣΟΚ ως κράτους, αστικού βέβαια κράτους.

'Απέναντι λοιπόν στην αστική εξουσία (πού μπορεί να ασκείται σήμερα από την κυβέρνηση του 'Α. Παπανδρέου, αύριο από κάποιον άλλον κ.ο.κ.) ή 'Αριστερά, ό φορέας αυτός της ριζικής κοινωνικής ανατροπής, κέρδισε ή έχασε αυτά τα τρία χρόνια;

Σε ψήφους δεν κέρδισε. 'Ακόμα και τό ΚΚΕ έσωτ., πού σχεδόν τριπλασίασε τις ψήφους των βουλευτικών του '81, έχασε σε σχέση με τό 5% των προηγούμενων Εύρωεκλογών. Και τό σπουδαιότερο: Κανένα κόμμα της 'Αριστεράς δεν προσεταιρίστηκε σ' αυτές τις εκλογές καινούργιους όπαδούς. Κανέναν δεν έπεισαν τά αριστερά κόμματα — έξω από τους ήδη πεισμένους — ότι δεν είναι τό ΠΑΣΟΚ και ή 'Αλλαγή του ή μόνη επιλογή για την 'Αριστερά! Κι αυτό μετά από τρία χρόνια «φυσιολογικής κυβερνητικής φθοράς» αποτελεί όπωσδήποτε άπώλεια..

'Αλλά ή 'Αριστερά δεν έχασε μόνο τό κομμάτι πού της άνηκε από την πίττα της φθοράς του ΠΑΣΟΚ. 'Απώλεσε και άλλα πολυτιμότερα: Τούς συνδικαλιστές της πού χάθηκαν σε λαβύρινθους γραφειοκρατικών όργάνων χωρίς άλλο μούσουλα από τό «συμφέρον του τόπου» και την «πραγματική αλλαγή». Τούς κάποτε άμφισβητίες διανοούμενους πού εξελίχθηκαν σε κρατικά στελέχη ή σε ιεροκήρυκες. Τά πρώτα έτη των Πανεπιστημίων, και ακόμα, τούς όργισμένους πιτσιρικάδες πού με μία πρωτόγονη αντιπολιτευτική συνείδηση στράφηκαν στη Δεξιά ή στη θρησκεία του ΠΑΟΚ. Τό κόστος δεν είναι μικρό, τό κέρδος άμελητέο.

'Ομως, ούτως ή άλλως, ή 'Αριστερά πήγε

στις εκλογές καλύτερα από τό ΠΑΣΟΚ. Δεν είναι αυτό ένα «μήνυμα» προς την 'Αλλαγή να στραφεί αριστερότερα; Φοβάμαι ότι συμβαίνει τό ακριβώς αντίθετο:

'Όσο τό ΠΑΣΟΚ δεν έχει μετρήσιμη φθορά προς τά αριστερά θά προσμετρά τούς αριστερούς ψηφοφόρους στις έφεδρείες του. 'Όσοι ήταν στην 'Ομόνοια τη νύχτα των εκλογών, λίγο πριν έκφωνήσει ό 'Α. Παπανδρέου τη «νικητήρια» δήλωση, είδαν την άγωνία πολλών αριστερών πού δεν είχαν ψηφίσει, βέβαια, όλοι ΠΑΣΟΚ: «Γιατί δεν βγαίνει ό 'Αντρέας;», «οί δεξιοί πήραν 42%», «άλλα είναι τά πραγματικά αποτελέσματα». Δεν πρόκειται για γκάφα, αλλά για ένδειξη: Οί περισσότεροι άπ' όσους ψηφισαν αριστερά σ' αυτές τις εκλογές, άν αύριο βρεθούν με τό μαχαίρι στο λαιμό, δεν θά φωνάζουν «Ζήτω ή 'Αριστερά». Θά ψηφίσουν 'Αντρέα. Γιατί, κοντά στ' άλλα, ή 'Αριστερά έχασε και την παλικάριά της. Κι αυτό φυσικά δεν κρύβεται, είναι κοινό μυστικό.

Μέ την αίσθηση αυτής της έφεδρείας είναι σίγουρο ότι τό ΠΑΣΟΚ και ό 'Α. Παπανδρέου θά συνεχίσουν την 'Αλλαγή τους στις ίδιες ράγες. Οί αντίδεξιές κορώνες θά δυναμώνουν και μαζί τους οί έκκλησεις για «κατανόηση» προς την 'Αριστερά για κάποιες ρυθμίσεις αναγκαίες μπροστά στον κίνδυνο. Κάποια «έξτρεμιστικά» μέτρα (ό νόμος πλαίσιο για τά ΑΕΙ ή ή ΑΤΑ π.χ.) ένδεχομένως νά μαζευτούν. Τό Μετρό όμως θά προχωρήσει και μαζί του ή 'Αθήνα του Τρίτη. 'Η έντική υπερηφάνεια θά διευρυνθεί, ένδέχεται όμως νά περιοριστούν τά άνοιγματα στον Τρίτο Κόσμο. Οί κοινωνικοποιήσεις θά προχωρήσουν με μέτρο, αλλά και ή ιδιωτική πρωτοβουλία θά ένθαρρυνθεί για νά πραγματοποιήσει επενδύσεις. Μέ δυό λόγια «Τρίτος Δρόμος», έδώ ήρθαμε...

Και ή 'Αριστερά; 'Αν ή 'Αριστερά διεκδικεί ακόμα ένα καλύτερο ρόλο από τό νά διαλέγει αιώνιως ανάμεσα στο κακό και στο χειρόν, άν με άλλα λόγια θέλει ακόμα νά είναι δύναμη

αυτόνομη, δεν έχει άλλο δρόμο από την αντιπολίτευση. Νά αντιπολιτευτεί τό ΠΑΣΟΚ παντού όπου αυτό άσκει την αστική εξουσία. Και στο οικονομικό και στο πολιτικό και στο ιδεολογικό πεδίο. Νά τό αντιπολιτευθεί θά πεί νά τό φθείρει, όχι βέβαια νά τό ανατρέψει. 'Ομως, ή φθορά αυτή συνεπάγεται και τόν κίνδυνο της Δεξιάς, καμιά άμφιβολία. Μόνο πού είναι καλύτερα νά κινδυνεύει κανείς μαχόμενος παρά νά περιμένει ως πρόβατον επί σφαγής πόσο ακόμα θά άνέβει τό ποσοστό της Ν.Δ. Διότι θ' άνέβει όπως έχουν τά πράγματα ούτως ή άλλως. 'Οχι αυτή την τετραετία, σίγουρα όμως την επόμενη. Κι όσο ή 'Αριστερά ζει στη βαριά σκιά του αστικού κράτους, δεν αλλάζουν οί συσχετισμοί, ούτε ή φορά των πραγμάτων. Και τό μή χειρόν γίνεται σιγά σιγά βάλτος, τέλμα, θάνατος.

'Ας μήν παρεξηγηθώ, δεν θέλω νά επανέλθω στον Πλαστήρα και τόν Παπάγο, ούτε στα μπρόκολα και στα λάχανα. 'Αναμφίβολα μία αριστερή πολιτική διαφοροποιεί ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και στη Δεξιά. Τό αίτημα όμως σήμερα είναι νά υπάρξει αριστερή πολιτική και όρος υπάρξης της είναι ή αντιπαλότητα προς την αστική εξουσία, πού σήμερα άσκει τό ΠΑΣΟΚ. Δεν έπεκτείνονται σε λεπτομέρειες. Είμαι βέβαιος ότι μέσα και έξω από τά κόμματα υπάρχουν πάρα πολλοί αριστεροί πού μπορούν θαυμάσια νά εξηγήσουν τη διαφορά ανάμεσα στις έννοιες αντιπολίτευση και ρήξη, φθορά και ανατροπή. Τό θέμα είναι τί θέλει ό καθένας σήμερα νά δει. Διότι οί 'Ελληνες αριστεροί δεν ύστερούμε σε πολιτική άνάλυση, τυφλωνόμαστε από ιδεολογίες...

Καμιά αίσιοδοξία δεν δικαιολογείται σήμερα ότι την άλχημεία των αριθμών θά διαδεχθεί ένας ριζικός αναπροσανατολισμός της πολιτικής των αριστερών κομμάτων. 'Ενδέχεται όμως σ' έναν χώρο τουλάχιστον, αυτόν πού όρίζει τό ΚΚΕ έσωτ. και ό περίγυρός του νά υπάρξουν κάποιες ανακατατάξεις. 'Η κατεύθυνση, προς την όποια αυτές, θά στραφούν, θά κρίνει, όχι τό μέλλον της 'Αριστεράς, αλλά την επιβίωση αυτού του χώρου. 'Αν κυριαρχήσουν τά μεγάλα όράματα της ένότητας κομμουνιστών-σοσιαλιστών κάτω από την ίδια στέγη και εξακολουθήσει νά θεωρείται δεδομένη ή συμπολιτευτική στάση απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, τότε ό χώρος του ΚΚΕ έσωτ. θά 'χει κάνει τό αποφασιστικό βήμα προς την εξαφάνισή του και την αφομοίωσή του στη μεγάλη άγκαλιά της «σοσιαλιστικής» εξουσίας. 'Αν, αντίθετα, άνοίξει ή πόρτα προς την αριστερή κριτική και άμφισβητηθεί ή μέχρι τώρα συμπολιτευτική στάση, τότε ίσως αυτό νά σημάνει μία καινούργια άρχή. 'Ισως.

Κώστας Βουρνάς

ΔΥΤ. GERMANIA: Έγκυρος καί Έγκαιρος

Σήμερα πού η χώρα γεμίζει πυραύλους, οι Γερμανίδες καλούνται πάλι να γεννοβολάνε και η πραγματική κριτική θεωρείται εκβιασμός της κρατικής εξουσίας: λίγο πριν ακολουθήσει η ανώτατη τιμή, ο θάνατος για την πατρίδα, η Δυτ. Γερμανία απέκτησε ένα νέο πρόεδρο, κατάλληλο για τους καιρούς.

Γόνος πλούσιας κι ευπολήπτου οικογενείας, ο Βαρώνος Ρίχαρντ Φόν Βάιτςζέκερ κληρονόμησε τον τίτλο του αυτόν από τον παππού, πρωθυπουργό του τελευταίου βασιλιά της Βυρτεμβέργης. Από τον προπάππο, πού ήταν σημαίνον στέλεχος της ευαγγελικής εκκλησίας, ο θεός βρισκόταν πάντα στους κόλπους της μεγάλης φαμίλιας και φώτιζε το πνεύμα και το ήθος της. Ο μπαμπάς, υπουργός αυτός του Χίτλερ, με τους κάποιους ένδοξους του για το καθεστώς (γενικά) και τους ανυπαρκτους για το ξεκαθάρισμα των Έβραίων, πέρασε από τη Νυρεμβέργη, όπου η κατάθεση του γιου δεν μπόρεσε να τον απαλλάξει από την παραδοχή του «θανάσιμου σφάλματός

μοκράτες, έννοείται.

Βουλευτής τό '69, έπιασε άμέσως τά μπροστινά έδρανα, χωρίς ν' άνακατεύεται μέ τά καθημερινά και τά άλλα χαμερπή: τά έθνικά και ήθικά ζητήματα ήταν ή δύναμη της πολιτικής και του χρηστού πνεύματός του.

Τό '74 δοκίμασε για πρώτη φορά, χωρίς έπιτυχία, την άνοδο στό σημερινό του άξίωμα. Τό '81 έγινε κυβερνήτης-δήμαρχος του Δυτ. Βερολίνου, όπου πρώτον, ή άσημένια μπούκλα του κέρδισε τους Βερολινέζους και διεκδίκησε τους Άνατολικογερμανούς και, δεύτερον, του δόθηκε ή ευκαιρία νά άσκήσει τό κύρος του στην πράξη, «άναλαμβάνοντας την ευθύνη» και υπερασπιζόμενος τό καθήκον στις άγριες άστυνομικές επιθέσεις κατά των άστέγων καταληψιών.

Ο πνευματικός άνδρας ανακάλυψε στό βιβλίο του «ή γερμανική ιστορία συνεχίζεται» πώς τό Βερολίνο και ή Γερμανία βρίσκονται στό κέντρο, «στή μέση, βεβαίως όχι μέ την έννοια του κέντρου του κόσμου, αλλά μέση μέ την έννοια πώς, τόσο στη ΛΔΓ όσο και σέ μās και ιδιαίτερα στό Βερολίνο, δέν ζούμε στά παράλια ή στά Ίμαλάια, αλλά σέ ένα κεντροευρωπαϊκό βαθύπεδο». Βαθυστόχαστο συνεχίζει: «Πριν τή διαίρεση ή μέση δέν ήταν άνατολή ή δύση, αλλά μόνο μέση». Άνθρωπολογικά και γεωπολιτικά ή διαίρεση αντιβαίνει στη «φύση των πραγμάτων: ή μέση δέν ένδεικνύται μακροχρόνια σάν σύνορο... Η κατάσταση των ήπειρωτικών περιοχών ήταν πάντα ρευστή μέ μόνο σταθερό στοιχείο την άλλαγή». Και έπειδή ή ιστορία διδάσκει, «ή γερμανική ιστορία συνεχίζεται». Γι' αυτό πρέπει νά φροντίσει τό γερμανικό έθνος.

Τό βαθυστόχαστο αυτό φιλοσόφημα υπάρχει και σέ εκλαϊκευμένη έκδοση, της καρδιάς, για όλους τους

άνδρος. Και πρώτοι άπ' όλους οι συνάδελφοί του στην άσκηση της εξουσίας. Ίδιως ό «πρακτικός» πρώην καγκελλάριος Σμίτ έλεγε ή φαρμακόγλωσσα: «Δέν πρόκειται ούτε για ψάρι ούτε για κότα, αλλά για έναν κεφτέ!» Ένώ κάποιος άλλος υποστήριζε ότι είναι ένα «πολύ μορφωμένο, πολύ καλλιεργημένο, πολύ εύφυές ξεσκονόπανο...» Άλλά τους πολιτικούς τους ξέρουμε πόσο κακιωμένοι μπορεί νά είναι: ό καθένας τους νομίζει πώς μόνος αυτός εκπροσωπεί καλύτερα τό καθεστώς. Υπάρχουν, όμως, και οι στιγμές της έθνικής αλήθειας. Και μία άπ' αυτές ήταν τό άποτέλεσμα της ψηφοφορίας πού άνέδειξε τον πνευματικό άνδρα στον ύπατο άξίωμα: Μόνο οι Πράσινοι έθεσαν έαυτούς εκτός έθνικής όμοψυχίας.

K.K.

ΑΓΓΛΙΑ: Η άπεργία των άνθρακωρύχων

Η άπεργία των άνθρακωρύχων είναι πιά ή μεγαλύτερη σέ διάρκεια στην ιστορία της Βρετανίας από τό 1926.

Τό 1972 οι άνθρακωρύχοι νίκησαν μετά από άγώνα έφτά βδομάδων, ενώ τό 1974 μετά από τέσσερις βδομάδες. Αυτή ή άπεργία έχει μπει ήδη στη δέκατη τρίτη βδομάδα.

Άπό τή μεριά της Θάτσερ και της Κρατικής Έπιχείρησης Άνθρακα έχει γίνει καθαρό ότι δέν θέλουν άλλά νά κερδίσουν σ' αυτή τή σύγκρουση, αλλά και νά τήν χρησιμοποιήσουν για νά διαλύσουν έντελώς τό κίνημα των άνθρακωρύχων.

Άντίθετα, όμως, ή ήγεσία των άνθρακωρύχων άδυνατεί νά έπιδείξει την ίδια άποφασιστικότητα. Η TUC (Βρετανική ΓΣΕΕ) τό μόνο πού έχει κάνει είναι νά βομβαρδίζει τον τύπο μέ ανακοινώσεις συμπαράστασης (μέ εξαίρεση μία στάση εργασίας-συμπάραστασης στη Σκωτία στις 9 Μάη). Τό Έργατικό Κόμμα έκανε έξι (6!) βδομάδες νά βγάλεϊ μία ανακοίνωση για τήν άπεργία, όπου καλούσε τά μέλη του νά δίνουν 50 πέννες τή βδομάδα για συμπαράσταση, προσθέτοντας ταυτόχρονα ότι είναι έναντίον «των άνθρακωρύχων πού παρανομούν άρνούντο νά ύπακούσουν στις διαταγές της άστυνομίας». Άκόμα χειρότερα, ό Νήλ Κίννοκ παρότρυνε τους άνθρακωρύχους νά προχωρήσουν σέ καθολική ψηφοφορία των μελών του συνδικάτου για τή συνέχιση της άπεργίας. (Καθολική ψηφοφορία χρησιμοποιούν σχεδόν πάντα

οι ήγεσίες των Βρετανικών συνδικάτων, όταν θέλουν νά σπάσουν μία άπεργία, χωρίς νά πάρουν τήν ευθύνη πάνω τους).

Οι άπόψεις στην ίδια τήν ήγεσία της NUM (Έθνική Ένωση Άνθρακωρύχων) διαφέρουν όσον άφορά τό μέλλον της άπεργίας και κύρια τό μπλοκάρισμα της μεταφοράς άνθρακα στα χαλυβουργεία και τους ηλεκτρικούς σταθμούς. Προς τό παρόν, ό πρόεδρος του συνδικάτου Άρθουρ Σκάργκιλ, φαίνεται νά έχει έκτοπίσει τή μετριοπαθή πτέρυγα, πετυχαίνοντας νά ψηφιστεί ή δημιουργία μιάς Έθνικής Άπεργιακής Έπιτροπής για τόν συντονισμό των πικετοφοριών και του μπλοκαρίσματος της μεταφοράς άνθρακα. Έτσι ξεπέρασε σέ μαχητικότητα ακόμα και τις τοπικές ήγεσίες των άνθρακωρύχων του Γουρκαίρ, της Ν. Ουαλίας, και της Σκωτίας (πού άρκετές «έλέγχονται» από τό Κομμουνιστικό Κόμμα). Τό γεγονός ότι ό ίδιος ό Σκάργκιλ βρέθηκε στις άλυσίδες των άνθρακωρύχων και συνελήφθη από τήν άστυνομία, δηλώνει ότι έχει στραφεί σέ μία πιο μαχητική κατεύθυνση. Όμως, αυτή ή μαχητικότητα σταματά στην άρνησή του νά άπειθυνθεί στους ίδιους τους άνθρακωρύχους του Νότινγχαμ (τους μόνους πού δέν άπεργούν συνολικά) και στην έπιμονή του «νά σεβαστεί τις άπόψεις της, έστω συντηρητικής, ήγεσίας τους», όπως δήλωσε και ό ίδιος.

Ταυτόχρονα μ' όλα αυτά, τό κάρβουνο άπ' τήν Πολωνία συνεχίζει νά ρέει άφθονο στη Βρετανία. Τα πολωνικά συνδικάτα είναι τά μόνα στον κόσμο πού δέν σαμποτάρουν τήν άποστολή άνθρακα στη Βρετανία. (Παρεμπιπτόντως, ό Σκάργκιλ είχε άρνηθεί νά ύπογράψει διαμαρτυρία για τήν έπιβολή του στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία, όταν του τό ζήτησαν οι ήγέτες των άνθρακωρύχων της παρανομής Άλληλεγγύης στη Σιλεσία).

Στην ίδια τή Βρετανία ή συμπάρασταση είναι περιορισμένη. Φωτεινή εξαίρεση είναι ή άρνηση των εργαζομένων στην έφημερίδα The Sun νά έπιτρέψουν πρωτοσέλιδο άρθρο και φωτογραφία πού εμφάνιζε τόν Σκάργκιλ σάν φασίστα. Η Sun κυκλοφόρησε μέ λευκή τήν πρώτη σελίδα εκείνη τή μέρα. Άν και οι άπεργίες συμπάραστασης είναι λιγοστές, ή ίδια ή άπεργία των άνθρακωρύχων φαίνεται ότι άναψε τό πράσινο φώς για μία αύξηση της δραστηριότητας σέ πολλούς άλλους κλάδους. Έτσι, τέλη Μάη θά ψηφίζουν για άπεργία οι 250.000 Βρετανοί δάσκαλοι, ενώ άπεργούσαν ήδη 5000 εργατές στην British Leyland και οι εργαζόμενοι σέ τρία μεγάλα νοσοκομεία του Λονδίνου. Μπορεί μία τέτοια δραστηριότητα νά φαίνεται περιορισμένη, είναι όμως ή μεγαλύτερη σέ έκταση από τότε πού βγήκε ή Θάτσερ. Και ή άπεργία των άνθρακωρύχων δέν φαίνεται νά είναι άσχετη μ' αυτό τό άνέβασμα της αυτοπεποίθησης των εργατών μιάς χώρας μέ ποσοστό άνεργίας άπ' τά ψηλότερα στον κόσμο.

(Οι πληροφορίες πάρθηκαν από τις έφημερίδες Socialist Worker και Guardian, τό περιοδικό Socialist Review και τόν Economist).

Κώστας Πίττας

του», πώς τελικά δέν γινόταν νά αλλάξει τό καθεστώς από τά μέσα.

Ο σημερινός πρόεδρος, στη Βέρμαχτ από τό '38, άπόφοιτος γυμνασίου και διδάκτωρ νομικής, άναγκάστηκε τό '45 νά εργαστεί σέ όρνιθοτροφείο, σέ μιάν έποχή όπου και τά μεγάλα πνεύματα έπρεπε νά δουλεύουν. Άλλά δέν του έπρεπαν τέτοια. Σύντομα ανέβηκε ψηλά στό οικονομικό μάνταβμεν του ιδιωτικού τομέα. Όταν πίστεψε πώς έγινε άρκετά «άνεξάρτητος», έκρινε πώς ήρθε ή ώρα νά προσφέρει κι αυτός πολιτικά στό έθνος του: μέ τους Χριστιανοδη-

Γερμανούς εκατέρωθεν του Έλβα: «Μās συνδέουν περισσότερα πράγματα από τή γλώσσα, τον πολιτισμό και τήν υποχρέωση (!) άπέναντι στην Ιστορία μας. Άντιμετωπίζουμε και οι δύο τά βασικά προβλήματα. Άναπνέουμε τόν ίδιο άέρα, πού δέν σταματάει στα σύνορα». Και για ένα κοινό άεράκι και άλλα βασικά προβλήματα ένώνονται οι δύο Γερμανίες για νά στροβιλιστούν και πάλι στη μέση της πίστας — κι έμεις μαζί τους; Ό,τι πεί ό πρόεδρος!

Δέν είναι βέβαια όλοι έντυπωσιασμένοι από τήν προσωπικότητα του

Ένας συνδικαλιστής - άπεργός της TALBOT μιλά στο Σχολιαστή

Μέ λένε Michel Beaugeois, είμαι εργάτης στην Talbot από τό 1971, δούλευα πρίν στην Citroen κοντά στό Παρίσι. Ή δουλειά μου είναι «ρυθμιστής», δηλαδή παρακολουθώ αυτόματες μηχανές πού τις ρυθμίζω και τις επισκευάζω. Είμαι συνδικαλιστής, έκλεγμένος αντιπρόσωπος της CFDT στην Talbot από την άπεργία του Ίουνίου 1982, επίσης είμαι μέλος της LCR, στόν πυρήνα του έργοστασίου της Talbot.

Πούά είναι ή κατάσταση του εργατικού κινήματος στη Γαλλία και οι κυριότερες διεκδικήσεις του;

Στή Γαλλία, όπως και σ' όλες τις χώρες της Εύρώπης σήμερα μπαίνει στους εργαζόμενους ένα σοβαρό πρόβλημα. Τά άφεντικά βρίσκονται στη διαδικασία της αναδόμησης και εκλογίκευσης των επιχειρήσεων σε μαζική κλίμακα, γιά την αύξηση της παραγωγικότητας, γιά την άποκατάσταση του ποσοστού κέρδους τους και θέλουν αυτό νά τό πληρώσουν πολύ άκριβά οι εργαζόμενοι. Τό είδαμε αυτό πολύ καθαρά στην Talbot. Οι διεκδικήσεις πού προβάλλονται όταν οι εργαζόμενοι βρίσκονται μέ την πλάτη στον τοίχο, και ή άπασχόληση άπειλείται, είναι νά μή γίνουν άπολύσεις. Αυτό μπορεί νά φανεί σε μερικούς ουτοπικό όταν οι άλλαγές στά μέσα παραγωγής μέ την είσαγωγή των σύγχρονων αυτοματισμών οδηγεί στην κατάργηση θέσεων εργασίας σύμφωνα μέ την καπιταλιστική λογική. Όμως άκριβώς οι εργαζόμενοι και ιδιαίτερα όταν θίγονται άμεσα άπ' αυτή την κατάσταση βγαίνουν άπ' αυτή τή λογική (πού είναι ή λογική των άφεντικών), και ζητούν μιάν άλλη έναλλακτική λύση. Δηλαδή, ό έκσυγχρονισμός ή ή εκλογίκευση της παραγωγής νά γίνουν άπό τά κεφάλαια πού συσσωρεύτηκαν μέ την εκμετάλλευση των εργαζομένων τά τελευταία 40 χρόνια.

Στήν Citroen τόν τελευταίο μήνα οι εργάτες έκαναν άπεργία μιάς εβδομάδας, πού άνάγκασε την Κυβέρνηση νά άνακαλέσει την άπόφασή της νά έγκρίνει τις άπολύσεις πού ζητούσε ή διεύθυνση της Citroen. Ήπίσης στή σιδηροοργία, στην περιοχή της Λωραίνης, όταν οι εργαζόμενοι έμαθαν ότι ύπάρχει σχέδιο κατάργησης 20.000 θέσεων εργασίας κινητοποιήθηκαν αυθόρμητα, έδειξαν τή δύναμή τους γιά νά μήν περάσει αυτό τό σχέδιο.

Ύπάρχουν στά άριστερά συνδικάτα κάποια ρεύματα πού αντιπολιτεύονται την παραδοσιακή ήγηση;

Έδώ και δύο χρόνια συγκροτήθηκε στην CFDT ένα αντιπολιτευτικό ρεύμα, άπό τή στιγμή πού ή CFDT ύποστηριζε την κυβέρνηση και έγκατέλειψε στό πρόγραμμά της τή μάχη γιά την κατάκτηση του σοσιαλισμού μέ αυτοδιαχείριση (SOSIALISME AUTOGESTIONNAIRE). Έτσι δημιουργήθηκε αυτό τό ρεύμα πού άποτελείται σχεδόν άποκλειστικά άπό άγωνιστές της άκρας άριστεράς, μέλη της LCR, της Gauche Alter native (πού είναι μιά διάσπαση του PSU μετά τή συμμετοχή της γραμματέως του κόμματος Bouchardeau στην κυβέρνηση), επίσης άλλων λιγότερο σημαντικών ομάδων ή και άγωνιστών πού δέν άνήκουν σε οργανώσεις άλλα έχουν άκροαριστερές άπόψεις. Τό ρεύμα λοιπόν αυτό άμφισβητεί τή γραμμή του συνδικάτου πού ύποστηρίζει ό Ermond Maigre, σε διάφορα ζητήματα, όπως ό άγώνας ενάντια στην άνεργία, στά ζητήματα τακτικής γιά την υπεράσπιση των διεκδικήσεων των εργαζομένων. Αυτό τό ρεύμα συμμετέχει στά συνέδρια του συνδικάτου και ύποστηρίζεται άπό τό 30% των αντιπροσώπων, και μάλιστα σε μερικούς κλάδους είναι πλειοψηφία, π.χ. στόν κλάδο της μεταλλουργίας της Seine-et-Loire στην όποία ύπάγεται ή Renault-Flins και ή Talbot, επίσης στους Ύγειονομικούς στις Yvelines, επίσης στους ταχυδρομικούς, στους σιδηροδρόμου σ' όρισμένες περιφέρειες.

Ο σοσιαλισμός και ή λογική των άφεντικών

Πώς άρχισε ή άπεργία της Talbot;

Άπό τις άρχές του 1983 ή εργοδοσία της Talbot άρχισε μιά συστηματική επίθεση γιά τόν περιορισμό των θέσεων εργασίας προετοιμάζοντας τις άπολύσεις του Δεκέμβρη 1983. Ή διεύθυνση άρχισε νά επιβάλλει μέρες ύποχρεωτικής άργίας, κάθε μήνα και περισσότερες. Τις μέρες αυτές ένας όρισμένος αριθμός εργαζομένων ύποχρεώνεται νά μιν έργαστεί, και πληρώνεται μέ τό 50% του μεροκάματου, άπό τό Ταμείο Άνεργίας.

Τήν ίδια μέρα κηρύσσεται γενική άπεργία και χιλιάδες εργάτες Γάλλοι και μετανάστες οργανώνουν διαδήλωση μπροστά στά γραφεία της έπιτροπής της έπιχείρησης (ΣΤΜ: Όργανο διαλόγου μεταξύ εργοδοσίας και αντιπροσώπων του προσωπικού).

Όμως ή διεύθυνση είχε προσεκτικά ύπολογίσει τις κινήσεις της άφου μιά βδομάδα μετά όλο τό προσωπικό έπαιρνε την έτήσια άδειά του, και τό έργοστάσιο θά παρέμενε κλειστό γιά όλο τόν Αύγουστο.

Στις 9 Σεπτεμβρίου ή διεύθυνση ξαναπαρουσιάζει τό σχέδιο των άπολύσεων. Τήν ήμέρα εκείνη ή CGT λέει ότι δέν χρειάζεται διαδήλωση, ύποστηρίζοντας ότι ή πρώτη έπίδειξη της δύναμής μας ήταν άρκετή, και ότι πρέπει νά περιμένουμε τί θά γίνει μέ τό Ύπουργείο Εργασίας. Άντίθετα, ή CFDT καλεί σε κινητοποίηση. Όμως μέ τή διάσπαση μεταξύ CGT και CFDT, ή κινητοποίηση δέν πετυχαίνει, και γίνονται μόνο μερικές στάσεις έργασίας 1-2 ώρων.

Αυτή ή άπραξία προκαλεί μεγάλη δυσανεμία και άπογοήτευση στους εργαζόμενους. Στή CGT οι εκπρόσωποι των άλυσίδων παραγωγής πιέζουν τό μηχανισμό του συνδικάτου γιά νά ύπάρξει κινητοποίηση, όμως ή CGT περιορίζεται σε μερικές στάσεις έργασίας τόν Όκτώβριο. Στην πρώτη στάση έργασίας στις άρχές Όκτωβρίου ή CFDT

καλεί και αυτή σε στάση έργασίας την ίδια ώρα. Ή CGT καλεί τους εργαζόμενους νά μείνουν στις θέσεις τους κατά τή διάρκεια των στάσεων εργασίας και νά οργανώνουν συζητήσεις. Άντίθετα ή CFDT καλεί σε διαδήλωση την ώρα της στάσης εργασίας γιά νά δείξουν οι εργάτες τή δύναμή τους. Τήν ήμέρα εκείνη οργανώνουμε άρχικά μιά συγκέντρωση, και ή CGT έπιχειρεί νά έμποδίσει τά μέλη της νά συμμετάσχουν. Παρά ταύτα όμως τά μέλη της CGT άπό τις άλυσίδες παραγωγής έρχονται στην συγκέντρωση, και στην συνέχεια ξεκινά μιά διαδήλωση μέ πάνω άπό 2.000 εργάτες μέσα στό έργοστάσιο μέ τό πανώ της CFDT μπροστά και οι συνδικαλιστές της CGT έρχονται μαζί μας και κυριαρχεί τό σύνθημα «Ένότητα CGT-CFDT».

Στις 12 Όκτωβρίου, λίγο πρίν τις εκλογές γιά τά εργατικά διαιτητικά δικαστήρια, ανακοινώνεται άπό την περιφερειακή διεύθυνση εργασίας ότι αναβάλλονται οι άπολύσεις, μέ την αίτιολογία ότι τό σχέδιο της διεύθυνσης γιά τις άπολύσεις δέν είναι πλήρες. Ή CGT εκμεταλλεύεται τό γεγονός αυτό και λέει στους εργάτες «Νικήσαμε, Τέρμα οι άπολύσεις στην Talbot». Άνοιχτή κοροϊδία δηλαδή. Διαδίδει μάλιστα ότι ό ύπουργός JACKQES RALITE (κομμουνιστής) δήλωσε ότι δέν θά γίνουν άπολύσεις στην Talbot ενώ τέτοια δήλωση δέν είχε γίνει. Έμεις αντίθετα λέμε στους εργάτες ότι πρόκειται άπλώς γιά μιά άναβολή, ότι ή κινητοποίηση και ή άγωνιστικότητα των εργαζομένων πρέπει νά διατηρηθούν, άφου οι άπολύσεις δέν άνακλήθηκαν όριστικά.

Στις άρχές Δεκέμβρη, όταν ή προθεσμία πού είχε δοθεί άπό τις άρχές στην Talbot γιά την άναθεώρηση του πλάνου των άπολύσεων έφτανε πρós τό τέλος της, ή CFDT συναντήθηκε μέ τούς υπεύθυνους της έπιθεώρησης εργασίας. Έκει μās δηλώθηκε ότι ή κατάσταση του γκρούπ Peugeot ήταν πολύ δύσκολη και ότι οι άπολύσεις θά γίνουν όπωσδήποτε.

Η διεύθυνση από την πλευρά της, έλυσσόμενη έξυπνα, επέβαλε υποχρεωτική άργια σ' όλο το προσωπικό στις αρχές Δεκεμβρίου. Για δέκα μέρες το εργοστάσιο ήταν άδειο, και άμέσως μετά ανακοινώθηκε ότι απολύονται 1905 άτομα. Άμέσως βγάλαμε μία προκήρυξη για να κινητοποιήσουμε τους εργαζόμενους, και καλέσαμε σε απεργία. Τό ίδιο αναγκάστηκε να κάνει η CGT. Η απεργία ξεκίνησε την ίδια μέρα (7 Δεκεμβρίου) από την απογευματινή βάρδια. Κατά τη διάρκεια της νύκτας εξελίσσεται σε κατάληψη. Το εργοστάσιο σταμάτησε τελείως. Κάθε πρωί κάνουμε γενικές συνελεύσεις και αποφασίζουμε για διάφορες ενέργειες. Η CFDT προτείνει να μη μείνουμε απομονωμένοι μέσα στο εργοστάσιο, να βγούμε προς τα έξω, να πληροφορηθούμε τον κόσμο για την κατάσταση που επικρατεί στην Talbot. Η CGT αντίθετα επιδιώκει να μην υπάρξουν εκδηλώσεις έξω από το εργοστάσιο, να μην υπάρξει επέκταση, λέγοντας ότι δεν πρέπει να βγάλουμε στο δρόμο τους μετανάστες εργάτες, ότι αυτό θα κάνει να δυναμώσει ο ρατσισμός, και θ' αποβεί σε βάρος των ίδιων των ξένων εργατών.

Από την αρχή της απεργίας φάνηκε καθαρά ότι η CGT δεν ήθελε να υπάρχει σύγκρουση. Έτσι η απεργία σε οργανωτικό επίπεδο στηρίχτηκε αποκλειστικά από τους αγωνιστές της CFDT, μεταξύ των οποίων ήταν πολλοί αγωνιστές της άκρας αριστεράς. Στη διάρκεια της απεργίας η CGT κάνει τα πάντα για να αποθαρρύνει τους εργάτες, για να σταματήσει η απεργία. Έξάλλου η κατεύθυνση που δίνει από την αρχή είναι να μείνουν οι εργάτες στις θέσεις εργασίας τους, να μη συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις, λέγοντας ότι αυτή είναι αρκετά οργανωμένη ώστε να πληροφορεί τους εργάτες ακριβώς για να δώσει τις μικρότερες δυνατές διαστάσεις στον αγώνα. Έλεγε επίσης ότι έπρεπε να ξαναρχίσει η δουλειά άμέσως μόλις άρχισαν διαπραγματεύσεις, επειδή ακριβώς δεν ήθελε να δείξουν οι εργάτες τη δύναμή τους κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

Στά μέσα Δεκεμβρίου η κυβέρνηση αναγγέλλει ότι κλείστηκε συμφωνία μεταξύ της Διοίκησης και της Peugeot-Talbot. Αυτή η συμφωνία προέβλεπε 1905 απολύσεις με κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης και άλλων εξασφάλισης των απολυμένων. Άμέσως η CGT, που είμαστε βέβαιοι ότι πήρε μέρος ανεπίσημα στις διαπραγματεύσεις (αν και αυτό ποτέ δεν θα μαθευτεί επίσημα), εγκρίνει αυτή τη συμφωνία και ο Andre Sanjeon, ο γραμματέας της ομοσπονδίας της Μεταλλουργίας, δηλώνει ότι πρόκειται για ένα αποδεκτό συμβιβασμό και μία εύπρεπτη έξοδο από το πρόβλημα Talbot. Αυτό δεν έγινε δεκτό από τους εργαζόμενους όταν η CGT επιχείρησε να περάσει τη θέση της, και η CGT αποδοκιμάζεται, σφυρίζεται, το σύνθημα είναι πιά «CGT στα σκουπίδια». Οι εργαζόμενοι αποφασίζουν να καταλάβουν το εργοστάσιο. Η διεύθυνση εν τω μεταξύ δεν χάνει καιρό και στέλνει τις επιστολές απόλυσης σε 1905 εργαζόμενους. Στις

μέρες που έρχονται διαπιστώνουμε πως μεταξύ των απολυμένων είναι ένας μεγάλος αριθμός αντιπροσώπων αλυσίδων παραγωγής, μαχητικών αγωνιστών της CGT και της CFDT.

Οι εργαζόμενοι έφεραν τις επιστολές απόλυσης, η CFDT άρχισε να τις συγκεντρώνει, το ίδιο έκανε και η CGT για να μη μείνει πίσω. Στη γενική συνέλευση που ακολούθησε προτεيناμε στους εργάτες να πάρουμε αυτά τα γράμματα στον MAUROY. Η CGT αντιπρότεινε να πάρουμε τα γράμματα στη Νομαρχία. Οι εργαζόμενοι στην πλειονότητα τους συμφώνησαν με την CFDT και φώναξαν «Στό Matignon!» (πρωθυπουργική κατοικία). Βγάλαμε λοιπόν μία επιτροπή από 70 άτομα, πήγαμε πρώτα στην έδρα της Peugeot και κάναμε μπροστά γράμματα απόλυσης. Έπειτα πήγαμε στο Matignon. Μας υποδέχτηκε μία παράταξη MAT.

Μετά από διαπραγματεύσεις αρκετής ώρας μαζί με τους εκπροσώπους της ήγεσίας της CFDT που ήταν εκεί, μία αντιπροσωπεία από 6 άτομα έγινε δεκτή από τον υπεύθυνο του γραφείου του Mauroy. Η απάντηση που πήραμε ήταν κατηγορηματική: Η Κυβέρνηση δεν πρόκειται να ανακαλέσει την υπογραφή της για τις απολύσεις.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες είχαμε συμβιβαστικές τοποθετήσεις από τη μεριά της ήγεσίας της CGT και της CFDT. Η CGT κατηγορήσε την CFDT ότι ακολουθεί μία πολιτική ανεύθυνη, μία πολιτική «ή όλα ή τίποτα». Από την άλλη μεριά και η CFDT άρχισε να εκδηλώνει τη διάθεσή της να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός σε σχέση με το σχέδιο των απολύσεων.

Παρ' όλα αυτά η κατάληψη συνεχιζόταν. Η διεύθυνση εν τω μεταξύ ζήτησε από το Δικαστήριο να διατάξει την αποβολή των απεργών από το εργοστάσιο. Μετά από μερικές αναβολές, στις 30 Δεκεμβρίου, στις 3 το πρωί 700 CRS (MAT) φθάνουν στο εργοστάσιο. Οι 100 εργάτες που βρίσκονταν εκείνη την ώρα εκεί, μη έχοντας άλλη επιλογή, εγκατέλειψαν το εργοστάσιο. Άμέσως μετά η διεύθυνση αναγγέλλει Lock out και κλείνει το εργοστάσιο για μερικές μέρες. Στις 3 Ιανουαρίου το εργοστάσιο ξαναοίγει, οι εργαζόμενοι ξανάρχονται και κάνουν ξανά κατάληψη. Τότε τα πράγματα ζεσταίνονται. Η διεύθυνση επιχειρεί να κάνει τους εργάτες να δουλέψουν με απειλές κλπ. Την επόμενη επιστάτες του εργοστασίου επιτίθενται σε ένα συνδικαλιστή της CFDT και επιχειρούν να τον ρίξουν από μία σκάλα. Όλη την ημέρα οι προβοκάτσιες, συνεχίζονται. Ομάδες από επιστάτες και μπράβους της CSL (φασιστικό συνδικάτο) τριγυρνάνε παντού, και το κλίμα γίνεται όλο και πιο τεταμένο. Στις 5 Ιανουαρίου ομάδες κρούσης της CSL, μαζί με φασίστες από την Citroen και από άλλες πόλεις έξω από το Παρίσι επιτίθενται με δακρυγόνα, σιδερένια ρόπαλα, μερικοί κρατούσαν και περιστροφά, ενάντια στους εργάτες, τη στιγμή που είχαν μαζευτεί σε συγκεντρωση. Άμέσως οι εργάτες οργάνωσαν την

αυτοάμυνά τους και κατάφεραν να πετάξουν τους φασίστες έξω από το εργοστάσιο μέσα σ' ένα τέταρτο. Σε λίγο φθάνουν τα CRS και παρεμβάλλονται ανάμεσα στους εργάτες και τους φασίστες που είχαν κυκλώσει το εργοστάσιο. Κείνη τη μέρα φύγαμε από το εργοστάσιο άργα τη νύκτα, φωνάζοντας συνθήματα ενάντια στις απολύσεις. Από την άλλη μέρα, η παρουσία των CRS στο εργοστάσιο μονιμοποιήθηκε, η διεύθυνση επέβαλε αυστηρούς ελέγχους στην είσοδο, με ειδικά δελτία εισόδου ώστε να μη μπορούν να μπαίνουν οι απολυμένοι. Η δουλειά ξανάρχισε σταδιακά. Όρισμένα τμήματα έπιασαν δουλειά άμέσως, άλλα μετά από μερικές μέρες. Ήταν το τέλος της απεργίας.

Και τώρα;

Πιστεύουμε ότι το πρόβλημα Talbot δεν έχει λυθεί. Στο πλαίσιο της αναδόμησης της παραγωγής, έρχονται συνεχώς νέοι τύποι μηχανήματα. Η παραγωγή με Ρομπότ αρχίζει να γίνεται πράξη σ' αρκετά τμήματα του εργοστασίου. Επίσης, στο επίπεδο της εκλογίκευσης της παραγωγικής διαδικασίας, έχει μπει μπροστά μία διαδικασία ενοποίησης της παραγωγής μέσα στο γκρουπ Peugeot. Ο δηλωμένος στόχος της εργοδοσίας είναι να μειώσει τον αριθμό των εργατών στο εργοστάσιο στις 8.000. Ήδη έκαναν ξανά την εμφάνισή τους οι μέρες υποχρεωτικής άργιας και είναι εύκολο να προβλέψει κανείς ότι θα 'χουμε και πάλι απολύσεις.

Το πρόβλημα των ξένων εργατών και του ρατσισμού, το είδαμε στην Talbot, είναι δεμένο με το πρόβλημα της ανεργίας. Η εργοδοσία βέβαια, μέσα στην επιδίωξη της να διαιρέσει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τους εργαζόμενους, κτυπά κατά προτεραιότητα τους μετανάστες εργάτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέσα στους 1905 απολυμένους στην Talbot περισσότεροι από 1500 ήταν μετανάστες.

Παραπέρα, την ίδια τακτική ακολουθούν η άκρα δεξιά και η δεξιά που θέλουν να κάνουν τους ξένους εργάτες αποδιοπομπαίους τράγους της κρίσης, λέγοντας πως αν διώξουμε τους μετανάστες στα σπίτια τους, θα δημιουργηθούν ισάριθμες θέσεις εργασίας για τους γάλλους εργάτες. Αυτό είναι βέβαια σκέτη αυταπάτη. Όπως είδαμε στην Talbot, όταν καταργούνται οι θέσεις εργασίας των μεταναστών, συμπαρασύρονται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και άλλες θέσεις εργασίας στα προηγούμενα και στα επόμενα στάδια της παραγωγής. Βέβαια αυτή η λογική, εξαιτίας της πτώσης του ήθους της εργατικής τάξης, που προκαλεί ή τακτική της ήγερσης της σε πολιτικό και συνδικαλιστικό επίπεδο, βρίσκει κάποια ανταπόκριση. Οι άνθρωποι μη ξέροντας που να κατευθύνουν τη δράση τους, δίνουν πίστη αρκετά εύκολα σ' αυτού του τύπου τα επιχειρήματα ακόμη και αν είναι προφανώς αναξιοπίστα.

Πώς αντιμετωπίσατε το ρατσισμό έσεις στην Talbot; Αναπτύξατε συγκεκριμένες πρακτικές ενάντια στο ρατσισμό;

Όπωςδήποτε σε συνδικαλιστικό επίπεδο εξηγούμε πως σήμερα τα σχέδια αναδόμησης της παραγωγής και απολύσεων που μπαίνουν σ' εφαρμογή από τα αφεντικά απαιτούν μία ενωτική κινητοποίηση χωρίς καμιά διάκριση μεταξύ των εργατών, και ότι όταν τα αφεντικά απολύουν τους εργάτες, ακόμη κι αν σε μία πρώτη φάση απολύουν τους μετανάστες, στη συνέχεια θα απολύσουν τους γάλλους εργάτες. Η τακτική μας είναι να προπαγανδίζουμε την ενότητα όλων των εργαζομένων για μία συνολική κινητοποίηση για όλα τα προβλήματα που έχουν οι εργαζόμενοι, ενάντια στην ανεργία, αλλά και για τους μισθούς, όπου υπάρχουν φοβερές διακρίσεις, και βέβαια οι μετανάστες είναι οι πιο κακοπληρωμένοι και οι πρώτοι που κτυπιούνται απ' όλα τα άντεργατικά μέτρα.

**Δ. Τρίπης
Μ. Τσιριμονάκης**

Ποιοί είναι οι πραγματικά κερδισμένοι απ' τόν πόλεμο 'Ιράν - 'Ιράκ

(Τό παρακάτω άρθρο είναι παρμένο από τό 'Αγγλόφωνο περιοδικό «The Middle East Magazine» - Περιοδικό αναλύσεων και πληροφόρησης γιά τή Μέση 'Ανατολή (τεύχος 'Ιούνη). Ο συγγραφέας του, Philip Marfleet, είναι συνεργαζόμενος πολιτικός συντάκτης στό περιοδικό και μέλος του Socialist Workers Party, σ.τ.μ.).

ΕΝΑΣ ΙΔΙΩΤΗΣ έμπορος όπλων άγόρασε πρόσφατα από τό 'Ιράκ, ιρανικά τάνκς και κανόνια πού είχαν κυριευτεί μετά από μάχες και άργότερα τά ξαναπούλησε στό 'Ιράν. Τό παραπάνω είναι ένα απ' τά πιο έξωφρενικά παραδείγματα του άκμάζοντος εμπορίου όπλων πρós τό 'Ιράκ και τό 'Ιράν.

Νέα στοιχεία δείχνουν ότι ό αριθμός των χωρών πού προμηθεύουν όπλα στους έμπόλεμους του Κόλπου έφθασε σ' αριθμό ρεκόρ. Ένώ πολλές χώρες ένεργοϋν σάν μεσάζοντες γιά τή μία ή τήν άλλη υπερδύναμη, απ' τήν άλλη μία σειρά άνεξάρτητα κράτη πού παράγουν όπλα βρήκαν έτοιμους άγοραστές στη Βαγδάτη ή τήν Τεχεράνη — ή και στίς δύο.

Ένα ρεπορτάζ του SIPRI (Διεθνές 'Ινστιτούτο Έρευνών Ειρήνης τής Στοκχόλμης) μάς πληροφορεί ότι όταν ξέσπασε ό πόλεμος, τόν Σεπτέμβρη του 1980, τό 'Ιράκ έπαιρνε όπλα από τρεις χώρες (ΕΣΣΔ, Γαλλία και Βόρεια Κορέα), ενώ τό 'Ιράν από πέντε (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Γαλλία, 'Ιταλία και Βρετανία).

Σήμερα, 18 χώρες προμηθεύουν τό 'Ιράκ και 17 τό 'Ιράν. Και, σύμφωνα μέ τό SIPRI, κάπου 10 απ' αυτές τίς χώρες προμηθεύουν όπλα και στους δύο.

Τό SIPRI υποστηρίζει ότι και οι ΗΠΑ και ή ΕΣΣΔ θέλουν νά άποκαταστήσουν μία εύελικτη παρουσία στην περιοχή. Κι οι δύο γνωρίζουν καλά ότι τό 'Ιράν και τό 'Ιράκ θά χρειαστεί νά ξεοδέσουν τεράστια ποσά γιά τήν άποκατάσταση τής πολιτικής και στρατιωτικής τους ύποδομής μετά τόν πόλεμο, γι' αυτό και οι δύο θέλουν νά είναι σέ θέση νά κερδίσουν από αυτήν τήν έκρηξη δαπανών όταν συμβεί.

Διπλωματικές δεσμεύσεις έμποδίζουν και τίς δύο υπερδυνάμεις από τό νά προμηθεύουν άνοιχτά τους έμπόλεμους μέ συγκεκριμένα όπλα. Αυτό, κατά τό SIPRI, έχει σάν άποτέλεσμα νά «είναι γιά τό συμφέρον και των δύο υπερδυνάμεων τό ότι οι σύμμαχοί τους παραδίδουν όπλισμό και στά δύο κράτη».

Στήν εποχή του Σάχη, τό 'Ιράν προμηθεύονταν κύρια από τήν 'Αμερική. Τό μεγαλύτερο μέρος του έξοπλισμού τής Τεχεράνης χρειάζεται ακόμα έξαρτήματα και πυρομαχικά από τίς ΗΠΑ, τά όποια άποκτά διά μέσου τής Νότιας 'Αφρικής, τής Ταϊβάν, τής 'Αργεντινής, του 'Ισραήλ και τής Βρετανίας.

Αν και οι 'Αμερικάνοι έπίσημοι έπικαλούνται άγνοια αυτών των πωλήσεων, είναι σαφές ότι ό τρόπος μέ τόν όποιο γίνονται φανερώνει ότι κάτι τέτοιο όχι μόνο δέν ισχύει, αλλά και ή πρωτοβουλία άνήκει στην ίδια τήν Ουάσιγκτον.

Τό μεγαλύτερο μέρος του πολεμικού προϋπολογισμού του 'Ιράν (ύψους 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων) πηγαίνει στην άγορά έξοπλισμού από κράτη πού προμηθεύουν Σοβιετικά και 'Ανατολικοευρωπαϊκά όπλα. Σήμερα οι 'Ιρανοί έχουν στραφεί σ' άλλες πηγές, αγοράζοντας όπλα από τή Λιβύη, τή Συρία και ειδικά από τή Βόρεια Κορέα, πού τό 1982 κάλυψε τό 40% των 'Ιρανικών άπαιτήσεων.

Τό 'Ιράκ στηριζόταν σέ μεγάλο βαθμό στην ΕΣΣΔ, αλλά τά τελευταία τρία χρόνια κάνει μία προσπάθεια νά έπεκτείνει τίς πηγές του. 'Η Γαλλία έχει γίνει βασικός προμηθευτής του, καλύπτοντας πωλήσεις 5 δισεκατομμυρίων δο-

Πουλώνοντας όπλα και στους δύο

λαρίων.

Σημαντικοί προμηθευτές είναι και ή Αίγυπτος, ή 'Ιταλία και ή 'Ισπανία. Ειδικά τό Κάιρο είναι ό τόπος απ' όπου περνούν όπλα φτιαγμένα και στη Δύση και στην 'Ανατολή. 'Η άξία των Αιγυπτιακών όπλων πού πήγαν γιά επανεξαγωγή στό 'Ιράκ τό 1982 ύπολογίζεται στό 1 δισεκατομμύριο δολάρια.

Από τόν Δεκέμβρη του 1983 οι Η.Π.Α. προμηθεύουν άνοιχτά τή Βαγδάτη — κυρίως μέ έλικόπτερα και μεταφορικά άεροπλάνα.

Ανάμεσα στά μικρότερα κράτη - κατασκευαστές όπλων, τήν πρώτη θέση κατέχουν ή 'Ελβετία, ή 'Ιταλία και ή Βρετανία, ενώ ό ρόλος τής Κίνας γίνεται όλο και περισσότερο σημαντικός. Οι Κινέζοι υπέγραψαν πρόσφατα μία συμφωνία μέ τό 'Ιράν ύψους 1,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων, γιά προμήθεια πολεμικών άεροπλάνων, τάνκς και πυροβολικού.

Η ίδια άνθηση υπάρχει και στη μαύρη άγορά. Τά κέρδη των εμπόρων μικρών όπλων έχουν μία σημαντική άνοδο.

Οι συνέπειες αυτών των πωλήσεων δέν ένδιαφέρουν μόνο τους έμπόλεμους. Τό Μάρτη, τό 'Ιράκ δοκίμασε γιά πρώτη φορά σέ πολεμική δράση τά Γαλλικά άεροπλάνα Super-Etendard. Τόν Μάη, οι ύπουργοί έξωτερικών των χωρών του Κόλπου κατηγόρησαν τό 'Ιράν ότι επιτίθεται σέ ουδέτερα πλοία στην περιοχή.

Στό μεταξύ οι 'Ιρανοί έπίσημοι δήλωσαν ότι τό 'Ιράν «είναι έτοιμο νά ύπογράψει μία συλλογική διακήρυξη» πού νά εγγυάται τά σύνορα όλων των κρατών τής περιοχής. 'Ο 'Ιρανός πρεσβευτής στό Κουβέιτ, ό 'Αλι Σάμς 'Αρντεκανί, δήλωσε ότι όλα τά κράτη θά έπρεπε νά συμμετέχουν σ' ένα Σύμφωνο πού νά έδινε τέλος στις συνοριακές διαμάχες — συμπεριλαμβανομένης και αυτής μεταξύ 'Ιράν-'Ιράκ.

Η δήλωση αυτή ήλθε καθώς οι στρατιωτικοί παρατηρητές άδυνατούσαν νά εξηγήσουν τους δισταγμούς του 'Ιράν νά ξεκινήσει μία νέα επίθεση στό νότιο μέτωπο, βόρεια τής Βασόρας. Οι 'Ιρανοί στρατιώτες πού είναι συγκεντρωμένοι στην περιοχή ύπολογίζονται στίς 400.000 και τό 'Ιράκ ύποστήριζε ότι ή επίθεση είναι στην ήμερήσια διάταξη.

Οι πληροφορίες από τήν Τεχεράνη μιλούν γιά διαμάχες ανάμεσα στους μούλადες και τους στρατιωτικούς ενώ ύποστηρίζεται ότι ό Χομεϊνί σκέφτεται πιά τίς διαπραγματεύσεις μετά τίς πιέσεις από τους άραβες συμμάχους του Συρία και Λιβύη.

Philip Marfleet
(μετάφραση: Κώστας Πίττας)

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ ΟΠΛΩΝ 1980-83¹

Χώρα	'Ιράκ		'Ιράν	
ΗΠΑ	B		B ²	E ²
ΕΣΣΔ	B	E	B ³	E ³
Κίνα	B		B	
Βέλγιο	B	E		
Γαλλία	B	E	B	
Δ. Γερμανία	B	E		
'Ελλάδα			B ⁴	E ⁴
'Ιταλία	B	E	B	
Πορτογαλία		E ⁴		
'Ισπανία	B	E ⁴		E ⁴
Βρετανία		E ⁴		
Τσεχοσλοβ.	B	E		
'Αν. Γερμανία	B	E	B	
Ούγγαρία	B			
Πολωνία	B	E		
Γιουγκοσλαβία	B			
Αυστρία	B			
'Ελβετία	B		B	
Αίγυπτος	B	E		
'Ισραήλ			B	E
'Ιορδανία	B	E		
Κουβέιτ		E		
Σαουδική 'Αραβία		E		
Συρία			B	E
'Ην. 'Αραβ. 'Εμιράτα		E		
Ν. 'Υεμένη				E
Πακιστάν		E		
Κορέα Βορ.	B	E	B	E
Κορέα Νοτ.			B	E
Φιλιππίνες		E		
Ταϊβάν				E
Βιετνάμ				E
'Αλγερία			B	E
Λιβύη			B	E
Μαρόκο		E		
Αιθιοπία		E		
Ν. 'Αφρική			B	
Σουδάν		E		
'Αργεντινή			B	E
Βραζιλία	B	E	B	

Σημειώσεις

1. B: Βασικά όπλα. E: Έλαφρύς όπλισμός-Βοηθητικός.
2. Όχι έπίσημα. Από ιδιώτες ή μέσω 'Ισραήλ.
3. Μέσω Λιβύης, Βόρειας Κορέας, Συρίας και 'Αν. Ευρώπης.
4. Μικρά όπλα, πυρομαχικά
5. Χρηματική βοήθεια.

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΙ ΚΑΙ «ΝΕΑ ΔΕΞΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟ- ΠΟΙΗΣΗ»

Δέν είναι δύσκολο, μετά τα αποτελέσματα των Εύρωεκλογών, αλλά και μετά την παρακολούθηση κάποιων προεκλογικών κινητοποιήσεων, να συμπεράνει κανείς ότι η άνοδος του ποσοστού της Νέας Δημοκρατίας, που ήταν έντυπωσιακή στα μεγάλα αστικά κέντρα, έχει κάποια σχέση με τη μετατόπιση από το ΠΑΣΟΚ στη Ν.Δ. ψηφοφόρων που ανήκουν στα λεγόμενα μεσαία στρώματα. Και ότι η μετατόπιση αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη στις μεγάλες πόλεις όπου τα στρώματα αυτά συναντούν τα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα σε αντίθεση με την επαρχία όπου η πολιτική αύξησης του αγροτικού εισοδήματος διατήρησε τη σημαντική έπαιρησή του ΠΑΣΟΚ.

Τά λεπτομερή στοιχεία για να θεμελιωθεί πλήρως αυτή η διαπίστωση δέν υπάρχουν, και

πρέπει να άρκεστέ κανείς σε ένδειξεις που οδηγούν σε συμπεράσματα λογικά, αλλά ίσως σχηματικά: όπως τό «λογικό» συμπέρασμα ότι η αύξηση της έπαιρησής της Ν.Δ. στην Β' Πειραιά από 23% (στις Έθνικές εκλογές του 1981) σε 27,3% δέν όφείλεται σε μετατόπιση εργατικών στρώματων που συνεχίζουν να ψηφίζουν μαζικά τό ΠΑΣΟΚ και τά ΚΚΕ.

Αν όμως η άρχική διαπίστωση είναι σωστή, ή μετατόπιση προς τη Ν.Δ. 90.000 περίπου ψηφοφόρων στο σύνολο της Αττικής, οι όποιοι έφθασαν στην περιοχή αυτή τις 553.000, μπορεί να σημαίνει ότι στα μεσαία στρώματα ή στροφή προς τά δεξιά έχει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα άπ' ό,τι μπορεί να δείχνουν τά συνολικά μεγέθη.

Παρά τό γεγονός ότι τά αποτελέσματα των εκλογών δέν μπορούν να θεμελιώσουν την εκτίμηση ότι έχουμε να κάνουμε μέ μαζικό πέρασμα στη δεξιά των μεσαίων στρώματων, δέν πρέπει συγχρόνως να υποτιμάται ή δυναμική που μπορεί να έχει αυτή ή τόσο έντονη συσχέτιση οικονομίας και πολιτικής. Και δέν πρέπει έπίσης να έρμηνεύεται ή ψήφος στη Δεξιά σαν έπιλογή κάποιων άρχαϊκών πολιτικών σχημάτων και ιδεών: υπάρχουν και «νέες» δεξιές ιδέες για «νέα» μικροαστικά στρώματα.

Δέν υπάρχει κανένας λόγος να πιστεύει κανείς ότι τά οικονομικά προβλήματα που τροφο-

δότησαν τη μετατόπιση προς τά δεξιά των μικρο-μεσαίων πρόκειται να εκλείψουν, ενώ υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύουμε ότι τά προβλήματα αυτά μπορεί να φθάσουν και στην επαρχία: μία από τις σημαντικότερες αιτίες θά μπορούσε να είναι μία πολιτική λιτότητας σε Ευρωπαϊκή κλίμακα που θά είχε έπιπτώσεις και στα εισοδήματα των Έλλήνων άγροτών.

Τό πόσο όμως κινδυνεύει να έχει μέλλον τό φαινόμενο που θά μπορούσε να όνομαστέ «νέα δεξιά πολιτικοποίηση», είναι άκριβώς συνάρτηση των καινούργιων χαρακτηριστικών του. Τό πολιτικό του πλαίσιο δέν προσφέρεται τόσο από την παραπαίουσα Ν.Δ., όσο από τις κινητοποιήσεις και τοποθετήσεις των «παραγωγικών τάξεων», κατά του «κρατισμού» και ύπέρ της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Οι άναφορές του δέν είναι ό αντίκομμουνισμός, αλλά ή άπόρριψη του ντροπαλού Πασοκικού παρεμβατισμού. Η ιστορική του προέλευση πρέπει να άναζητηθεί στην άνθηση των μικρομεσαίων κατηγοριών την τελευταία δεκαετία, στο πέρασμά τους σε μεγάλο βαθμό στο ΠΑΣΟΚ, στην άπογοήτευσή τους μετά την κατάρρευση των διαταξικών άναπτυξιακών όραμάτων, και στην πιο φυσιολογική άποδοχή της συνειδήσης που καθορίζει ή κοινωνική τους ύπαρξη.

Πάνος Γεωργίου

Τήν ίδια στιγμή που τά συνδικάτα των Γερμανών μεταλλουργών διαπραγματεύονται μέ την εργοδοσία τη μείωση των εβδομαδιαίων ώρων εργασίας στις 35 ώρες, ή Γαλλική κυβέρνηση δήλωνε ότι δέν πρόκειται να προωθήσει ένα τέτοιο μέτρο, αφήνοντάς το για τις κατά κλάδους συζητήσεις μεταξύ συνδικάτων και εργοδοτικών όργανώσεων.

Τό πρόβλημα δέν είναι άπλως ή άναθεώρηση της άρχικής τοποθέτησης της Γαλλικής κυβέρνησης και του Σοσιαλιστικού και Κομμουνιστικού Κόμματος, αλλά κυρίως ότι μία τέτοια δήλωση σε μία τέτοια στιγμή δέν μπορούσε παρά να άποδυναμώσει τά Γερμανικά συνδικάτα από καθαρά πολιτική άποψη, και από την άποψη της οικονομικής επιχειρηματολογίας των εργοδοτών.

Δέν είναι πράγματι δύσκολο να άποδειχθεί ότι αν μειωθούν οι ώρες εργασίας χωρίς μείωση άμοιβών, και μείνουν σταθερές στη Γαλλία και στις άλλες εύρωπαϊκές χώρες, θά προκύψει μία άπώλεια άνταγωνιστικότητας των Γερμανικών

ΟΙ 35 ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

προϊόντων που μπορεί να φέρει αύξηση και όχι μείωση της άνεργίας. Τό πρόβλημα δέν είναι βέβαια αν δέχεται κανείς τη λογική της άνταγωνιστικότητας, αλλά ότι σε συνθήκες άπομόνωσης ακόμα και μία νίκη στο μέτωπο των ώρων εργασίας κινδυνεύει, αν μείνει άπομονωμένη, να άποδειχθεί πολύ πρόσκαιρη.

Και τό συμπέρασμα δέν είναι ότι ή πάλι για τις 35 ώρες άποδεικνύεται μάταιη σε έθνικό επίπεδο, αλλά ότι ή επέκτασή της σε πολυεθνικό επίπεδο είναι έπείγουσα, για να άποφευχθούν διασπάσεις που γίνονται άμέσως αισθητές εξαιτίας της πολύ μεγάλης σύνδεσης των εύρωπαϊκών καπιταλιστικών οικονομικών.

Π.Γ.

Η ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η άρνηση της Αργεντινής, στα μέσα του περασμένου μήνα, να δεχθεί τό πρόγραμμα λιτότητας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σαν όρο για την άναδιοργάνωση της έξυπνότητας του έξωτερικού χρέους, ήρθε να έπισημάνει ότι τό πρόβλημα της υπερχρέωσης του Τρίτου Κόσμου έχει φθάσει σε μία έξαιρετικά κρίσιμη καμπή: για τις χώρες ιδιαίτερα της Λατινικής Αμερικής, που δέν είναι από τις λιγότερο άναπτυγμένες, ή έξυπνότητα του χρέους έχει πλέον ύπερβει τις δυνατότητες αύξησης των εξαγωγών και έξωστρεφούς άνάπτυξης που προσφέρονται από τη

σημερινή δομή της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας. Και ενώ έχει πλέον άποδειχθεί ότι τά προγράμματα του ΔΝΤ — που είναι έτσι κι άλλως άπαραδέκτα μέ κοινωνικά κριτήρια — δέν έχουν αξιόλογα οικονομικά αποτελέσματα, έχει συγχρόνως φανεί έδώ και καιρό ότι τά προγράμματα χαρούμενης άναπτυξιακής ένταξης των «νέων βιομηχανικών χωρών» στη διεθνή αγορά δέν εκπληρώνουν καμία από τις ύποσχέσεις τους.

Αυτό όμως που έχει πραγματοποιηθεί είναι ότι οι χώρες αυτές έχουν συνδεθεί όλο και πιο στενά μέ τη διεθνή αγορά, από την άποψη όχι μόνο της υπερχρέωσης, αλλά και του προσανατολισμού της οικονομικής δραστηριότητας. Μία από τις έπιπτώσεις είναι ότι τά διαπραγματευτικά τους όπλα, άπέναντι στις πλούσιες χώρες, τό ΔΝΤ, και τις Αμερικανικές, Ευρωπαϊκές και Ιαπωνικές Τράπεζες, έχουν συρρικνωθεί στο έλάχιστο, και ότι οι πρωτοβουλίες που μπορούν να πάρουν είναι μηδαμινές: αυτός είναι

και ό λόγος που ή συνάντηση κορυφής των έπτά πλουσιότερων βιομηχανικών χωρών στο Λονδίνο δέν θεώρησε άναγκαίο να πάρει την παραμικρή άπόφαση προς όφελος των υπερχρεωμένων χωρών.

Η «ίδεολογική συγκυρία» που συνοδεύει αυτό τό άδιέξοδο δέν είναι λιγότερο ένδιαφέρουσα: οι σοσιαλιστές ιδεολόγοι της «αυτοδύναμης άνάπτυξης» και της κατάρτησης των «δεσμών της έξάρτησης» έχουν μετατραπεί, ιδιαίτερα στις ίμπεριαλιστικές χώρες, σε κήρυκες της «έξωστρεφούς άνάπτυξης» και του διεθνούς άνταγωνισμού, που σερβίρονται μέ τη γνωστή σαλάτα ύψηλης τεχνολογίας, πληροφορικής, κομπιούτερς, και βιοτεχνολογίας. Σά να μην ήταν δεκτή ή θεωρία της «έξάρτησης» και της «αυτοδύναμης άνάπτυξης» παρά από τη στιγμή που φαινόταν να έξασφαλίζει κάποια καπιταλιστική προοπτική.

Π.Γ.

Ψηφοδέλτια γίγαντες...

Τελευταία στίς εκλογές για τὰ διάφορα σωματεία παρατηρείται ένα αξιοπερίεργο καί πρὸς τὸ παρόν «ἀνεξιχνίαστο» φαινόμενο: Τὰ «ψηφοδέλτια γίγαντες». Ἡ εὐρεσιτεχνία αὐτῆς τῆς μεθόδου ἀνήκει στὴν ΠΑΣΚΕ. Ἐτσι, στίς εκλογές τοῦ ΕΑΣ ἡ ΠΑΣΚΕ κατέβασε ψηφοδέλτιο μὲ περίπου 1000(!) ὑποψηφίους, παίρνοντας τελικά μερικές δεκάδες ψήφους περισσότερους ἀπ' τὸν συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν ὑποψηφίων τῆς. Στὴν ΠΥΡΚΑΛ κατέβασε 250 ὑποψηφίους, ἐνῶ ἡ ΕΣΑΚ ἀκολουθοῦσε μὲ ψηφοδέλτιο 120 ἀτόμων. Φυσικά τὰ μεγέθη τῶν ψηφοδελτίων φτάνουν νὰ εἶναι ὅσο δύο νορμάλ ἀφίσες μαζί.

Ὅμως, πέρα ἀπὸ τὸ ἀστείο τῆς ὑπόθεσης, ἡ ἱστορία αὐτὴ ἔχει καί μιὰ ἄλλη πλευρά. Στίς εκλογές στὴν ΠΥΡΚΑΛ τὸ Δ.Σ. τοῦ Σωματείου ὄρισε ὅτι σὲ κάθε παράταξη πού κατέβαινε στίς εκλογές (γὰ Σωματείο, Ὁμοσπονδία, Ἑργατικό Κέντρο) ἀντιστοιχοῦσαν 18.000 ψηφοδέλτια. Αὐτὸ σήμαινε ὅτι τὸ «χαράτσι» γιὰ τὴ συμμετοχὴ ἦταν τὸ λιγότερο 50000 δρχ. (χωρὶς νὰ παίρνονται ὑπόψη τὰ ἐξόδα τοῦ

δικαστικοῦ κλπ.). Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ Ἀνεξάρτητη Συνδικαλιστικὴ Κίνηση Ἑργαζομένων ΠΥΡΚΑΛ πού ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀνταποκριθεῖ στὰ ἐξόδα.

Μπορεῖ ἡ ΠΑΣΚΕ νὰ θέλει μὲ τὰ «ψηφοδέλτια γίγαντες» νὰ δείξει πόσο δυνατὴ εἶναι, πείθοντας νὰ τὴν ψηφίσουν ἀκόμα περισσότεροι. Ὅμως, τὸ γεγονὸς ὅτι ἔτσι μπορεῖ εὐκολὰ νὰ ἀποκλείσει μικρές παρατάξεις, εἶναι μιὰ παρενέργεια πού δὲν θὰ πρέπει νὰ τῆς εἶναι καθόλου ἀποκρουστικὴ.

Κ.Π.

Καινὰ δαιμόνια εἰσάγει...

Ἡ ἀναφορά τοῦ διευθυντῆ τοῦ Τεχνικοῦ καί Ἑπαγγελματικοῦ λυκείου τῆς Χίου σὲ βάρος φιλόλογου καθηγητῆρας δείχνει σ' ἓνα βαθμὸ τὸ κλίμα πού ἐπικρατεῖ σήμερα στὰ σχολεῖα. Κι εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ τὴ σχολιάσουμε, γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε ἀπὸ πού ἀντλεῖ ἓνας διευθυντὴς τὴν ἐξουσία του καί μάλιστα λίγο πρὶν ψηφιστεῖ ὁ Νέος Νόμος γιὰ τὴν παιδεία πού ἐδῶ καί μῆνες βρίσκεται στὸ δρόμο ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παι-

δείας μέχρι τὴ Βουλὴ.

Ἡ καθηγήτρια Ἀσπασία Παπαδάτου ἀναφέρεται, διότι:

α) «Σὲ κάθε ἀπόφαση τοῦ Συλλόγου εἶναι ἀντιδραστικὸ στοιχεῖο, ἀναγγέλλουσα τὸν τρόπο καί τὶς ἀπόψεις τῶν συναδελφῶν τοῦ Συλλόγου στοὺς μαθητές, πού εἶναι ἀντίθετο πρὸς πνεῦμα τοῦ ἀπορρήτου τῶν συζητήσεων».

β) «Θέλει νὰ ἐπιβάλλει τὶς ἀπόψεις πού εἶναι πάντοτε γιὰ τὸ συμφέρον τῶν μαθητῶν»

καί γ) «ἔχει δημιουργήσει νεόγνωρες ἀντιλήψεις πού διαφέρουν ἀπὸ τὶς ἄλλες φιλολόγους».

Σύντομος καί σαφὴς ὁ κ. διευθυντῆς, δὲν πρωτοτυπεῖ. Εἶναι ὁ θεματοφύλακας τῆς τάξης καί λειτουργίας τοῦ σχολείου. Τῆς συμπεριφορᾶς καί τοῦ κύρους τῶν καθηγητῶν. «Ὡς ὁ νόμος ὀρίζει». Ἀκόμα, ἐμφανίζεται καί φύλακας τοῦ ἥθους ὁλόκληρης τῆς ἐπαρχίας τῆς Χίου, ζητώντας ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους του νὰ συστήσουν στὴν καθηγήτρια: «νὰ κρατᾷ τὴ θέση τῆς γιατί ἡ Ἑπαρχία μας εἶναι συντηρητικὴ καί δὲν σηκώνει πρωτοτυπίες».

Θὰ διαρωτηθοῦν πολλοί: Ἀκόμα καί σήμερα ἐπιβιώνουν τέτοιου εἶδους ἀντιλήψεις; Θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσουμε σ' ὅλους ὅσους ἐξανίστανται γιὰ τὸ «σκοταδισμό πού ἀποπνέει ἡ σκέψη τοῦ διευθυντῆ» (ΑΝΤΙ 8/6/84) ὅτι τέτοιες πρωτοβουλίες δὲν εἶναι προσωπικὲς συμπεριφορές ἢ τουλάχιστον μόνον αὐτό. Ἀσχετὰ ἀπὸ τὴ νοοτροπία τῶν προσώπων, οἱ διευθυντές τῶν σχολείων ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀποφαίνονται γιὰ τὸ ἥθος καί τὴ συμπεριφορὰ τῶν καθηγητῶν μὲ τὶς ἐκθέσεις βαθμολογίας. Ἀκόμα ὅτι στὸ προσχέδιο τοῦ Νέου Νόμου ἡ σημερινὴ πραγματικότητα μὲ τὶς ὑπερεξουσίες τῶν διευθυντῶν καί τὴν ἀνυπαρξία ἀρμοδιοτήτων τοῦ συλλόγου διδασκόντων ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει.

Σ' ἐκείνους πού κρατοῦν σὲ ἰσχὺ τὸν Δημοσιο-υπαλληλικὸ κώδικα — κάποιος διασφαλίζει τὸ ἀπόρρητο τῶν συνεδριάσεων καί προβλέπει κυρώσεις σ' ὅποιους τὸ παραβιάζουν — θὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἡ ἴδια ἡ — ἔστω τυπικὴ — παρουσία τῶν μαθητικῶν συμβουλίων σ' αὐτές τὸ καταργεῖ.

Νὰ λοιπὸν πού εἶναι δυνατόν νὰ θεωρεῖται ἐπιλήψιμο νὰ εἰσάγει καθηγητῆς «νεόγνωρες ἀντιλήψεις» διδασκαλίας. Δὲν γνωρίζουμε ἂν θὰ ἔχει συνέχεια ἡ ἀναφορά. Τὸ βέβαιον εἶναι πὼς ὅσοι θέλουν ν' ἀλλάξουν τὶς σχέσεις στὴ Μέση Ἑκπαίδευση ἔχουν νὰ διανύσουν μακρὺ δρόμο. Καί ἐνδεχομένως νὰ ξαναγνωρίσουν διώξεις ξεχασμένες ἀπὸ ἄλλους. Τοὺς εὐχόμεστε: Καλὸ κουράγιο...

Μ.Π.

Ὁ πόλεμος καί τὸ κοινὸ του

Τὰ 2/3 τῶν Εὐρωπαίων (τῆς ΕΟΚ) δείχνουν ἀπέχθεια πρὸς τὶς ἐιρηνιστικές ἰδέες. Αὐτὸ κατέγραψε ἔγκυρη δημοσκόπηση τὸν Ἀπρίλιο στίς 10 πρωτεύουσες τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Στὴν Ἀθήνα, μόνο τὸ 1/4 δυσφο-

ρεί στά κινήματα ειρήνης, αντίθετα, 8 στους 10 Γερμανούς διαφωνούν με τους ειρηνιστές, τό ίδιο καί στό Λονδίνο.

Η είσοδος στό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των Πρασίνων άνησύχησε τόν Ρ. DANKERT, πρόεδρο του Κοινοβουλίου, όπως καί τόν κο Στράους. Ο πρώτος έσπευσε νά τούς έξομοίωσει μέ τούς φασίστες του Le Pen, ό δεύτερος τούς χαρακτήρισε «τρομοκράτες».

Συμπέρασμα: Έκεί πού οι διαμαρτυρίες γιά τά πυρηνικά καί ή άμφισβήτηση του Στρατού άποκτούν χαρακτηρισά άναμέτρησης, ό «μέσος πολίτης» σπεύδει νά ταχθεί μέ τίς «δυνάμεις της τάξεως».

Α.Τ.

Τά Πολυκλαδικά Λύκεια σέ άδιέξοδο

Τό πρόγραμμα των πολυκλαδικών λυκείων ξεκινά σέ πειραματικό στάδιο. Φοβόμαστε όμως ότι από τό πείραμα αυτό θά λείψει παρατήρηση, μ' όλες τίς συνέπειες της όποιας επιστημονικής μεθοδολογίας.

Τά Πολυκλαδικά άντικαθιστούν τά Γενικά καί τά Τεχνικά Λύκεια μιά καί ό χωρισμός αυτός σέ δύο ξεχωριστά σχολεία, στά 6 χρόνια λειτουργίας τους δέν έφερε τά άναμενόμενα άποτελέσματα. Ο βίαιος διαχωρισμός των μαθητών, είχε σάν άποτέλεσμα τόν υδροκεφαλισμό των Γενικών καί τήν άποδυνάμωση των Τεχνικών Λυκείων. Μέ τά Πολυκλαδικά, ή έπιλογή θά γίνεται μέ πίο άπαλό τρόπο. Μέσα στό ίδιο σχολείο οι μαθητές θά έπιλέγουν κλάδους ή κύκλους άνάλογα μέ τίς ικανότητες καί τίς κλίσεις τους. Κι αυτή όμως ή προσπάθεια συναντά άντιστάσεις. Ήδη τά πρώτα στοιχεία από τίς έγγραφές των μαθητών στά Πολυκλαδικά Λύκεια δείχνουν ότι ή τηλεόραση, καί τά ένημερωτικά έντυπα του Έγχειριδίου — όμολογουμένως πολύ προσηγμένα — δέν πείθουν. Έτσι οι μέν μαθητές των σχολείων πού είχαν έπιλεγεί γιά νά επανδρώσουν τά Πολυκλαδικά άντιδρούν νά έγγραφούν σ' αυτά, οι δέ καθηγητές άντιδρούν νά μετακινήθουν από τά σχολεία τους, έπικαλούμενοι τήν κατοχύρωση των όργανικών τους θέσεων.

Δέν ξέρουμε άν ή μετακίνηση μαθητών από εύρύτερες, υποβιβασμένες περιοχές πού προγραμματίζεται θά φέρει άποτελέσματα. Τό βέβαιο όμως είναι ότι ή ίδρυση των Πολυκλαδικών Λυκείων θά συναντήσει δυσκολίες, πολύ περισσότερες τουλάχιστον από τήν καθιέρωση του μονοτοκικού.

Μ.Π.

Προβληματικά παιδιά ή προβληματικά σχολεία

Στίς 26 Νοεμβρίου ξεκίνησε τό πρόγραμμα του Έγχειριδίου Ν. Γενιάς σέ θέματα ψυχικής υγείας παιδιών καί έφήβων. Στο πρόγραμμα αυτό, μιά ομάδα ειδικών άναλάμβανε νά κάνει μιά δειγματοληψία των τάσεων σέ 60 καθηγητές του λεκανοπέδιου Άττικής, καί άντίστοιχα 60 δασκάλων, σέ τέσσερα Σάββατα, κατά τή διάρκεια της σχολικής χρονιάς '83- '84. Στο πρόγραμμα έξειδικεύονται οι διεθνείς τάσεις, όπως ύπαγορεύονται από τήν Παγκόσμια Έργάνωση Έγχειριδίου γιά χώρες μέ άνεπαρκή συστήματα περίθαλψης καί περιορισμένους πόρους. Γιατί οι τάσεις αυτές «είναι άποδοτικότερες σ' εύρεία κλίμακα, περισσότερο παραδεκτές από τήν κοινότητα καί σαφέστερα οικονομικότερες».

Έγινε προσπάθεια νά δοθούν στοιχεία, ώστε νά άναγνωρίζονται έπιστημονικά (ψυχολογία κλπ.) τά παιδιά μέ ειδικά προβλήματα καί οι τρόποι γιά τήν άντιμετώπισή τους. Πώς δηλαδή ό εκπαιδευτικός θά βοηθήσει ώστε ή «προβληματική συμπεριφορά» ή νά ένταχθεί στό σχολείο, ή άν ή άποβολή άπ' αυτό είναι άναπόφευκτη, «νά προσπαθήσει σέ συνεργασία μέ ειδικούς νά βρει κατάλληλη έναλλακτική άπασχόληση γιά τόν νέο».

Αυτό όμως πού φάνηκε νά μήν μπορεί νά άποφευχθεί είναι νά είδωθούν τά προβλήματα πού τό σχολείο δημιουργεί στά παιδιά. Αυτά έμπαιναν συνέχεια στην ήμερήσια διάταξη. Έτσι, οι συζητήσεις άναγκαστικά περιστράφηκαν στό ρόλο του δάσκαλου καί στά πρότυπα πού τό σχολείο άναπαράγει, στίς σχέσεις δασκάλων-μαθητών-γονέων, στίς τιμωρίες-ποινές κλπ.

Έκείνο πού θά μπορούσε κανείς νά πεί μετά τή λήξη όλων των συναντήσεων, είναι ότι τό σεμινάριο δέν μπόρεσε τελικά τίποτα νά άμφισβητήσει, δέν μπόρεσε δηλαδή νά έπέμβει στό εκπαιδευτικό σύστημα. Τά συμπεράσματα συνέχεια παράβαιναν μεταξύ δύο κυρίαρχων άπόψεων: Έκείνης πού θεωρούσε τίς άποκλίνουσες συμπεριφορές σάν άντιστάσεις από τό κυρίαρχο μοντέλο — έστω άκριτων — καί έπομένως ή όποιαδήποτε ένσωμάτωση στον κυρίαρχο κορμό προϋποθέτει τή μεταρρύθμισή του. Κι εκείνης πού τίς θεωρούσε σάν ψυχικές διαταραχές ή άπορρι-

πτές συμπεριφορές πού πρέπει νά άπομακρυνθούν όχι βέβαια βίαια, αλλά μέ τή συνεργασία γονέων, ειδικών ψυχολόγων κλπ.

Ακόμα ότι παρ' όλο πού τό δείγμα των εκπαιδευτικών έπιλέχτηκε τυχαία, άπουσίασαν άνεπίτρεπτα οι θέσεις των μαθητών, τό βίντεο από τό σχολείο άναγκαστικά δέν μπόρεσε νά καλύψει αυτή τήν έλλείψη. Μιά άντίστοιχη δειγματοληψία καί μεταξύ τους ίσως νά ήταν πίο άποκαλυπτική.

Έλος, άξίζει νά σημειωθεί ή παρουσία του συμβούλου του Έγχειριδίου Ν. Γενιάς πού έκλεισε καί τίς εργασίες του σεμινάριου. Μέ τή θέση του ότι πρόκειται γιά σεμινάριο έπιμόρφωσης εκπαιδευτικών πάνω στά παιδιά μέ ειδικά προβλήματα μέ τά όποια «ή πολιτεία γιά πρώτη φορά άσχολεύεται» έμεινε άναπάντητο τό έρώτημα: Ήθελε νά προκαταλάβει ή ήταν άπλά κακά ένημερωμένος;

Γιατί μέ ποιά λογική, ζητήματα όπως άπουσίες, κατάλογος βαθμολογίας, διαγωγές, μέ τή δικαιολογία ότι δέν άνήκουν τυπικά στην άρμοδιότητα του Έγχειριδίου, ούσιαστικά δέν θίγονται;

Κι ακόμα φάνηκε, ότι μόνο θετικές προτάσεις, προτάσεις δηλαδή ένσωματώσιμες στην κυβερνητική πολιτική γίνονται άποδεκτές, άλλίως είναι έπικίνδυνες. Μ' αυτό τόν τρόπο άποφεύγεται πάντοτε νά θιγεί τό πρόβλημα στην ρίζα του. Καί ή εύαισθησία αυτή του Έγχειριδίου Ν. Γενιάς έπισφράγισε τελικά τό σεμινάριο.

Μ.Π.

Ποδόσφαιρο καί Κόν Μπεντίτ....

Τίς τελευταίες μέρες ξαναβρέθηκε στη Γαλλία ό Κόν Μπεντίτ. Στη χώρα, πού ή δράση του, τόν Μάη του 68, προκάλεσε τόν θαυμασμό πολλών, καί τόν τρόπο καί άποτροπιασμό περισσότερων. Μόνο πού ό Ντάβυ ό Κόκκινος δέν πήγε γιά νά συναντήσει τους παλιούς του συντρόφους ούτε καν γιά νά καταθέσει στεφάνι στη Σορβόννη. Βρέθηκε εκεί σάν άθλητικός άπεσταλμένος της «Ευρώπης Ι» γιά νά παρακολουθήσει τήν ομάδα ποδοσφαίρου της Δυτικής Γερμανίας! Βέβαια οι Γάλλοι δημοσιογράφοι δέν χάσανε τήν εύκαιρία. Καί νά μερικά άπ' αυτά πού τούς είπε ό Κόν Μπεντίτ:

«Πάντα αγαπούσα τό ποδόσφαιρο. Έμαθα μάλιστα νά διαβάζω σέ ήλικία 6 χρονών ξεφυλλίζοντας τήν «Έκίπ». Έπαιζα μάλιστα καί μπάλα αλλά ποτέ σέ οργανωμένο σύλλογο, γιατί ό άναγωνισμός γιά τή νίκη σκοτώνει τήν εύχαρίστηση... Άλλά μή νομίζετε, δέν ξεχνάω τήν πολιτική. Άνάμεσα σέ δύο μάτς πηγαίνω στη χώρα μου γιά νά ένισχύσω τους πράσινους στίς εύρωεκλογές. Στη Γαλλία φυσάει άνεμος άπ' τή μεριά του Λεπέν πού συσπειρώνει όλους τους ξενόφobους όπαδούς του Σιράκ. Στη Γερμανία αντίθετα είναι ό πρά-

σινος άνεμος πού φυσάει, κάτι πού μέ κάνει νά ύποστηρίζω ότι ή Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είναι τό πίο δημοκρατικό έθνος της Ευρώπης. Ζω μέ τίς άντιθέσεις μου. Όπως ό Λεο Φερέ κερδίζει χρήματα τραγουδώντας τραγούδια γιά τήν έλευθερία Έτσι καί εγώ βγάζω τό ψωμί μου από τήν «Ευρώπη»... Τό μύθο Κόν Μπεντίτ πάντα ήθελα νά τόν διαλύσω. Δεκαέντε χρόνια προσπαθώ νά αλλάξω τήν εικόνα πού είχε ό κόσμος γιά μένα... Ή έθνική Γαλλίας παίξει τό ωραιότερο ποδόσφαιρο, μπορεί θεωρητικά νά νικήσει τήν έθνική Γερμανίας. Άλλά άν ή Γερμανία σκοράρει πρώτη δέν νομίζω ότι θά χάσει».

Ευτυχώς όμως. Ή Έθνική Γερμανίας άποκλείστηκε γρήγορα από τό Κύπελλο Έθνών. Έτσι, ό Ντάνυ έπέστρεψε στη Γερμανία. Θά χρειαστεί ίσως καί άλλο ταξίδι γιά νά διαλύσει τόν μύθο πού τόσο τόν βαρύνει.

Θ.Π.

...καί NATIONAL FRONT

Αν όμως ό Γαλλικός τύπος άσχολιόταν τίς τελευταίες μέρες μέ τό Κύπελλο Ευρώπης, ό Άγγλικός δέν είχε κανένα λόγο νά άσχοληθεί μ' αυτό. Έξάλλου, ή έθνική Άγγλίας είχε άποκλειστεί από τά προκριματικά. Έκείνο, όμως, πού τράβηξε τήν προσοχή του Άγγλικού τύπου, ήταν τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν κατά τή διάρκεια του ταξιδιού της έθνικής ποδοσφαίρου τους στη Ν. Άμερική, όπου έδωσε διάφορα φιλικά παιχνίδια.

Μιά ομάδα Άγγλων φιλάθλων πού ταξίδευε μαζί μέ τήν έθνική άποδείχτηκε ότι άποτελείται άμιγώς από συμπαθούντες του ρατσιστικού national Front. Από τήν άρχή του ταξιδιού, στόχος τους οι δύο έγχρωμοι ποδοσφαιριστές της έθνικής, ό Μπάρνς καί ό Τσάμπερλαιν, τους όποιους μόνο συμπωματικά δέν έξυλοκόπησαν. Τό έφερε όμως ή τύχη καί ό Μπάρνς έβαλε τό ένα από τά δύο γκόλ στον άγώνα μέ τήν Έθνική Βραζιλίας. Έτσι, ό στόχος τους μετατοπίστηκε καί έπιτέθηκαν βίαια στους Άγγλους δημοσιογράφους πού συνόδευαν τήν άποστολή, μιά καί οι τελευταίοι έκαναν τό δέλεριο σφάλμα νά γράψουν ότι ή Έθνική Άγγλίας έβαλε δύο γκόλ! Όλέθριο πράγματι σφάλμα «γιατί τό γκόλ πού έβαλε ό μαύρος δέν έπρεπε νά λαμβάνεται ύπόψη».

Κάποτε όμως ή άποστολή έφτασε στό Σαντιάγο της Χιλής όπου οι όπαδοί του National Front, κρίνοντας προφανώς ότι βρίσκονται σ' άγαπημένο τόπο, συγκρότησαν διαδήλωση μέ εύγενικά συνθήματα, όπως «είμαστε οι Ναζί της Τσέλση» «στείλτε τους Έβραίους της Τότεναμ στό Άουσβιτς» καί άλλα πολλά καί ποικίλα.

Θ. Πατή

ΑΝΑΡΩΤΙΕΜΑΙ αν οι εισηγητές και οι άλλοι πρωταγωνιστές της συνάντησης «Νεολαία και γλώσσα», που όργάνωσε το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού στο Ζάππειο, αισθάνθηκαν για μία στιγμή ότι το παιχνίδι παιζόταν σε άλλα ταμπλώ. Ή, για να παραφράσουμε λιγάκι τον Διονύση Σαββόπουλο, ότι το γλωσσικό δράμα παιζόταν στο χώρο του άοράτου... Άν και η αυτοσυναίσθηση και αυτογνωσία αυτού του είδους είναι μάλλον σπάνια, δεν αποκλείω εντελώς να συνέβη κάτι τέτοιο, γιατί μου φάνηκε πως, καθώς περνούσαν οι μέρες, το αρχικό πάθος γύρισε σε μία ελαφριά μεταγχολία και τελικά σε μία διάθεση προσωπικής εξομολόγησης και αναπόλησης.

Από την αρχή έγινε φανερό ότι η διαμάχη νεοδημοτικιστών-νεογλωσσιστών θα μονοπωλούσε σχεδόν το ενδιαφέρον αυτού του άτυπου συνέδριου. Τα υπόλοιπα σκέλη του θέματος της συνάντησης αδικήθηκαν σίγουρα, έτσι π.χ. η επίπονη δουλειά που αντιμετωπίστηκαν στην πράξη. Λόγου χάρη, η συζήτηση για τις περιθωριακές γλώσσες εξελίχθηκε σε συγχροδιαχασμοειδή και οι ομιλίες για τον έρωτικό λόγο, που έγιναν στην «Αίγλη», ήταν το αλατοπίπερο σε μία ψαρόσουπα χωρίς ψάρι.

Έτσι, λοιπόν, οι πολέμαρχοι του νέου γλωσσολογικού έγιναν οι στόχοι της διψας του κοινού για θέαμα και σασπένς, και πραγματικά σε γενικές γραμμές δεν απογοητεύσαν τους πολυπληθείς οπαδούς τους (ό κ. Τσαβάρας, ίσως και λόγω ειδικότητας, φάνηκε να μπαίνει στο νόημα επισημαίνοντας το αθλητικό στυλ των χειροκροτημάτων που έφεταν, αλλά ποιός τον άκουγε...).

Πώς εμφανίστηκαν οι δύο παρατάξεις στη συνήθως κατάμεστη αίθουσα συνεδριάσεων του Ζαππείου; Έχει ενδιαφέρον αυτό το στοιχείο, μία και το πραγματικό πρόβλημα για το οποίο κάθησαν να συζητήσουν έμεινε έξω από το Ζάππειο — και μου φαίνεται ότι αυτό το διαπίστωσε πρώτη και καλύτερη η νεολαία, στην οποία υποτίθεται ότι ήταν αφιερωμένη αυτή η συνάντηση. Οι μέν νεοδημοτικιστές, με την αίσθηση ότι έχουν πιά κερδίσει το παιχνίδι και με τη βεβαιότητα ότι αντιπροσωπεύουν ήδη τον επίσημο λόγο, έκαναν λίγο-πολύ επίδειξη αυταρέσκιας, χρησιμοποιώντας μάλιστα σε μερικές περιπτώσεις και θεατρικά μέσα, με αποτέλεσμα να γίνουν σχεδόν αντιπαθητικοί ακόμα κι όταν είχαν δίκιο. Συμπέρασμα: μία ιδέα είναι αποτελεσματικότερη και γονιμότερη όταν είναι ή εμφανίζεται ως αντιπολίτευση, με την επιτυχία της να μην είναι καθόλου εξασφαλισμένη...

Από την άλλη μεριά, οι νεογλωσσιστές, νεοκαθαρευουσιάνοι εκκρουαν συνεχώς τον κώδωνα του κινδύνου με προβατοκούδωνα και στο ρυθμό του «Τσομπανάκος ήμουνα, προβατάκια φύλαγα». Ο ιεροστολικός τους ζήλος έδινε στο λόγο τους ένα πάθος που δεν χρειαζόταν τη συνεπικουρία επιχειρημάτων για να γίνει άρεστό στο κοινό. Έτσι, όταν ο Διονύσης Σαββόπουλος δήλωσε ότι στηρίζει τις απόψεις του στη φαντασία, είσέπραξε θύελλα χειροκροτημάτων. Τό πιθανότερο είναι ότι οι επευφημούντες δεν καταλάβαιναν τί πραγματικά χειροκροτούσαν εκείνη τη στιγμή, αλλά δεν φταίνε αυτοί αν η αντίπαλη παράταξη δεν αντιλήφθηκε ότι ο διάλογος είχε ήδη τιναχτεί στον αέρα και δεν προσπάθησε τουλάχιστο να περισώσει τη σοβαρότητά της. Συμπέρασμα: η λογική δεν είναι όπλο, όταν δεν συνδυάζεται με την ευαισθησία...

Σχεδόν όλοι οι εκπρόσωποι του νεογλωσσιστικού εγχειρήματος είχαν έτοιμες προτάσεις για τη «σωτηρία» της γλώσσας, προτάσεις που απευθύνονταν πάντα στην εξουσία και ποίκιλλαν από ίδρυση επιτροπών για την κάθαρση της νεοε-

ληνικής από ξενόφερτους δρους ως και μαθήματα ορθοφωνίας και ορθογλωσσίας στον πρωθυπουργό. Έτσι, φρόντισαν να αποδείξουν μόνοι τους τον ισχυρισμό της κ. Φραγκουδάκη που θορύβησε το κοινό την πρώτη μέρα ως σκληρός και υπερβολικός: ότι αυτό που τελικά ζητούν είναι εξουσία.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι νεοδημοτικιστές είχαν τα καλύτερα επιχειρήματα. Ίσως γιατί ήταν οι μόνοι που έδιναν σημασία στα επιχειρήματα. Αλλά, δυστυχώς γι' αυτούς, ο ορθολογισμός δεν έχει μεγάλη πέραση σήμερα και, για να πούμε την αλήθεια, ορισμένοι τους έδειξαν πόσο άποικιστικοί γίνεται ο ορθολογισμός όταν προσπαθεί να μονοπωλήσει την

Τό παρακάτω κείμενο πρόκειται να δημοσιευθεί στο «ANTI» της 8 Ιουνίου. Υπόγεια ρεύματα όμως τό έφεραν, μαζί με τόν (άπόρρητο) άρθμό τηλεφώνου μου, στά χέρια προσώπου που αναφέρεται στό κείμενο και πού σε μακρά τηλεφωνική συνδιάλεξη έπιχείρησε έμμεσα νά μέ πείσει νά τό άποσύρω. Μετά τήν άποτυχία αυτής της προσπάθειας, τό άρθρο δέν δημοσιεύθηκε στό παραπάνω περιοδικό στη συμφωνημένη ήμερομηνία. Ή όλη μεταχείρισή του μέ ύποχρέωσε νά τό άποσύρω έπίσημα μέ έξώδικο (άρ. 7112 Β/9.6.84, Δικαστικού έπιμελητή Α. Ρίφιου), άφού ή σχετική προφορική δήλωσή μου δέν έγινε δεκτή άπό τόν έκδότη του «ANTI».

Δ.Κ.

Η σύγκρουση νεοδημοτικιστών και νεογλωσσιστών στο Συνέδριο του Ζαππείου

...Σ' ένα συνέδριο, τέλος πάντων!

άνθρωπινη ζωή και τις ανθρώπινες ανάγκες. Από την άλλη μεριά, όμως, ότι ανατρίχιασα ακούγοντας ανθρώπους σαν τον κ. Καλιόρη, τον κ. Ζουράρι, τον κ. Σαββόπουλο κ.ά. να επαναλαμβάνουν άκριτως, ότι και οι προ εξηκονταετίας γλωσσιστές και να τονίζουν σαν άλλοι ότι δεν ζητούν την επαναφορά της καθαρεύουσας (λές και περί αυτού πρόκειται!). Νά και μία φορά που η συνέχεια της παράδοσης δεν είναι καθόλου κολακευτική... Θέλω να σταθώ λίγο στον κ. Καλιόρη, γιατί από μία άποψη κατάφερε να συμπυκνώσει καλύτερα απ' όλους τους άλλους όμοφρονές του τις γλωσσικές αξίες, στις οποίες δίνει έμφαση αυτή η ομάδα. Είναι χαρακτηριστικό, λόγω χάρη, ότι ενώ έφτασε στο σημείο να ζητήσει ως και τον εξελληνισμό των ξένων κύριων ονομάτων (τουλάχιστο στη προφορά, κι αυτό παρόλο που σ' όλο τον κόσμο, με εξαίρεση τη Γαλλία απ' όπου παίρνει τα φώτα ο Καλιόρης, γίνονται προσπάθειες να διατηρηθεί ή ήχητική ποιότητα του κύριου ονόματος και να λένε και οι ξένοι Γιάννης Παυλίδης αντί Ζάν Παβλιντές), τον ενόχλησε τα μέγιστα ή γραφή της γαλλόφερτης λέξης «σαιζόν» με ψίλον!... Και χρειάστηκε ή παρεμβολή ενός μαθητή για να επισημανθεί στον κ. Καλιόρη ή διαφορά ανάμεσα στο φαστουνατάδικο και το μαγειρείο (κανένας όμως δεν του έπισημανε τη διαφορά ανάμεσα στον ρέκορντμαν και τον πρωταθλητή...).

Όλα αυτά όμως είναι λεπτομέρειες. Κι αυτό γιατί, όπως είπαμε, τό δράμα της γλώσσας μας παιζόταν στο χώρο του άοράτου, μακριά από τους προβολείς του Ζαππείου. Τά πραγματικά προβλήματα έμειναν άψηλάφητα και ή συνάντηση εξελίχθηκε σε αποθέωση της σκιμαχίας. Οι νεοδημοτικιστές επικαλέσθηκαν την όμαλή εξέλιξη της γλώσσας (πόσο όμαλή σε μία κοινωνία που εξελίσσεται άνώμαλα;) και την προσέγγιση της έπισημης γλώσσας στη γλώσσα του λαού (ποιού λαού; ποιού τμήματός του; σε ποιά φάση της ιστορικής του εξέλιξης;) Οι νεογλωσσιστές ανακήρυξαν τη γλώσσα σε κιβωτό των πολιτισμικών αξιών του γένους

(ποιών αξιών; πόσο βιώσιμες είναι αυτές οι αξίες στη σημερινή ζωή με τις δικές της απαιτήσεις; ποιές αντικειμενικές και ύποκειμενικές δυνατότητες υπάρχουν να γίνει γόνιμη σύνθεση του παρελθόντος με τό παρόν;) Ομιλητές κι από τις δύο πλευρές στηλίτευσαν (και πολύ καλά έκαναν) τις γλωσσικές τερατογονίες που μαστίζουν τη νεοελληνική. Άφησαν όμως άθικτη τη μήτρα, απ' την οποία βγαίνουν τέτοια εξαμβλώματα. Πού όφειλεται ή μεταδοτικότητα αυτών των γλωσσικών διαστροφών, που σε τελευταία ανάλυση αντανάκλουν άλλες, πολύ σοβαρότερες διαστροφές; Ποιοι άδυσώπητοι παράγοντες μάς κάνουν ν' αντιστρατευόμαστε στην πράξη αξίες που θά θέλαμε να διαφυλάξουμε; Πώς και σε ποιο βαθμό χάσαμε την ικανότητά μας ν' αφομοιώνουμε και να μετουσιώνουμε ξένες επιδράσεις του ενός ή του άλλου είδους;

Τά προβλήματα έχουν τόν τρόπο τους να εκδίκουνται όταν τά άγνοεί κανείς. Καθώς τό κυριακάτικο σούρουπο άρχισε νά τυλίγει τό Ζάππειο και τά μικρόφωνα έδιναν στις αγωνίες και τά αδιέξοδα τήν τελευταία εύκαιρία να ξεχυθούν στην αίθουσα, σταμάτησαν οι θεωρητικές άκροβασίες, τά μεσοιανικά όράματα, οι επικλήσεις του Μπερνσταίν ή Μπερνστήν, κι άρχισαν ν' ακούγονται οι τραυλές αλλά — επιτέλους! — γνήσιες φωνές ανθρώπων που άόρατες δυνάμεις και πολύ όρατές αδυναμίες, συντριπτικές άναγκαιότητες και αυτοεπιβλητά δεσμά τούς έμποδίζουν νά προσανατολισθούν στον κόσμο τους και ν' άρτιωθούν, νά έπικοινωνήσουν άντί ν' μιλούν για έπικοινωνία, νά συνθέσουν άντί ν' αναλύσουν.

Φεύγοντας άπό τό Ζάππειο άποχαίρετσα μία φίλη μου που είχα νά τη δώ τέσσερα χρόνια. Είναι πιο σεμνό και τρυφερό νά συναντιέσαι σε συνέδρια παρά σε διαδηλώσεις και κομματικές συνελεύσεις. «Και πότε θά ξαναβρεθούμε τώρα;» μέ ρώτησε.

— Σ' ένα μπάρ, σ' ένα βιβλιοπωλείο... Σ' ένα συνέδριο, τέλος πάντων!...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Τό δράμα της γλώσσας μας παιζόταν στο χώρο του άοράτου, μακριά από τούς προβολείς του Ζαππείου.

1. Είναι αλήθεια ότι σήμερα επικρατεί κάποια σύγχυση στο πεδίο της γλωσσικής επικοινωνίας. Η σύγχυση αυτή παρατηρείται στον προφορικό και γραπτό λόγο που εξυπηρετεί τις «εκφραστικές» ανάγκες όρισμένων ανταγωνιστικών ομάδων έλιτ, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την πολιτική εξουσία ή διαθέτουν κατεστημένη κοινωνική δύναμη. Με τη μόδα και τη μίμηση ή σύγχυση διαχέεται και στον παρδαλό χώρο των «κουλτουριάρηδων» και ίσως παραπέρα. Τό περιεχόμενο της σύγχυσης ορίζεται από την αντιθετική πρακτική των «καθαρσίων» δημοτικιστών προς την άλλη κατηγορία των «δημοτικιστών» που διακονούν στη «λόγια παράδοση». Η αντιδικία παρήγαγε «ιδέες» — και μάλιστα με μονότονη επαναληπτικότητα — και «έργα», δηλαδή κείμενα. Τό πάθος των πρωταγωνιστών της ανανέωσης βρήκε μικρή απήχηση μόνο στους εργαζόμενους στον κρατικό εκπαιδευτικό μηχανισμό, ιδίως σε μερικούς φιλόλογους. Παρά τα διεγερτικά, ή κοινή γνώμη δεν έδειξε την «ανάμενόμενη» συγκίνηση. Ούτε τα μανιφέστα βαρύγδουπων γλωσσολόγων και μεγάλων ποιητών, ούτε οι σταυροφορίες συντηρητικών εφημερίδων και «πλουραλιστικών» περιοδικών, ούτε ο τηλεοπτικού «επιπέδου» φανατισμός και ή θεατρική δραματοποίηση, κατόρθωσαν να αποκρύψουν τη διάφανη «πολιτική» διαπάλη, ή οποία άρχισε και τροφοδοτεί τον καβγά για τη γλώσσα. Παρότι αποκομίζεται ή αίσθηση — και μάλλον σωστά — πώς πρόκειται για «θύελλα σε μελανοδοχείο», ίσως αξίζει να δούμε πώς γίνεται και ή γλώσσα ξαναπληρώνει ξένα σπασμένα.

2. Οι πολιτικές-οργανωτικές «ανάγκες» της κυβέρνησης που προέκυψε από τις βουλευτικές εκλογές του 1981, την όδηγησαν σε κάποια *εξουσιαστική σχέση* με τη γλώσσα του ελληνικού λαού. Τό ιδανικό θά ήταν ή αντίθετη σχέση: ή υποταγή (σολωμική έπιταγή) του καθενός, ατόμου ή θεσμού, στη γλώσσα — αλλά εδώ έχουμε να κάνουμε με εξουσίες... Η γλώσσα αντιμετωπίστηκε σά να ήταν στο «εποικοδόμημα», σά να πλάθεται στο μικρόφωνο του «ένός-κάποιου» ή στα χαρτιά άλλου καρεκλοκένταυρου, και όχι σά *αυτιά* των αμέτρητων που χρόνια και χρόνια τή μιλούν και τήν άκούνε. Ζωηρό — αν και κρυφό — κίνητρο υπήρξε ή έπιθυμία της νεοπαγούς εξουσίας να *ελέγξει* και να *εθνογραμμίσει* τά πνεύματα ιδεολογικά. «Στράφηκε» εύκαιριακά δημοτικισμό, επειδή τά λαμπρά ιδεώδη και τό όλο κίνημά του είναι φορτισμένα από την ιστορία πολιτικά-προοδευτικά και προσδίνουν αξιοπιστία και ήθος σε όποιον τά επικαλείται. Ο πληροφορητικός-προπαγανδιστικός μηχανισμός του κράτους, με τά πολλά μέσα και τρόπους που έχει, οικειοποιήθηκε κάποια εξωτερικά γνωρίσματα, μά άκριτα κακοποίησε τον ρυθμό, την έσωτερη ουσία της δημοτικής γλώσσας. Η τέτοια μεταχείριση της δημοτικής παρουσιάζει όμοιότητες με την παρόμοια χρησιμοποίηση και άλλων μεγάλων θεμάτων (λ.χ. Έθν. Αντίσταση) για χάρη της εύκολης και αδάπανης πολιτικής ποδηγέτησης και άλλων «αναγκών». Τά φαινόμενα αυτά όφειλονται και στην ιδιοτυπία της πολιτικής όργάνωσης που κατέχει τά κυβερνητικά πόστα, ότι δηλαδή δεν έχει διαμορφώσει σταθερή και δυναμική ιδεολογία, με συνοχή κι έλαστικότητα, με καθολικότερες και βαθύτερες αναφορές. Η κρατούσα ήθικοπνευματική κατάσταση αναπαράγει την αντίφαση: μεθαύριο δεν αποκλείεται να θαυμάσουμε νοθευτές λόγιους και καθαρολόγους βρυκόλακες να σκαρφαλώνουν στά μικρόφωνα, αρκεί αυτό να αντιπαρέχει δημοτικότητα και πολιτικά ώφέλη. Ωστόσο, μερικοί — «προνοητι-

Γλωσσικοί καβγάδες και πολιτικές όμελέτες

κά», ύποκριτικά και σαματζίδικα — «τρέμουν» για τον έπερχόμενο τάχα... «όλοκληρωτισμό».

3. Συγγενείς παράγοντες, που συνέτειναν στην ιδεολογική «αξιοποίηση» του κεφαλαίου δημοτικισμού για την ανανέωση κι εμπέδωση χειραγωγητικών σχέσεων υπήρξαν: α) Η έπιρροή που άσκησαν στους μηχανισμούς της εξουσίας όρισμένοι «παλαιοδημοτικιστές» (με καταφάνερα συντηρητική, άγκυλωμένη και «ρυθμιστική» σκέψη σήμερα), οι όποιοι, παρασυρμένοι από τό «πάθος» τους και γοητευμένοι από τις ρεβερνάντζες διαφόρων, χρησιμοποιήθηκαν ως τό έπιστημονικό άλλοθι μιάς ξένης διαδικασίας που όδηγούσε σε χοντρές γλωσσικές έκτροπές· β) Η πασίγνωστη γλωσσική άναίσθησία της γραφειοκρατίας, και ιδιαίτερα τό εύκολο, ισοπεδωτικό ήθος μιάς τεχνοκρατικής «νομενκλατούρας», στη σύνθεση της όποιας μετέχουν πολλοί έξ έσπερίας «ειδικοί» και έπιστημονικά «στελέχη»· γ) Τό ιστορικό προηγούμενο της χρήσης που έκανε στη δημοτική τό κομμουνιστικό κόμμα. Έκεί ή άυστηρή λατρεία του δημοτικού *τύπου*, απέκτησε αξία τελετουργικής επιβεβαίωσης για την ταξική αδιαλλαξία και την ιδεολογική καθαρότητα. Αυτό ισχύει απολύτως μονάχα για τό κόμμα και τον τύπο-του, όχι όμως για τό εργατικό κίνημα γενικά ή και για πολλούς κομμουνιστές διανοητές.

4. Η «κανονιστική» επέμβαση στην *έπισημη* — προφορική και γραπτή — χρήση της δημοτικής έγινε με αξιοθρήνητο τρόπο και προκάλεσε καταγέλαστα αποτελέσματα. Η *ευκαιριακή* σχέση με τη δημοτική δεν προσφερόταν για μία βαθύτερη κατανόηση του ήθους και του ρυθμού που αναβλύζουν από τις πηγές του λαϊκού λόγου. Υποτιμήθηκε ή *άφομοιωτική* και *μεταμορφωτική* δύναμη του ζωντανού πνεύματος της δημοτικής. «Προβάλλανε» στη δημοτική γλώσσα τά γνωρίσματα του συλλογικού πορτραίτου των χειραγωγών: *τυπολατρεία, άκαμψία, στερεοτυπία, αντιφατικότητα*. Κυριάρχησε κάποιος δημοτικοφανής φορμαλισμός με τις συνακόλουθες τυπολατρικές άπλουστεύσεις, που έγιναν σαμάρι πάνω στην κάθε λέξη και φράση, με αποτέλεσμα την άνάπηρη έκφραση, την άκουστική διαταραχή και την πνευματική σύγχυση. Η *τεχνητή μονοτυπία*, στο όνομα της «τελειωτικής μορφής», ό *κακόηχος τονισμός* των λέξεων στίς πάγιες πτώσεις, σπονδή στο φάντασμα της γλωσσικής συνέπειας, ή *έξοργιστική κατάχρηση της γενικής* και τό φάγωμα του τελικού νί, έγιναν τό «σήμα-κατατεθέν» για τούς νεόκοπους δημοτικιστές. Η *πλαστή λαϊκότητα* (την όποία όρισμένοι, με θολές προθέσεις, όνομάζουν άσφαλώς «λαϊκισμό») όδήγησε τον «έπίσημο-κρατικό λόγο» σ' αυτό τό είδος τηςτσιμπλιάρικης δημοτικής, που τό διακρίνει ή άσχήμια και ή άνισορροπία. Στο σώμα του ίδιου λόγου διαφαίνεται επίσης ή

αποδιοργανωτική επίδραση καθαιρενουσιάνικων και άλλων δομών που προέρχονται από τις ξένες γλώσσες.

5. Η καθαρολογική συντηρητική παράδοση «ἀμύνεται» επιδιώκοντας σήμερα την προνομιακή κατοχύρωση της νοθείας εις βάρος της δημοτικής, ιδιαίτερα στον νευραλγικό τομέα της εκπαίδευσης. Πολυπρόσωπες παραδοσιακές ομάδες της γραφειοκρατικής, εκπαιδευτικής, εκκλησιαστικής και ακαδημαϊκής «ἀφρόκρεμας», είχαν γαλβανίσει την κοινωνική τους οντότητα και το πνευματικό τους «λειτούργημα» χρησιμοποιώντας για μεγάλη ιστορική περίοδο το κατασκευασμα της καθαιρεύουσας. Τά ιδιαίτερα συμφέροντα των ομάδων τούτων θίχτηκαν — σέ διαφορετικό βαθμό της κάθε μιάς — από την κατάργηση το 1976 του μονοπώλιου της καθαιρεύουσας στις κρατικές δραστηριότητες. Είχε προηγηθεί, βέβαια, το τέλειο ξεχαρβάλωμα της ἀγαπημένης κόρης από τὰ ποικίλα φερέφωνα των караβανάδων, στά ἑφτά βαριά χρόνια της ἀσυδοσίας τους. Η ἀρχική δυσἀρεσκεία μετεξελίχθηκε σέ ταραχή και ἀπόγνωση πού τύλιξε τίς ομάδες αὐτές, ὅταν κάποια στιγμή ἀργότερα ἔνωσαν πῶς ἡ ἐκπτώση της καθαιρεύουσας δέν ἦταν κάτι σάν τήν «ἐξοδο» ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ, καί πῶς ἡ ἐπάνοδος της ἦταν ἀδύνατη. Ἐτσι — μετά ἀπό ὁσώσους καί ἄλλες διεργασίες — ἔγινε ἀναγκαία ἡ καμουφλαρισμένη ἐπάνοδος τῶν — νέου πιά τύπου — γλωσσαμυντόρων. Πρόσχημα ὑπῆρξε ἡ κυβερνητική «τσαπατσουλιά» στήν ἐκτεταμένη χρήση της δημοτικής. Ἀναφορά, λάβαρο καί προσωπείο ἔγινε ἡ «λόγια παράδοση» καί ἡ σπέκουλα στό γόητρο της ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἀκούγονται πάλι καί κάποια ἐθνικιστικά καί πατριωτικά «κοντάκια». Μπορεῖ ὅμως νά εἶναι ἐθνικό ὅ,τι εἶναι ἀντιστατικό; Ὁ μήπως δέν ἀποτελεῖ κοινή συνείδηση ὅτι ἡ «πατριωτισμός» εἶναι τό τελευταῖο καταφύγιο τῶν κάθε λογῆς ἀπατεώων;

6. Η νοθεία τοῦ ἥθους καί τοῦ ρυθμοῦ της δημοτικῆς, παίρνει τή μορφή εἴτε: α) τῆς σκόπιμης ὑποτροπῆς τοῦ λόγου σέ ξεκάθαρα ἀντιδημοτικούς κι ἐξεζητημένους γλωσσικούς τύπους (φράσεις, λέξεις κλπ.) κατασκευασμένους ἀπό τοὺς καθαιρενουσιάνους καί ἀνύπαρκτους στό γλωσσικό αἶσθημα τοῦ λαοῦ ἢ στό λόγο τῶν διανοομένων, κυρίως στά δημιουργικά πνεύματα της λογοτεχνίας καί της ἐπιστήμης· τοῦτο μυρίζει «παλινωδία στήν βαλσαμωμένη» καθαιρεύουσα· εἴτε β) τῆς τάχα διορθωτικῆς ἐπέμβασης στά στραβοπατήματα μερικῶν ἀνόητων δημοτικιστῶν, πού ὁδηγεῖ σέ τραγέλαφους καί ἄλλα σαροδανάπαλα. Π.χ.: «ὄργανα μέτρησης της ρύπανσης», λέει ὁ ρουτινιάρης της δημοτικῆς· «ὄργανα μετρήσεως της ρύπανσης», διορθώνει ὁ ἐφευρετικός γλωσσοςώστης. Καί οἱ δύο ἀγνοοῦν ἡ περιφρουροῦν τήν παραγωγή καί τή σύνθεση λέξεων στή νέα ἑλληνική. Σά νά χάθηκε ἡ λύση τοῦ «ρυπομετρητής» (ὅπως ὑδρομετρητής) ἢ καί «ρυπόμετρο» (ὅπως θερμόμετρο, βλακόμετρο κ.ἄ.). Διδάσκουν «συνέπεια» ὁ ἓνας καί «αἰσθητική» ὁ ἄλλος καί τραβοῦν τίς λέξεις ἀπ' τ' αὐτιά, τή στιγμή πού αὐτόφωρα συλλαμβάνονται θεόκουφοι.

7. Ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων ἀνάμεσα στίς ἀνταγωνιζόμενες ἐλίτ της ἐξουσίας, γιά τήν πολιτική λεηλασία της λόγιας ἢ της δημοτικῆς

Πολιτικές διαστάσεις τῆς ὀψιμης «ἀναβίωσης» τοῦ γλωσσικοῦ

«*Ἡ κοινωνία πρέπει νά ζεῖ ἐπὶ ἐπιπέδων, τὰ ὁποῖα τέμνονται κατ' ἔκτασιν εἰς ἓνα ὥρον κώνου ἢ πυραμίδος. Δέν ἔμπορεῖ νά ζῇ ἐπὶ ἐπιπέδων, τὰ ὁποῖα τέμνονται ἐπὶ τῆς παραπλεύρου ἐπιφανείας κυλίνδρου, διότι τότε δέν ὑπάρχει δυνατότης ἀντιμετώπισης τῶν ἀναγκῶν ἀντιστοίχως ἐκάστου ἐπιπέδου.*»

Γ. Παπαδόπουλος, κάτοικος Κορυδαλλοῦ, ὀρθοπαιδικός-θεωρητικός τοῦ γύψου (Λόγος του στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν).

«*Ἡ ἀτομικότητα τῶν φαινομένων καί σέ συνάρτησή μ' αὐτήν ἡ ἀδυναμία στήριξης γενικῶν νόμων πού ἐκφράζεται σάν μία ἀ-λογικότητα μέ τήν ἔννοια τοῦ ἀποκλειστοῦ της δυνατότητας προϋπολογισμοῦ της διαδρομῆς ἐμφανίζεται μέ τόν ἴδιο τρόπο καί στή φύση καί τήν ἱστορία.*»

Βασίλης Φίλιας, πολυπράγμων κοινωνιολόγος, καθηγητής Παντείου Α.Σ.Π.Ε. (Ἀπό τό ἔργο του «M. Weber, συστηματική κοινωνιολογία καί μεθοδολογία», σελ. 214, ἔκδοση Ν. Σύνορα — Α. Λιβάνης, Ἀθήνα 1976).

«*Ὅταν, λ.χ. ὁ κ. Κριαρᾶς γράφει «Αὐτό δέν σημαίνει πῶς δέν ἐπιδιώκουμε ὅσο γίνεται τή μονοτυπία, τή μονοτυπία τῆ γραμματικῆς, καί ὅτι ἀνοιγόμεστε ἐλεύθεροι στή διπλοτυπία καί τήν πολυτυπία...», δικαιολογούμενος ἀπέναντι σέ ἀκόμα πῶς δογματικούς δημοτικιστές. Ἐπειδή τοῦ συμβαίνει κάποτε νά χρησιμοποιεῖ καί κάποιον ἰδιωματικό τύπο πού παραβιάζει τή μονοτυπία, καί ἀναφερόμενος πρὸς θεμιτοποίηση σέ παραπλήσιες ἀπόψεις τοῦ Ψυχάρη, εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι αὐτό, ἐφαρμοζόμενο ἐπιτακτικά σέ μία γλώσσα ἥδη πολὺμορφη καί ποικιλοπαγή, θά τήν ἐξομαλύνει ἀνωμάλως, ἐπιφέροντας μορφολογική ἰσοπέδωση καί λεξιλογικό καθαρισμό καί μαζί τους ἀποδυνάμωση καί ἀκαμψία.*»

Γιάννης Καλιόρης, διανοούμενος, μέ προδιάθεση στίς «Παρεμβάσεις», ιδιαίτερα γιά τή σωτηρία της γλώσσας. (Ἀπό τό ἄρθρο του στό «Ἀντί», στίς 11-6-1982).

στικῆς γλωσσικῆς παράδοσης, εἶναι ἡ κύρια αἰτία πού ἡ ἀντιδικία «γιά τή γλώσσα» πῆρε τή μορφή τοῦ ἀγῶνος καβγά. Εἶναι ἓνας ἀγῶνας γιά τὰ «σημεῖα» στή διαπάλη τους, πού, βέβαια, ἔχει ἄλλο «οὐσιαστικότερο» περιεχόμενο. Εἶναι μιά φτωχή καί κωμική μίμηση τοῦ παλαιοῦ ἀγῶνα γιά τή γλώσσα, πού κρίθηκε πιά ἱστορικά. Οἱ ἰδιόμορφες περιστάσεις καί ἡ κατάσταση τῶν πνευμάτων αὐτή τήν ἐποχή, ἐπέτρεψαν κάποια κωμική δραματοποίηση καί ἄλλες ἐκκωφαντικές σπαστικότητες. Ὁ ἀναγκαῖος (ὑποκειμενικός) ὅρος γιά τήν τροπή αὐτῆς τῶν πραγμάτων ὑπῆρξε ἡ ἰσχύνη καί ἀποσπασματική παρουσία της τρίτης θέσης γιά τή δυναμική ὑπέρβαση τοῦ κλειστοῦ ὀρίζοντα αὐτοῦ τοῦ μικροκαβγά. Ὁ καιροσκοπισμός καί ἡ εὐκόλη ἐμπορευματοποίηση ἰδεωδῶν καί συνειδήσεων ἀπώθησαν ἀνάγκες καί ἀπελευθερωτικά αἰτήματα γιά τήν ὁλοκλήρωση της γλωσσικῆς λύτρωσης, μέ τήν κατάργηση της «ὀρθογραφίας» καί τήν σταδιακή ἐπικράτηση της φωνητικῆς γραφῆς. Ἀλλά ἀντί γιά τέτοια «δαμόνια», πού προσωρινά διώχνουν τήν ἰδεολογική πελατεία, οἱ ποικιλόσχημοι ἀνανεωτές της κουλτούρας καί τῶν προοδευτικῶν ἰδεῶν μας μετεξελίσσονται — ἀνεπαισθήτως ἴσως — σέ ἀναπαλαιωτές γλωσσικῶν βρυκολάκων καί σέ ἄχαρους γλωσσοςώστες.

8. Καμία ἐξουσία — οἰοποιήθηκε συναφιοῦ ἢ ἄλλου ἱερατείου — δέν εἶναι σέ θέση νά διαταράξει ἢ νά τροποποιήσει στρεβλά τή συντακτική καί συνειρμική λειτουργία της ζωντανῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στήν ψυχὴ καί τή διάνοια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ πραγματικὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων καί τῶν ομάδων μέσα σέ μιά γλωσσική κοινότητα καθορίζει τό εἶδος καί τήν ποιότητα της ἔκφρασης πού γίνεται μέ σκοπὸ τὴν ἐπικοινωνία. Ἡ θεμελιακὴ μονάδα τῆς σκέψης, ἡ φράση καταστρώνεται στό μυαλό τοῦ κάθε ὑποκειμένου κατὰ τρόπο ἰδιαίτερο, ἀλλά πάντα ἀναγνωρίσιμο μέσα στήν ἴδια γλωσσική κοινότητα. Ἡ ἐκφραστικὴ ἀνάγκη, δηλαδή, ἡ συνθετικὴ δύναμη, ὀργανώνει τὴ φράση καί ὑλοποιεῖ τὴν ἐνέργειά της, χρησιμοποιώντας τό ὕλικό τῶν διαθέσιμων λέξεων καί λεκτικῶν τύπων πού ὑπάρχουν σέ κάθε συγκεκριμένη (πλοῦσια ἢ φτωχή, νέα ἢ ἱστορικὴ) γλώσσα. Οἱ λέξεις καί οἱ λεκτικοὶ τύποι ἔχουν διάφορες παραλλαγές πού πῆραν στήν ἱστορικὴ ζωὴ τους ἢ καί πού διατηροῦν στό παρόν. Οἱ παραλλαγές, διπλοτυπίες, πολυτυπίες τῆς ἴδιας λέξης συνήθως ἔχουν διαφορετικὴ συνειρμικὴ ἀξία ἢ δύναμη, ἢ ὁποῖα ἔχει σημασία γιά τὴν ἔκφραση μόνον ὅταν ἀναγνωρίζεται καί λειτουργεῖ κοινωνικά. Διαφορετικὰ ἔχουμε ἐκκεντρικότητες καί κορακιστικά. Γιατὸ δύο ἢ τρεῖς λέξεις ἢ τύποι, ἐνῶ ἔχουν τὸ ἴδιο νόημα ἢ ἔννοια, ἢ ἐκφραστικὴ ἀξία τους στό λόγο εἶναι διαφορετικὴ, ἀνάλογα μέ τοὺς διαφορετικούς συνειρμούς πού κινοῦν μέ τὴ θέση τους μέσα στή φράση. Καί προπαντὸς ἀνάλογα μέ τὴν ἐκφραστικὴ ἀνάγκη καί τὴ δύναμη τῆς φαντασίας τοῦ κάθε ὁμιλητῆ ἢ συγγραφέα. Μέ τὸν ὅρο τῆς προτεραιότητας τῆς ἀληθινῆς ζωῆς (ἢ ὁποῖα ὑπάρχει αὐθεντικότερη στίς λαϊκὲς τάξεις) καί τοῦ σεβασμοῦ της ἐκφραστικῆς ἀξίας — κατάκτησης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ — πού ὀνομάζεται δημοτικὴ γλώσσα, κανεὶς δέν μπορεῖ νά μᾶς «ἀποκόψει» ἀπὸ τὴ δημοτικιστικὴ, τὴ λόγια, τὴ βυζαντινὴ ἢ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλωσσικὴ παράδοση. Κατὰ συνέπεια, οὔτε οἱ φορμαλιστὲς κομμωτές τῆς δημοτικῆς, οὔτε οἱ ψοφοδεεῖς βρυκολάκες τοῦ παρελθόντος, ἀποτελοῦν τίποτα περισσότερο ἀπὸ παροδικὴ βαβούρα, πού ἤδη πέρασε στήν ἀρμοδιότητα τῶν γελοιογράφων.

Γιώργος Χατζόπουλος

Η μεγάλη ανατριχίλα

γελο... Έδωσε δύο χιλιάδες για την ανέγερση του ναού, της Έκωσης απόδειξη και προχώρησε στο δρομάκι του κτήματος με τις καλλιέργειες άριστερά και δεξιά... Κάτω από το υπόστεγο, δίπλα στο πέτρινο σπιτι και πάνω στην εξέδρα ήταν η όρχηστρα με τα κλαρίνα. Οι πιο πιστοί είχαν ήδη ξεφαντώσει... χοροί και τραγούδια... λαϊκό πανηγύρι με Έλληνοχριστιανικό χρώμα... καθώς ο Διονύσης τραγουδούσε... «νά μās έχει ο θεός καλά...» και οι κυρίες του φιλόπρωτου ταμείου της ένορίας προσέφεραν πιτες, γλυκίσματα, αναψυκτικά στους μεγάλους και στα παιδιά σοκολάτες και μπισκότα.

Για πρώτη φορά στη ζωή της η Λάουρα ένωσε τον αχαιστικό πυρήνα της ένοριακής αλήθειας και της λειτουργικής εμπειρίας, τον αποφατισμό της γλώσσας των πατέρων... Μετά άρχισαν οι Αφορισμοί για να αποδαιμονισθούν οι δαιμονισμένοι... «Νά ξεραθεί το ΚΚΕ, το ΠΑΣΟΚ, η Ν.Δ., ο Σχολιαστής... ο Μικρούτσικος...»

Ήταν η κατάλληλη στιγμή. Η Λάουρα προχώρησε διακριτικά... δεν ήθελε να την αναγνωρίσουν... Και ποιος δεν ήταν! Από τον Βακαλόπουλο μέχρι την κυρία Ποταμιάνου... Πάρα λίγο να πέσει πάνω στον Ζουράρι... ευτυχώς γλύτωσε... ξέφυγε και από τον Λουκιανό που ήταν άσασχολημένος με την Αφροδίτη... Ανακουφίστηκε!!! Έτσι ταραγμένη πού ήταν... αυθόρμητα έκανε τό σταυρό της!! «Κύριε των δυνάμεων...», ψιθύρισε.

Εκείνη τη στιγμή τον είδε... Ο λυγερόκορμος καλόγερος με τα πράσινα μάτια και τό γερακίσιο βλέμμα της έκανε ένα αδιόρατο νόημα. Προχώρησε άριστερά μέσα στα δένδρα... Στο βάθος του κτήματος ήταν τό νεοκλασικό σπιτι. Ο νεαρός φύλακας την είδε άμέσως. Τόν πλησίασε και προσπάθησε να του αποσπάσει την προσοχή! Είναι αλήθεια ότι τό νεαρό χριστιανόπουλο αντίσταθηκε στην άρχη... Όμως η Λάουρα επέμενε!! «Η Όρθοδοξία είναι ή έντατική πράξη του Άλλου. Είναι μία έρωτική σχέση!...» Σās παρακαλώ...», είπε κοκκινίζοντας ο νεαρός. «Μά ο θεός είναι αγάπη... Έρωτας ας πούμε...», συνέχισε ξεδιάντροπα ή Λάουρα. Τό όραμα της άλλης σαρκός συντάραξε τό χριστιανόπουλο, καθώς τό βλέμμα του είχε φυλακιστεί μέσα στό διάφα-

νο μπλουζάκι της... Η Λάουρα τόν πλησίασε και τόν άγγιξε, μιλώντας του για την άφή του όλου σώματος, την πυρπόληση για τόν Άλλο και τη δυνατότητα θέωσης εν ζωή... Για πρώτη φορά ένωσε μέσω της άκτίστου ενεργείας της θεότητας, μίς τέτοιας έντασης αγαπητική σχέση...

Έν τώ μεταξύ ο λυγερόκορμος καλόγερος είχε καταφέρει να μπει άπαράτητος στό νεοκλασικό σπιτι πού φύλαγε τό χριστιανόπουλο...

ΤΟ ΛΑΝΤ-ΡΟΒΕΡ κατέβαινε τό δρόμο της Πεντέλης με μεγάλη ταχύτητα. Δίπλα στη Λάουρα ο καλόγερος με τό πράσινα μάτια και τό γερακίσιο βλέμμα έβγαλε τά... γένια του!! Δεν ήταν άλλος από τόν Άρατζαφέρη!!!

Τόν Γιώργο Άρατζαφέρη... Τό μεγάλο λαγωνικό της Έλληνικής δημοσιογραφίας!! Ο φάκελος πού κρατούσε στό χέρι του έγραφε άπ' έξω «ΕΧΘΡΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ». Τόν άνοιξε γρήγορα... Αύτός ήταν!! «Είναι άρχηγός του εκκλησιαστικού δικτύου της ΚΒΓ στη Θεσσαλονίκη. Έμφανίζεται ως ιδεολογικό στέλεχος του ΚΚΕ και διευθυντής του Κέντρου Μαρξιστικών Έρευνών της Θεσσαλονίκης. Τελικά όμως από άπληνης και άθεος διώκτης του Χριστιανισμού, χάρις στην αγάπη του θεού, πέρασε στις τάξεις της εκκλησίας. Έξομολογείται και μεταλαμβάνει τακτικά στόν γέροντα Βασίλειο. Τό ψευδώνυμό του στις μυστικές συναντήσεις μας είναι ΠΑΥΛΟΣ». Ο Άρατζαφέρης χαμογέλασε σατανικά... Είχε ανακαλύψει έναν διπλό πράκτορα!!

Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ της τηλεόρασης, ήταν από την Έλβετία. Έδειχνε τη συνάντηση στόν Σάν Μπεζί, του Πάπα Ιωάννη Παύλου με τόν Αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό. Ο Άρατζαφέρης άναψε την πίπα του και έκλεισε τά μάτια του καθώς τεττώθηκε στην πολυθρόνα του... Προσπάθησε να φανταστεί την έκπληξη του Πάπα, όταν μάθαινε, ότι ο Λίτσιο Τζέλι τούς είχε άποκαλύψει έναν πράκτορα της ΚΒΓ πού από καιρό είχε περάσει στό στρατόπεδο της Όρθοδοξίας...

Παν. Παν.

ΣΤΟ ΑΠΟΜΕΡΟ ανατολικό μέρος του κήπου της Όρθόδοξης Άκαδημίας της Κρήτης μέσα στη δροσερή φυλλωσιά των δένδρων, περπατούσαν ήρεμα και ήσυχα οι δύο ιερωμένοι. Ένας καρδινάλιος και ένας Αρχιεπίσκοπος. «Ο Λίτσιο Τζέλλι ήταν Μασσόνος, αλλά στό βάθος ήταν ένας καλός Χριστιανός. Όταν τά σκανδαλοθηρικά περιοδικά άρχισαν να άσχολούνται με τη δραστηριότητα της Στοάς Ρ-2, έμείς κάναμε τό Χριστιανικό μας καθήκον... τόν βοηθήσαμε να φύγει για την Λατινική Άμερική...» είπε σιγά και γεμάτος αγάπη ο Καρδινάλιος.

Ο Αρχιεπίσκοπος κούνησε συγκινημένος βαθιά τό κεφάλι του και σιγοψιθύρισε: «Άγάπη... αυτό είναι αγάπη... ή αυτοπυρπόληση του Άλλου...» και ο Καρδινάλιος συνέχισε:

«Φεύγοντας ο Λίτσιο για να έκφράσει την εύγνωμοσύνη του μās έδωσε την πληροφορία ότι στην Έλλάδα υπάρχουν τρεις ομάδες πού ύπονομεύουν την ένότητα των Έκκλησιών μας... Η μία, είναι κάποια γραφική έθνικιστική μικροομάδα. Τό άναπατήριό της είναι στην Πεντέλη. Τά συνθήματά της είναι όχι στη Δύση των Ρωμαιοκαθολικών, όχι στό Διευθυντήριο του Βατικανού, Ζήτω ή Έλλάδα και κάθε τί μοναχικό στόν κόσμο αυτό.

Η άλλη, ενώ είχε πνευματικούς οδηγούς έναν Κουτρομπή, έναν Τσάκωνα και έναν Χρήστου, με έπαφές και με τη Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία και με τη Μεγάλη Στοά, εξελίχθηκε σε Έθνικοχριστιανοσοσιαλιστική με κεντρικό σύνθημα Πρώτα ή Όρθοδοξία... και ζητάει μία νέα Φεράρα. Δημαγωγεί φωνάζοντας συνεχώς όχι στη Δύση των Ρωμαιοκαθολικών - ναι στη Δύση των όρθόδοξων λαών και μιλάει για Χριστιανισμό των δύο ταχυτήτων Άνατολής και Δύσης... Όμως ή πιο επικίνδυνη ομάδα είναι αυτή πού έστησε ο πιο

ύπουλος πράκτορας της ΚΒΓ, ο Ράντοβιτς της Θεολογικής Σχολής του Βελιγραδίου. Κεντρικό τους σύνθημα είναι Ρωμαιοκαθολικοί και ΝΑΤΟ τό ίδιο συνδικάτο. Τό στρατηγείο τους είναι στη Θεσσαλονίκη...».

Έτσι καθώς προχωρούσαν σάν δύο άπλοι Ιερωμένοι κάτω από τις σκοτεινές φυλλωσιές του κήπου, λίγοι θά μπορούσαν να τούς αναγνωρίσουν... Τόν Καρδινάλιο Ιωάννη Βίλεμπραντ, Υπουργό Έξωτερικών του Βατικανού... και τόν Αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό πού προΐσταται στό Όρθόδοξο Πατριαρχικό Κέντρο του Σάν-Μπεζί στην Έλβετία, εκεί όπου έδρευε ή Γραμματεία της Πανορθόδοξης Συνόδου των Έκκλησιών, υπεύθυνου από τό Πατριαρχείο για τό διάλογο μεταξύ Φαναρίου και Βατικανού...

«Ένα πράγμα Άγιε εν Χριστώ Άδελφέ Δαμασκηνέ σου ζητάει ή Άγία Χάρις ΤΟΥ... τό όνομα του εκκλησιαστικού σταθμάρχη της ΚΒΓ στη Θεσσαλονίκη...» Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός συνοφρυώθηκε... Ήταν δύσκολο... πολύ δύσκολο... Ήξερε μόνον έναν άνθρωπο ικανό γι' αυτή την δουλειά...

ΤΟ ΛΑΝΤ-ΡΟΒΕΡ ανέβαινε γρήγορα τη Λεωφόρο Πεντέλης. Στη Λάουρα άρεσε πάντα να τρέχει. Όταν έφτασε στό μέγαρο της Δουκίσσης Πλακεντίας έκοψε ταχύτητα και κοίταξε την πρόσκληση... Τό πανηγύρι γινόταν για την ανέγερση του ένοριακού ναού του Άγίου Σεραφείμ... Χαμογέλασε... Έστριψε δεξιά. Είδη την ταμπέλα: «Πρός κτήμα Ράμφου» — «Όταν μπήκε στό χωματόδρομο με τό ξερό κοκκινόχωμα γέμισε ή άτμόσφαιρα από κόκκινη σκόνη. Παρκάρισε ανάμεσα στις δύο Μερσεντές. Στην είσοδο δέσποζε ή ταμπέλλα με τό «ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ». Οι τρεις ένοριακοί παππάδες την υποδέχτηκαν με γλυκύτατο Χριστιανικό χαμό-

... τηλέφωνο

Κάντηγος-Τζώρτζ - 3ος δροφος
...Γιά Μενίδι
Κώστα πάρε τηλέφωνο, βαρέθηκα να περιμένω.

Τίνα

Υ.Γ.: Έχασες τη διάθεση ή τό τηλέφωνο;

...διακοπές

Είμαι ψυχοπλακωτικός 26 χρόνων, τό ποτό καί οί μουσικές μου ταξιδεύουν τό μυαλό. Πάω διακοπές 15 'Ιούλη 15 Αυγούστου. 'Αν βρεθεί καμιά κοπελιά ώς 25 χρόνων πού νά θέλει παρέα ή νά έρθει μαζί μου (διαθέτουμε καί Vespa) άς μου γράψει σύντομα. Γιά Μ.Σ. Τ.Θ. 72060 163, ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ.

Μ.Σ.

... δάκρυα

δχι άλλα δάκρυα τώρα
τώρα τό νιώθεις καί σύ όπως έγω
πώς τό όνειρο εκείνο ήταν ή ψευδαίσθηση
πού μάς ένωνε.
Τώρα άλλο μή μιλάς
οί έλπίδες μας γεννήθηκαν σέ άγωνα γή
χάσαμε κάθε χαρά:
μόνοι μας παγιδευτήκαμε
έμεις γκρεμίσαμε τήν πρώτη αγάπη...
γι' αυτό τώρα πού θά φύγω
άρχή καινούργια κάνε
τά σημάδια σβήσε καί συνέχισε

Όλγα

Μέ άρωμα φράουλα

Γιά τήν Έβίτα

Σοῦ 'κανα μιά άπλή πρόταση
Περίμενα στό τηλέφωνο
Δέν τηλεφώνησες
Τούτο σημαίνει άρνηση
Πάνε οί παραλίες, τό φεγγάρι, ό έρωτας
Καί 'γώ πατάω τά κουμπάκια μου
γιά νά διαβάσω «'Ηλεκτρομαγνητισμό»
Τήν άλλη φορά θά πίνουμε
άπλά τό ούζο μας
Μέ παρέα!
Τσως μου χαμογελάς
Τσως μου κρατάς μούτρα
Έγώ πάντως θά ξεχάσω τήν πρόταση
Δ.

Γιά τήν Ρούλα

Τά πράγματα δέν ήρθαν όπως τά όνει-
ρεύτηκα
καί όταν στά εξηγήσω θά νομίσεις
άλλα.
Είμαι ένα παιδάκι πού θέλει μιά μαμά,
μιά κοιλίτσα νά άκουμπήσει τό κεφάλι
του.
Τσως πρέπει νά αλλάξουμε ρόλους
Θά τά ποῦμε στήν εκδρομή μέ
φιλάκια καί θάλασσα.

Μικ.

...σ' αγαπώ

Βάνα

Έλα στόν 'Αγιο- 'Αντρέα...

Σ' αγαπώ

Τίνα

Υ.Γ.: Φιλιά στά παιδιά καί στή Γατσώ-
να

... σημάδι

Έχει ένα σημάδι στό στήθος.
Τού τό 'φτιαξα μόνη μου, άνεξίτηλα,
μέ τήν άκρη του δακτύλου μου, όταν
ξέραμε πιά πώς θά 'φευγε.

Ζ.

«'Αν»

'Αν κάποια μέρα
μέσα από τίς ρυτίδες του νερού
έρθει τό φλούο καλοκαίρι — πού προ-
σμένω —
καί οί 'σκοιοι δέν περπατάνε λοζά
καταργώντας τήν ευθεία.
'Αν κάποια νύχτα
τό φεγγάρι μάτια δέν τό κυνηγήσουνε
κι έσύ δέν γυρνάς
όπως άλλοτε άσκοπα στους δρόμους
μ' ένα χαμόγελο βιασμένο.
'Αν τ' άλμυρίκια, οί ύάκινθοι, άν
'Αν τά ήλιοτρόπια, τ' άσφοδίλια, άν...
... θά πάω πιά
μ' αίμορραγούντες στίχους μου
τετράδια νά ματώνω.

(Ρέθυμνο)

Μιχάλης Παπαδάκης (Δάνδολος)

... για ζευγάρια

(άπό 500-1100 κ.έκ.)

'Αν έχετε μηχανή μεγάλου κυβισμού
καί γνωρίζετε ή δέν γνωρίζετε ώραιες
παραλίες, πάμε.
Σ+Δ Τηλ. 2236760)

... πωλείται

YAMAHA XD 550 μέ 7000 χλμ. Τιμόνι
Tomasselli. Καινούργια Michelin T 61.
Service άντιπροσωπείας, άσπρη μέ ά-
ριθμό: 250000 μετρητά.
'Ανέστης (3616672)

.... ταξίδι

Κι έπειτα άρχίζω ένα τραγικό ταξίδι
στό πονεμένο σου κορμί.
Μιώθω ένα βλέμμα άπελπισίας
ένα χαραγμένο ύφος
καί κάτι μακρυνά χυτά μαλλιά
πού χάνουν τό χρώμα τους
στό φόβο τής αλήθειας.
Χέρια ξένα
Φλέβες χρωματισμένες μέ φτηνά
συναισθήματα μέ αίμα καί στάχτη.

Τό ούράνιο τόξο άσπρόμαυρο
ευτυχισμένο γελά καί θρονιάζει
στά μαλλιά σου.

Υ.Γ. Τώρα τελευταία τά Υ.Γ. μου τή
δίνουν.
Δέ μέ παρατάνε ήσυχη κι αυτά...

Κατερίνα Νάκου
Μαθήτρια Λυκείου

... αδιέξοδο

Κι άπόψε βράδι
μιά πέτρα άσήκωτη
είν' ή καρδιά μου
'Ανώφελο βάρος
περιττό
χρήσιμο μόνο
γιά νά Σκύβω

Κάπου λοιπόν
τά κάθε είδους όρια
νά ξεπερνιούνται, 'Απαγορεύεται.
Κάτι κάπου λοιπόν
θά φράζει κάθε τόσο
τίς υπερβολές μας;

Κι άπόψε βράδι
τά όνειρά μου
τά παιδικά
χίλια συντρίμμια
καθώς τόν Έρωτα φυλάκισαν
στά όρια τής άντοχής
στής Σάρκας τήν 'Αντίδραση

Κι άν όμως νά ζήσουμε
δέ καταφέρνουμε
παρά υπερβάλλοντα.
Κι όταν άκόμα
'Αρνιόμαστε
τά τόσα φράγματα

Τότε
τί όρόμο νά διάλεγε κανείς
πού νά μήν έβγαζε σ' 'Αδιέξοδο;

«Νεφελοβάτης»

Θέσεις

Κυκλοφορεί 10 'Ιουλίου

Τ. Μαστραντώνης: Μετά τίς ευρωεκλογές
Γ. Μηλιός, Θ. Μικρούτσικος: Στήν ύπηρεσία του έθνους (Γιά
τήν ιδεολογική λειτουργία του έλληνικού τραγουδιού).
Τ. Κυπριανίδης: Νομιμοποίηση τής εκπαιδευτικής λειτουργίας
καί νόμος-πλαίσιο.
Μπ. 'Ανθόπουλος: 'Ανθρώπινα δικαιώματα, Σύνταγμα «κοινω-
νία των πολιτών». ('Ενότητα θεωρίας καί πρακτικής στήν
ιταλική 'Αριστερά).
Γ. Σταμάτης: 'Η θεωρία τής άξίας καί τής υπεραξίας ώς θεωρία
σύστασης του γνωστικού αντικειμένου τής 'Επιστήμης τής
'Αστικής Κοινωνίας.
Κ. Busch: 'Η Εύρωπαϊκή Κοινότητα σέ κρίση.
Μ. Στογιαννίδου: Κρατικός παρεμβατισμός, «κοινωνικές άνά-
γκες» καί λαϊκή συμμετοχή.

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΔΩΣΤΕ ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

στόν Πρόεδρο

ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ψηφίσει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, θά θυμάστε ότι είχε εκφράσει την ανησυχία του, πώς την επαύριο των εκλογών όλοι οι Έλληνες πολίτες θά έσπευδαν νά τόν συμβουλευθούν, γιά τό τί θά έπρεπε νά κάνει.

Τό περιοδικό «Σχολιαστής», διαπιστώνοντας ότι δέν υπήρξε έστω καί μία τέτοια συμβουλή διατυπωμένη δημόσια, προκηρύσσει διαγωνισμό μεταξύ των αναγνωστών του μέ θέμα: «Μιά συμβουλή στόν πρόεδρο». Στείλτε τό ταχύτερο — μέχρι τίς 15 'Ιουλίου — τή συμβουλή σας ταχυδρομικά στό γραφεία μας.

Έκμεταλλευτείτε τήν ευκαιρία πού σάς παρουσιάζεται νά δώσετε καί έσείς μία συμβουλή στόν πάντα θαλερό, πλήν όμως υπερεβδομηκοντούτη, πρόεδρο.

Πλούσιο δώρο: ή καλύτερη συμβουλή θά βραβευτεί μέ τήν κασέτα του προεκλογικού λόγου του Κύριου. Όποιος πρόλαβε τόν Κύριον οίδε...

Τί είν' ή πατρίδα μας;

ΥΠΗΡΧΕ ΚΑΠΟΤΕ, μία χώρα πού τό μόνο πού της περίσσευε ήταν έθνικαί έπέτειοι καί γήπεδα. Οί πιτσιρικάδες, ντυμένοι Όθωνες ή Άμαλίες, μάθαιναν νά μισούν τήν ποίηση άπαγγέλοντας Πολέμη από γαλανόλευκα βάθρα, στολισμένα μέ ψωριά-ρικά φοινικόκλαδα. Καί οί μεγαλύτεροι, σέ ένα διάλειμμα πολυχρωμίας, τίς Κυριακές, συνωστιζόνταν σέ κάποιες κερκίδες ζητώντας, επιτέλους! ένα γκόλ.

Στό ήμίχρονο ή πατρίς προχωρούσε άκάθεκτη στους ρυθμούς του καλαματιανού καί του τσάμικου καί τά παιδιά της πρωτογνώριζαν τήν Εύρώπη, στους σταθμούς του Μονάχου καί του Ντύσελντορφ. Τό Παρίσι δέν τό ξέραμε τότε. Ούτε τήν τηλεόραση καί τόν Διακογιάννη. Θέλοντας καί μή, άρκούμασταν στόν Βασίλη Γεωργίου.

Είναι ό καιρός πού τό «έδω είναι μπαλκάνια» άκουγόταν χωρίς χαμόγελα καί ό κ. Θεοδωράκης ήταν άριστερός καί συνθέτης, όχι γενικός γραμματέας της ΕΔΕΤ. Άλλωστε, τότε, κανείς δέν ήξερε τήν ΑΕΠΙ καί τά δικαιώματά της. Δέν είχαμε φτάσει, ακόμα, στην εποχή πού «δουλειά δέν είχε ό διάολος, φιλούσε τά παιδιά του».

Καί τά χρόνια περνούσαν καί ή χώρα ταξίδευε από τόν Άγνωστο Πόλεμο στόν Παράξενο Ταξιδιώτη ή από τό Πολυτεχνείο στη μεταπολίτευση. Στριμωγμένη στίς γέφυρες του Άβέρωφ συναντούσε, καί πάλι, τόν Καραμανλή καί γλιστρώντας στην εύφραδεια του Λεωνίδα γνώριζε τόν Χαρίλαο.

Οί πιτσιρικάδες μεγάλωναν κι άντικαθιστούσαν τους πατεράδες τους στά εργοστάσια καί τά γήπεδα καί καινούργια φυντάνια έρχονταν στη θέση τους γιά νά άναρωτηθούν μέ τή σειρά τους: «Τί είν' ή πατρίδα μας;»

Όσπου ήρθε ή αλλαγή καί αλλάξανε όλα. Ό Λάσκαρης έγινε Γιαννόπουλος, οί έπέτειοι γιορτές, καί ό Καρακίτσος κατάληξε Ραυτόπουλος. Μέχρι κι ό Λάκης ό Κορνηνός σταμάτησε νά βιάζει, αϊμοδιwhς Βούλγαρος αυτός, τήν Έλληνοπούλα Έψηλάντη καί έγινε Ρόκκος Χοιδάς, συνεταιριστής, συγγραφέας καί γενικά άντίπαλος της κοινωνικής άδικίας.

Μόνο οί Λάτσηδες καί οί Νιάρχοι συνέχισαν νά όνομάζονται έτσι, καί τά καράβια τους άρμενίζουνε πάντα πανανέζικα, αλλά αυτά είναι λεπτομέρειες. Σέ καμιά περίπτωση δέν ενδιαφέρουν τήν ιστορία.

Άκόμα καί οί έλπίδες μπήκανε, πλέον, στη διατίμηση. Καί τηλεόραση, καί γήπεδα, καί συγκεντρώσεις στην Πλατεία Άριστοτέλους ή τό Σύνταγμα. Καί τι κοστιίζουν; Ένα καπελάκι μέ τά χρώματα του κόμματος καί λίγο βράχνιασμα. Τζάμπα πράμα δηλαδή! Τό μόνο εκνευριστικό σ' αυτή τήν κατάσταση είναι πού βρίσκει ευκαιρίες ή δεξιά κι άμολάει τά δεκαπεντάχρονα νά ούρλιάζουνε. Λές καί δέν ξέρουμε τί χρεωμένη, τί προβληματική, επιχείρηση είναι...

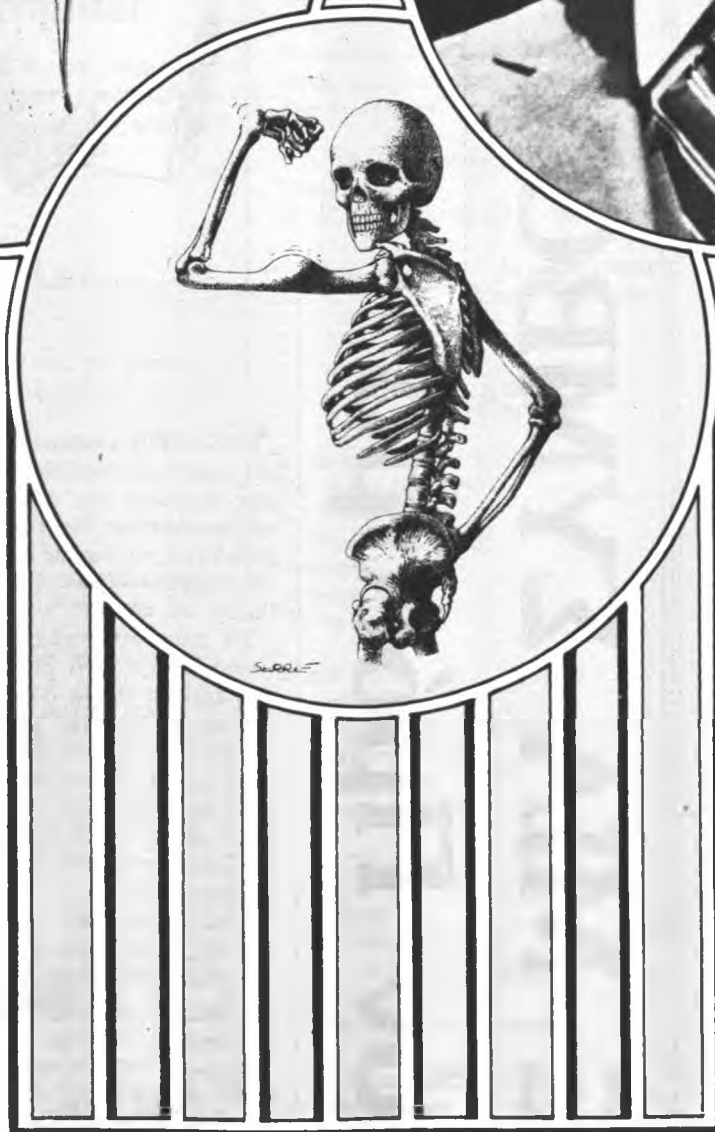
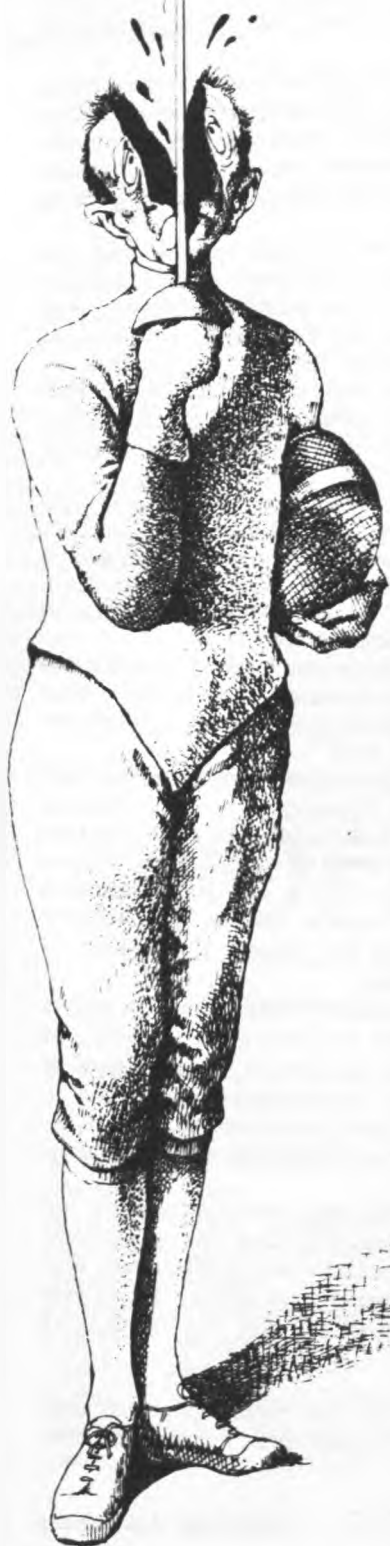
Ένώ ό άλλος, ό Άνδρέας, κύριος! Τι ήτανε πρίν λίγα χρόνια άκόμη; Τίποτα. Πανέρι είχε έδω πίο πάνω στό Έξάρχεια, τόν θυμάμαι έγώ. Καί τώρα, νά τά οικόπεδα, νά τά μαγαζιά, να οί καταθέσεις. Γι' αυτό σου λέω: Ό επιμένων έλληΝΙΚΑ!

Κι ή άριστερά; Τέτοιες μέρες ποιος νοιάζεται γιά φιλικατζιδίκα. Άλλωστε, άν άληθεύουν οί πληροφορίες μου, κόπηκε, ξανά, από άπουσίες.

Καί ή Πατρίς είδε κι άποείδε, πήρε των όμματιών της καί γυρνάει τους δρόμους μεταμφιεσμένη. Πότε γίνεται πούλμαν, από εκείνα μέ τά πλαστικά σημαϊάκια στό παράθυρο, καί πότε άφίσα, μέ κάτι χεροϋκλες πού στίβουνε τό μέλλον. Καί συχνά-πυκνά γίνεται ντουντούκα, πού μέ τόν ήχο της σκεπάζει τή φωνή μας.

.....
κ. 'Ιωάννη Πολέμη, είλικρινά, δέν έχω τίποτα προσωπικό μαζί σου, αλλά, πρέπει νά τό πώ: Συλλαμβάνεσαι, καί πάλι, σέ θέση όφ σάιντ!

ΕΞΩ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ

Η ΠΡΟΤΑΣΗ του προέδρου της Δημοκρατίας να τελούνται μόνιμα οι 'Ολυμπιακοί 'Αγώνες στην 'Ελλάδα φαίνεται πώς κερδίζει καθημερινά έδαφος. Μετά την πόλωση των εύρωεκλογών, ή πρόταση αυτή καί ή διεθνής σταυροφορία στην όποία μās καλεί, φαίνεται πώς θά αποτελέσουν τόν κοινό τόπο όπου τό έθνος θά αποκαταστήσει τήν τραυματισμένη ένότητά του...

Αυτός ό τελευταίος δραματισμός του προέδρου συνδυάζει σέ μία καί μοναδική κατεύθυνση τούς ιδεολογικούς προσανατολισμούς όλων των πολιτικών δυνάμεων τής χώρας. Έτσι ή πρόταση Καραμανλή γοητεύει τούς όπαδούς τής 'Αλλαγής, καθώς κινείται στην ίδια κατεύθυνση μέ τς φιλειρηνικές — επίσης παγκόσμιας έμβέλειας — πρωτοβουλίες Παπανδρέου. Ένθουσιάζει ακόμη καί τούς όπαδούς τής Δεξιās πού διαβλέπουν ότι στην περίπτωση πού ή 'Ολυμπία γίνει τό Βατικανό του 'Αθλητισμού, θά άνοιξουν επτέλους οι δουλειές, θά άναπτειρωθεί ή καταδυναστευόμενη ιδιωτική πρωτοβουλία καί — γιά νά θυμηθούμε τόν πυρήνα τής 'Αβερωφικής ιδεολογίας — θά βρει άνεξάντλητο πεδίο δράσης τό ελληνικόν δαιμόνιον.

Έτσι κι άλλιώς, τό κατεχοχίν σπόρ των πολιτικών ήγετων είναι νά άνταγωνίζονται γιά τό ποιός θά τιμηθεί από τούς ιστορικούς του μέλλοντος μέ τόν τίτλο του «μεγαλόπνοου δραματιστή».

'Από τά άπύραυλα Βαλκάνια μέχρι τήν έκτροπή του ρού του 'Αχελώου, καί από τήν πολιτική ένωση τής Εύρώπης μέχρι τήν κατασκευή μετρό στην 'Αθήνα, τά όράματα δίνουν καί παίρνουν, ό άνταγωνισμός είναι όξύς. Κανένα όμως τέτοιο δραμα δέν βρήκε ποτέ πανεθνική άποδοχή. Γενικά προκαλούσαν μέχρι τώρα ένα μίγμα άδιαφορίας, σκεπτικισμού, άπόρριψης καί χαβαλέ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ

Στην περίπτωση όμως των 'Ολυμπιακών 'Αγώνων τό πράγμα φαίνεται νά αλλάζει: ὁ "Ἕλληνας πολίτης υποστηρίζει τήν πρόταση Καραμανλῆ νιώθοντας σωτήρας τῆς ὑδρογείου, ἕνας μικρός Μεσσίας πού φιλοξενώντας στή χώρα του τήν 'Ολυμπιάδα ἐκτονώνει τίς σχέσεις 'Ανατολῆς-Δύσης. 'Επιπροσθέτως, μέ τή μόνιμη τέλεση τῶν 'Αγώνων στήν 'Ελλάδα, διασώζεται ἡ ὀλυμπιακή ιδέα ἀπό τήν ἐμπορευματοποίηση καί οἰκονομική ἐκμετάλλευση στίς ὁποῖες ἔχει περιπέσει.

Καί ἐδῶ ὁ "Ἕλληνας πολίτης κλείνει πονηρά τό μάτι καί, κατ' ἰδίαν, στόν συμπολίτη του, ἐξομολογεῖται ὅτι

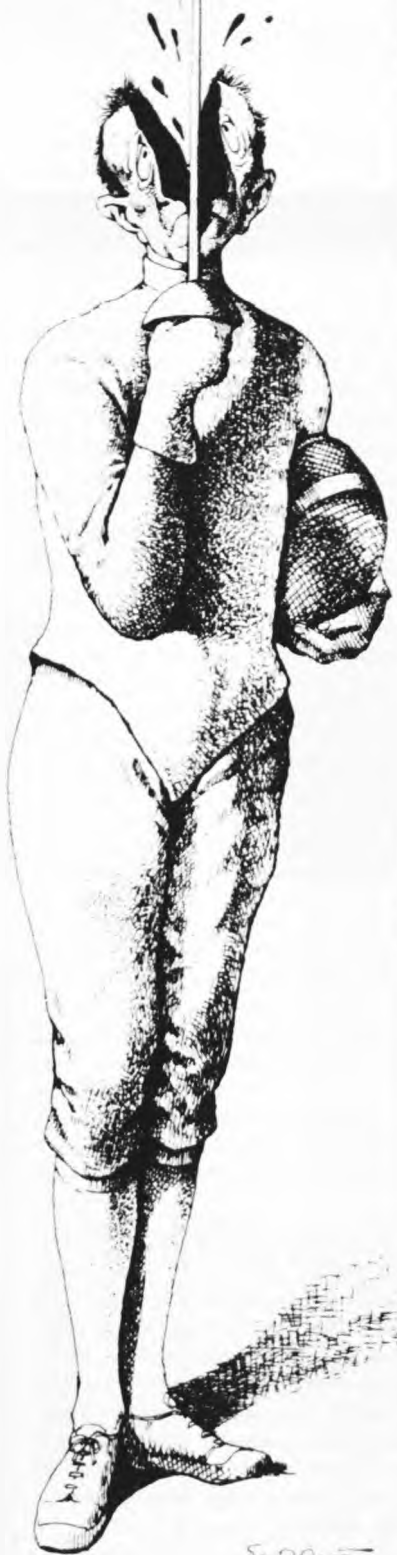
ἐλπίζει νά ὑλοποιηθεῖ ἡ εὐγενῆς ιδέα τοῦ Καραμανλῆ διότι τότε λύσαμε (ὡς ἔθνος) τό πρόβλημα τῆς ζωῆς μας: νά τά ξενοδοχεῖα, νά οἱ τουρίστες, νά οἱ ἀθλητές, νά οἱ κριτές τέλος πάντων, θά κάνουμε τρελές κονόμες. 'Ἐνα οἰκοπεδάκι στήν 'Ηλεία φαντάζει ξαφνικά πολύ ἐλκυστική ιδέα.

Χάρη στήν πρόταση Καραμανλῆ, ὅλοι οἱ "Ἕλληνες ξαφνικά κατάλαβαν ὅτι μποροῦν νά πιάσουν Κώτσους τέσσερα δισεκατομμύρια γήινους πού ἀπό τοῦδε καί εἰς τό ἐξῆς θά μᾶς τά ἀκουμπᾶνε κανονικότατα. 'Ισως ποτέ ὡς σήμερα δέν εἶχε ἀνακαλυφθεῖ μιᾷ τέτοια μαγική φόρμουλα πού νά συνδυάζει τόσο ὑψηλά ιδανικά μέ τόσο συναλλαγατοφόρες προοπτικές.

Στό κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, 'Εμεῖς ἔχουμε τό Copyright τῶν ἀγώνων, ἐδῶ καί τρεῖς χιλιετηρίδες τουλάχιστον. Καί φαίνεται πῶς αὕτη ἡ πεποίθηση ἀρκεῖ γιά νά συνασπισθεῖ ὑπέρ τῆς πρότασης τοῦ προέδρου ἕνα φάσμα δυνάμεων πού ξεκινώντας ἀπό τόν "Ομιλο Ροταριανῶν ἐκτείνεται μέχρι τόν γραμματέα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ.

'Ἡ 'Αριστερά, καταγγέλλοντας τόν κομπραδόρικο καί ὑπανάπτυκτο χαρακτήρα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, γοητεύεται ἀπό τήν προοπτική ἑνός ἔθνους γκαρσονιῶν, μέ ἐποχιακή — ἀνά τετραετία — ἀπασχόληση... Τήν Μπανανίαν πολλοί ἐμίσησαν, τήν μπανάναν οὐδεῖς.

Α.Θ. - Τ.Μ. - Σ.Π.

ΟΙ ΚΙΝΕΖΟΙ στά πλαίσια των τεσσάρων εκσυγχρονισμών, έχουν ανανεώσει και την προπαγάνδα τους. Τό γνωστό περιοδικό CHINA Pictorial πού κάνουν τόν κόπο νά τό εκδίδουν, μεγάλο και πολύχρωμο, κάθε μήνα σέ 19 γλώσσες, παρουσιάζει τά κατορθώματα λαού και τεχνολογίας, πολύχρωμες μειονότητες νά χαμογελούν και βέβαια τόν κοντό Τένγκ και τούς άλλους πού διώξανε τή συμμορία των τεσσάρων και ξεκαθάρισαν τά μαοϊκά κατάλοιπα.

Συνεργάτης μας, πού κάποτε φλερτάρει με τόν μεγάλο τιμονιέρη, μās παρουσιάζει με άγανάκτηση δύο νεωτερισμούς του περιοδικού: Τή σταθερή στήλη «κινέζικη κουζίνα» και μία όλοσέλιδη διαφήμιση.

‘Η σκέψη του Τένγκ

Διαφήμιση

«Τό τυρί Λονγκτζιάνγκ (Χόνγκ Μεί) παράγεται από τό πρώτο κινέζικο τυροκομείο στους έκτεταμένους λειμώνες του Γκανάν.

Λεπτόκοκκο και όμοιογενές, τό τυρί Λονγκτζιάνγκ είναι έλκυστικά χρωματισμένο και είναι γευστικότατο με εξαιρετικό άρωμα. ‘Η ιδιαίτερα θρεπτική αυτή τροφή άφομοιώνεται εύκολα από τό σώμα. Είναι ιδεώδης τροφή για άστροναύτες, δύτες, άθλητές και πνευματικά εργαζόμενους. Είναι τροφή για όλες τίς ηλικίες και ζητιέται πολύ στα έστιατόρια.

Τό τυρί παίρνει τίς πρώτες ύλες του από άγελάδες Σίμενταλ. Περιέχει άκόρεστα και πρωτικά λιπαρά όξέα, διαλυτές πρωτεΐνες, πεπτόνη, πρωτεόζη, πεπτίδια, διάφορα άμινοξέα και βιταμίνες, μικρές ποσότητες γαλακτικού όξέος, διαλυτό φώσφορο, άσβέστιο και ίχνη στοιχείων».

Σμαραγδένιος Πουρές

100 γρ. φύλλα σπανακιού (ψιλοκομμένα), 6 γρ. τσέρνι, 2 γρ. άλάτι, 2 γρ. MSG (Monosodium Glutamate, άμ πώς!), 25 γρ. στήθη κοτόπουλου (ψαχνά και κομμένα), 6 άσπράδια αυγών, 1 γρ. τριμμένη πιπερόριζα, 10 γρ. κόρν φλάουρ (άνακατεμένο με νερό), 300 γρ. κοτόπουλο (κρύο), 75 γρ. φυτικόέλαιο, μία άκρη ενός σφιχτού αυγού, 1/2 μαρσάκινο.

‘Ανακατέψτε καλά τά φύλλα του σπανακιού, 2 γρ. Τσέρνι, 1 γρ. άλάτι, 1 γρ. MSG και 1/2 γρ. ζάχαρη σε μία γαβάθα και βάλτε τα στο πλάι. Βάλτε τά κομμένα στήθη κοτόπουλου σε μιά άλλη γαβάθα.

‘Ανακατέψτε εκεί τά άσπράδια, τήν τριμμένη πιπερόριζα, τό υπόλοιπο τσέρνι, άλάτι, ζάχαρη και MSG και 5 γρ. κόρν φλάουρ. Προσθέστε 100 γρ. κρύο κοτόπουλο και χτυπήστε καλά.

Ζεστάνετε 25 γρ. φυτικόέλαιο σε τηγάνι σε δυνατή φωτιά. Προσθέστε τό σπανάκι και σωτάρτε για ένα λεπτό περίπου. Προσθέστε τόν υπόλοιπο ζωμό άνακατεύοντας πού και πού. ‘Όταν τό μίγμα άρχίζει νά βράζει, ρίξτε τό υπόλοιπο κόρν φλάουρ και άνακατέψτε ώσπου τό μίγμα νά άρχίσει νά δένει. Λυγίστε

ένα λεπτό και κενό μεταλλικό έλασμα (άποστειρωμένο!) σε σχήμα S και τοποθετήστε το στη μέση της πιατέλας σερβιρίσματος. Χύστε τό μίγμα του σπανακιού στη μία πλευρά του έλάσματος. Ζεστάνετε τό υπόλοιπο φυτικόέλαιο σε δυνατή φωτιά. Προσθέστε τό μίγμα του κοτόπουλου άνακατεύοντας ώσπου νά δέσει. Χύστε τό μίγμα στην άλλη πλευρά της πιατέλας. ‘Αφήστε νά κρυώσει σιγά-σιγά.

Βάλτε τό μεταλλικό έλασμα και γαρνίρετε με τό σφιχτό άσπράδι και τό μισό μαρσάκινο όπως φαίνεται στη φωτογραφία.

Τό έτοιμο πιάτο είναι σαν τό σύμβολο του γίν και γιάνγκ.

‘Ανακατέψτε τά δύο μισά του πιάτου πριν τά φάτε (διαλεκτικό).

Συνταγές του ρεστωράν Κάνγκλ, Πεκίνο.

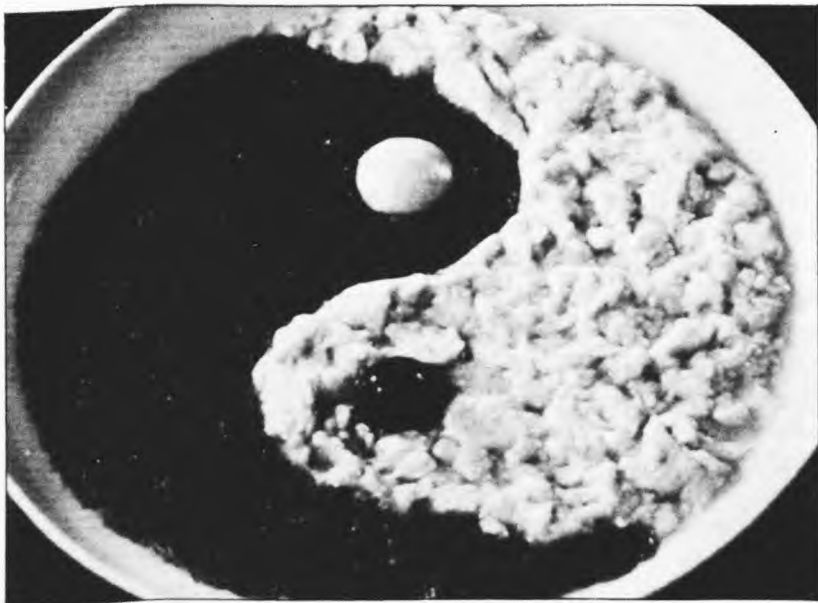

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ παρά νά συγχαρούμε έδώ τήν επινοητικότητα του κινέζικου λαού. Μετά από αυτό περιμένουμε τήν άνακάλυψη του ψωμιού, της τηγανικής πατάτας και — γιατί όχι — των μακαρονιών. Πολλά έχουν νά διδαχτούν από τήν άνανεωτική αυτή προσέγγιση οι διαφημιστές μας πού νομίζουν πώς έχει στερέψει πιά τό όρθόδοξο, ενημερωτικό μάρκετινγκ και μās άλλοτριώνουν με σεξιστικά ρολόγια και φαλλοειδείς ξυριστικές μηχανές.

‘Εγείρεται πάντως τό έρώτημα: Μήπως έφτασαν με κατασκοπεία τά ένζυμα του τυριού στην Κίνα, ή μήπως τά πήγε ό Μακαρέζος, ταπεινά έπανορθώνοντας τήν κλοπή του μεταξοσκώληκα από τούς βυζαντινούς, στην προσπάθειά του νά σπάσει τή διπλωματική απομόνωση της Χούντας; Τά μυστήρια της φέτας...

Δύτες, προσοχή... Μήν τρώτε τό τυρί σας άμέσως πριν τήν κατάσταση.

Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ μας σημειώνει τήν ξεδιάντροπη έπιστροφή ταοϊσμού και κομφουκιανισμού από τήν κουζίνα, αυτούς πού ό Μάο τούς έδωξε από τήν πόρτα. ‘Ιδιαίτερα καταγγέλλει τήν ύπουλη έπιστροφή της άντιδραστικής θέσης «τά δύο ένώνονται σε ένα» πού υποβάλλεται από τή σύσταση του άνακατέματος των δύο τμημάτων του πιάτου.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ
ΙΣΑΥΡΩΝ 10 — ΔΑΦΝΟΜΗΛΗ 114 71
ΑΘΗΝΑ.

τηλ. 3630781 — 3643635 — 3643695
κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα
Τεύχος 16, 1η Ιουλίου 1984
Δρχ. 100

Ίδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος κ ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση: Τ. Ύπερμαχος
Φωτοσύνθεση:
«Γ. Λεοντακιανάκος και Υίοι» Ο.Ε.
Δουκίσσης Πλακεντίας 31
Φωτογράφιση:

Α. Μαστραντώνης
Βουκουρεστίου 15

Έκτύπωση:

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51—53

Έκδοτης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:

Κ. Βουρνάς
Π. Παναγιώτου
Δ. Ψαρράς

Πολιτική:

Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Μ. Κακλιδάκης
Α. Λαζαρίδου
Χ. Λαζαρίδης
Τ. Μαστραντώνης
Γ. Μηλιός

Κοινωνία:

Ε. Άρανίτσης.
Ν. Βαφειάδης
Α. Θεοδωρίδου
Λ. Καστάνας
Γ. Καραζάνος
Α. Μαυρομάτη
Χ. Μαχαίρας
Γ. Οικονομέας
Μ. Παπαδάκη
Δ. Τρίμης
Τ. Ύπερμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:

Θ. Γιατίσιος
Δ. Δεληολάνης
Μ. Θεοδωρίδης
Τ. Καραϊσκάκης
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυρουδής
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περγίκης
Α. Τύρος
Β. Χατζηβασιλείου
Σ. Χρυσουλάκης

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Α. Αηδόνης
Α. Θεοδωρίδου
Μ. Καλογεράκου
Σ. Παντελάκης

Σκίτσος:

Β. Έλευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρουδής
Σ. Παντελάκης
Γ. Χατζάκος

Κόμικ:

Άρκας

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία

Κ. Έλευθεράκης

Συνδρομές:

Έσωτερικού: 6 τεύχη. Δρχ. 600
Έξωτερικού: 12 τεύχη Δρχ. 1200
Ευρώπη: 6 τεύχη Δρχ. 850
Ευρώπη: 12 τεύχη Δρχ. 1700
Άμερική — Αυστραλία 6 τεύχη Δρχ. 1100
Άμερική — Αυστραλία 12 τεύχη Δρχ. 2200
Δημ. Όργανισμοί 12 τεύχη Δρχ. 4.000
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΤΑΓΕΣ
Γιάννης Πιτουρόπουλος
Ισαύρων 10 — Δαφνομήλη
114 71 ΑΘΗΝΑ

...«Δίνω στην 3η δέσμη»

Πλήρης αὐταπάρνηση και ἀπογοή-
τευση. Γιατί; Τό κλειδί βρίσκεται στή
λέξη «Πανελλαδικές». Ἐπιτυχία στίς
Πανελλαδικές σημαίνει ὅτι ἔχεις ἐξα-
σφαλίσει τό μέλλον σύμφωνα μέ τό
σύστημα και τούς σοφούς γονεῖς. Καί
κανένας δέ βλέπει πέρα ἀπ' τή μύτη
του. Παρασύρεσαι κι ἐσύ και λές: «δέ
βαριέσαι, 25 μέρες εἶναι, τά χέσω ὅλα
κι ἀσχολοῦμαι μέ τό διάβασμα». Εὐκο-
λο εἶναι; Ἀκατόρθωτο. Πῶς μπορείς
ν' ἀπαρνηθεῖς τόν ἑαυτό σου, τή ζωή
σου γιά τόν καιρό; Πῶς μπορείς νά
γίνεις φίλος μέ τό σύστημα ὅταν εἶσαι
17-18 χρονῶν και τό αἷμα βράζει μέσα
σου;

Κάθεσαι στό γραφεῖο σου. Διαβάσεις.
Ἄπ' ἔξω ὁ ἥλιος φωνάζει: «Ἐ, ἀπό δῶ
εἶναι ἡ ζωή». Σκέφτεσαι: «μήπως εἶμαι
μαλάκας;» Ὅχι, ὄχι κατευθεῖαν ἐμφανί-
ζεται τό καθήκον. Πρέπει νά μῶ =
πρέπει νά διαβάσω = πρέπει νά ξεχάσω
τά πάντα = πρέπει νά ἀπαρνηθῶ τόν
ἑαυτό μου, νά σταματήσω νά ζῶ. Τό
τοιγάρο πάει σύννεφο. Ἀγαπᾶς κά-
ποιον και θές νά τόν δεις. Ἀπαγορεύε-
ται ἀπό τό σύστημα και ἀπ' τούς γο-
νεῖς. Δέν πρέπει νά ξεμυαλίζεσαι. Σω-
στά. Κανένας δέν καταλαβαίνει τί γίνε-
ται μέσα σου. Πόσο ἀνάγκη ἔχεις τή
ζωή. Τί πόλεμο κάνεις. Ἐχῶ γίνει ἕνα
ρομποτάκι. Πολεμᾶς κάθε μέρα νά ἐπι-
βληθῶ στά 17 μου χρόνια, νά μή δῶ τόν
ἥλιο, νά πᾶω νά σκέφτομαι ὅτιδήποτε
ἄλλο ἀπό τά μαθήματα δέσμης. Εἶναι
πολλοί σάν και μένα. Ἀυτές τίς μέρες
οἱ μαθητές εἶναι πολύ μόνοι. Ποιός
θά 'θελε νά 'ναι μαθητής;»

Γεροσιδερχ Ἀντζελα

Κατάχρηση φιλοξενίας

Φίλοι τοῦ Σχολιαστή. Καί πάλι ζητῶ
φιλοξενία, ἐλπίζοντας πῶς δέν θά θεω-
ρηθεῖ αὐτό πού κάνω κατάχρησή της.
Ἀτυχῶς, νέο κρούσμα προσωπικῆς ἐπί-
θεσης ἐναντίον μου παρουσιάστηκε αὐ-
τή τή φορά στό περιοδικό «Γράμματα
καί Τέχνες». Ὑπό τό πρόσχημα κριτι-
κῆς βιβλίου ὁ κριτικός Ἰάσων Δραγῶ-
νης (τόν ξέρετε;) μέ κατηγορεῖ γιά σκαν-
δαλοθηρία και προσπάθεια νά τά «οἰκο-
νομήσω» μέ τό βιβλίο μου «Ἰδανικοί
Αὐτοχειρες».

Ἐπειδή φοβάμαι πῶς τά 400 χρόνια
σκληραβιάς και τά 170 χρόνια κυριαρχίας
σ' αὐτή τή χώρα τῶν κοτσαμπάσηδων,
δοσιλόγων, τυχοδιωκτῶν και σπεκου-
λαδόρων ἔχουν ριζώσει στό μυαλό ὀρι-
σμένων Ἑλλήνων τήν καχυποψία πῶς
ἡ «Κονόμα» βρίσκεται πίσω ἀπό κάθε
δημιουργική πράξη ἤ ἔργο, προσκάλε-
σα τόν κριτικό νά μοιραστεῖ, ἂν θέλει,
μαζί μου τά κέρδη (ἤ τή ζημιά) ἀπό τήν
πώληση τοῦ βιβλίου.

Εἶμαι βέβαιος πῶς οἱ «ἀφελεῖς ἀνα-
γνώστες» μου (ὅπως ὕβριστικά τούς
χαρακτηρίζει) γνωρίζουν πῶς ἡ «κονό-
μα» δέν βρίσκεται πάντα πίσω ἀπό κάθε
ἐκδοχή βιβλίου, γύρισμα ταινίας ἤ γρά-
ψιμο δίσκου κλπ. Ἐχοντας τή γνώμη
πῶς ἡ κριτική δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά
εἶναι πάντα θετική, θά συμφωνήσουν,
ἐλπίζω, μαζί μου πῶς ὁποσδήποτε δέν
πρέπει νά εἶναι ὕβριστική.

Εὐχαριστῶ πολύ
Φίλιππος Φιλίππου

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Καταγγελία τοῦ νέου 20-1

Εἰρηνική ἐπανάσταση ὀνόμασε ὁ ὑ-
πουργός ἄμυνας Α. Δροσογιάννης τόν
νέο Στρατιωτικό Κανονισμό. Ὅμως πα-
ρά τίς μεγαλόστομες διακηρύξεις τοῦ
ὑπουργοῦ και τίς δοξολογίες τοῦ φιλο-
κυβερνητικοῦ τύπου, ἡ πραγματικότητα
διαγράφεται τελείως διαφορετική. Ὁ
νέος Σ.Κ. δέν διαφέρει σέ τίποτα ἀπό
τόν παλιό, οἱ φαντάροι δέν βλέπουν
ν' ἀλλάζει τίποτα στή ζωή τους, οὔτε
τυπικά, οὔτε οὐσιαστικά. Ὁ καινούργιος
Σ.Κ. δέν εἶναι παρά ἡ μεταγλώττι-
ση στή δημοτική τοῦ χουντικοῦ 20-1,
μέ τόν ὅποιο ἄλλωστε ἔχουν και τήν
ἴδια ὀνομασία. Ὅλες οἱ γνωστές διατά-
ξεις τοῦ 20-1 πού καθορίζουν τό ρόλο
καί τή δομή τοῦ στρατοῦ παραμένουν
και στό νέο κανονισμό. Τό περιβόητο
«ἀπαγορεύεται πᾶς γογγυσμός και αὐθάδης
λόγος» γίνεται: «ὁ κατώτερος ὀφείλει νά
σέβεται τόν ἀνώτερό του, νά ὑπακούει και
ἐκτελεῖ ὅ,τι τόν διατάζει χωρίς ἀντίλο-
γία».

Ἡ τυφλή ὑπακοή παραμένει τό κύριο
προσόν πού πρέπει νά ἔχει ὁ Ἕλληνας
στρατιώτης, ἡ ἱεραρχία ἐνισχύεται, τό
διάβασμα πολιτικῶν ἐντύπων ἀπαγο-
ρεύεται, ἐνῶ σέ κάθε караβάνα δίνεται
τό ἀντισυνταγματικό δικαίωμα νά πα-
ραινεῖ τή θητεία μέ τήν ποινή τῆς
φυλάκισης. Κι ἡ μόνη τελικά διαφορά
πού ὑπάρχει και ἔχει σχέση μέ τήν
ἄρνηση ἐκτέλεσης κάποιας διαταγῆς,
πού ἀφορᾶ πραξικόπημα, μένει κενός
λόγος, ἀφού ἐξουδετερώνεται ἀπό τήν
ἐλλειψη ἐνημέρωσης, τήν ἀπομόνωση,
τήν παντοδυναμία τῶν στρατοκρατῶν.

Ὁ καινούργιος 20-1 εἶναι ἀποτέλεσμα
τῆς πίεσης και τοῦ ἀγῶνα τῶν ἰδίων
τῶν φαντάρων και ὁδῶν τῶν δημοκρα-
τικῶν δυνάμεων πού μαζί μέ τό πλησία-
σμα τῶν Εὐρωεκλογῶν, ἀνάγκασαν τήν
κυβέρνηση νά προχωρήσει σέ κάποια
θεαματική χειρονομία στό θέμα τοῦ
στρατοῦ και νά καταργήσει τόν ἐκτε-
θειμένο στή δημοκρατική κοινή γνώμη
χουντικό 20-1. Ὅμως ἡ ἀντίδραση τῶν
στρατοκρατῶν και τῆς δεξιᾶς, ἀλλά κι
ἡ ἴδια ἡ φύση τοῦ ΠΑΣΟΚ, τό ἐμπόδι-
σαν νά προχωρήσει πέρα ἀπό τίς δια-

κηρύξεις σέ μιά ἀλλαγὴ τῆς δομῆς τοῦ
στρατοῦ.

Βέβαια, ἐμεῖς πού καθημερινά ὑπομέ-
νουμε τόν παραλογισμό τοῦ στρατοῦ,
τῆ στέρση κάθε δημοκρατικοῦ και
ἀνθρώπινου δικαιώματός μας, τήν ἐξου-
σία τῶν караβανῶν, ξέρομε. Ξέρου-
με ὅτι οἱ συνθήκες στούς στρατῶνες
δέν ἀλλάζουν μέ κανένα Σ.Κ. Μόνο μέ
τόν ἀγῶνα τόν δικό μας, μέ τή συσπει-
ρωση ὁδῶν τῶν στρατιωτῶν και τή
συμπράσταση τοῦ λαοῦ θά μπορέσου-
με νά ἀλλάξουμε τίς συνθήκες πού
καθορίζουν τή ζωή μας ἐκεῖ μέσα.

Συνάδελφε στρατιώτη, φίλοι πολίτες
μέ στολή ἤ χωρίς.

Ἡ θέση τοῦ νησιοῦ ἀπέναντι στήν
Τουρκία κάνει τήν προπαγάνδα τῶν
στρατοκρατῶν και τῶν πολεμοκάπηλων
πιό εὐκόλη. Προσφέρει σοβαροφανεῖς
δικαιολογίες και ἄλλοθι γιά τίς ἄθλιες
συνθήκες στούς στρατῶνες, γιά τήν
ἐξαντλητική δουλειά και γιά τό κτύπη-
μα κάθε ἀντίστασης και διαμαρτυρίας.
Ἐνάντια σ' αὐτές τίς συνθήκες, σ' αὐτό
τό πνεῦμα, στρέφεται ὁ ἀγῶνας ὁ δικός
μας. Πολλοί θά μᾶς κατηγορήσουν γιά
Τούρκους πράκτορες, γιά τυχοδιώκτες,
γιά ὑποπτα στοιχεῖα. Δέν εἴμαστε τίπο-
τα ἀπ' ὅλα αὐτά. Εἴμαστε δημοκράτες
φαντάροι, εἴμαστε πολίτες μέ στολή,
πού δέν μπορούμε νά δεχτοῦμε αὐτή
τήν κατάσταση πού μᾶς συνθλίβει, μᾶς
ἐξευτελίζει, μᾶς μετατρέπει σέ ἀβουλα
δῶτα, ὑπάκουα ὄργανα στά χέρια τῶν
στρατοκρατῶν.

Ἀγωνιζόμεστε και διεκδικοῦμε:

- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙ-
ΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΦΑΝΤΑ-
ΡΟΥΣ
- 12ΜΗΝΗ ΘΗΤΕΙΑ
- ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΔΙ-
ΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΟΝΟΜΙΑΣ
- ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΙΝΩΝ ΠΟΥ
ΠΑΡΑΤΕΙΝΟΥΝ ΤΗ ΘΗΤΕΙΑ
- ΓΙΑ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΟΙ 33 ΑΥΤΟΚΤΟ-
ΚΙΕΣ ΤΟΥ '83 ΚΑΙ ΟΙ 6 ΤΟΥ '84, ΟΙ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΣΤΡΑ-
ΤΙΩΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΟΚΡΑ-
ΤΕΣ

Ὁμάδα στρατιωτῶν Χίου
Ὁμάδα πρωτοβουλίας Χίου

«'Αποστολή στη Θράκη και δημοσιεύματα του Τύπου»

«... Σίγουρα όμως τόσο οι άνιδοι αναγνώστες, όσο και οι ίδιοι έρευνητές που γι' αυτούς πρόκειται, άγνοούν τί προσφέρουν τούτη τη στιγμή στη «διπλωματική πολιτική του Έβρεν».

Θά ξεκινήσουμε από αυτή την παράθεση, από τό γράμμα του κ. Παντελή Μιχαηλίδη από τη Θεσ/νίκη που δημοσιεύτηκε στον «Σχολιαστή» άρ. τεύχους 15, Ιούνιος 1984, σελ. 31 με τίτλο «'Η άλλη Μειονότητα». Πράγματι, οι άνιδοι έρευνητές, προσπαθώντας να φανούν ότι ενδιαφέρονται γιά τη ζωή της Μειονότητας της Δ. Θράκης φθάνουν στό σημείο να παραθέτουν στοιχεία τό όποια μόνο φανταστικά θά μπορούσαν να χαρακτηρισθούν. Καί αυτά τά στοιχεία χρησιμοποιούνται τόσο εύστοχα από την Τουρκική άνθελληνική βιβλιογραφία όσο δεν θά μπορούσε να φανταστεί κανένας. Παράδειγμα αποτελεί ό τι μετά 5 μέρες περίπου από τό δημοσίευμα του περιόδιου «Σχολιαστής», άρ. τεύχους 14, Μάιος 1984 με τίτλο «'Αποστολή στη Θράκη» παρατέθηκε στην Τουρκική έφημερίδα «Γκιουναϊντήν» με τίτλο «Πρέπει να έξελληνίσουμε τους Τούρκους της Δ. Θράκης», που άναφέρονταν στην Έλλάδα που δεν άντιμετωπίζει εύστοχα τό θέμα της πολιτικής της Τουρκίας έναντι της Τουρκικής.

Είναι λοιπόν γεγονός ό τι αυτού του είδους οι έρευνητές των δύο ή τριών ήμερων που έρχονται στη Δ. Θράκη, δεν μπορούν να δούν τά πράγματα στην πραγματική τους όψη. Έπ' εύκαιρία θά θέλαμε να ρωτήσουμε τόν δημοσιογράφο που άσχολήθηκε με τη Θράκη, μόνο μία ή δύο τρεις Μερσεντές κυκλοφορούν από τους Μ/νους; Τά καταστήματα των Μ/νων φέρουν όνόματα και Έλλήνων συνεταιρών; τουλάχιστον έτσι γράφει τό άρθρο του «Σχολιαστή». Μήπως θα θέλατε να σάς στείλουμε στατιστικά στοιχεία που δείχνουν τά άντίθετα από αυτά που παραθέτει ό έρευνητής-δημοσιογράφος; Έμεις πιστεύουμε ό τι τόν έχουν πληροφορήσει λάθος ώστε έπεσε σε πλάνη. Άλλά και άν τόν πληροφορήσαν λάθος δεν θά έπρεπε να τις διασταυρώσει; Πώς μπορεί να δημοσιεύσει τέτοια στοιχεία που πραγματικά δίνουν λαβή στην «άλλη πλευρά»;

Δέν θέλουμε να έπεκταθούμε περισσότερο στον τομέα αυτό να άντιπαραθέσουμε συνοπτικά τά δεινοπαθήματα του Έλληνα της Κων/λης, της Ίμβρου και της Τενέδου ώστε χωρίς να έπιθυμούμε να συμβούν τά ίδια, να πληροφορηθούμε τόν κάθε Έλληνα όλων των πολιτικών άποχρώσεων, γιά γεγονότα που ίσως άγνοεί. Έκ των προτέρων δέ τονίζουμε και έπισημαίνουμε ό τι αυτός που παραθέτει στοιχεία που βασίζονται στην «άμοιβαιότητα» της Συνθήκης της Λωζάνης, που καταπατήθηκε μονομερώς από την Τουρκία, δεν είναι «σωβινιστής». Θά πρέπει επιτέλους να κατανοηθεί ό τι ταυτίζονται οι όροι «προοδευτικός» και «έμαι Έλληνας». Έμεις και προοδευτικοί, με την σημασία που τις άποδίδουν είμαστε, αλλά και ΕΛΛΗΝΕΣ είμαστε. Έμεις σκεπτόμαστε πρώτα Έλληνικά ίδιως έναντι της Τουρκίας που προσπαθεί με κάθε τρόπο

και μέσο να διοχετεύσει στη διεθνή κοινή γνώμη τά δικά της μηνύματα. Καί τό κατορθώνει γιάτί στην Έλληνική και διεθνή γνώμη επικρατεί ή άγνοια σχετικά με τά γεγονότα που συνέβησαν στην Όμογένεια της Κων/λης, Ίμβρου και Τενέδου. Γι' αυτό χωρίς προκαταλήψεις θά πρέπει να τονίζονται τά πάντα γιά να γίνεται ή σχετική σύγκριση μεταξύ των δύο Μειονοτήτων. Έτσι

1914: Οι νεότουρκοι εκδικούνται γιά τις Έλληνικές νίκες των Βαλκανικών πολέμων με έπιθέσεις που έξαπέλυσαν σε βάρος του άμαχου Έλλ. πληθυσμού. Πρώτο προσφυγικό κύμα 240.000.

1915: Διωγμοί του Πόντου.

1914-1918: Στράτευση Όμογενών και κατάταξη σε εργατικά τάγματα γιά βαριές εργασίες στην Άνατολή.

1922: Βιασμοί, έξισλαμισμοί, σφαγές κατά την περίοδο της Μικρασιατικής καταστροφής.

1923: Μετά την ύπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης ή Τουρκία δημιούργησε αυθαίρετα τρίτη κατηγορία ανθρώπων, τους «φιρρή» (Σ.Μ. φυγάδες) και κατέχε τις περιουσίες τους.

1932: Έκδοση νόμου που άπαγόρευσε την εργασία άλλοδαπών σε όρισμένα επαγγέλματα (Έλλήνων υπηκόων) παρά την Έλληνοτουρκική σύμβαση του 1930.

1941: Οι «20 ήλικίες». Κλήθηκαν να καταταγούν στον στρατό γιά να εκτελέσουν έργα όδοποιίας στην Άνατολή, είκοσι ήλικίες μή Μουσουλμάνων μέσα στο βαρύ χειμώνα, με καλοκαιρινά ρούχα.

1942: Νόμος «περί εφάπαξ φορολογίας της περιουσίας», τό περίφημο «Βαρλίκι». Σύμφωνα μ' αυτόν, άν κάποιος όμογενής δεν μπορούσε να πληρώσει τό ύπέρογκο ποσό που του καθορίζονταν από μία έπιτροπή, υπό την προεδρία του Νομάρχη, στέλλονταν άμέσως στην Άνατολή σε έργα όδοποιίας.

1955: Σεπτεμβριανά. Καταστραμμένες και καμένες 80 εκκλησίες, καταστραμμένοι Άθλητικοί Σύλλογοι, Σύνδεσμοι, λεηλατημένα 4.500 καταστήματα, 2.500 σπίτια, συλλημένα νεκροταφεία, βιασμοί, ξυλοδαρμοί, νεκροί, καταστραμμένα σχολεία, ιατρεία, Φιλ. Ίδρύματα.

1964: Άπελάσεις. Δήμευση περιουσιών. 12.000 Έλληνες άπελάθηκαν με την κατηγορία ό τι ήταν έπιζήμιοι γιά την Τουρκία.

1964-1984: Κλείσιμο σχολείων, καταπάτηση γαιών, βοσκότοπων, άπαγόρευση της κτηνοτροφίας (Ίμβρο και Τενέδο),

άδιοριστία καθηγητών άποφοίτων Έλληνικών Πανεπιστημίων, κλείσιμο Θεολογικής Σχολής της Χάλκης... κλπ. σημερινός πληθυσμός Κων/λης Ίμβρου και Τενέδου 4.000-4.500.

Άς μή ξεγελιούνται λοιπόν οι διάφοροι έρευνητές λόγω συναισθητισμού και φθάνουν στην Δ. Θράκη καθώς τους βλέπουν να κυκλοφορούν με τις παραδοσιακές τους άμφιέσεις ή που ζούν στά χωριά. Στην Έρζερούμη, στο Κάρς και στο Άρνταχαν (Σ.Μ. Άνατολικές έπαρχίες της Τουρκίας) ή κατάσταση των όμοθρήσκων τους είναι οίκτροτάτη αφού ζούν σε σπίτια που βρίσκονται κάτω από τη γη και κυκλοφορούν με πολύ χαμηλότερα σε ποιότητα ρούχα.

Μέγας Ρευμώτης

Όχουρού Νυμφαίας 4, Κομοτηνή 69100

Τραγούδια και παρατράγουδα

Άγαπητοί «Σχολιαστές», δέν σχολιάζω, αλλά ΦΩΝΑΖΩ να τά άκούσουν οι κουφοί.

Πού είναι ή παλιά μας φίλη άξέχαστη ΡΕΝΑΤΑ ΔΙΚΑΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Μουσική γιά τό Μεσημέρι» που μάς έβαζε να ξεχνάμε τά άγχη μας τρώγοντας, και μάς έστελνε άτάκα στο μαγνητόφωνο... Την άναπλήρωσαν οι μεσημεριάτικες μαλακίες, γλυκανάλατα, πικρά ραδίκια γιά σαλάτα γιά να 'χουμε κακή... χώνεψη, και... στημένο τραγούδι της περιστάσης. Βάζω κουρασμένη τό βράδυ να άκούσω λίγη μουσική, και άλλος τριχας! με διάφορα ίστορικά, νερόβραστα και άφιερώσεις. («Άλήθεια, πότε φτάνουν;») Ένώ ή γνήσια μουσική έκπομπή του κ. Έντισον — δυστυχώς δέν ξέρω πότε είναι—είναι από τά διαλεχτά προγράμματα μουσικής, και τό ελληνικό τραγούδι, που είναι τις πρωινές ώρες μάς τό βάζουν γιά έμπαιγμό εκείνη την ώρα! 3 π.μ.

ΦΤΑΝΕΙ! ΟΧΙ ΑΛΛΟ ΓΑΝΩΜΑ!!!

Έχουμε τις «Κυρές Κατίνες των αυλών» τις έφημερίδες, έχουμε την ΤΙΒΙ με άμερικάνικες τροφές και σαχλό κινηματογράφο, και παρουσιάζονται οι Έπίσκοποι οι λογής — λογής, γιά να κόψουν τους Άλευράδες, γιάτί δέν συμφέρει στην Κρατική έξουσία ΑΚΟΜΑ τό ζυπνισμα των συνειδήσεων. Να μή μάθουν τί είναι ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ Η 7η ΤΕΧΝΗ, που κλείνει μέσα της τά ΠΑΝΤΑ.

Τό ΠΑΣΟΚ, είναι κακά τά ψέματα και άς μήν πλανώμαστε — είναι ή έκπολιτισμένη Δεξιά φιλελεύθερη στεγανή έξουσία.

Πού θέλει σάν τη συγγένισά της να άκούει. Έμένα. ΕΓΩ ΕΜΕΙΣ, ΟΧΙ Ε-ΣΕΙΣ. Θέλει να 'χει τόν λόγο συνέχεια.

Καταδικάζει υπεύθυνες Έλεύθερες ραδιοφωνίες και νεκρώνει τό ραδιόφωνο. Μάς ύποχρεώνει να την άκούμε (Κ.Ρ.) και έπειδή την άρνιόμαστε, δέν άνοίγουμε ραδιόφωνο. ΟΣΟ γιά τις παρεμποδισίες στις έπικοινωνίες είναι... ΠΡΩΤΑΠΡΙΑΙΑΤΙΚΟ ΨΕΜΑ άπιστο. Γιατί; Μά, τό χρειάζονται οι πράκτορες. Άσφάλλειες. Μάτ, ραδιοφωνόμετρα άστυνομία ντεντέκτιβς και πώς να γίνει; 'Η Βάση των Άμερικάνων στο Έλληνικό. Οι βάσεις, ή Σ.Ι.Α. αυτοί, παίρνουν τά κυματάκια των αιθέρων, και όχι ή εύγενής ή παραπονιάρη Μουσική μας. Στο κάτω κάτω της Γραφής, οι ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΕΣ είναι ή έπανα-σύνδεση με τόν κόσμο των U.F.O. τόν ψεύτικο τόν πλαστό. Θέλουμε έπικοινωνία με όλα τά άδελφάτα που έχουν άνησυχίες, που διψούν γιά καλήμέρα — Καληνύχτα άδελφέ. Άρνούμαστε τά κρατικά μέσα, άρνούμαστε τά τράστ, τά κεφάλαια, θέλουμε μαζική κοινωνική έκφραση, άφιερώσεις άπ' όλους γιά όλους, και γιά σάς «Σχολιαστές» ένα τραγούδι από την άριστουργηματική ταινία «Ρεμπέτικο» τό «Στου θυμού τό μαγαζί» και τσουγκρίζω με όλη την παρέα — κι όποια άλλη — τό ποτήρι μου. Όσο γιά την Έλλάδα, της άφιερώνω τά:

«Λέγκω» Μαρκόπουλος.

«Νύχτωσε νωρίς στην Οίκουμένη» Άνδριόπουλος.

Κι όσοι έχουν κόσια έντιμότητας, άς άκούσουν τό «Έντιμε Άνθρωπε κύρ Παντελή» Πάνος Τζαβέλας. Καί τόσα άλλα.

Τό τραγούδι φίλοι μου, είναι ή άνησυχία μας που τό δίνει ή Ζωή. 'Η ίδια ή Ζωή διδάσκει, μαθαίνει αυτόν που ξέρε να μαθαίνει. Όσο γιά τους συνθέτες που άπαγορεύουν από τους εκτελεστές την έρμηνεία των τραγουδιών τους, σάν άκροάτρια, ΤΟΥΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΩ ΝΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΟΥΝ και τους ρωτώ, ΜΕ ΠΟΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ;

Μπά; Άφου καλά καλά, αυτοί, ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ ΥΨΩΣΑΝ ΤΗ ΦΩΝΗ ΤΟΥΣ γιά να κάνουν έπιτυχημένους τους άλλους.

Έν πάση περιπτώσει, ή έπιτυχία ποιών έδώ, από ποιούς είναι άλλλλένδετη ή μέν των δέ και τανάπαλιν. Ούτε είναι λόγος γιά λαθροεγγραφή.

Είναι λόγος... Καλαμιού που πετάει, και χαμένης Έμπιστοσύνης και Άξιοπρέπειες στους Συνθέτες. Ο ΛΑΟΣ ΚΥΡΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΣΑΣ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΣΑΣ, ΓΙΑΤΙ ΤΟΝ ΑΓΝΟΕΙΤΑΙ; Είστε υπηρέτες του και κομμάτι του και ΟΧΙ ΑΛΛΗ ΕΞΟΥΣΙΑ!!! ΚΑΤΩ ΟΙ ΕΞΟΥΣΙΕΣ, ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΕΞΟΥΣΙΑΖΟΜΕΝΟΥΣ γιά να δείς ό τι ύποφέρω, να δοуне και οι άλλοι, σου δίνω τη φωνή μου γραμμένη που οδρλιάζει πιά από την πείση, τις πιέσεις.

Ύποφέρω με πολλά, πολλά άκόμα. Θά κραυγάζω και στο άνατομείο* άκόμα. Άδελφια, καλημέρα.

Σ.Α.Σ.

*δωρήτρια Σώματος

Παλιά τεύχη του «Σχολιαστή» μπορείτε να βρείτε:

ΑΘΗΝΑ:

- Βιβλιοπωλείο «ΕΣΤΙΑ», Σόλωνος 60.
- Βιβλιοπωλείο «ΘΕΜΕΛΙΟ», Σόλωνος 84.
- Βιβλιοπωλείο «ΝΕΦΕΛΗ», Μαυρομυχάλη 9
- Βιβλιοπωλείο «ΠΟΛΙΤΕΙΑ», Άκαδημίας 57 (έντός στοάς της Όπερας).
- Βιβλιοπωλείο «ΠΟΡΕΙΑ», Σόλωνος 77.
- Βιβλιοπωλείο «ΒΑΒΕΛ», Ίπποκράτους 68.
- Στα γραφεία του περιόδικου, Ίσαυρων 10 — Δαφνομήλη.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κεντρική διάθεση,

Βιβλιοπωλείο «ΚΟΤΖΙΑ», Τσιμισκή 78.

ΓΙΑΝΝΕΝΑ: Βιβλιοπωλείο «ΔΩΔΩΝΗ 2», 28ης Όκτώβρη 25.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Βιβλιοπωλείο «ΠΡΑΞΙΣ», Βασ. Άνδρεαδάκη 4.

ΚΑΡΑΙΤΣΑ: Βιβλιοπωλείο «ΠΑΤΖΑΚΗ ΒΑΣΙΛΗ», Σμύρνης 17.

ΚΑΤΕΡΙΝΗ: Βιβλιοπωλείο «ΜΑΤΙ», Άγ. Λαύρας 18.

ΠΑΤΡΑ: «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ», Κανακάρη 69.

ΛΑΡΙΣΑ: Βιβλιοπωλείο «ΚΕΡΑΜΟΣ», Κούμα 34.

ΤΟ ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ νά πετύχει ή σκόπιμα επαναλαμβανόμενη χρήση ενός όρισμένου φωτογραφικού υλικού πάνω στην αντίληψη μας γιά τόν κόσμο, δέν είναι ούτε άγνωστο ούτε παράδοξο. Παράδοξο και σκανδαλώδες είναι ώστόσο τό πόσο άπερίφραστα και μέ τί είδους προοπτικές μπορεί νά στηθεί μία τέτοια επιχείρηση. Οί φωτογραφίες τών πολιτικών ήγετών στον έλληνικό τύπο είναι ένα καλό παράδειγμα αυτού του άπλοϊκού τρόπου συσκότισης τής πραγματικότητας, πού τίθεται έδώ στην ύπηρεσία τής πολιτικής προπαγάνδας. Γιά κείνον πού ρίχνει μία ματιά σέ όλες (ή σχεδόν σέ όλες) τίς έφημερίδες, είναι φανερό ότι τόσο ο κ. Παπανδρέου όσο και ο κ. 'Αβέρωφ αποτελούν, ό καθένας μέ τή σειρά του, κάτι σαν χαμαιλέοντα, ένα είδος Δρος Τζέκυλ και κ. Χάυντ. Στίς συμπολιτευόμενες έφημερίδες ο κ. Παπανδρέου έχει προσαρμοστεί στό ευγενικό πρότυπο του λαοφιλούς ήγέτη: εύφυής, καλόκαρδος, σκεπτικός, χαμογελαστός, *ιδανικός*· στίς αντιπολιτευόμενες παρουσιάζεται πάντοτε συνοφρυωμένος, κρυφίνους, στά πρόθυρα τής άπελπισίας, *έπικίνδυνος*. 'Ο κ. 'Αβέρωφ στην *Απογευματινή* και τή *Βραδυνή*: έγκάρδιος, ευδιάθετος, εύτυχής, *σίγουρος* γιά τόν έαυτό του· στά *Νέα* και στό *Έθνος*: άρπαχτικός, έκδικητικός, ύστερικός, άσχημος, μία καρικατούρα. Δέν υπάρχουν ένδιάμεσες καταστάσεις, ούτε περίπτωση σφάλματος (ένας έξευγενισμένος Παπανδρέου στη *Μεσημβρινή* θά 'χε τίς τραγικές συνέπειες ενός όρθογραφικού λάθους σέ μία έκδοση τής *Λειψίας*): ή 'Ηθική θεμελιώνεται *άπλοϊκά* πάνω στην άληθοφάνεια, λές και τούτη ή πράξη δέν έξυπηρετεί τίποτα άλλο έκτός άπ' όρισμένους «λόγους τιμής».

Συνέπεια του φανατισμού πού έμπνέει τήν τήρηση μιās τόσο άυστηρής (και βλακώδους) πολιτικής γραμμής στην επιλογή τών φωτογραφιών είναι, μοιραίως, τό σβύσιμο κάθε ουσιαστικού ανθρώπινου βάθους άπ' τήν έννοια τής εικόνας του ήγέτη, ή καταστροφή αυτού του λεπτού φάσματος άπό έναλλαγές γιά τίς όποιες υποτίθεται πώς ευθύνεται ή ψυχολογία ή άπλώς ή σύμπτωση. Στη ζώνη τών έπίσημων ανταλλαγών ούτε υποσυνείδητο ύφίσταται ούτε Τύχη. Προορισμένος νά ύπηρετεί πιστά είτε πάντοτε τό Καλό είτε πάντοτε τό Κακό, ο κ. Παπανδρέου είναι, γιά κείνους, *μόνον* γοητευτικός, γιά τούς άλλους, *μόνον* άπειλητικός. Οί διαβαθμίσεις ανάμεσα σέ τούτες τίς δυό άκρείες καταστάσεις έχουν έξαφανιστεί, και μαζί τους μία όρισμένη έννοια του φυσιολογικού. Σέ χώρες όπως οί ΗΠΑ, όπου ή διαφήμιση ενός «πολιτικού προϊόντος» αποτελεί ήδη μία πολύπλοκη και έξαιρετικά βελτιωμένη τεχνική άπονάρκωσης, συνηθίζεται νά προσφέρονται στον μέσο πολίτη ανάγλυφες εικόνες άπ' τήν κοινή, άπόλυτα «άνθρώπινη», καθημερινή ζωή τών Προέδρων και τών αντιπάλων τους. Αυτή ή μέθοδος δέν έπινοήθηκε τυχαία: ή λειτουργία της είναι τόσο πιο αποτελεσματικά μυθοποιητική, όσο περισσότερο μοιάζει νά συμβαίνει τό αντίστροφο. 'Ο τύπος αντίθετε στον καθένα άπ' αυτούς τούς ζωντανούς μύθους τής πολιτικής μία πεζή κατάσταση όχι γιά νά τόν κάνει πιο προσιτό στους συλλογισμούς τών ανθρώπων ή νά διαλύσει τήν όμίχλη του μεγαλείου του, αλλά άκριβώς γιά νά τονίσει μέ τούτη τήν αντίφαση, πού έπίτηδες τήν παρουσιάζει σαν «παράδοξη» και «χαριτωμένη», τή θεϊκή του φύση (ό κ. Ρήγκαν παίζοντας γκόλφ· τρώγοντας άδέξια μέ κινέζικες μπαγκέτες· μορφάζοντας στό φακό σαν παιδάκι· ψαρεύοντας στη λίμνη άτάραχος, κλπ: συγκινητικές σκηνές του τύπου ό - Σουηδός - Βασιλιάς - κυκλοφορεί - ανάμεσα - στους - ύπηκόους - Του - μέ - τό - ποδηλατό - Του). Στην Έλλάδα, ακόμα και σήμερα, μία τέτοια προωθημένη λύση αντιμετώπιζεται κάπως καχύ-

Φωτογραφίες

πολιτικών

ποπτα· ή επικαιρότητα δανείζεται τό «στυλ της» άπό πιο πρωτόγονες και άπλοϊκές μορφές άλλοτρίωσης — γιά νά κυριολεκτούμε, βρισκόμαστε πιο κοντά στό σοβιετικό είδος πολιτικού φωτορεπορτάζ, όπου ο καταναλωτής τών έφημερίδων δέν είναι θύμα παραπλάνησης αλλά πλύσης έγκεφάλου, δηλαδή όχι κάποιος πού τόν έξαπατούν έξυπνα μέ τό νά του παρουσιάζουν μία νοθευμένη αντιπαράθεση εκείνων ανάμεσα στά όποια θά κληθεί νά διαλέξει, αλλά ένα όν έθισμένο (ή τουλάχιστο καταδικασμένο) στό νά βλέπει νά επαναλαμβάνεται *αδιάκοπα* μία χοντροειδής έκδοχή εκείνου πού υποτίθεται πώς πιστεύει. Γνωρίζοντας τή νοοτροπία του μέσου όπαδου του (ή όποια συνοψίζεται σέ μία παντελή έλειψη χιούμορ) ο κ. Παπανδρέου δέν θά τολμούσε ποτέ, μπροστά στό φακό νά κάνει κάτι *υπερβολικό*, άς πούμε ν' άστεϊευτεί μπροστά σ' ένα όρρωστο παιδάκι βγάζοντας κωμικά τή γλώσσα και τεντώνοντας τ' άφτιά του — κάτι πού φροντίζει πού και πού νά κάνει ο Πάπας 'Ιωάννης Παύλος, γεφυρώνοντας έτσι ειρηνικά τά δυό μεγάλα θέματα του Καθολικισμού, τόν 'Ηθοποιό και τόν Άγιο. Και ο κ. 'Αβέρωφ, πιστεύοντας άνόητα ότι ή Δεξιά έχει γαλουχηθεί έτσι ώστε νά παίρνει τήν κάθε λεπτομέρεια πού τήν άφορά τόσο σοβαρά όσο και μία έθνική

κρίση, δέν θά δεχόταν φυσικά νά εμφανιστεί σ' ένα τηλεοπτικό σήριαλ, όπως έκανε πολύ άνετα ο κ. Κίσινγκερ, δείχνοντας πώς ξέρει καλά, άν όχι νά είναι αξιοπρεπής, τουλάχιστο νά νοθεύει μία δυσάρεστη φήμη μέ λίγες σταγόνες αυτόσαρκασμού. 'Όχι, οί πολιτικοί στην Έλλάδα (άν πιστέψουμε τίς έφημερίδες πού τούς υποστηρίζουν) δέν ενδιαφέρονται ν' αποδείξουν πώς συμμετέχουν επίσης και σέ μία ιδιωτική ζωή (μέ άλλαγές στη διάθεση, τρυφερές ή άστεϊες στιγμές, παρορμήσεις, άτυχίες) κι αυτό, προφανώς, γιατί δέν έχουν υποψιαστεί ακόμα τά πολιτικά όφέλη πού άπορρέουν άπό μία τέτοια θεατρική διείσδυση στό υποσυνείδητο του ψηφοφόρου: έξαιτίας του ίδιου παλιομοδίτικου φανατισμού πού συναντάμε στους ιεροκήρυκες, δέν θέλουν (και δέν ξέρουν) νά είναι τίποτε άλλο άπ' τήν έπίσημη εικόνα εκείνου πού παραδέχτηκαν άρχικά πώς εκφράζουν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ (μέχρι γελοιότητας) είναι άλλωστε οί καθορισμένοι τύποι του Καλού και του Κακού (ή, γιά νά άκριβολογούμε, μόνο του Καλού, γιατί τό Κακό δέν είναι και τόσο σταθερό στη μορφή: ποικίλει όσο και οί έμπνεύσεις τών φωτογράφων ή οί πιθανότητες μιās φωτογράφισης καλλιτεχνικά «άτυχης», ή

οξυδέρκειας. Ἡ ρητορική (τό στόμα μισάνοιχτο, τό δάχτυλο ὑποδεικνύει κάτι πού μᾶς διαφεύγει) μετατρέπεται σέ μιά διάλεξη γιά τελειόφοιτους τῆς οἰκονομίας.

Πολιτισμένος: ἕνας ἄνθρωπος μέ τό ἥπιο, καλλιεργημένο βλέμμα ἐκείνων πού ξόδεψαν τά νιάτα τους σπουδάζοντας σέ ἀκριβά κολλέγια. Κάθε ἄλλο παρά «Ἑλληνας», κάθε ἄλλο παρά φανατικός, ψυχραίμος γνώστης ὧλων ἐκείνων τῶν τρομερῶν μυστικῶν πού θά ἀπαλλάξουν αὐτό τό λαό ἀπ' τό πεπρωμένο τοῦ ὑπανάπτου: μέ δύο λόγια, ὁ μῦθος τοῦ θεοῦ -ἀπ' -τῆν- Ἀμερική. (Τό μισο-σχηματισμένο χαμόγελο δέν εἶναι καθόλου σημάδι δισταγμοῦ: πρόκειται γιά τή φανερή καί σταθερή ἀπόδειξη ὅτι ἡ αἰσιοδοξία, γιά ἕναν ἀξιόπιστο καί μειλίχιο ἄνθρωπο, πρέπει νά εἶναι πάντοτε συγκρατημένη).

Ὁραματιστής: ὕψος συγκρατημένο ἀλλά καί βαθυστόχαστο, ἐμβριθές ἀλλά καί ὄνειροπόλο, ρεαλιστικό ἀλλά καί προσηλωμένο διακριτικά στό ἀπώτερο σημεῖο ἑνός ρεμβασμοῦ πού μόνον αὐτό μπορεῖ νά προσεγγίσει. Ἐδῶ δέν προτείνονται λύσεις, ὑπονοοῦνται ὅμως ὀρισμένα ἰδανικά πού δέν γίνεται νά τά ἐπικαλεσθεῖ ὁ ὁποιοσδήποτε, ἐκτός κι ἂν ἐνώσει τοὺς ὁραματισμούς του μ' ἐκείνους τοῦ Ἡγέτη. Ὁ ψηφοφόρος καλεῖται ἔμμεσα νά δεῖ τήν πολιτική σάν ἕνα εἶδος μυσταγωγίας καί, συνεπῶς, ν' ἀντιμετωπίσει τή φωτογραφία σάν μιά χειρονομία προσηλυτισμοῦ.

Δυναμικός: Ὁ κ. Παπανδρέου πού καί πού ἀγριεύει, ἰδίως ὅταν ὑποψιάζεται πῶς τόν συκοφαντοῦν. Ἀλλά τί θαῦμα: πρόκειται γιά ἕναν θυμό ἀγνό, λαμπερό, εὐστοχο, ἀξιοπρεπή, δικαιολογημένο. Στά μάτια, ἐδῶ, κυματίζει μιά λάμψη πού, ὥστόσο, δέν προμηνύει ἐκδίκηση ἀλλά δικαιοσύνη. Ὁ ὄριμος ἡγέτης εἶναι ὄριμος ἀκόμα καί μέσα στή δίνη τῆς ἀγανάκτησης, ὅπως οἱ Λουδοβίκοι ἦταν βασιλιάδες ἀκόμα καί στό καθήκι τους.

Ἀπ' τὴν Ἀλλή μεριά, ὁ ἀρχηγός τῆς Ἀντιπολίτευσης παρουσιάζεται σέ ἀντίστοιχες μυθικές πόζες, ἐξίσου τυποποιημένες ἀλλά κάπως περισσότερο παιδαριώδεις. Μιά ματιά στόν ἀντιπολιτευόμενο τύπο μᾶς δίνει τούτη τὴν ἀξιοπεριεργή συλλογὴ πορτραίτων:

Μετανοημένος: μιά σχεδόν παιδικὴ ἀθωότητα (τά παιδιά καί οἱ γέροι ἔχουν κάτι κοινό) ἐπιστρατεύεται ἐδῶ βιάστικά καί κάπως κωμικά γιά ν' ἀπαλειφθεῖ ἐκεῖ τό τμήμα τοῦ παρελθόντος πού δέν εἶναι πιά χρήσιμο: γιά λόγους ἀσφάλειας ἡ Δεξιά προτιμᾷ νά καταφεύγει περισσότερο στήν Ἠθική (εἶναι παλιές γνώριμες οἱ δύο τους), παρά στήν πολιτική (ἐννοία κάπως συγκεχυμένη καί σοσιαλίζουσα, ἐννοία γεμάτη παγίδες): ἔτσι καί ὁ κ. Ἀβέρωφ δέν μπόρεσε νά ἐκσυγχρονιστεῖ ἀλλά μόνο νά μετανιώσει. Ἀπ' τὴν ἀνάγκη γιά ἀποδοχή, ἀναβλύζει τώρα ἕνα περίεργο χαμόγελο ἀθωότητας, καί κρύβει ὅπως ὅπως τὰ ὑπολείμματα τῆς πονηρίας ἑνός αὐτοδίδαχτου πού μπορεῖ βέβαια νά θεωρεῖ τό μέλλον σάν κάτι τό μυστηριώδες, ἀλλά στό παρελθόν ἔχει δεῖ πολλά.

Τζέντλεμαν: πολὺ καθῶς πρέπει, πολὺ σιτητός καί ἄσφογος, πολὺ «Ἀγγλος», ἕνα ἄνθρωπος μέ κύρος, ὅχι ἐπιστημονικὸ ἢ πολιτικὸ, ἀλλά κοσμικὸ, τὸν ὅρους κάποιου πού ἐτοιμάζεται νά καλέσει τὸν ἀντίπαλο σέ μονομαχία. Βλέμμα ἀνθρώπου πού μπορεῖ νά ἐπωμιστεῖ σοβαρές εὐθύνες ἐνῶ παράλληλα θά ἀσχολεῖται τὰ Σαββατοκύριακα μέ τὴν κηπουρική καί τό διάβασμα τῶν κλασικῶν στό πρωτότυπο: ὁ μῦθος τοῦ

ἀνθρώπου πού ἀπλῶς τὸν κάλεσαν - γιά - νά - βοηθήσει.

Ὁργισμένος: ἀντίθετα ἀπ' τὸν ἀντίπαλό του, ὁ κ. Ἀβέρωφ δέν ἀγριεύει, ἀπλῶς ἐκνευρίζεται, σάν κάποιος πού ἀπαιτεῖ γιά λόγους ἀρχῆς νά βασιλεύει παντοῦ ἡ ἀξιοπρέπεια καί ἡ τάξη, καί οἱ ἄλλοι δέν τοῦ κάνουν αὐτό τό χατήρι, σάν κάποιος γιά τὸν ὁποῖο τό δίκιο δέν ἀποτελεῖ ἀπόρροια μιᾶς ἐκτίμησης τῆς στιγμῆς ἀλλὰ διαρκὴ ὑπόδειξη μιᾶς ἔμφυτης κλίσης. Αὐτὲς οἱ φωτογραφίες ὑποτίθεται πῶς ἀναζωπυρῶνουν μιά συναισθηματικὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν Ἡγέτη καί τοὺς πῖο φανατικούς ὁπαδοὺς του. Ἀλλὰ παρά τίς καλὲς προσπάθειες τῆς Ἀπογευματινῆς, ὁ ἐκνευρισμένος Ἀβέρωφ δέν κατορθώνει νά εἶναι πῖο πειστικός ἀπὸ ἕναν ἐκνευρισμένο Γυμνασιάρχη.

Ἐνθουσιώδης: ἡ σιγουριά τῆς νίκης, σ' ἕνα λιγάκι ἀλλόκοτο στιγμιότυπο. Μιά φιγούρα πολὺ πῖο παραδοσιακὴ, πολὺ πῖο «ἐλληνική» ἀπὸ κείνη τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου: μιά μορφὴ ζωγραφισμένη ἀπ' τὴ βεβαιότητα πού χαρίζει τό ἐνστικτο σ' ἐκείνους πού τό ὑπηρετοῦν κόντρα στήν ψυχρὴ λογική, καί περιβεβλημένη ἀπ' τό φθαρμένο φωτοστέφανο τῆς λεγόμενης ἀγνότητας τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου. Ἀπ' τό παράθυρο τῆς φωτογραφίας ὁ κ. Ἀβέρωφ μᾶς ἀντικρύζει κατάματα μέ τό παραφουσκωμένο ὕψος μιᾶς διαβεβαίωσης: ἕνας ἱππότης τῆς παλιᾶς φρουρᾶς — θέλει νά μᾶς πεῖ ἐδῶ — μιά «παλιά караβάνα», μπορεῖ νά κάνει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ἕναν ξενόφερτο καί ἀπειρο τεχνοκράτη. Θά πρέπει ἄλλωστε ν' ἀναφερθεῖ σ' αὐτό τό σημεῖο ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς ΝΔ, ἀντίθετα ἀπ' τὸν Πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ (ὁπαδὸ τοῦ τρουά κάρ) μᾶς παρουσιάζεται συνήθως σέ προφίλ ἢ ἀνφᾶς. Αὐτό τό τελευταῖο χρησιμεύει κατὰ κόρον γιά νά δηλωθεῖ βεβαιωμένα ἡ διάθεση τοῦ πολιτικοῦ ν' ἀντιμετωπίσει τὸν ἐχθρό κατὰ μέτωπο. Τό τρουά κάρ εἶναι τό ὕψος τῆς ὑπεκφυγῆς, τό ἀνφᾶς εἶναι τό ἄτρομο ὕψος τῆς ἀνοιχτῆς μάχης. Κι ὅμως ἐξαιτίας ἀκριβῶς τῆς ὑπερβολῆς του, ὑπάρχει στό ἀνφᾶς (ἰδίως στό γκρό πλάν) κάτι τό κωμικὸ: πραγματικὰ ὀρισμένες ἐφημερίδες θά πρέπει κάποτε νά πᾶσουν νά παρουσιάζουν τοὺς ἀρχηγούς τῶν κομμάτων σέ φωτογραφίες διαβατηρίων.

ΚΑΙ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Αὐτὸς εἶναι στ' ἀλήθεια ὑπεράνω τοῦ Καλοῦ καί τοῦ Κακοῦ, εἶναι παντοῦ χωρὶς νά βρίσκεται πουθενά, ἕνα εἶδος οὐρανοῦ πάνω ἀπ' τὴν πολιτικὴ μας ζωὴ. Οἱ φωτογραφίες του δέν ἐπηρεάζονται ἀπ' τὴν κομματικὴ τοποθέτηση τῶν ἐφημερίδων πού τίς φιλοξενοῦν, εἶναι μεγαλοπρεπῶς οὐδέτερες: σ' ἐκεῖνο τό σοφὸ, ἀδρό, ἀρρενωπὸ προφίλ τό προορισμένο νά χαραχθεῖ πάνω σέ νομίσματα, βασιλεύει πάντα ἕνας συνδυασμός σιωπηλῆς κατανόησης καί ἐτοιμότητας, σέ λογικὲς δόσεις. Τό ἀνφᾶς (ἐκτός κι ἂν εἶναι κάπως μακρινὸ ὥστε νά δημιουργεῖ μυστήριο) δέν χρησιμοποιεῖται καί πολὺ ἐδῶ. Ἀλλὰ τό προφίλ, καθὼς φαίνεται, εἶναι τό ἴδιο τό πνεῦμα τοῦ νά προεδρεύεις σ' ἕνα πολίτευμα ὅπου οἱ ἀντιφάσεις ἔχουν λυθεῖ δημοκρατικά καί ἀναίμακτα: μέ ἀνωτερότητα αὐτό τό ρομαντικὸ βλέμμα κοιτάζει μακριά, ψηλά, ἀλλοῦ. Γιά μιά ἀκόμη φορὰ ἡ μυθολογία τῆς φωτογραφίας λειτουργεῖ ἀθωωτικά: γιατί δέν μπορεῖ νά πιστεῖται στ' ἀλήθεια πῶς κοιτάζει ἀλλοῦ κάποιος πού ἐπεμβαίνει μέ διάγγελμα γιά νά ἐπηρεάσει τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν.

Εὐγένιος Ἀρανίσης

Οἱ φωτογραφίες τῶν πολιτικῶν στὶς ἐφημερίδες ἐπιχειροῦν νά σβήσουν κάθε οὐσιαστικὸ ἀνθρώπινο βάθος ἀπ' τὴν ἐννοία τῆς εἰκόνας τοῦ ἡγέτη.

ἐνός ὑπουλά κλεμμένου στιγμιότυπου: ἐδῶ, τίποτα δέν μένει ἀνεκμετάλλευτο, οὔτε τὰ χασμουρητά, οὔτε τό στράβωμα τῆς μύτης, οὔτε τὰ ἀλλοιθωρίσματα) πού μᾶς παρουσιάζονται σ' αὐτὲς τίς φωτογραφίες τοῦ Ἀπόλυτου Ἠθικοῦ Προκαθορισμοῦ. Ὁ Πρωθυπουργός, γιά παράδειγμα, ἐμφανίζεται συνήθως στὸν συμπολιτευόμενο τύπο μέ τὰ ἀκόλουθα προσωπεῖα:

Σκεπτικός: μιά στάση πού συνοψίζει διπλωματικά καί μυθικά τό ἀκαδημαϊκὸ παρελθόν καί τό ἐπιστημονικὸ κύρος τοῦ Ἡγέτη πού, καθὼς φαίνεται, δέν ὑπῆρξε ἄδικα καθηγητὴς Πανεπιστημίου. Οἱ ζᾶρες στό μέτωπο μαρτυροῦν πυρετὴ σκέψης: σχεδόν ἀκούμε τὰ γρανάζια αὐτοῦ τοῦ μαγικοῦ ἐγκέφαλου νά δουλεύουν. Πίσω ἀπ' τὰ μεγάλα, ἐλαφρῶς κατεβασμένα γυαλιά, λάμπει τό ἐρευνητικὸ βλέμμα ἐνός ἀνήσυχου καί μεθοδικοῦ μυαλοῦ, ρυθμισμένου ἔτσι ὥστε νά μὴν τοῦ ἀντιστέκεται κανένα πρόβλημα, παρά μόνον προσωρινά. Τό κάθε πολιτικὸ ἢ οἰκονομικὸ ζήτημα (νά τί μᾶς λέει αὐτό τό σοβαροφανὲς τρουά κάρ) εἶναι ἕνα εἶδος ἐξίσωσης — ἄρα δέν ὑπάρχει περίπτωση νά μὴ λυθεῖ ἀργά ἢ σύντομα: ἀκόμα καί οἱ πῖο δῦσπιστοι δέν μποροῦν τελικὰ παρά νά καμφοῦν μπροστά σ' αὐτὴ τὴν ἀστείρευτὴ πηγὴ ἐπιστημονικῆς

Τό καθημερινό ΒΗΜΑ καί οί σχέσεις του μέ τό ΠΑΣΟΚ

Ο έκσυγχρονισμός του Τύπου

Η ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ στις αρχές του μήνα επανέκδοση της ημερήσιας εφημερίδας «Τό Βήμα», όπως και η ανανεωμένη μορφή της κυριακάτικης έκδοσης από τό περασμένο Φθινόπωρο, έχουν προκαλέσει έντονες συζητήσεις σχετικά μέ την «πολιτική γραμμή» πού ακολουθείται από τή διεύθυνση της εφημερίδας, καί μέ τή σκοπιμότητα της έκδοσης σ' ό,τι άφορά τις μακροπρόθεσμες πολιτικές εξελίξεις. Από τή στιγμή κυρίως πού η καθαρά Πασοκική γραμμή του «Βήματος της Κυριακής» έχει οδηγήσει σέ σύγχυση όσους πίστευαν ότι η προσπάθεια ανάδειξης ενός «εναλλακτικού Κεντρώου σχήματος», καί η προώθησή της μέσω ενός καθημερινού φύλλου αποτελούν τήν πεμπτούσια της «γραμμής του συγκροτήματος».

Γιά όσους συνέχιζαν νά θεωρούν τό ειδύλλιο ΠΑΣΟΚ-Βήματος μία προσωρινή ή άνεξήγητη υπόθεση, ένα άρθρο-τοποθέτηση μία εβδομάδα πριν τις Εύρωεκλογές μέ τίτλο «... Κι άν τό ΠΑΣΟΚ χάσει τις εκλογές;» ήρθε νά δώσει τήν καθαρά άστική έκδοχή της ανάγκης υποστήριξης του Πασοκικού Κράτους:

— η πλειοψηφία καί συναίνεση πού πέτυχε τό ΠΑΣΟΚ είναι πολύτιμη γιά τό άστικό καθεστώς... «... πλειοψηφίες βγαλμένες μέσα από τό πολιτικό γήνεσθαι δεκαετιών, είναι δυνατόν νά θρυμματίζονται μέσα σέ δύο-τρία χρόνια;»

— Τό ΠΑΣΟΚ άσκει μία έπιτυχημένη κατασταλτική πολιτική: «φακέλους έχουν όλες οι αρχές όλων των χωρών. Τό ζήτημα είναι πώς τούς χρησιμοποιούν».

— Η υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ είναι ζήτημα αποτελεσματικότητας καί όχι άρνησης κάποιου δεξιού προσανατολισμού: «...σέ άλλες ευρωπαϊκές χώρες υπήρχαν καί υπάρχουν δεξιές κυβερνήσεις μέ λειτουργούσα τή Δημοκρατία...»

— Τό ΠΑΣΟΚ χρειάζεται διότι «η χώρα χρειάζεται έκσυγχρονισμό, καλύτερη διοίκηση, βελτίωση της Παιδείας, δικαιότερη κατανομή του έθνικού εισοδήματος, ΣΩΣΤΗ καί ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ οικονομική ανάπτυξη, κατάργηση της νοοτροπίας του «μεταπράτη» καί του «μεσάζοντα», έξοβελισμό του χρηματισμού καί του ρουσφετιού».

— «Τισως μερικοί νά ήθελαν καί άλλα, αυτό είναι μία άλλη ιστορία...».

Η υπόθεση της «Αλλαγής» είναι υπόθεση διαχείρισης του άστικού κράτους καί όλα τά υπόλοιπα είναι «μία άλλη ιστορία».

Οί διαπιστώσεις γιά τή φύση της Πασοκικής διαχείρισης δέν είναι νέες. Τό γεγονός όμως ότι στά ύψηλά στρώματα της ελληνικής άστικής τάξης διαμορφώνεται η άποψη γιά ένεργητική υποστήριξη της Πασοκικής διαχείρισης, μέ ιδιαίτερη μάλιστα έμφαση στή χαρισματική προσωπικότητα του Άνδρέα Παπανδρέου, καί ότι έπιχειρείται μάλιστα νά υπάρξει καθημερινή εφημερίδα πού υποστηρίζει, στηρίζει καί «διορθώνει» αυτή τήν πορεία, είναι εξελίξεις πού δείχνουν ότι παρά τις μεταβολές κάποιων εκλογικών ποσοστών, η Πασοκική διαχείριση θεωρείται ικανοποιητική μέ δύο βασικά κριτήρια: πρώτο, τήν έπιτυχία στή συγκράτηση των κοινωνικών κινητοποιήσεων (τό ζήτημα της «πλειοψηφίας»), καί δεύτερο, τήν προώθηση του «έκσυγχρονισμού» του ελληνικού καπιταλισμού, παρά τις δυσαρέσκειες πού μπορεί νά προκαλεί αυτή η διαδικασία, σέ όρισμένα στρώματα της άστικής τάξης.

Τό ότι «Τό Βήμα» έπιχειρεί στήν πραγματικότητα νά μονιμοποιήσει καί νά αναπαράγει τόν τύπο διακυβέρνησης πού εγκαθίδρυσε μετά 3 σχεδόν χρόνια έξουσίας τό ΠΑΣΟΚ, προκύπτει τόσο από τόν τύπο της άρθρογραφίας καί τήν κατανομή της ύλης, όσο καί από τό είδος των στελεχών καί βασικών συντακτών πού έχει προσλάβει.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στό «Βήμα» καί τις άλλες φιλοκυβερνητικές εφημερίδες στους κρίσιμους τομείς της πολιτικής καί οικονομικής άρθρογραφίας είναι ότι ενώ «τά Νέα» λ.χ. λιβανίζουν, καί η «Έλευθεροτυπία» κρίνει τή «συνέπεια» του ΠΑΣΟΚ, «Τό Βήμα» χαρακτηρίζεται από μία άνοιχτή παρέμβαση στά ζητήματα πολιτικής διακυβέρνησης καί οικονομικής διαχείρισης, πού δίνει ταυτόχρονα καί τήν ψευδαίσθηση μιås «εφημερίδας γνώμης». Η στάση αυτή επεκτείνεται μάλιστα σέ τομείς όπως η κουλούρα, η καθημερινή ζωή ή διεθνής επικαιρότητα, η τεχνολογία, ή η οικολογία, όπου όταν δέν υπάρχει μία «υπεύθυνη» διαχειριστική παρέμβαση, επιδιώκεται η έναρμόνιση καί διάδοση της ιδεολογικής συνισταμένης πού

χρεάζεται η πασοκική διακυβέρνηση: δηλαδή του συνδυασμού έθνικής ταυτότητας καί διεθνοποίησης πού χαρακτηρίζει τήν «έκσυγχρονιστική» προοπτική, ή όποία, ως γνωστόν, άποσκοπεί στή γενίκευση των έμπορευματικών σχέσεων, σέ ένα θεσμικό καί τεχνολογικό πλαίσιο πού θά άποτρέπει κάθε προσπάθεια άνασυγκρότησης του εργατικού κινήματος.

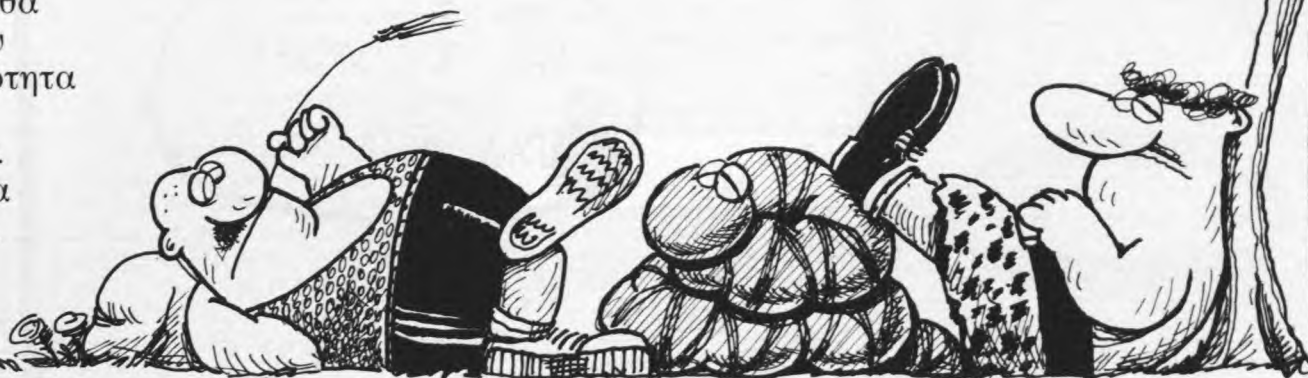
«Τό Βήμα» είναι ώριμο τέκνο της Πασοκικής διακυβέρνησης καί από τήν άποψη της στελέχωσης του στά βασικά πόστα μέ πολύ χαρακτηριστικές περιπτώσεις «όργανικών διανοουμένων» του σημερινού άστικού κράτους: από ανθρώπους ικανούς νά προβάουν, αλλά καί νά «διορθώσουν» τήν Πασοκική πολιτική, μέ άφομοιωμένη πλέον τήν κρατική προσέγγιση των πολιτικών καί κοινωνικών ζητημάτων, δηλαδή μέ τήν χαρακτηριστική πρακτική συνείδηση των τεχνικών της έξουσας. Από ανθρώπους επίσης πού έχουν πολλαπλούς προσωπικούς καί οικονομικούς δεσμούς μέ τούς κρατικούς μηχανισμούς καί τις οργανώσεις ιδιωτικών συμφερόντων, όπου διαδραματίζονται οι άποφασιστικές συγκρούσεις καί λαμβάνονται οι τελικές αποφάσεις.

Στά έρωτήματα πού αναπόφευκτα προκύπτουν σέ σχέση μέ τή βιωσιμότητα της Πασοκικής διακυβέρνησης, φαίνεται νά υπάρχει στήν άστική στρατηγική πού επιδιώκει νά άκφράσει «Τό Βήμα», μία καθόλου άμελητέα άπάντηση: πολύτιμο κεφάλαιο γιά τό άστικό κράτος δέν είναι μόνο τό ΠΑΣΟΚ, αλλά καί ό Άνδρέας Παπανδρέου προσωπικά. Η σύγχρονη άστική σκέψη στήν Ελλάδα μπορεί κάλλιστα νά κάνει μία σειρά άπλους συλλογισμούς: οι προσπάθειες άποδιοργάνωσης καί συγκράτησης των εργατικών κινητοποιήσεων δέν εξασφαλίζουν σέ περίοδο «οικονομικής κρίσης» τήν άπουσία μιås δραστηριοποίησης πολλαπλών κοινωνικών στρωμάτων. Τότε είναι όμως πού οι χαρισματικές προσωπικότητες άποδεικνύουν τή χρησιμότητά τους δηλαδή τήν ικανότητά τους νά βρίσκουν τή συνισταμένη πού έπιτρέπει τή διαίωση της κρατικής έξουσας.

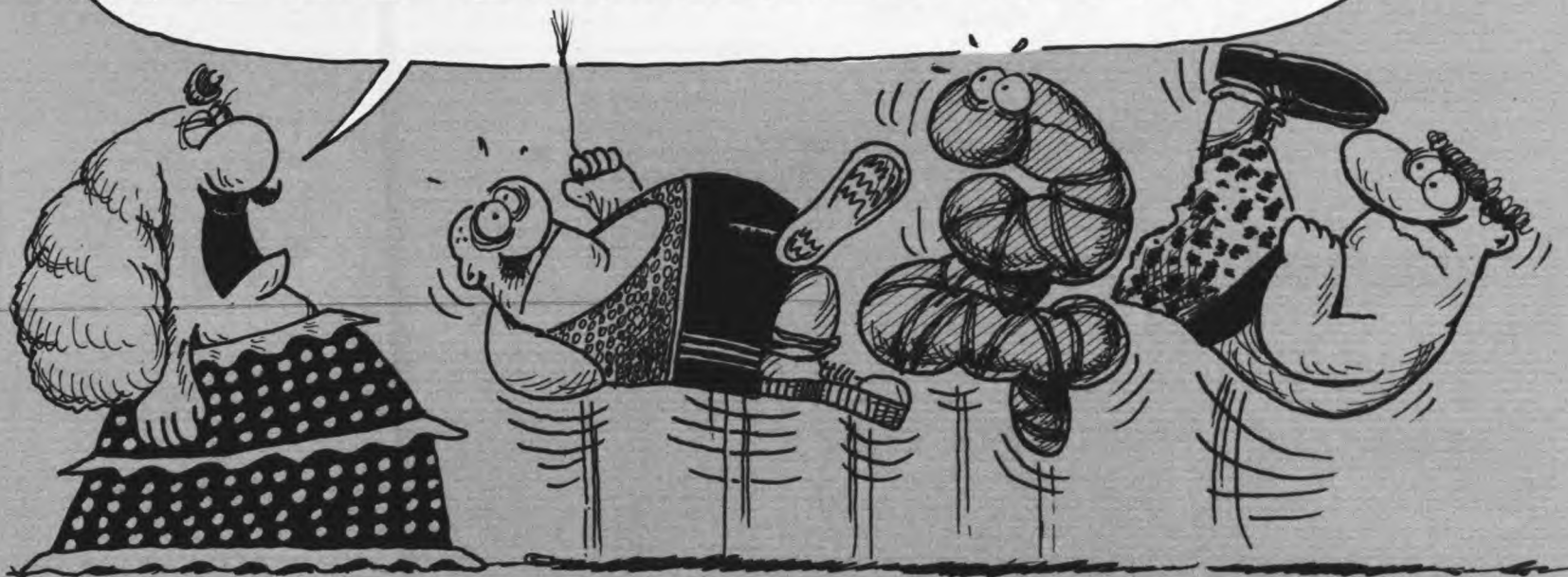
Ειδικός συνεργάτης

SHOW BUSINESS :

Σ' αυτό το τεύχος δεν θα
βρείτε το δισέλιδο του
Αρκά. Η παραγωγικότητα
πάντα πέφτει τους
καλοκαιρινούς μήνες.
Όμως μη διαστείτε να
πανηγυρίσετε γιατί...

ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΜΕ!

... πολύ σύντομα, οι ήρωες
του SHOW BUSINESS, θα
επιστρέψουν ανανεωμένοι
στις σελίδες του
ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Ἡ ἀνώτατη ἀπόφαση

Θά πρέπει νά μέινανε πολύ εὐχαριστημένοι οἱ συνάδελφοι τῆς ΕΔΕΤ μέ τήν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου νά ἀναγνωρίζει τό δικαίωμα ἀπαγορεύσεων στούς συνθέτες. Αὐτή τή στιγμή δημιουργήθηκε λοιπόν τό προηγούμενο: Ὁ συνθέτης δυσφορεῖ σέ κάποια «ἀτάξια» τοῦ ἐρμηνευτῆ· ἀτάξια ὄχι κατ' ἀνάγκην αἰσθητική ἀλλά ὁποιαδήποτε (ἀσέβεια πρὸς τό ἱερό πρόσωπο τοῦ συνθέτη, ἀνυπακοή πρὸς τίς πάσης φύσεως ἐπιθυμίες τοῦ συνθέτη, διαφωνία στή γνώμη, διαφορετική ἀντιμετώπιση καί τόσα ἄλλα...) Τώρα πού ἡ δικαστική ἐξουσία ἀποφάνθηκε, ὁ ἀγώνας γιά τούς συνθέτες μπαίνει σέ ἄλλη βάση μέ ὄπλο καί ἀπειλή, τήν ἀπαγόρευση. Τώρα τά ἀστυνομικά μέτρα θά εἶναι πιό εὐχρηστα, μιά πού θά μπορούμε νά κάνουμε ἀνά πάσα στιγμή «ντάντὰ», ὅποιον ἐρμηνευτή κάνει παρέκκλιση ἀπό τίς ἀξιώσεις τῶν συνθετῶν.

Εἶπαμε: περνᾶμε ἱστορική φάση καί καταγράφονται μπροστά μας γεγονότα πού διαμορφώνουν τό πλαίσιο τοῦ χώρου τοῦ τραγουδιοῦ.

Σημασία τώρα πιά, ἔχει ἡ διαπραγματευτική δύναμη πού διατίθεται στή μία ἢ τήν ἄλλη πλευρά καί στήν περίπτωση μας εἶναι γεγονός ἡ παντοδυναμία τοῦ συνθέτη καί ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία του πάνω στό ἔργο του.

Τώρα πού ἡ δικαιοσύνη ἀποφασίσει γιά τό δικαίωμα τῆς ἀπαγόρευσης, ὁ ἀγώνας θά γίνη πιό σκληρός καί θά δώσει περισσότερο χώρο γιά αὐταρχισμό, πίεση καί ἐτσιθελισμό. Τά ὄνειρα γιά διάλογο μεταξύ ΕΤΕ καί ἄλλων σωματείων μέ τήν ΕΔΕΤ, θά πρέπει νά μείνουν μόνο γιά τίςθερινές νύχτες!

Θά πρέπει νά μέινανε πολύ εὐχαριστημένοι οἱ συνάδελφοι τῆς ΕΔΕΤ πού... «ἐπάταξαν τόν ἐχθρό» καί θά μπορούν τώρα νά ἀφήνουν τό πτώμα τοῦ τραγουδιστῆ στό πεδίο τῆς μάχης (ὅποιοι τραγουδιστῆ θέλουν ἐκείνοι μόνο)...

Ἐμεῖς ἀπό τό «Σχολιαστή» δέν μπορούμε παρά νά καταγράφουμε τά γεγονότα πού συμβαίνουν στίς μέρες μας καί νά σημειώνουμε μέ τό ψυχρό χέρι τοῦ νεκροθάφτη, τά... πτώματα ἀπ' αὐτό τόν πόλεμο. Ὡσπου νά γράψουμε καί τή χρονολογία τοῦ ἡθικοῦ θανάτου τοῦ Ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ, πού εἶναι σίγουρα τό 1984.

Μία χρονολογία πού μᾶς δηλώνει κυνικά πώς γιά νά... δικαιωθεῖ ἓνας κλάδος (συνθέτες), θά πρέπει ἓνας ἄλλος κλάδος (οἱ ἐρμηνευτές) νά παταχτεῖ καί νά εὐνουχιστεῖ...

20-6-84

Νότης Μαυρουδῆς

Ἀφηση Ἀμαρτιῶν

Ἡ ΕΔΕΤ (Θεοδωράκης-Χατζιδάκις) ξαφνικά, μέ ἀπόφαση τῆς γενικῆς τῆς συνέλευσης ἤρε τήν ἀπαγόρευση στούς τραγουδιστές. Καί αὐτό, στό ὄνομα τῆς «καλῆς θέλησης» λένε γιά νά ξεμπλοκαριστεῖ τό ἀδιέξοδο γύρω ἀπό τό Ἑλληνικό τραγούδι.

Ἡ ἀπόφαση ὅμως αὐτή δέν ἀναιρεῖ τή διαμάχη μεταξύ δημιουργῶν-τραγουδιστῶν μιά καί οἱ πρῶτοι ἔχουν τό δικαίωμα μετά τή δικαστική ἀπόφαση νά ἀπαγορεύουν τήν ἐρμηνεία τῶν τραγουδιῶν τους ὅποτε θέλουν καί σέ ὅποιονδήποτε. Ἔτσι τό πρόβλημα πού οἱ ἴδιοι δημιούργησαν δέν φαίνεται νά ξεπερνιέται. Ἡ ἀπόφασή τους εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἐσωτερικῶν τους διαφωνιῶν, τῆς ἀπομόνωσής τους ἀπό τό «κοινό» ἀλλά καί τῶν μηνύσεων πού πρόκειται ν' ἀκολουθήσουν ἐναντίον τους καί κυρίως ἐναντία στόν Μ. Θεοδωράκη γιά τό βιβλίο του «Star-system».

Οἱ μηνυτές δέν εἶναι μόνο οἱ τρα-

γουδιστές, ἀλλά καί δημοσιογράφοι καί ἄλλοι πού σχετίζονται ἔμμεσα ἢ ἄμεσα μέ τό τραγούδι. Μήπως ἡ καλή θέληση δέν εἶναι λοιπόν τίποτα ἄλλο ἀπό τήν προσπάθεια νά ἀποφευχθεῖ ἐνδεχόμενο δικαστικοῦ διασυρμού; Θά τό δοῦμε.

Σ.

Ὁ σέρ τῆς ΕΔΕΤ

Τήν ιδιότητα τοῦ μέλους τῆς ΕΔΕΤ ἐπέλεξε ὁ κάποτε «σέρ» τοῦ ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ ἐν εἰδίᾳ τίτλου τιμῆς κάτω ἀπό τ' ὄνομά του. Τούλαχιστον ὅσον ἀφορᾷ τίς ἀφίσεις πού διαφημίζουν τόν «ἀποχαιρετισμό» πού θά δώσει στό Ὀλυμπιακό Στάδιο ἀνοίγοντας τίς φετινές καλοκαιρινές ἐκδηλώσεις.

Εἶναι κι αὐτό σημεῖο τῶν καιρῶν: Ὁ «τροβαδούρος τοῦ μεταπολεμικοῦ διαφωτισμοῦ», ὅπως τόν χαρακτήρισε ἡ ἐφημερίδα «Ρωμιόσυνη», ἀντί γιά τή συμβολή του σ' ἓναν «Ἐπιτάφιο» ἢ σ' ἓνα «Ἀξιον ἐστί» (μέ τά ἀναπόφευκτα συγγενικά δικαιώματα πού θά σήμαινε κάτι τέτοιο), νά διεκδικεῖ ἀπλά τόν τίτλο τοῦ δημιουργοῦ μᾶς «Ἐπίσημος ἀγαπημένος».

Ὅμως κοντά στά τόσα πού ἔχουμε συγχωρήσει στό Γρηγόρη Μπιθικώτση, τό ρολόι-κομπολόι, τό Παναθηναϊκό Στάδιο, τίς γιορτές τῆς χούντας, ἄς τοῦ συγχωρεθεῖ κι αὐτός ὁ πανηγυρικός ἀποχαιρετισμός τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Σταδίου προεξαρχούσης ἐν ὁλομελείᾳ τῆς Ἐνώσεως Δημιουργῶν Ἑλληνικοῦ Τραγουδιοῦ. Γεῖα-χαρά, Γρηγόρη.

Κ.Β.

Τό ήθος ένός συνθέτη

Ο Μίκης Θεοδωράκης δεν είναι μόνο ένας κορυφαίος συνθέτης. Είναι και ένας κορυφαίος διανοούμενος της ελληνικής 'Αριστεράς, που έχει κατά καιρούς διατυπώσει απόψεις και θέσεις για τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν τον τόπο μας.

Ιδιαίτερα θα θέλαμε βέβαια, να πάρουμε στα σοβαρά τις απόψεις του για τα ζητήματα του νεοελληνικού πολιτισμού και του τραγουδιού, μιά που αναμφίβολα στα ζητήματα αυτά ο Θεοδωράκης είναι «ειδικός». Δεν μās αφήνει όμως ο ίδιος ο «συνθέτης της 'Αριστεράς» να τον πάρουμε στα σοβαρά. Έγραφε ο Θεοδωράκης στο βιβλίο του «Περί Τέχνης» για τις «πολιτιστικές μας ρίζες»: «Οι βαθύτερες ρίζες του Έλληνισμού είναι η εθνική μας κουλτούρα. Ανεβάζει τους πολιτισμότερους εθνικούς χυμούς προς τον κορμό του Έθνους. Οι ρίζες είναι τόσο βαθιές και άτρωτες, ώστε είναι ικανές να θρέψουν, να στηρίξουν και να υψώσουν ένα γιγάντιο δένδρο. Μās εξασφαλίζουν μεγάλες προοπτικές για το μέλλον του λαού μας».

Πιστός μέχρι πρόσφατα σ' αυτές του τις θέσεις ο Θεοδωράκης αναζήτησε ως γνωστόν τις «ρίζες του Έθνους» άλλοτε στην ορθόδοξη εκκλησιαστική μουσική κι άλλοτε στο τσιφτετέλι.

Όμως λίγες μέρες πριν, ο Θεοδωράκης έβγαλε ένα νέο βιβλίο με τον τίτλο «Στάρ Σύστεμ» όπου γράφει:

«Αυτή η πομπώδης διαφημισμένη έπιστροφή στις ρίζες τη στιγμή, που το δένδρο είναι γεμάτο καρπούς... (είναι, Γ.Μ.) σύνθημα που θα ταίριαζε περισσότερο προς τους ριζοφάγους τυφλοπόντικες κι όχι σε ανθρώπους με ύγιη αντανakλαστικά και αισθήσεις».

Η άνεση του «συνθέτη της 'Αριστεράς» να χρησιμοποιεί το ίδιο μεταφορικό σχήμα του δένδρου για να υποστηρίξει τις διαμετρικά αντίθετες θέσεις δεικνύουν, νομίζω, όχι μόνο έλλειψη ευφυίας αλλά και ήθους.

Αν ο Θεοδωράκης μπορεί να λειτουργεί σήμερα σαν διανοούμενος της 'Αριστεράς, αυτό οφείλεται αποκλειστικά στη συγκεκριμένη 'Αριστερά ή όποια όχι μόνο τον καλύπτει, ως μέλος της, αλλά, ελλείψει «προσωπικότητων», τον προβάλλει από τα έντυπα της και τα προεκλογικά της μπαλκόνια.

Γιάννης Μηλιός

Μονοτονικός Ροΐδης

Συμπαθέστατο τό αφιέρωμα του περιοδικού «Διαβάζω» στον Έμμ. Ροΐδη για τα 80 χρόνια από τό θάνατό του. Υπάρχει όμως κάτι που εννοχλεί, και δεν νομίζω μόνο αυτούς που συνεχίζουν να γράφουν με τόνους και πνεύματα.

Μιλάμε για τη δημοσίευση κειμένων του μεγάλου στυλίστα της καθαρεύουσας με μονοτονικό σύστημα. Έκείνα τὰ «η θέσις των παρ' ημίν», τὰ «εν τη Βουλή», τὰ «οίτε φάυλοι», τὰ «μεθ' ής», τὰ «εν τη πρώτη ορμή της αγανακτήσεως του», τὰ «εις ους αυτοί τε και οι υπήκοοι αυτών» σχεδόν δεν αποκρυπτογραφούνται. Χρειάζεται να επιστρατεύσει κανείς όλη του τη μνήμη, να βάλει νοερά τις δασείες και τις περισπωμένες, για ν' απολαύσει τό λόγο του Ροΐδη, έτσι όπως εκείνος τόν έγραψε. Και όσο αυτή η μνήμη εκλείπει, τόσο θά θάβεται βαθύτερα στο χρόνο ο Ροΐδης, ο Παπαδιαμάντης και τόσοι άλλοι.

Τσως τό καλύτερο αφιέρωμα στα 80χρονα θά ήταν η έκδοση του «Διαβάζω», έστω και κατ' εξαίρεσιν, στη γλώσσα του Ροΐδη. Ο γραπτός λόγος είναι και θέμα αισθητικής.

K.B.

Όταν ο Καβάφης ρυπαίνει...

... ο Δήμος επαγρυπνει

Πολύ επίκαιρη, τις μέρες αυτές, είναι η καταδίκη της εκδότριας του Διαβάζω σε φυλάκιση 15 ήμερων, εξαγοραζόμενη προς 200 δρχ. την ημέρα και σε χρηματική ποινή 20.000 δραχμών για παράβαση του νόμου 1144/81. Η καταδίκη αφορά «ρύπανση» του χώρου γύρω από τη Νομική Σχολή από αφίσες που τυπώθηκαν με την ευκαιρία του αφιερώματος του περιοδικού στον Καβάφη και απεικόνιζαν τον ποιητή.

Και, βέβαια, η στενομυαλιά του Έλληνικού Κράτους είναι παροιμιώδης. Εκείνο που δεν είναι γνωστό είναι ότι οι μηνύσεις για τη «ρύπανση» γίνονταν μέν αυτεπαγγέλτως, μετά όμως από καταγγελία που στέλνει

στην Εισαγγελία... ο Δήμος 'Αθηναίων. Λίγη ευαισθησία... ποιητική στον πρώτο δήμο της χώρας με τόσα 'Ανοιχτά Πανεπιστήμια δεν βρέθηκε, βρέ αδερφέ!

Σ.

«THE KOREA'S IT WAS DONE...»

Πολλές φορές έχει σχολιαστεί η δημοσιογραφική άμαθεια. Χειρότερη ακόμα είναι η ήμιμάθεια, ιδίως όταν πρόκειται για επιδόσεις σε ξένες γλώσσες. Έχει μείνει ιστορική, για παράδειγμα, η παρεξήγηση που δημιούργησε πρόσφατα στην Ευρώπη η απόδοση της ειδήσης «GENERAL STRIKE IN BRUSSELS» σαν: «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΤΡΑΤΙΚ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ».

Κάτι ανάλογο μās χάρισαν ΤΑ ΝΕΑ στις 28.5.84. Η ειδηση με τίτλο: «Έκπληξη από τη Ν. Κορέα» μās επιφύλαξε μιά άλλη έκπληξη από εκείνη που έννοούσε. Τό «CIVIL RIGHTS PARTY» της Ν. Κορέας αποδόθηκε έκπληκτικά σαν «ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΞΙΟ ΚΟΜΜΑ»(!)

Δέν ξέρω αν ο συντάκτης της ειδήσης αντιλαμβάνεται την πολιτική πραγματικότητα σαν «CIVIL TRUTH» (όπως λέμε: CIVIL ENGINEERING), ούτε αν αντί του αμερικάνοφερτο Ο-KAY προτιμάει τό αγγλοπρεπές «ALL RIGHTS» (!) Έκείνο που ξέρω είναι ότι, αν οι Κορεάτες καταλάβαιναν ελληνικά, θά γινόταν της... Κορέας.

Άκης Αηδόνης

■ Οι στήλες του «Σ» χαιρετίζουν με βαθιά συγκίνηση την είσοδο του κ. Γ. Ρωμαιού στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Μπορεί βέβαια τό Στρασβούργο να μην έχει BBC αλλά σίγουρα θά είναι έγκυρη και τεχνικά άσσογη ή τοπική τηλεόραση. Έπιτέλους ο άνθρωπος αυτό θά βρεθεί στο αναπτυγμένο πολιτιστικό περιβάλλον που τόσο επιθυμεί και τόσο του ταιριάζει. Από τη μεριά μας του ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία και ελπίζουμε κάποτε να μεταφέρει τις όλοφρεσκες ιδέες του και στην ΕΡΤ.

■ Τό καλύτερο σημείο της όμιλίας του Λεωνίδα Κύρκου στο Σύνταγμα ήταν ή αλλαγή φρουράς στον Άγνωστο Στρατιώτη με μουσική ύπόκρουση τό «Παντιέρα Ρόσα» από τη φουσαρμόνικα του Πάσπα. Ήταν ή στιγμή που πράγματι πίστευες! Ο ευζωνας με τό κομμουνιστικό έμβλημαίο αδελφωμένοι μπροστά στη Βουλή κι απέναντι απ' τόν Παπασπύρου.

■ Φέτος, κατά γενική όμολογία, τό καλύτερο μέρος για να πάει κανείς διακοπές είναι ή Κρήτη. Πρώτον διότι τό 38% τών Έλλήνων είναι έντελώς αποκλεισμένο από τό νησί και επομένως θά έχει δωμάτια άδεια και δεύτερο διότι στην Κρήτη και μόνον εκεί μπορεί κανείς να φάει μπανάνες.

■ Τό Κυριακάτικο «Βήμα» της 24-6-84 αποκαλύπτει την αίτία που συντηρούνται οι πολιτικοί άνδρες στην Έλλάδα παρ' όλη την προχωρημένη ηλικία τους. Τους κάνει ο Δρ. Μπαϊνκερ ενέσεις με κύτταρα από έμβρυα μωσαριου για να ξαναγιώσουν. Η βαθμιαία όμως μωσαροποίηση είναι απόλυτα βέβαιο ότι δεν θά έχει επιπτώσεις στην πολιτική ζωή του τόπου. Χάρια που νομιμοποιείται ο κάθε αλήτης να αποκαλεί έναν πολιτικό άνδρα: βόδι! Διότι πόσο τοίς εκατό έχει κύτταρα μωσαριου μέσα του και πόσο ανθρώπινα; Πάντως ή συγκλονιστική αυτή αποκάλυψη έλυσε πολλές άπορίες για όρισμένα παράξενα σημεία στις εκφράσεις και στη συμπεριφορά τών πολιτικών οι όποιοι φαίνεται ότι προεκλογικά πλάκωσαν τις ενέσεις με μανία.

■ Μετά τα περισσότερα που βάσανε κόκκινα στο Σύνταγμα θά βάσουν πράσινα τά λατομεία για να μην χαλάνε τό τοπίο στα βουνά. Κι εγώ θά βάψω κίτρινη τη γιαγιά μου για να λέω ότι είμαι μιγάδα.

■ Θά χρειαστεί πολύς χρόνος για να συνέλθει ο ελληνικός λαός από τό προεκλογικό πρόγραμμα της Τ.Β. Έκεί που τόν έρέθιζε στις 9 παρά τέταρτο τό δωδεκάλεπτο του πρώτου, τόν ένκεύριζε τό πεντάλεπτο του δεύτερου έντός ειδήσεων για να τόν καθηλώσει ή ώριαία και βάλε προεκλογική φίστα και να τόν βρει πλέον ράκος τό 90λεπτο μάτς της Ευρώπης αποτελειώνοντάς τον. Ο μόνος τρόπος για να αποζημιωθούμε και να κερδίσουμε τη χαμένη μας ευφύα είναι να προβληθοούν σε μιά μέρα όλα μαζί τά έπεισόδια της «Δυναστείας».

Α.Θ.

Μιά συζήτηση με τόν Θόδωρο 'Αγγελόπουλο

Μετά τη βράβευση της ταινίας του «Ταξίδι στα Κύθηρα» στις Κάννες, ο πιά διεθνής από τους Έλληνες σκηνοθέτες, συζητάει με τόν 'Ανδρέα Τύρο γιά τό 'ίδιο τό «Ταξίδι», γιά τήν πολιτική και τόν έρωτα, τήν παγκοσμιότητα και τήν έλληνικότητα, τό μέλλον και τήν 'Ιστορία, τήν Εύρώπη και τήν 'Αμερική, τόν πολιτισμό και τήν έξορία.

Τό φίλμ δείχνει πώς ξεκίνησε νά γίνει μέ ήρωα ένα σκηνοθέτη. Μετατοπίζεται όμως σέ μιά σχέση δύο γέρων απ' τούς όποιους ό ένας δίνει και τό πολιτικό φορτίο στην ταινία (ό πολιτικός πρόσφυγας). 'Υπήρχε ποτέ στή διάρκεια του φτιαξίματος τής ταινίας ή τάση νά δοθεί κάποια συγκεκριμένη διάσταση;

Θ.Α.: Όχι, καθόλου. Θά μπορούσε νά είναι όποιοσδήποτε άντι γιά τόν πολιτικό πρόσφυγα αλλά μέ τήν έννοια κάποιου πού επιστρέφει. 'Απ' τήν άλλη μεριά όμως τό ότι είναι πολιτικός πρόσφυγας όπωσδήποτε σηματοδοτεί μιά όρισμένη πολιτική περίοδο, πού άποτελεί κατά κάποιο τρόπο όλο αυτό πού θά λέγαμε περίοδος από λίγο πριν τόν πόλεμο μέχρι τώρα, αυτό δηλαδή τό πολιτικό κλίμα πού δημιουργήθηκε από τίς παραμονές τής δικτατορίας Μεταξά μέχρι τώρα και πού βασικά έχει περάσει σάν ιστορικό ύλικό και σάν προβληματική μέσα σ' όλες τίς προηγούμενες ταινίες μου. 'Αν θέλεις, ό γέρος άντιπροσωπεύει ό,τι είχα κάνει πριν.

Μ' αυτή, λοιπόν, τή λογική ή ταινία άποτελεί συνέχεια των προηγούμενων, άν και εξέλισσεται και σέ μιά σύγκρουση. 'Η στροφή πού συζητιέται γύρω απ' τήν ταινία σου, δέν είναι μόνο θεματική. 'Εχει και αισθητικό αντίβαρο. Τά μονοπλάνα σου ως τώρα μπορούσαν νά χωρέσουν ιστορία, συμβολισμούς και άναφορές. Τώρα όμως μοιάζουν άναγκασμένα νά φιλοξενήσουν διαφορετικά πράγματα, προσωπικές ιστορίες γιά παράδειγμα...

Θ.Α.: 'Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει μιά εξελικτική πορεία, δέν θά 'λεγα ότι είναι άλλαγή θεματικής ή στροφή, όπως είπα μερικοί. Πιστεύω ότι ζώντας

στην άποσπασματικότητα πού έχει ή σκέψη ενός ανθρώπου, πού είναι ή σκέψη του κεντρικού προσώπου του σκηνοθέτη, όπου πιά δέν υπάρχει μιά ροή συνεχής, αλλά κομμάτια της. Κομμάτια δηλαδή μιάς κάποιας ιστορίας, πιάνονται κάποιες κορυφώσεις και μέσα απ' αυτές βγαίνει μιά ιστορία πού δέν είναι όμως μιά, είναι και μιά άλλη. Τό περίεργο στην ιστορία είναι τό εξής: Ότι θά μπορούσε κάλλιστα τό πρόσωπο του γιού νά πει καθαρά, όπως έλεγε κάποτε ό Φλωμπέρ. «'Η Μαντάμ Μποβαρύ είμαι εγώ». (Madame Bovary c'est moi). Δηλαδή ό γέρος είμαι εγώ! Δηλαδή αυτή ή ταύτιση μ' ένα πρόσωπο πού πιά δέν είναι ό ίδιος αλλά ταυτόχρονα είναι ό ίδιος.

Νά ξαναγυρίσουμε στό θέμα τής χαμένης ταυτότητας. 'Υπάρχει σίγουρα μιά έλλειψη επικοινωνίας του γέρου μέ τόν περφόρμ. 'Υπάρχει άραγε κάποιο άλλο στίγμα πού νά δίνει καινούργιες Ισορροπίες, έτσι ώστε νά μπορούμε νά τίς υποπτευτούμε κάπου; Όπως εκεί, γιά παράδειγμα, πού λέει ή Χρονοπούλου «... και όταν αισθάνομαι έτσι τό μόνο πού μου θυμίζει τόν έαυτό μου είναι τό κορμί...»

Θ.Α.: 'Επειδή, σύμφωνα μέ τή φράση του Φλωμπέρ, θά μπορούσε νά πει ό σκηνοθέτης ότι τό καθένα από τά πρόσωπα τής ταινίας είναι μεριές του έαυτού του. Αυτό ισχύει γιά τά κεντρικά πρόσωπα κι αυτό είναι ή ουσία. Όσο γιά τή Χρονοπούλου είναι μιά άλλη πλευρά του έαυτού του. 'Η έπιστροφή στό σώμα είναι ένα είδος άπελπισίας και κάνει μονοσήμαντη πιά τήν έρωτική διέξοδο. 'Αναζητάει μιά επιβίωση μέσα απ' αυτό τό πράγμα. Όστόσο είναι χαμένο όλο αυτό πού θά έκανε κατά κάποιο τρόπο νά μήν είναι άπλή

Οί μελλοντολόγοι

μέσα στον κινηματογράφο και λειτουργώντας πάνω σέ μιά προβληματική πού εξελίσσεται και σέ συμφωνία μέ μιά κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα πού επίσης μετατοπίζεται, εξελίσσεται συνεχώς, είναι φυσιολογικό μέ τίς όποιες κεραίες διαθέτει ό καθένας, νά πιάνει αυτά πού άποτελούν κατά κάποιο τρόπο σημάδια των καιρών, καταγράφοντάς τα. 'Η προσπαθώντας νά τά έρμηνεύσει και προσπαθώντας νά δεί ποιά σημασία μπορεί νά έχουν γιά τό τώρα και γιά τό αύριο.

Μιά άλλαγή πού εγώ βλέπω στην έλληνική κοινωνία είναι τό ότι υπάρχει μιά άποιδεολογικοποίηση, μιά ύφεση αυτού πού θά λέγαμε ιδεολογική πάλη, ιδεολογικά ρεύματα, και μιά κομματικοποίηση πιά. Αυτό σημαίνει, τουλάχιστον στα δικά μου τά μάτια, μιά υποβάθμιση και τής πολιτικής και του ρόλου του άτόμου μέσα στην πολιτική.

Τό φίλμ τονίζει κάτι σέ σχέση μ' αυτά; 'Υπογραμμίζει δηλαδή αυτό τό αίτημα γιά τό ρόλο του άτόμου; Κι άν ναι, πώς γίνεται κάτι τέτοιο; Σάν άποτέλεσμα ή σάν καταγραφή;

Θ.Α.: Τό φίλμ δείχνει καθαρά τήν έπιστροφή στό άτομο πιά. 'Ενα άτομο πού είναι άποτέλεσμα και καταγραφή του σημερινού κλίματος χωρίς νά επιμένει πάρα πολύ σ' αυτό γιατί τό θεωρεί σάν δεδομένο. 'Αντίθετα, αναφέρεται περισσότερο στην άπώλεια ταυτότητας του σημερινού ανθρώπου μέσα στον σημερινό κόσμο, όπου τά πράγματα έχουν χαθεί και τήν άναζήτηση πιά μιάς καινούργιας ταυτότητας όπου δέν ξέρει κανείς από πού αυτή περνάει. Βασικά, αυτό πού σημαδεύει ή ταινία είναι αυτή ή άπώλεια. Καί αυτό τό ψάξιμο, άν θές πού ως ένα μεγάλο βαθμό είναι και ή αισθητική τής ίδιας τής ταινίας. Δηλαδή, αυτή ή μετατόπιση πρós διάφορους άξονες πού άναλογούν

επιβίωση αλλά δράμα, προοπτική.

Τό άποσπασματικό τής ματιάς του σκηνοθέτη, οί μνήμες από τό '36 και ύστερα, ή πορεία στό τώρα, όλα συγκλίνουν σ' ένα σχόλιο μέ όχημα τό χρόνο. Αυτές οί έξι ταυτότητες φαίνεται νά έχουν σμπαλαλιστεί ταυτόχρονα. 'Επαναφέρουν παράλληλα όμως τό ζήτημα τής χρονικής συγκόλλησης. Γύρω όμως από ποιόν άξονα; Αυτόν δέν τόν βλέπω.

Θ.Α.: Δέν υπάρχει. Δέν είναι τυχαίο ότι ό τίτλος «Ταξίδι στα Κύθηρα» δέν υπάρχει πουθενά άλλου, παρά μόνο σέ μιά υπόμνηση του βοηθού στον σκηνοθέτη (γιά κάποιο ταξίδι πού δέν έγινε και πού είναι πιθανώς ή ταινία πού πρόκειται νά κάνει. Γιατί τό ταξίδι στα Κύθηρα σημαίνει ταξίδι στό όνειρο, στό δράμα. Ταξίδι στον έρωτα των πραγμάτων κι όχι απλά στον έρωτα. Κι αυτός άκριβώς είναι μπλοκαρισμένος γιά κάποιο ταξίδι πού θά γίνει, πού δέν γίνεται, πού δέν έγινε. 'Εάν γίνεται κάποιο ταξίδι είναι τό ταξίδι των γέρων στό τέλος πού άποτελεί όμως μιά συνύπαρξη του ταξιδιού πρós τό άγνωστο και μιάς πλευράς πού ακόμα δέν υπάρχουν σημάδια της γιά τό τί είναι. Μπορεί νά είναι βέβαια και μιά πράξη αυτοκτονίας γιά τούς γέρους γιατί όντας μιά πράξη άπελπισίας είναι ταυτόχρονα ή κορυφαία στιγμή μιάς έρωτικής ένωσης δύο ανθρώπων πού συμπίπτει σχεδόν μέ τό θάνατο.

Τό ότι αυτό, τό τελευταίο, συντελείται σ' ένα χώρο πού όρίζεται σάν «διεθνή ύδατα», προσθέτει μιάν άλλη σημασία ίσως... Πάλι δηλαδή, ή άπώλεια, έθνική αυτή τή φορά.

Θ.Α.: Ναι, είναι παραπέρα ή άπώλεια μέσα στον κόσμο.

Ώστε, πού μένει χώρος για την περίφημη ελληνικότητα; Δεν εξαντλείται βέβαια στο νεκρό ή στη γλώσσα.

Θ.Α.: Αυτό που έχει μείνει από αυτό που θα λέγαμε ελληνικότητα έχει μείνει απλά και στον ελληνικό χώρο όπου πραγματοποιείται μία αποπροσωποποίηση. Ο ελληνικός χώρος αποπροσωποποιείται όπως έχει αποπροσωποποιηθεί και ιδεολογικά και πιά τί μένει; Τά εξωτερικά στοιχεία. Μένει δηλαδή κάποιος χώρος που είναι πιά χώρος νεκρό, δεν είναι τίποτε άλλο. Και κάποιες μνημες μουσικές που θα τις έλεγα πραγματικά σαν κάτι τραγούδια που επιστρέφουν από το παρελθόν, χαμένα ωστόσο, τό ίδιο χαμένα όσο είναι και οτιδήποτε άλλο. Προσπαθώντας να βρεί τον εαυτό του μέσα σ' αυτό τον αποπροσωποποιημένο κόσμο, προσπαθεί να βρεί ταυτόχρονα κι αυτό που θέλει να πει. Αυτό που θα 'ρθει να πει. Αυτό πάνω στο οποίο θα στηριζόταν για να πει κάποια πράγματα. Αυτούς τους ερεθισμούς που κάποτε ήταν δημιουργικοί μέ ενσωματωμένη μέσα τους αυτό που θα 'λεγε κανείς έλπιδα. Έδώ πέρα πιά δεν υπάρχει. Υπάρχει ένα ψάξιμο σ' ένα ιδεατό πιάνο μιάς χαμένης αρμονίας.

Μιλās βέβαια τώρα και για ύφος. Αυτή ή χαμένη σχέση μάλλον. Τόν πρόσφυγα δηλαδή μπορούμε να τόν θεωρήσουμε άκόμα και εξόριστο μέσα στην ίδια του τη χώρα, χάρη σ' ένα πολιτιστικό περίγυρο που δεν αναγνωρίζει πιά.

Θ.Α.: Ναι, σαν μία έσωτερική έξορία!

Επομένως, εκεί καταλήγει και η γλώσσα σαν ένα όμολογο στήριγμα. Δεν μπορεί πιά να παραχθεί λόγος.

πολιτικές αλλά εισπράχτηκαν σαν περισσότερο πολιτικές, ενώ για μένα αυτή ή ταινία είναι πιά πολιτική απ' όλες τις προηγούμενες.

Θ.Α.: Είναι μία ταινία που δεν είναι άμεσα πολιτική αλλά που είναι πολιτική όπωσδήποτε.

Αυτό τό μή άμεσο είναι πιά περισσότερο πολιτικό. Η επικοινωνία ή ίδια κι ή κατάγηση ή είναι από τά κύρια προβλήματα του καιρού μας. Οί «μέρες του '36» δηλαδή, μιλώντας για την εποχή, ήταν μία πολιτική ταινία ως προς εκείνο τό πράγμα. Όχι όμως ως προς τό τώρα.

Θ.Α.: Οί «μέρες του '36» παρέπεμπαν σ' ένα παραλογισμό της εξουσίας σέ μία πρόβλεψη δικτατορίας. Και μήν ξεχνάμε ότι οί «μέρες του '36» γυρίστηκαν μέσα στη δικτατορία και έβλεπαν ένα αντικείμενο, μία πραγματικότητα κατάφατσα. Αυτή τη στιγμή είδωμένη ή ταινία θα μπορούσε να έχει μία διαφορετική διάσταση και δεν ξέρω αν τό πολιτικό της επίπεδο είδωθηκε κύρια σέ σχέση με τά άλλα έπειδή συνέπεσε με την τότε πραγματικότητα.

Τό νέο πάντως στοιχείο μπορεί να θεωρηθεί και σαν αντίστροφη σ' ένα γενικότερο αίτημα της εποχής. Σαν προσαρμογή στις ανάγκες του καιρού, του είδους... ό Άγγελόπουλος σταμάτησε όλα αυτά που έκαναν τόν κόσμο να βαριέται.

Θ.Α.: Αυτό θα μπορούσε να τό πει κανείς σ' έναν άνθρωπο που κάνει μία ταινία σέ άμεση σχέση με τό αποτέλεσμα των κινηματογράφων, δηλαδή με τά εισιτήρια. Για μένα δεν μπαινει τέτοιο θέμα, είτε

ταινία ήξερα τό παρακάτω. Την ήξερα την ταινία κι όχι μόνο επειδή έχω δει πάρα πολύ κινηματογράφο. Έχω όμως την εντύπωση ότι τά 99,99 τοίς εκατό των ταινιών της σημερινής παραγωγής μοιάζουν μεταξύ τους. Είναι κοινά προϊόντα. Μ' όλα αυτά είχα κάπου την αίσθηση της ανάγκης του διαφορετικού. Κάπου ήθελα αυτός ό λόγος που θα πρόφερα να μήν ήτανε ένας λόγος που θα μπορούσε να ονομάσει κανείς κοινός λόγος. Αυτό δεν σημαίνει ότι έφτασα σέ κάποια καινούργια δυναμική, σέ μία πρόταση για κάποια άλλη χρήση του λόγου αλλά ωστόσο ή ταινία αυτή έχει μέσα της την αναζήτηση γι' αυτό τό πράγμα.

Περισσότερο απ' τις άλλες;

Θ.Α.: Για μένα ναι! Γιατί αν ό «Θιάσος» προτείνει ένα κάποιο λόγο τόν προτείνει παίρνοντας ύπόψη τις αναζητήσεις (αισθητικές, μορφικές, έννοιολογικές, ιδεολογικές, πολιτικές) μιάς σχεδόν είκοσαετίας και αποτελεί μία τελική συνισταμένη που φτάνει σέ μία τελική σύνθεση (κι αυτό δεν τό λέω μόνο έγω) όλων των αναζητήσεων που υπήρχαν μέχρι εκείνη την εποχή. Έχει μέσα της ή ταινία και τόν Αιζενστάιν και τόν Γκρίφιο, και τόν Γκοντάρ και τόν Γιάντσο, πραγματικά τά πάντα. Έάν κάποιος έκανε ανάλυση του «Θιάσου» θα μπορούσε να πει ότι μέσα στην ταινία αυτή περιέχεται σχεδόν όλος ό κινηματογράφος. Αυτό ήταν που έκανε κάποιον να πει ότι αν χανόταν ό κόσμος και πήγαινε σ' ένα νησί τότε θα έπαιρνε μαζί του τόν «Θιάσο», σίγουρος ότι έπαιρνε μαζί του τά έννιά δέκατα του κινηματογράφου.

Άλλά εδώ υπάρχει ή αναζήτηση ενός καινούργιου που δεν παίρνει ύπόψη του τίποτα. Έγγράφει

και οί άρχαιολόγοι του κινηματο

Θ.Α.: Άκριβώς!

Έκείνα τά στηρίγματα είναι μία τέτοια επίκληση ενός παρελθόντος όπου τά πάντα ήταν τακτοποιημένα.

Θ.Α.: Όχι άκριβώς πώς τά πάντα ήταν τακτοποιημένα, αλλά ότι υπήρχε επικοινωνία. Έπικοινωνία που δεν γινόταν μέσα από ένα λόγο που επίσης έχει χάσει τό νόημά του αλλά γινόταν μέσα από μία καταγωγική μορφή επικοινωνίας που δεν είχε ανάγκη πιά τό Λόγο. Έδώ ό λόγος μοιάζει να μήν στηρίζει τίποτα. Αν υπάρχουν κάποια πράγματα είναι μερικοί πολύ μικροί μονόλογοι αν θυμάσαι. Ό καθένας μοιάζει να μιλάει για κάποιο πράγμα που άφορά τόν ίδιο αλλά που δεν περνάει σέ κανέναν άλλο. Η γριά μιλάει για την πρώτη συνάντησή με τό γέρο. Η Χρονοπούλου (ή κόρη) λέει τό μονόλογό της για την επιστροφή στο σώμα. Ό γέρος μιλάει για τό χάσιμό του μέσα σ' έναν άλλο χώρο όπου καμιά άλλη Γυναίκα δεν έχει όνομα, δεν έχει τίποτα, είναι απλά ένα πρόσωπο, ένα είδος σχεδόν. Όλα τά πρόσωπα έχουν και αισθάνονται αυτήν την απώλεια. Τό μόνο σημείο — και αυτό θα 'λεγε κανείς ότι είναι και ή μοναδική πρόταση που θα μπορούσε να υπάρξει — είναι ή πρόταση αυτής της αναζήτησης του έρωτα των δύο που αποτελεί και ή μοναδική σχεδόν ιδανική στιγμή όπως βλέπεται μέσα απ' τά μάτια του σκηνοθέτη. Σάν τό μοναδικό άγγιγμα, τό μοναδικό άκούμπημα που μπορεί να έχει κάποιος, δηλαδή ή στιγμή μιάς ένωσης που προσπερνάει τό χρόνο, τά εμπόδια, τό οτιδήποτε αλλά και ταυτόχρονα με όλη την απελπισία ότι κι αυτό δεν είναι έφικτό.

Έδώ βάζεις για πρώτη φορά σέ ταινία σου τό έρωτικό στοιχείο. Όχι πώς οί άλλες ήταν μονοδιάστατα

πρόκειται για τά άστέρια, είτε για τά αίτήματα ενός κάποιου μέσου θεατή. Γιατί τότε θα έκανα άλλες ταινίες. Τό ίδιο θέμα καμωμένο διαφορετικά θα μπορούσε να βγάλει ένα μελό-μελό. Έγώ προσπαθώ να δώσω τη δικιά μου όπτική κι όχι την όπτική του μέσου θεατή. Αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι είναι μία ταινία που δεν βλέπεται απ' τόν μέσο θεατή. Άλλά ή ταινία που κάνω παίρνει τη δικιά μου προσωπική πορεία όχι μόνο την κινηματογραφική αλλά και την πολιτική, την ανθρώπινη, την ιδεολογική, την οποιαδήποτε. Κατά κάποιο τρόπο λειτουργώ με αυτό που έχω και αισθάνομαι ανεξάρτητα αν είναι αίτημα της εποχής. Στο βαθμό όμως που νομίζω ότι είμαι ευαίσθητος δέκτης κάποιων πραγμάτων και που ζω μία πραγματικότητα όπως τη ζούν και οί άλλοι είναι φυσικό αυτό τό πράγμα να πηγαίνει προς τά κεί που υποτίθεται ότι αποτελεί μία σημερινή προβληματική. Δεν σου φαίνεται περίεργο τό ότι απ' τις ταινίες που υπήρχαν φέτος στίς Κάννες, άς πούμε οί τέσσερις-πέντε κυριότερες είχαν περίπου την ίδια προβληματική; Η αναζήτηση της ταυτότητας, ή αναζήτηση του έρωτα...

Πάντως, τό πρόβλημα υπάρχει. Κάθε έργο άπευθύνεται σίγουρα κάπου, είναι μία κατάθεση λόγου. Ό δημιουργός αναλαμβάνει να πει κάτι που λίγο-πολύ τό αναγνωρίζουμε, ή τό λέει για λογαριασμό μας. Αν δεν φτάσει στόν προορισμό του, τό ίδιο τό έργο είναι σαν να ύπονομεύεται.

Θ.Α.: Τό θέμα είναι πολύ πιά βαθύ. Έγώ από ένα σημείο και μετά είχα αρχίσει να αισθάνομαι ότι όλες οί ταινίες μου μοιάζανε μεταξύ τους όχι θεματικά ή σαν γραφή, αλλά κάπου υπήρχε ένας κοινός τόνος. Κάτι που μου έλεγε ότι αυτό τό έχω ξαναδεί. Είχα την αίσθηση ότι βλέποντας μία

την αναζήτηση σαν αισθητική της ταινίας και γι' αυτό και οί μεταποπίσεις που υπάρχουν στην ταινία από δώ και από κεί. Λέω πάντα και τό ύπογραμμίζω ότι δεν νομίζω ότι έφτασε ή ταινία σέ μία νέα πρόταση, όμως την αναζητάει.

Αυτό την κάνει πολύ ένδιαφέρουσα αλλά προβληματική σέ σχέση με την άνάγνωσή της.

Θ.Α.: Μ' αυτή την έννοια την όνόμασα και ταινία του μεσοδιαστήματος. Κι από την άλλη μεριά ξέρω ότι οί επόμενες ταινίες που θα κάνω έστω κι αν κλασικίζουν μορφικά, θα είναι μπολιασμένες μέσα τους μ' αυτό τό καινούργιο όπου και πάλι μπορεί να μήν είναι ολοκληρωμένες προτάσεις αλλά ... νά, τό κλασικό παράδειγμα άς πούμε των μί όλοκληρωμένων προτάσεων είναι ό Γκοντάρ. Ένα μέγιστο και έκπληκτικό παράδειγμα καινούργιων προτάσεων, μέσα από μία σειρά ατέλειωτες φράσεις. Όλο τό έργο του Γκοντάρ μου θυμίζει μία ταινία του Όφύλς, τό «Madame de». Είναι φτιαγμένο πάνω στην έννοια των ατέλειωτων προτάσεων, οί φράσεις δεν τελειώνουν ποτέ.

Τό «Ταξίδι στα Κύθηρα» λοιπόν είναι μία ταινία μεταβατική αλλά και κάτι που προσπαθεί να μή θυμίζει τυποποιημένα προϊόντα. Αυτό άρχίζει να διαφαίνεται και σέ παγκόσμια κλίμακα. Όπως είπαμε πριν, στίς Κάννες είδαμε κιόλας 4-5 ταινίες να ψάχνουν στόν ίδιο όρόμο. Έπειδή αυτό τό φαινόμενο δεν έχει να κάνει καθόλου με κάτι τό έθνικό τό ντόπιο...

Θ.Α.: Κι ή ταινία του Βέντερς για μένα είναι μεταβατική. Είναι μία ταινία με τεράστια κενά. Στό επίπεδο του σεναρίου, χάσκει τελείως. Είναι γεμάτη τρύπες. Τό ψάξιμό της είναι που έχει μεγάλο ένδιαφέρον.

Σάν νά θέλει νά μᾶς πεί αὐτή τή φορά ὅτι δέν εἶναι ὁ Εὐρωπαῖος πού μέ τά μάτια τοῦ διανοομένου μιλάει γιά τήν Ἀμερική, λίγο γιά νά ξεχάσει ὅτι εἶναι Γερμανός. Ὅχι βέβαια πὼς εἶναι ἀμερικάνικη ἡ ταινία, ἀλλά μᾶς μιλάει ἀπὸ μέσα αὐτή τή φορά, γνωρίζοντας τήν Ἀμερική καὶ κάνοντας τελικά μιά ταινία πάνω σ' αὐτήν.

Θ.Α.: Αὐτό εἶναι ἡ μία πλευρά τῆς ταινίας. Εἶναι ἡ πλευρά τοῦ Τόμ Στόπαρντ. Ὅ,τι βάζει ὅμως ὁ Βέντερς εἶναι πάντα ἡ ματιά τοῦ Γερμανοῦ, τοῦ ξένου δηλαδή πού βλέπει. Ὅ,τι εἶναι τὸ χωρὶς ταυτότητα εἶναι τὸ δικό του. Ὅ,τι εἶναι καταγραφή τῆς Ἀμερικής εἶναι τοῦ Στόπαρντ. Αὐτὸ φαίνεται καὶ στὸ σενάριο πού μετατοπίζεται ἀπ' τὴ ματιά τοῦ ενός στὴ ματιά τοῦ ἄλλου. Δέν ὑπάρχει κυρίαρχο στοιχεῖο, ἡ ταινία εἶναι μισή-μισή.

Αὐτὸ ὅμως ἔχει νά κάνει μ' ἕνα σινεμά χωρὶς ταυτότητα ἐπίσης. Μιλάμε γιά τὴν Ἀμερική. Στὴν Ἀμερική συγκρίνει αὐτὴ ἡ ἀπώλεια καὶ ἡ ἀποπροσωποποίηση.

Ἡ Ἀμερική εἶναι μιά χώρα φτιαγμένη ἀπὸ διάφορες ἐθνικότητες. Τὸ περίεργο εἶναι τὸ ἑξῆς: Ὅτι ἀπ' τὴ μεριά τῆς Ἀμερικής, ὁ τρόπος πού βλέπουν οἱ Ἀμερικανοὶ τὴ χώρα τους, τὴν πραγματικότητά τους δηλαδή, πού εἶναι ὁ τόπος χωρὶς ἱστορία, χωρὶς τίποτα. Ἡ ἱστορία τῆς Ἀμερικής εἶναι τὸ γουέστερν. Τίποτε ἄλλο! Ἀπαλλαγμένη ὅμως ἀπὸ ἱστορία μπορεῖ νά κοιτάξει καλύτερα τὸ σήμερα. Νά εἶναι πάντα ἡ πιὸ μοντέρνα ματιά πάνω στὸ σήμερα. Ὅχι ὅμως μέ τὴν ἔννοια (κι αὐτὸ εἶναι τὸ περίεργο) τῶν ἐθνικῶν χαρακτηριστικῶν. Τα καλύτερα βιβλία τοῦ Χέμινγουεϊ γράφτηκαν στὴν Εὐρώπη. Ἡ περιγραφή τοῦ Νότου

ἀρχίζοντας ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν τίς πρῶτες σχέσεις μας μέ τὴ μεθοδολογία καὶ μέ τὴν ἠθική, μ' ἕνα ἠθικὸ παρελθὸν ἀπ' ὅπου φυσικά δέν μποροῦμε νά ἀπαλλαγούμε, πέρα ἀπ' τὸ ὅτι ὅλος ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς στηρίζεται σ' αὐτό. Ὁ πολιτισμὸς μας εἶναι ἐλληνικὸς καὶ ἐβραϊκός. Ἐκεῖ εἶναι στηριγμένα τὰ πάντα καὶ οἱ ἀρχετυπικὲς ἱστορίες πού βγαίνουν μέσα ἀπ' τὴ μυθολογία ἔχουν στηρίξει καὶ τὴν ψυχανάλυση καὶ τὴν κοινωνιολογία καὶ τὴν πολιτική, τὴν τέχνη, τὴν ποίηση ὅλα. Ἐδῶ μιλάω ὅμως γιά τὸ βύθισμα σ' αὐτὸ πού θὰ ἔλεγε κανεὶς συνείδηση τοῦ πολιτιστικοῦ τοῦ χώρου ὅχι ὅμως γιά τὰ ἐξωτερικά της στοιχεῖα γιατί ἐδῶ ἡ γραμμὴ εἶναι δυσδιάκριτη. Πολλὲς φορές νομίζουμε ὅτι χρησιμοποιώντας ὀρισμένα ἐξωτερικά στοιχεῖα (π.χ. τὸ ρεμπέτικο ἀπ' τὴν ἐλληνικὴ μουσική, τὸν Θεόφιλο ἀπ' τὴ ζωγραφικὴ) μ' ἕνα τρόπο εἴμαστε κοντὰ στὴν ἐλληνικότητα ἢ τὴ λαϊκότητα. Δέν εἶναι ὅμως αὐτὸ οὔτε ἐλληνικότητα οὔτε λαϊκότητα. Εἶναι πάνω σ' αὐτὸ πού θὰ ἔλεγε κανεὶς τρόπος σκέψης, ἰδεολόγημα δηλ. κι ὅχι ἐπιφανόμενο, γιατί ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ σύγκριση πού γίνεται ἀπὸ αὐτοὺς πού ἐκβάλλουν κραυγὲς ἐπιστροφῆς στὶς ρίζες καὶ διάφορα τέτοια πράγματα. Μὴ βαθαίνοντας μέσα σ' αὐτὸ πού ἔχουμε, παίρνουμε μόνο τὰ ἐξωτερικά του στοιχεῖα. Ἀποτέλεσμα; Δέν ἐπηρεάζει τὴ σκέψη μας ἀλλὰ μόνο τὴν προσωρινὴ ἀναζήτηση ταυτότητας (στὴν ἐπιφάνεια δηλ. κι ὅχι στὸ βάθος).

Μιλώντας γι' αὐτὰ δέν μπορῶ νά μὴν ἀναφερθῶ στὴ σχέση τῶν μελλοντολόγων μέ τοὺς ἀρχαιολόγους. Ὑπάρχει φαίνεται μιά κρίσιμη ἰσορροπία ὅπου ἡ χρονικὴ ἐνότητα ἀποκαθίσταται γιά νά χαθεῖ πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Βέντερς διασχίζει τὰ

γράφου

ἀπ' τὸν Φῶκνερ ἐπανεγγράφει αἰσθητικὲς ἀναζητήσεις πού ἔχουν γίνει μόνο στὴν Εὐρώπη, σηματοδεύοντας ὅμως ἕνα χάρο ὁ ὁποῖος σχεδὸν εἶναι χωρὶς ταυτότητα. Αὐτὸ βοηθάει πάρα πολὺ αὐτὸ πού θὰ λέγαμε παγκοσμιότητα τῆς ἀμερικάνικης πρότασης. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι πέρασε ἔτσι ὁ ἀμερικάνικος κιν/φος. Εἶναι ἀναγνωρίσιμος. Πέρα ἀπὸ τὸν ἀμερικάνικο πνευματικὸ ἱμπεριαλισμὸ ὁ ὁποῖος μέσα ἀπὸ μιά οικονομικὴ δύναμη πέρασε καὶ τὰ προϊόντα του. Ὁ ἀμερικάνικος κιν/φος ἔχει αὐτὴ τὴν ἔλλειψη ἐθνικῶν χαρακτηριστικῶν πού τὸν περιορίζουν σὲ ἕνα συγκεκριμένο γεωγραφικὸ χάρο. Αὐτὸ πού εἶναι σημαντικὸ εἶναι τὸ ἑξῆς: ὅτι ὑπάρχουν σημαντικὰ ἐπιτεύγματα στὸν Εὐρωπαϊκὸ κιν/φο ('Αἰζενστάιν) πού ὅμως βλέπουμε μουσειακὰ τὸ πέρασμά τους μέσα στὸν κόσμον, μέσα στὸν μέσο θεατὴ καὶ ὅχι στὸν ἴδιο βαθμὸ πού περνáει ὁ ἀμερικάνικος κιν/φος. Ὁ Γκοντάρ ἀπευθύνεται σὲ πνευματικὲς μειονότητες, ὁ Φασμπίντερ σὲ κοινωνικὲς μειονότητες, προσπαθώντας νά βρεῖ ἕνα μοντέλο ἀμερικάνικου κιν/φου, στηριγμένος στὸ μελόδραμα τοῦ Ντάγκλας Σέρκ. Ἀλλὰ κι αὐτὸς Γερμανὸς ἦταν. Ὁ Ἀμερικάνικος κιν/φος φτιάχτηκε κατὰ 50% ἀπὸ γερμανοὺς ἐμigreδες.

Ἄς ξαναγυρίσουμε στὴν τάση γιά παγκοσμιότητα πού στὸν Βέντερς εἶναι ὀλοφάνερη. Ἐπειδὴ καὶ στὸ δικό σου ἔργο ἀναγνωρίζω κάτι ἀνάλογο, πὲς μου μήπως αὐτὸ συνδέεται πρὶ ἐλδικά μέ κάποιο στοιχεῖο ἐθνικὸ.

Θ.Α.: Τὸ στοιχεῖο τὸ ἐθνικὸ εἶναι κυρίως πάνω σ' ἕνα στοιχεῖο τόνου κι ὅχι στὸ τί γίνεται στὴν Ἑλλάδα ἢ ὅτι κι αὐτὴ ὑπάρχει σάν ντεκόρ. Σ' ἕνα παμπάλαιο χάρο σάν τοῦτον ἐδῶ λειτουργοῦνε ὅλα τὰ πράγματα πού μαζεῦει κανεὶς μιά ὀλάκερη ζωὴ. Εἴτε πολιτικά εἴτε κοινωνικά εἴτε πολιτιστικά

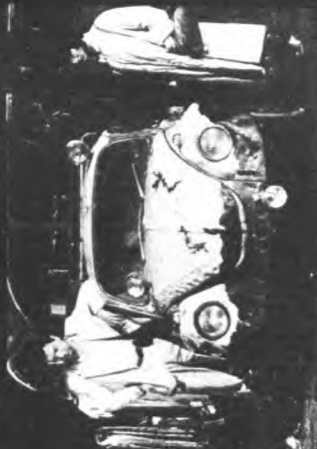
γυμνά τοπία τοῦ μέλλοντος (πού ὅμως στὴν Ἀμερική ἀποτελοῦν κιόλας παρόν) ἐνῶ ἡ δική σου ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ σκύψιμο στὸ χθές, στὴν ἱστορία, στὴ μνήμη. Ὁ κόσμος τοῦ Βέντερς εἶναι χωρὶς ἱστορικὲς δεσμεύσεις ἀλλὰ ὁ δικός μας γεμάτος ἀπὸ αὐτὲς καὶ ἂν τίς ξεχάσεις χάνεσαι.

Θ.Α.: Ἡ διαφορὰ μας εἶναι ὅτι συνειδητὰ ὁ Βέντερς, κι ὅλοι οἱ Γερμανοὶ προσπαθοῦν μανιακὰ νά ξεχάσουν. Θυμᾶμαι μιά κραυγὴ τοῦ Χέρτσογκ στὸ Λονδίνο μετὰ τὴν προβολὴ μιάς ταινίας του. Σχεδὸν κλαίγοντας εἶχε πεί: Συγχωρήστε μας! Ἦταν καταπληκτικὸ, τραγικὸ, ἡ ἔμμηση πιά ἰδέα μιάς ἐνοχῆς πού μεταβιβάζεται καὶ στὴ λεγόμενη «τρίτη γενιά» ὅπως τὴν ὀνόμασαν. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ψάχνουν νά σβήσουν μιά ταυτότητα καὶ νά τὴν ἀποκτήσουν μέσα ἀπὸ μιά πορεία στὸν κόσμον γενικῶς. Ὅπου τὰ σημεῖα ἐπαφῆς πιά εἶναι ἡ σχέση μέ τίς ἀνθρώπινες ἐμπειρίες ἀλλὰ ὅχι μέ ἐμπειρία πού ἀναφέρεται στὴ γερμανικὴ πραγματικότητα. Ἐνῶ σὲ μᾶς εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Γιά μᾶς τὸ νά σβήσεις τὸ παρελθὸν εἶναι γελοῖο. Δέν μπορεῖς νά ξεχάσεις τὰ μόνα ἀγγίγματα πού ἔχεις, τὴν μόνη πραγματικὴ γνώση πού ἀποτέλεσε τὸ ἰδεολογικὸ παρελθόν.

Σ.Σ.: Ὅ,τι ἔμεινε ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴ συζήτηση λόγω τῆς μεγάλης διάρκειάς της ἔχει νά κάνει περισσότερο μὲ πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ ἐλληνικοῦ κινηματογράφου ὅπου καὶ θὰ ἐπανελάβουμε. Τὸ «Ταξίδι στὰ Κύθηρα» πάντως, δέν θὰ πάει στὸ Φεστιβάλ τῆς Θεσ/νίκης καὶ θὰ προβληθεῖ στοὺς κιν/φους τὸ ἐρχόμενο φθινόπωρον, τὴν ἐποχὴ πού ὁ Θ. Ἀγγελόπουλος σχεδιάζει νά ἀρχίζει νά δουλεύει τὴ νέα του ταινία.

Ἀνδρέας Τύρος

KANNES '84

Τό θέαμα δέν είναι πιά (μόνο) στis αίθουσες

ΣΤΙΣ ΚΑΝΝΕΣ, οί πελάτες κι οί θαμώνες, αγοραστές, πωλητές, άπλοι θεατές ή επαγγελματίες, περίεργοι και τακτικοί επισκέπτες, κινηματογραφόφιλοι και μή, φεστιβαλιστές από χρόνια ή νεότεροι, όλοι πήγαν όπως άλλοι για να προϋπαντήσουν τήν άνοιξη. Κάποιοι άλλοι, λιγότεροι αυτοί, μόνο και μόνο για να νιώσουν τήν αίσθηση πώς παρακολουθούν ζωντανό ένα ντέρμπυ. Σέ μία εποχή πού τό φίλαθλο πνεύμα τών εκλογών είχε άρχισει να συντελεί στήν άποσταθεροποίηση του ήπιου ελληνικού κλίματος, κάτι ανάλογο μεταφέρονταν εκεί, από διαφορετικό δρόμο. Μπροστά στό γαλλικό ενδιαφέρον για τό φεστιβάλ, τή φόρμουλα πιά δίπλα στό Μονακό, τό τένις του Ρολάν Γκαρός και τήν Έθνική ομάδα στό Κύπελλο Έθνών, οί εύρωεσκέλες ώχριοι. Πάντως, οί πιά πολλοί, εκβιάζοντας τίς διαθέσεις του καιρού, τάλαιπαρήθηκαν.

Μέ βροχή στis δέκα από τίς δεκατρείς μέρες τής διάρκειάς του, τό φεστιβάλ δέν έδωσε και πολλές ευκαιρίες στά κάλλη του να ξεδιπλώσουν τίς άρετές τους. Πολύ περισσότερο στά γυμνόστηθα κορίτσια τής Κρουαζέτ, πού υπάρχουν βέβαια πάντα σαν ένα από τά πιο φωτογραφημένα άξεσουάρ του φεστιβάλ, αλλά μέ τά χρόνια όλο και λιγότερο προκαλούν έντυπωση. Τό πιο γυμνόστηθο κορίτσι σ' αυτό τό ντέρμπυ τών εικόνων άναδείχτηκε, τελικά ή Βαλερί Καπρίσκι, ποζάροντας «Δημόσια γυναίκα» (στήν κυριολεξία) για τήν ομώνυμη ταινία του Ζουλάφσκι σέ μεγάλα ταμπλώ και άφισες, όχι μόνο στήν πόλη, αλλά και σ' όλόκληρη τήν όδική και σιδηροδρομική διαδρομή τής γαλλικής Ριβιέρας, από τό Σάν Ραφαέλ ως τή Νίκαια, περίπου 50 χιλιόμετρα.

Πρόδωσε, λοιπόν, τό καλλιτεχνικό ντέρμπυ τούς όπαδούς του; Σίγουρα, τούς κοσμικούς και τούς ρέκτες όπτικοακουστικών σκανδάλων. Καθόλου, αυτούς πού πίσω από τή βιτρίνα του φεστιβάλ, διακρίνουν τή σταθερή σημασία τής Άγοράς του φίλμ, όπου τά δισεκατομμύρια στηρίζουν τήν αϊγλή τών Κανών και προκαλούν άκόμα και τό Λός Άντζελες. Και λίγο, όσους δέν άντέχουν τό φοβερό ρυθμό τών 13 ήμερών, καθώς τό φεστιβάλ θυμίζει τραίνο πού πάει, άδιαφορώντας πόσοι προλαβαίνουν να ταξιδέψουν μαζί του στή χώρα τών έντυπώσεων, πόσοι γατζώνονται κυριευμένοι από τόν ίλιγγο, πόσοι τό εγκαταλείπουν, πηδώντας άπογοητευμένοι.

Άνάμεσα στους νικητές, οί μνίζες. Άκολουθούν, μέ διαφορά στήθους, οί βραβευμένοι Βίμ Βέντερς και Θόδωρος Άγγελόπουλος πού μέ άνισα, έστω, φίλμ, τό «Παρίσι, Τέξας» ό πρώτος και τό «Ταξίδι στό Κύθηρα» ό δεύτερος, επιχειρούν κι οί δύο να άσσχισουν τό διάστημα πού φέρνει σέ μία διαφορετική χρήση του κινηματογραφικού Λόγου. Νικητής, στά σημεία, κι ό 77χρονος Τζών Χιούστον πού μεταφέροντας τό «Κάτω από τό ήφαιστειο» του Λόουρι, τόλμησε ν' αντιπαράθεσει στό σύγχρονο

σινεμά τά σημάδια ενός παρελθόντος μέ τή γοητεία τών χρόνων τής δεκαετίας του '50.

Νικήτριες κι οί αντίθεσεις, να σέ παραμονεύουν σέ κάθε πέρασμα, στους δρόμους ή στήν έκθεση κινηματογραφικών κοστούμιών, στους λόγους αυτοσχέδιων ρητόρων, στα μοντέλα τών αυτοκινήτων, στήν επιλογή τών ταινιών του έπίσημου προγράμματος, στους λαβύρινθους του υπεσύγχρονου Παλαί μέ τίς 20 αίθουσες προβολής, στό τατουάζ τών πατινέρ μέ τό ξυρισμένο κεφάλι και στήν υπεβολή τής ασυστηρότητας και τής αστυνόμευσης, τών άλλεπάλληλων ελέγχων, έτσι πού να αισθάνεσαι τουλάχιστο βομβιστής ή πρωταγωνιστής ντοκυμανταίρ για τήν επιστροφή τής τρομοκρατίας.

Χαμένοι, όλοι οί ύποψιοι τουρίστες, οί οργανωτές πού είναι σχεδόν άδύνατο να πετύχουν ποτέ μέ τό γιγαντισμό πού διακρίνει τό φεστιβάλ, ό Σέρτζιο Λεόνε μέ τήν παταγώδη άποτυχία του «Κάποτε στήν Άμερική» κι ό χαϊδεμένος Ζάκ Ντουαγιόν μέ τήν «Πειρατίνα» του.

Άντίθετα, ένας άλλος Γάλλος, ό Μπερτράν Ταβερνιέ, παίζοντας για τήν ίσοπαλία, πήρε μέ τό οικογενειακό ρετρό «Κυριακή στήν έξοχή» τό βραβείο σκηνοθεσίας.

Κι ό κινηματογράφος ό ίδιος, τί άποτέλεσμα έφερε; Μ' άλλα λόγια, άντί να ρωτάμε προς τά πού πάει αυτός ό χειμαρρος τών εικόνων, ως σκεφτόμε καλύτερα από πού έρχεται. Ό Γούντνυ Άλλεν πλησιάζει τό θέμα μέ μία μικρή παραλλαγή: — «Έχω μία άπάντηση. Βάζει κανείς μία έρώτηση;» Η τελευταία του ταινία, «Ντάνυ Ρόουζ» (μαζί μέ τά «Μετά τήν πρόβα» του Μπέργκμαν προβλήθηκαν έκτός συναγωνισμού κι ήταν από τίς καλύτερες στιγμές του φεστιβάλ) δέν δείχνει, ωστόσο, ν' άπορεί καθόλου. Τό μυστικό βρίσκεται στό σίγουρο αίσθημα τής παλιάς κωμωδίας, στή νοσταλγική άσπρόμαυρη φωτογραφία, στό λιγότερο έγκεφαλισμό και τή μεγαλύτερη άνθρωπιά, στήν απλότητα, τέλος, τής ώριμότητας του ταλέντου.

Οί διαφημιστές τής κρισολογίας εύκολα θά μπορούσαν να μιλήσουν για τήν άπουσία δημιουργικής πνοής και τά ύποκατάστατά της: διάχυτος ούμανισμός, επιστροφή στis βεβαιότητες τής άφήγησης και τής μυθιστορηματικής δραματουργίας, περισσότερο θέαμα. Σ' άπόσταση από τά προηγούμενα, ένας άγνωστος νεαρός από τή Δανία: ό Λάρς Βόν Τρίερ και τό «Στοιχείο του εγκλήματος». Έκατό λεπτά έφιάλτης και κατάδυση στό συλλογικό άσυνείδητο, τίς υδάτινες επιφάνειες, τήν ποίηση τής βίας και τήν ταραγμένη συνείδηση του σύγχρονου κόσμου, μέ πρόσχημα μίαν ίστοριούλα μέ ιδιωτικό ντέτεκτιβ, τό άπαραίτητο εγκλημα και τό άλλοθι τής αναζήτησης στήν καρδιά τής Εύρώπης. Συμπτωματικά, στοιχεία εγκλήματος βρίσκονται και στή σχέση του ελληνικού πιά στοιχείου μέ τήν ίδια τήν ταινία: έτσι, ανταποκρίτρια περιοδικού όνομάζει τά «σέπια»... κι

τρινόμαυρες εικόνες (!), όπως λέμε κιτρινόμαυρες φανέλλες (τής ΑΕΚ, για παράδειγμα), ενώ ό άπεσταλμένος τής «Αύριανής» και κατάλοιπο τής χουντικής ΥΕΝΕΔ στήν ΕΡΤ-2 (πού άνάγειλε τή βράβευση του Θ. Άγγελόπουλου, μόνο όταν τέλειωσε τό σύνολο τής μετάδοσής του εκείνο τό βράδυ από τήν τηλεόραση) ξεκίνησε τήν τηλεφωνική ενημέρωση τών άναγνωστών (;) τής έφημερίδας του λέγοντας πώς «... ή δράση τής ταινίας έκτυλίσσεται στή Βόρειο Άφρική». Σωστά, αλλά κατά τύχη, μετά τά δύο πρώτα λεπτά, ή Άφρική τελείωνε στήν ταινία, μία και ό ντετέκτιβ τά μάζευε για πιά βόρεια κλίματα. Τό εγκλημα όλοκληρώθηκε μέ γνωστή κυρία πού άνάμεσα στήν κοσμικογραφία, τά κουτσομπολιά και τήν κριτική, και μέ διάφορα ψευδώνυμα, φρόντισε για λογαριασμό τεσσάρων έφημερίδων να διαστρεβλώνει μέ άνακρίβειες, τήν πραγματικότητα για τήν ελληνική εκπροσώπηση στis Κάννες.

Κλείνοντας τήν άναφορά στis ταινίες, μία μικρή στάση σέ δυό άπ' αυτές πού «κινδυνεύουν» να μή φτάσουν ποτέ στήν ελληνική αγορά.

Πρόκειται για τό τρίτο φίλμ του Κρίς Πέτιτ (είδαμε φέτος τό παλιότερο RADIO ON), πού μέ τίτλο «Πτήση για τό Βερολίνο» άνακάλυψε ξανά τή γοητεία τής κατακερματισμένης άφήγησης, και για τήν «Έσκιμώα γυναίκα» του Γιάνος Ξάντους από τήν Ούγγαρία, μία μοντέρνα άπόδοση του κλασικού έρωτικού τρίγωνου πού συνδυάζει τό ρόκ μέ τό σέξ, τό λυρισμό μέ τό στέρεο σενάριο και τό δράμα μέ τήν ελαφράδα τής άναφορικής ήρωίδας.

Ίσως, τό κυριότερο χαρακτηριστικό του φεστιβάλ να έχει ύπόσταση ξένη μέ τό ίδιο τό σινεμά, τίς γιορτές και τή γοητεία του. Άλλά, να βρίσκεται στόν Ηλεκτρονικό Φίλο, τό κλειστό κύκλωμα δηλαδή τής τηλεόρασης, πού συνεχώς μεταδίδει εικόνες από τούς χώρους και τά γεγονότα τής εκδήλωσης, κομμάτια ταινιών και ζωντανές συνεντεύξεις, συνθέτοντας έτσι ένα άλλο πανόραμα, διαφορετικό, παράλληλο και, πάντως, ξένο μέ τή ζεστασιά τής σκοτεινής αίθουσας και τή μαγεία του θεάματος.

Ένα μεσημέρι, μπροστά σέ μία άπ' τίς εκατοντάδες όθόνες αυτού του δεύτερου φεστιβάλ, Γαλλίδα πρωταγωνίστρια ρώτησε βλέποντας τόν Χέρτσογκ ν' άπαντάει σ' έρωτήσεις δημοσιογράφων: — «Χέρτσογκ; Ποιός είναι αυτός;»

Δίχως αντίσταση θυμήθηκε τά λόγια ενός φίλου:

— «Η κοινωνική χρησιμότητα τών σκληρών πορνό ξεπέρασε τά 500 μιλιγκράμ τής κλίμακας Ρίχτερ, στή διάρκεια του 37ου Φεστιβάλ Κανών, σύμφωνα μέ τά άποτελέσματα τών πρόσφατων γεωτρήσεων (γκάλοπ) του Οίονωσκοπείου τής Καρχηδόνας». Άν ό λόχος μοιάζει παραληρηματικός, θυμηθείτε τό άντάξιο κλίμα και τό φίλαθλο πνεύμα τών τελευταίων εβδομάδων.

Άνδρέας Τύρος

Τό καλοκαίρι έχει πιά επέλθει οριστικό και πολλά υποσχόμενο. Πλήρες θαυμάτων και θαυμάτων. Έκτός όμως από τις Εύρωεκλογές και τα παρεπόμενά τους, τό κύπελλο εθνών και τούς 'Ολυμπιακούς 'Αγώνες (λειψούς έστω), υπάρχει - πάντα - και θέατρο.

Η σελίδα - πάντα πιστή στις αρχές της - παρουσιάζει σ' αυτό τό τεύχος τις καλοκαιρινές παραγωγές 2 θεατρικών σχημάτων: τού ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ, και τής ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΣ.

Θά επανέλθουμε στό επόμενο τεύχος, μέ παρουσιάσεις άλλων παραστάσεων.

Γιώργος Μακρής

ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ:

«'Ηλέκτρα» του Σοφοκλή

Παράλληλα μέ τή δουλειά του πάνω στό κλασικό και τό σύγχρονο ρεπερτόριο, τό Θ.Α. καταπιάνεται γιά πρώτη φορά μέ τό 'Αρχαίο Δράμα, επιλέγοντας γιά ξεκίνημα τήν τραγωδία τού Σοφοκλή ΗΛΕΚΤΡΑ.

— Μιά τραγωδία θανάτου και εκδίκησης.
— Μιά τραγωδία αντιστροφών και μεταλλαγών.

— Μιά Μαύρη Τραγωδία

Σ' αυτό τό Τρίπτυχο μπορούμε νά συνοψίσουμε τήν όπτική τού Θιάσου απέναντι στό έργο.

Στό παρελθόν ό θάνατος, τό αίμα, πού επιζητά τήν εκδίκηση στό παρόν, ξανά μέσω τού θανάτου και τού αίματος. 'Από τό παρελθόν στό παρόν, ό δρόμος οδηγείται μέσα από έναλλαγές σκότους και φωτός. Μέ αντιστροφές τών ρόλων φαινομενικά ζωντανών και φαινομενικά νεκρών.

Σάν φόρμα επιλέχθηκε ή τελετουργία, μέ στοιχεία από τήν όρθόδοξη λειτουργία σάν πίο γνωστή και οικεία. 'Αγων τήν τελετή ό χορός τής τραγωδίας πού μ' αυτό τόν τρόπο αποκτά έναν ιδιαίτερο ρόλο στήν παράσταση.

—Μετά από 2 μήνες δουλειάς studio πάνω στήν τραγωδία και 4 μήνες πρόβες γιά τήν 'Ηλέκτρα, τό Θέατρο τής 'Ανοιξης αρχίζει τις παραστάσεις του στό Δημοτικό Θέατρο Χαλανδρίου [Θέατρο τής Ρεματιάς] τό Σάββατο 30 'Ιουνίου. Συνολικά θά δοθούν στό Χαλάνδρι, 6 παραστάσεις μέχρι τις 11 'Ιουλίου [κάθε Σαββατοκύριακο και Τετάρτη].

Κατόπιν τό Θέατρο τής 'Ανοιξης θά περιοδεύσει σέ αρκετές πόλεις. Στή Θεσσαλονίκη παραστάσεις τής ΗΛΕΚΤΡΑΣ, θά δοθούν στό θέατρο τού Δάσους, στις 24 και 25 'Ιουλίου.

Η 'Ηλέκτρα, πού ανεβαίνει σέ μετάφραση Μίνου Βολανάκη, είναι συμπαραγωγή τού Θεάτρου τής 'Ανοιξης μέ τό Δήμο Χαλανδρίου.

Σκηνοθέτης τής παράστασης ό Γιάννης Μαργαρίτης. Τά Σκηνικά και Κοστούμια έκανε ό Σάββας Χαρατσίδης. Τίς μάσκες τού Χορού ό Donato Sartori πού συνεργάζεται γιά πρώτη φορά μέ έλληνικό Θίασο. Η Κινησιολογική προετοιμασία τών ήθοποιών έγινε από τή Νατάσα Ζούκα. Τή μουσική έγραψε ό Βαγγέλης Κατσούλης. Η Δραματουργική επιμέλεια έγινε από τήν Κοραλλία Σωτηριάδου. Τεχνική διεύθυνση και Φωτισμοί από τόν Ρένο Βάρλα.

Παίζουν οι ήθοποιοί: 'Ανθή 'Ανδρεοπούλου, Νατάσα Ζούκα, Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος, Μαρία Κατσανδρή, Γεωργία Κορνελάτου, Γιώργος Μακρής, 'Αριέττα Μουτούση, Ντίνη Ρέντη, Μαριέττα Σγουρδαίου, Χριστίνα Τσάφου, Σίμος Φιοράντης.

...Καλοκαιρινά θεάματα

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ:

«'Ο έρωτας και ό πόλεμος στόν κήπο τής 'Αρμίντας»

'Από τόν προηγούμενο μήνα, στό Θέατρο ΑΒΕΡΩΦ, ή Θεατρική συντεχνία παρουσιάζει τήν καινούργια της δουλειά πάνω στά 'Ιντερμέδια [μικρές αυτόνομες σκηνές πού παίζονταν από τούς ήθοποιούς στά διαλείμματα τών Θεατρικών παραστάσεων] τού Κρητικού Θεάτρου.

Τά 'Ιντερμέδια εικάζεται ότι γράφτηκαν από ήθοποιούς τής εποχής [1550 ως τό 1700 κυρίως] από επώνυμους δημιουργούς αλλά και από άνω-νυμους ποιητές. Πρόκειται γιά έργα λαϊκά, καταγόμενα από τά Μεσαιωνικά μυστήρια. Η θεματολογία τους είναι απλή και ήταν γνωστή στό κοινό. 'Αντικείμενό τους ή πάλη τού καλού μέ τό κακό, ό έρωτας, ό πόλεμος κ.ά. Η γλώσσα στήν όποία γράφτηκαν είναι ή γνωστή κρητική διάλεκτος. 'Επειδή σκοπό είχαν νά τέρπουν τό κοινό ήταν θεαματικά, μέ έντονα τά στοιχεία τής μουσικής και τού Χορού.

Τό 'Ιντερμέδιο πάνω στό όποιο στηρίχτηκε ή παράσταση τής Θεατρικής Συντεχνίας έχει τίτλο «Ρινάλδος και 'Αρμίντα». Έχει σάν θέμα τόν παράφορο έρωτα μιάς Δαιμόνισσας πρós έναν γενναίο σταυροφόρο πού πηγαίνει νά ελευθερώσει τήν 'Ιερουσαλήμ.

Σκηνοθέτης τής παράστασης είναι ό Νίκος 'Αρμάς. Τά σκηνικά, τά κοστούμια και οι μάσκες είναι τού 'Απόστολου Βέττα. Η μουσική τού Δημήτρη Λέκκα και οι Χορογραφίες τής Μαρίας Γκούτη. Παίζουν οι ήθοποιοί: 'Αννα 'Αποσπóρη, Τάκης Θεοφανίδης, 'Ελένη Βουτυρά, Λάζαρος 'Ανδριώτης, Ζυράννα Ζατέλη, 'Αρης Μιχόπουλος, 'Αλέξανδρος Κολλιόπουλος, Σάββας Πασχαλίδης, Κόννη Σοφιάδου, 'Ελένη Τουσάνη. Η παράσταση θά παίζεται στό ΘΕΑΤΡΟ ΑΒΕΡΩΦ μέχρι τις 15 'Ιουλίου. Κατόπιν ό Θίασος θά περιοδεύσει σέ όλη τήν 'Ελλάδα.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΘΕ ΚΟΠΕΛΑΣ...

ΑΠΟ ΜΙΚΡΟΣ, όταν ξεφετε στα χέρια μου καμιά Γυναίκα, αφού περιεργαζόμουν μ' ένδιαφέρον όλα τα αξιοθέατά της, κατέληγα στίς πίσω σελίδες της, σέ μιά απ' τις όποιες στεκόμουν για πολλή ώρα. Αναφέρομαι φυσικά στο γνωστό περιοδικό και στη μόνιμη σελίδα (ρουμπρίκα!) τή σχετική μέ τή διακόσμηση.

Η «άμαρτωλή» ρουμπρίκα

Απ' τή στήλη αυτή, πού όπως διαπιστώνω διατηρείται μέχρι σήμερα, ένας διακοσμητής λύνει μέ λόγια και σχέδια τα προβλήματα διαμόρφωσης του χώρου (ύποδοχής κυρίως) πού αντιμετωπίζει τό αναγνωστικό κοινό του περιοδικού σ' όλη τήν Ελλάδα. Και τί δέν διδάσκονται από κεί, για δεκαετίες τώρα, οι έκστατικοί αναγνώστες; Δημιουργία «σύνθετου» έδω, κατασκευή «σνάκ μπάρ» εκεί, τοποθέτηση τζακιού παραπέρα. Χρόνια τώρα, ο ακούρατος εργάτης του σχεδιαστήριου απαντάει μέ ύπομονή — αλλά και φοβερή επιμονή — σέ κάθε είδους πρόβλημα, προτείνοντας μπάρ και τζάκια, κατασκευάζοντας διακοσμητικά χωρίσματα και «σύνθετα», προβλέποντας «γκαρδαρόμπες» (!) και πιστεύοντας (ίσως) ότι επιτελεί κοινωνικό έργο σάν «ειδικός». Γιατί, τί ποιά λογική απ' τή σκέψη ότι όμορφαίνοντας τούς χώρους του πολυπόθητου «τεσσαριού» πού επιτέλους απέκτησε ο μικρομεσαίος, όμορφαίνεις ταυτόχρονα και τή ζωή του;

Τά πρότυπα

Ο λόγος βέβαια δέν γίνεται για τις προθέσεις ή τις ικανότητες του συγκεκριμένου διακοσμητή τής στήλης, ούτε για τή λειτουργικότητα ή μη των προτάσεων τής κάθε σελίδας. Εκείνο πού αξίζει νά διερευνηθεί είναι ή λειτουργία μιās τέτοιας στήλης, πού δέν απευθύνεται μόνο στους αναγνώστες πού θέτουν τά προβλήματα (γιατί τότε θά άρκουσε μιά απάντηση μέ γράμμα κατ' ίδιαν). Αντίθετα, τό ότι αφιερώνεται σ' αυτή μιά ολόκληρη σελίδα του περιοδικού, σημαίνει ότι διαβάζεται από πολύ κόσμο, νοικοκυρές ή μη, ιδιοκτήτες ή μελλοντικούς άγοραστές διαμερισμάτων και από άλλους, έρασιτεχνικά ασχολούμενους μέ τή μόδα και τήν καλαισθησία έν γένει. Όλοι αυτοί βλέπουν νά επαναλαμβάνονται σταθερά στίς προτάσεις όρισμένα στοιχεία, σέ διάφορες βέβαια παραλλαγές. Τά στοιχεία αυτά δέν είναι τυχαία. Πέρα απ' τό γεγονός ότι επιλέγονται και προτείνονται από κάποιον «ειδικό», θυμίζουν άκόμα εικόνες πού είδε ο αναγνώστης σέ κάποιο πλούσιο σπίτι ή κάποιο άκριβό ξενοδοχείο, εικόνες παρούσες σέ κάποια έντυπωσιακή περιπέτεια στόν κινηματογράφο ή προβαλλόμενες άποσπασματικά στήν τηλεόραση, τά περιοδικά, τή διαφήμιση. Αυτά τά χαρακτηριστικά τούς δίνουν τήν αίγλη του «πολιτισμένου», του «μοντέρνου», του «κοσμοπολίτικου», και τελικά του σωστού και καταξιωμένου. Έτσι αυτά τά στοιχεία του χώρου άναδειχνόνται σέ **ΠΡΟΤΥΠΑ**. Βλέπουμε δηλαδή τό περιοδικό, πού είναι πιο προσιτό στό πλατύ αναγνωστικό κοινό από άλλα εξειδικευμένα στά

θέματα χώρου, νά λειτουργεί και έδω όπως άκριβώς και στό ντύσιμο, τόν έξοπλισμό, τήν όμορφιά: άναδειχνόντας και προωθώντας επιλεγμένα πρότυπα.

Τά σύμβολα

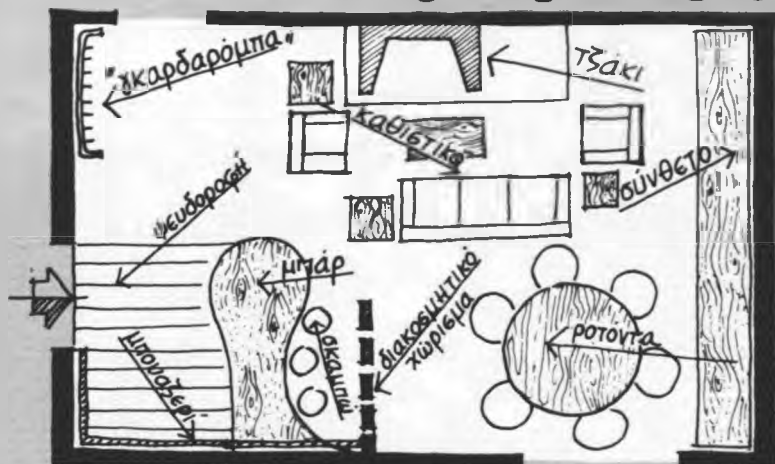
Ο κάτοικος, βομβαρδισμένος απ' τά πρότυπα χώρου (όχι βέβαια μόνο απ' τήν καημένη τή στήλη του διακοσμητή, πού άπλά στάθηκε ή άφορμή γι' αυτό τό κείμενο) άρχίζει νά τρομοκρατείται. Είναι δυνατό νά επιπλώνεις τό σπίτι σου σήμερα και νά μή φτιάξεις αυτά πού προτείνουν οι ειδικοί και τά περιοδικά και κάνει ο καλός ο κόσμος; Έντοπίζει ένα-ένα τά στοιχεία-πρότυπα πού θά καταξιώσουν τό σπίτι του σάν «σύγχρονο» ή «άρχοντικό», ώστε νά καταξιώσει κι αυτό μέ τή σειρά του τόν ιδιοκτήτη του. Διαμορφώνεται έτσι τό όραμα, πού άποκρυσταλλώνεται καθώς περιμένει νά υλοποιηθεί. Από δώ και πέρα, ή μόνη άγωνία είναι

άντί για «δοχείο ζωής» καταντάει ένας άλλόκοτος, γυαλιστερός τενεκές.

Οί έκτός έδρας

Μόλις ο τρομοκρατημένος κάτοικος υλοποιήσει τό «όραμα», μετατρέπεται ο ίδιος σέ τρομοκράτη. Οί συγγενείς, οί γείτονες, οί φίλοι πού δέν έχουν άκόμα «έξοπλιστεί», αντιμετώπίζουν αυτό πού βλέπουν όλο και πιο πολύ σάν φυσιολογικό και άπαραβίαστο, τό άποδέχονται και είναι έτοιμοι νά τό μιμηθούν, προετοιμάζοντας τό δικό τους όραμα. Εκείνοι πάλι πού είχαν ήδη πραγματοποιήσει κάτι άνάλογο, ένω επιβεβαιώνονται και άποκρυσταλλώνουν τό πρότυπο, τώρα τό ψάχνουν και στίς λεπτομέρειες, τείνοντας νά συμπληρώσουν τό δικό τους με κάτι πιο πρωτότυπο, πιο έντυπωσιακό και πιο άκριβό. Έτσι εκφυλίζεται και ή φυσιολογική τάση για διαφοροποίηση του χώρου άνάλογα μέ τήν προσωπικότητα του χρήστη, μετατρέπόμενη σέ

Η τρομοκρατία τής διακόσμησης

πώς θά χωρέσει τό όραμα στά καλούπια του (άνεπαρκούς συνήθως) χώρου. Εκεί έρχεται ή σειρά του συγκεκριμένου αναγνώστη νά κάνει τό δικό του έρώτημα στό περιοδικό, ή νά φωνάξει τόν δικό του «ειδικό» και νά του άναθέσει τό προκρούστειο έργο. Και νά ή ψευδοροφή, πού κρεμιέται κάπου στήν είσοδο νά καμαρώνει μέ τήν ξυλεία της λουστραριστή. Τό κλασικό σαλόνι-καθιστικό μέ τόν καναπέ, τις 2 πολυθρόνες και τά 3 τραπέζια. Τό μπάρ, πού στήνεται έπειγόντως στό σαλόνι, μέ τά σκαμπώ του νά περιμένουν τούς ύποθετικούς πότες, άνταγωνιζόμενο θεωρητικά τό τραπέζακι μέ τό τάβλι, τό ούζο και τό μεζέ. Τό σύνθετο, πού γεμίζει τόν άδειο τοίχο τής τραπεζαρίας φέροντας άπλά τόν έαυτό του. Η ροτόντα, μέ τις πολλές καρέκλες νά περιμένουν τό γιορτινό τραπέζι. Τό τζάκι, πού συνήθως μένει σβηστό και σιωπηλό σάν στόμα χωρίς άνάσα, γιατί καπνίζει τούς τοίχους ή — χειρότερα — γιατί τεχνικές δυσκολίες δέν του επέτρεψαν τήν πολυτέλεια μιās καμινάδας. Και οι επενδύσεις, τά «ρουστίκ» δοκάρια στό ταβάνι, οι «μπουαζερι» και τόσα άλλα... Μέσα απ' αυτή τή διαδικασία του χώρου χάνουν κάθε άξία λειτουργική (ή έστω άγνή όνειρική) και μετατρέπονται σέ **ΣΥΜΒΟΛΑ**. Σύμβολα κάθε είδους: οικονομικής εύημερίας, κοινωνικής άνόδου, δύναμης ή και εύτυχίας. Τό δωμάτιο, αντί για βιωμένος χώρος, γίνεται άπόσσωπο σκηνικό. Τελικά ή κατοικία,

άνταγωνισμό έφεύρεσης νέων άναγκών για τή χρησιμοποίηση περισσότερων προτύπων.

Αν έτσι έχουν τά πράγματα, τουλάχιστον όσον άφορά κάποια μεσαία στρώματα, πού οδηγεί αυτό τό σενάριο; Χωρίς αξιώσεις άπάντησης, ύπάρχουν δύο σημεία πού αξίζει νά επισημανθούν.

Πρώτο, ή άποδοχή τής ίδιας τής διαδικασίας: Απ' τή μιά μεριά ο «ειδικός», τά περιοδικά, και ή διαφήμιση, και απ' τήν άλλη ο κάτοικος, τρομοκρατημένος, πλέοντας σέ μιά θολή εικόνα των άναγκών, του πολιτισμένου, του μοντέρνου, σπεύδει νά συμμορφωθεί μέ τά πρότυπα πού οι πρώτοι του προτείνουν. Μιά διαδικασία μονόδρομη, χωρίς δυνατότητα αντίλογου. Ένας διάδρομος στρωμένος για τήν προσγείωση κάθε είδους πολιτιστικών και άλλων επιβολών.

Δεύτερο, τό άποτέλεσμα στό διδυμο χώρος-χρήστης: Κυνηγώντας πλασματικές άνάγκες και προσαρμόζοντας τό χώρο του σέ κάλπικα όραματα, ο χρήστης δέν άποκτάει ποτέ άληθινή έπαφή μέ τό χώρο του. Γίνεται ξένος μέσα στό ίδιο του τό σπίτι, χάνοντας ένα όχυρό, όπου θά μπορούσε νά προσπαθήσει τουλάχιστον νά διατηρήσει, κάποιες άξίες, νά άντισταθεί. Παιζει έτσι τό παιχνίδι «έκτός έδρας» και είναι πιο εύάλωτος, ίσως περισσότερο έτοιμος νά δεχτεί κι άλλα πρότυπα, κι άλλες νόθες άξίες, σέ άλλα έπίπεδα.

Άκης Αηδόνης

Τά παιδιά παίζει;

Η ΧΟΡΕΥΤΙΚΗ σαιζόν άρχισε φέτος OFF — φεστιβάλ και από τά τέλη Μαΐου, με μία βδομάδα παραστάσεις της «Όμάδας» του Χάρη Μανταφούνη στο Θέατρο Έλληνικό, πού επιβεβαίωσε πρώτο ότι τά παιδιά αυτά ξέρουν νά χορεύουν, αλλά και ότι ό Μανταφούνης είναι ένας χορογράφος πού χαιρείται τή δουλειά του, διατηρώντας μία ματιά ευαίσθητη και έπικαιρη σέ σχέση με τόν γύρω κόσμο. Τό πρώτο μπαλέτο, ό «Άναμορφωτής», πού είχαμε ξαναδεί στο Έρώδειο τό 1982, μία ιστορία με κάτι συμπαθητικά όντα, λίγο μονοκόμματα, πού πάει νά τούς επιβληθεί ένας κύριος με άπόψεις γιά τό μέλλον τους, και τού λένε όχι ευχαριστούμε, μία ιστορία όχι τόσο άπλοϊκή όσο φαίνεται, πού είναι μάλλον άρκετά έπικαιρη, και πού από χορευτική και θεατρική άποψη ήταν σαφώς καλύτερη με «Άναμορφωτή» τόν ίδιο τόν Μανταφούνη. Τό δεύτερο, μία νέα δουλειά, «τά παιδιά παίζει»(*), ξεκινάει σάν σίφουνας γιά νά περάσει με λεπτότητα και όξυδέρκεια, από τή βιαιότητα, τό φόβο, τήν έρωτική διάθεση, τήν κακία, και τήν αδυναμία τών νέων, μέσα από μία πληθώρα ίδεών, πού όδηγοϋν τόν θεατή στην ευχαρίστηση ενός πολύχρωμου και πληθωρικού χορευτικού θεάματος, ή στην συγκίνηση ενός PAS DE DEUX πού καταλήγει σέ έναν δραματικό άποχωρισμό.

Μερικές άπαντήσεις του Χάρη Μανταφούνη

-Τό μπαλέτο αυτό είναι άποτέλεσμα τής επιθυμίας νά φτιάξουμε ένα έργο με τό ρυθμό, τό χρώμα — τό χρώμα στά κοστούμια, στή μουσική, στο φωτισμό —και τήν ευχάριστη διάθεση πού έχει τό μπαλέτο «τά παιδιά παίζει». Φυσικά αυτός ό ρυθμός και αυτό τό χρώμα κολλάνε πολύ με τήν ηλικία τών νέων, και γι' αυτό ψάχνοντας προσπαθήσαμε νά πλησιάσουμε τό πρόβλημά τους. Πού είναι ποιό; Στην Έλλάδα, ιδίως από τή στιγμή πού γεννιέσαι ως τότε πού μπορεί νά πεις τό έτσι θέλω, έτσι μ' άρέσει, βρίσκεσαι διαρκώς μπροστά σέ άπαγορεύσεις, τά μή και τά όχι, τά πρόσεχε, σέ πράγματα πού σου δημιουργοϋν φραγμούς τούς όποιους θέλεις νά ξεπεράσεις.

Ξεκινώντας άπ' αυτή τήν ιδέα φτιάξαμε τό μπαλέτο, όπου υπάρχουν τά σημεία πού οι νέοι είναι μεταξύ τους, και τά σημεία πού υπάρχει μία παρεμβολή άπ' έξω, ή όποία είναι πάντα άρνητική. Στο έργο αυτό τή δίνουμε σάν φόντο: τή μία φορά είναι βήματα, τήν άλλη ένας μηχανικός ήχος πού θυμίζει έργοστάσιο ή κάτι τέτοιο, είναι δηλαδή ή τάξη σ' αυτούς τούς ανθρώπους πού διασκεδάζουν με τόν τρόπο τους, ζοϋν τή ζωή τους με τόν τρόπο τους, προσπαθεί νά τούς πει «προσέξτε τό παρακάτε».

Άλλά επειδή είναι νέοι και στους νέους υπάρχει ή επαναστατικότητα, ή ή έλλειψη πείρας, οι φοβίες πού προκαλοϋνται είναι παροδικές και ξαναπερνούν στο δικό τους τρόπο και ρυθμό ζωής.

-Σέ κάποια στιγμή οι νέοι, στο δικό τους ρυθμό, μιμοϋνται τή ζωή, μιμοϋνται αυτά πού βλέπουν, είτε

Τό γεγονός ότι τά παιδιά της «ομάδας Σύγχρονου Χορού» ξέρουν νά χορεύουν, καί εκτός απ' αυτό είναι πραγματικά θεατρίνες καί θεατρίνοι, δέν είναι διόλου άμελητέο. Άν μάλιστα πάρει κανείς υπόψη του ότι μέ αυστηρά κριτήρια πρόκειται γιά μία έρασιτεχνική ομάδα χορού, πού δέν έχει τήν οικονομική δυνατότητα νά δουλεύει όλο τό χρόνο, είναι προφανές ότι έχουμε νά κάνουμε μέ ανθρώπους πού θά μπορούσαν νά συμβάλουν άποφασιστικά στή δημιουργία μιās σύγχρονης χορευτικής σκηνής στήν Ελλάδα.

Η παραστάσεις στό «Έλληνικό», καί μαζί φυσικά οί άντιδράσεις τών θεατῶν ήταν μία από τίς κρίσιμες εκείνες στιγμές πού μία τέχνη φανερώνει τίς δυνατότητές της, τίς δυνατότητες κάποιων δημιουργῶν, καί τήν εύκολία καί ώριμότητα μέ τήν όποία τή δέχεται τό κοινό. Μένει νά περιμένουμε τή συνέχεια: πού περνάει σέ καθοριστικό βαθμό από τήν άπόφαση του άρμόδιου ύπουργείου νά ενισχύσει ή όχι τό σύγχρονο χορό.

Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν

(*) Μέ κοστούμια του Γιώργου Μανούσκου καί μουσική τών DAVID BYRNE, LAURIE ANDERSON καί MEREDITH MONK.

«Ομάδα Σύγχρονου Χορού»

στήν τηλεόραση, είτε στόν κινηματογράφο. Όπως όταν, όπως θυμάσαι, κάνουν ό ένας τήν κίνηση του χαστουκού καί ένας άλλος τό φοβισμένο, μιμούμενοι τή σχέση δυνατού καί αδύνατου, μιμούμενοι τούς ένήλικους. Άλλά καί αυτό είναι παροδικό είναι μία νότα κωμική.

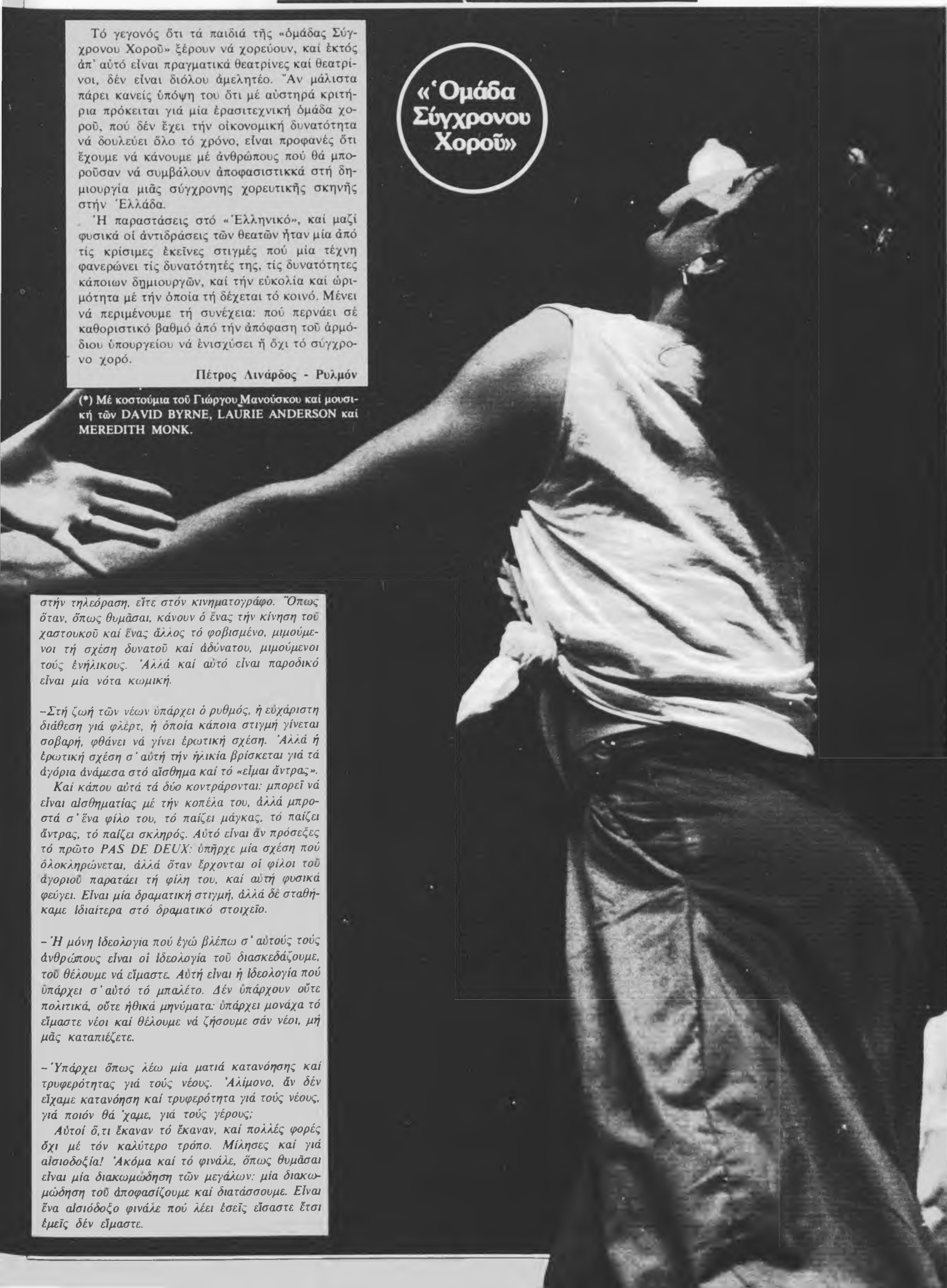
-Στή ζωή τών νέων υπάρχει ό ρυθμός, ή εύχάριστη διάθεση γιά φλέρτ, ή όποία κάποια στιγμή γίνεται σοβαρή, φθάνει νά γίνει έρωτική σχέση. Άλλά ή έρωτική σχέση σ' αυτή τήν ηλικία βρίσκεται γιά τά άγόρια ανάμεσα στό άίσθημα καί τό «είμαι άντρας».

Καί κάπου αυτά τά δύο κόντραρονται: μπορεί νά είναι αίσθηματίας μέ τήν κοπέλα του, αλλά μprostά σ' ένα φίλο του, τό παίζει μάγκας, τό παίζει άντρας, τό παίζει σκληρός. Αυτό είναι αν πρόσεζες τό πρώτο PAS DE DEUX: υπήρχε μία σχέση πού ολοκληρώνεται, αλλά όταν έρχονται οί φίλοι του άγοριού παρατάει τή φίλη του, καί αυτή φυσικά φεύγει. Είναι μία δραματική στιγμή, αλλά δέ σταθήκαμε ιδιαίτερα στό δραματικό στοιχείο.

-Η μόνη ιδεολογία πού εγώ βλέπω σ' αυτούς τούς ανθρώπους είναι οί ιδεολογία του διασκεδάσουμε, του θέλουμε νά είμαστε. Αυτή είναι ή ιδεολογία πού υπάρχει σ' αυτό τό μπαλέτο. Δέν υπάρχουν ούτε πολιτικά, ούτε ήθικά μηνύματα: υπάρχει μονάχα τό είμαστε νέοι καί θέλουμε νά ζήσουμε σάν νέοι, μή μās καταπιέζετε.

-Υπάρχει όπως λέω μία ματιά κατανόησης καί τρυφερότητας γιά τούς νέους. Άλίμονο, αν δέν είχαμε κατανόηση καί τρυφερότητα γιά τούς νέους, γιά ποιόν θά 'χαμε, γιά τούς γέρους;

Αυτοί ό,τι έκαναν τό έκαναν, καί πολλές φορές όχι μέ τόν καλύτερο τρόπο. Μίλησες καί γιά αίσιοδοξία! Άκόμα καί τό φινάλε, όπως θυμάσαι είναι μία διακωμώδηση τών μεγάλων: μία διακωμώδηση του άποφασίζουμε καί διατάσσουμε. Είναι ένα αίσιοδόξο φινάλε πού λέει έσείς είσατε έτσι εμείς δέν είμαστε.

Τό δικαίωμα τῆς δημιουργίας

τοῦ Νίκου Α. Κωνσταντόπουλου
(δικηγόρου)

Μετά τήν απόφαση τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου...

ΑΠΟΤΕΛΕΙ μόνιμο φαινόμενο, πιά, σ' αὐτό τόν τόπο, νά μή συζητιοῦνται τά προβλήματα στήν οὐσία τους καί ὁ διάλογος νά ταλαιπωρεῖται, κατά τρόπο τραγικό, σέ προσωπικές μικρολογίες, ἀνταγωνιστικούς ψυχολογισμούς, κακεντρεχή ἐπίδειξη πνεύματος ἢ εὐτελή δημαγωγία.

Ἔτσι, ἡ γόνιμη καί ἀνοιχτή ἀντιπαράθεση τῶν ἀπόψεων, παραχωρεῖ τή θέση της, στήν ἀνταλλαγή μειωτικῶν χαρακτηρισμῶν καί ἀφοριστικῶν κρίσεων, ἡ κριτική τῶν πράξεων καί τῶν γεγονότων στό σκοτεινό κυνήγι τῶν προσωπικῶν προθέσεων, ἡ ἀμφίπλευρη ἐνημέρωση στή δογματική ἀποκάλυψη «τῆς ἀλήθειας», ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιχειρημάτων στήν ἐκφώνηση τυποποιημένων συνθηματολογικῶν χαρακτήρα ἐκφράσεων. Κάπου δέν ἐκφυλίζεται, ἀλλά, ὁ λόγος, ἀλλά ἀπολιθώνεται ὁ στοχασμός. Καί δέν ἀποπροσανατολίζονται μονάχα τά ἐνδιαφέροντα, ἀλλά ὑπονομεύονται ὅλες οἱ λειτουργίες ἐκφρασης καί διαμόρφωσης τῆς κοινωνικῆς συνείδησης.

Χαρακτηριστικό πρόσφατο δείγμα ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο δέσποσε, τόν τελευταῖο καιρό, ἡ κρίση στό ἐλληνικό τραγούδι καί τόν ἀντίστοιχο τομέα πνευματικῆς δημιουργίας. Ὅπου, ἡ κρίση ποιότητας καί χαρακτήρα, δημοσιοποιήθηκε σάν ἀντίθεση συμφερόντων, καί ἡ ἀντιμετώπιση τῶν σύνθετων ἐπαγγελματικῶν καί καλλιτεχνικῶν προβλημάτων ἔγινε στό ἐπίπεδο τῶν προσωπικῶν ὕβρεων καί συκοφαντιῶν.

Δέν ἐνδιαφέρει, βέβαια, ἡ ἀνάλυση τῆς ψυχολογίας καί τῆς νοοτροπίας ἐκείνων, πού θεωροῦν φέουδό τους τόν τομέα τοῦ ἐλληνικοῦ τραγουδιοῦ καί μετατρέπονται σέ κήνσορες τῶν πάντων, ταυτίζοντας τά ἠθικά δικαιώματα τοῦ δημιουργοῦ μέ τίς εὐμετάβολες ἢ πεισματικές προσωπικές παρορμήσεις τους. Προέχει ἡ ἐκτίμηση, μέχρι τίς τελευταῖες συνέπειές τους, τῶν θέσεων πού προβλήθηκαν, σάν πνευματική καί νομική βάση ὀρισμένων ἐνεργειῶν.

Καί πρὶν ἀπό ὅλα τῆς ἀπαγόρευσης ἀπό ὀρισμένους συνθέτες πρὸς ὀρισμένους τραγουδιστές, νά ἐρμηνεύουν, ἀπό δῶ καί πέρα, τά ἔργα τους. Ὅχι γιατί οἱ συγκεκριμένοι καλλιτέχνες-ἐρμηνευτές εἶναι ἀπειροί ἢ ἀδέξιοι οὔτε γιατί παραποιοῦν, διασκευάζουν ἢ διακωμωδοῦν τό ἔργο τους, ἀφοῦ συμβαίνει νά εἶναι ἐκεῖνοι πού στό παρελθόν ἔκαναν τίς πιό δημοφιλεῖς καί καλλιτεχνικά ὀρθές ἐρμηνείες, ὕστερα ἀπό ἐπιλογή μάλιστα τῶν ἰδίων τῶν συνθετῶν. Οὔτε, ἐπίσης, γιατί οἱ συγκεκριμένοι καλλιτέχνες-ἐρμηνευτές ἀμφισβήτησαν τήν ἀριότητα ἢ τή γνησιότητα τοῦ ἔργου τῶν συνθετῶν ἢ τῆς θέσης τους στό χώρο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας, ἀφοῦ συμβαίνει νά εἶναι ἐκεῖνοι πού σταθερά περιλαμβάνουν στό πρόγραμμά τους

ἄρκετά ἔργα ἐκείνων τῶν συνθετῶν, ἀκριβῶς γιατί ἐκτιμοῦν τήν ἀξία τους καί τήν ἀντιπροσωπευτικότητά τους.

Ὁ λόγος καί ἡ ἀφορμή αὐτῆς τῆς ἀπαγόρευσης, πού ἀποτελεῖ πρωτοφανή ἐνέργεια, χωρίς προηγούμενο, εἶναι ὁμολογημένα ἄσχετα μέ τόν τρόπο τῆς ἐρμηνείας τῶν τριῶν τραγουδιστῶν, ἀλλά καί μέ τή στάση τους ἀπέναντι στό καλλιτεχνικό ἔργο καί τή δημιουργία τῶν συνθετῶν. Ὁφείλεται ἀπλά στήν ἐνόχληση τῶν συνθετῶν, γιατί κρίθηκε καί κατακρίθηκε ἡ ἐπαγγελματική καί συνδικαλιστική δραστηριότητά τους, ἀπό τοὺς συνδικαλιστές τοῦ καλλιτεχνικοῦ σωματείου, στό ὁποῖο μέχρι πρὶν ἀπό λίγο μετεῖχαν καί ἀπό τό ὁποῖο ἀποχώρησαν. Ἀλλά ἡ ἀμφισβήτηση τῆς ὀρθότητάς σέ συνδικαλιστικοῦ χαρακτήρα ἐνέργειες γιά κοινά ἐπαγγελματικά προβλήματα ἢ ὁ ἐλεγχος τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς προσώπων μέ δημόσια δράση, δέν εἶναι δυνατό νά θεωρηθεῖ ὅτι προσκρούει στά ἠθικά δικαιώματα τοῦ δημιουργοῦ ἐπὶ τοῦ ἔργου του, ὥστε νά νομιμοποιεῖται νά τά ἀσκήσει κατά τρόπο ἀπόλυτο ἐναντίον πάντων.

Ὁ ἐργαζόμενος, πού ἀσκεῖ νόμιμο δικαίωμα ἐλέγχοντας τή στάση τοῦ ἐργοδότη του, ὁ ὑπάλληλος πού προστατεύει συνταγματικὸ ἀθῆκον κρίνοντας τήν προϊσταμένη του ἐξουσία, ὁ πνευματικός δημιουργός πού ἐπιτελεῖ κοινωνική ἀποστολή ἀμφισβητώντας στάσεις προσώπων ἢ καταστάσεις, δέν εἶναι δυνατό νά ὑποστοῦν διωγμούς καί ἀπαγορεύσεις, σήμερα ὅπου τά ἀτομικά δικαιώματα καί οἱ πολιτικές ἐλευθερίες ἔχουν ἀποκτήσει ἄλλο κοινωνικό περιεχόμενο, ὄχι ἰδεαλιστικῆς διακηρύξης ἀλλά κοινωνικῆς ἀσκήσης.

Ὅταν, λοιπόν, ἡ ὅλη ὑπόθεση ἔφτασε στά δικαστήρια, ἀφοῦ δέν μπόρεσε νά ἀντιμετωπισθεῖ στό ἀνοιχτό πεδίο τῆς πνευματικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ζωῆς, ὀρθά προβλήθηκε, ἀπό τοὺς προγραμμαμένους τραγουδιστές ἡ ἔνσταση τῆς καταχρηστικότητας στή συμπεριφορά τῶν συνθετῶν, καί μέ τά ἀκόλουθα ἐπιχειρήματα:

Ἡ ἀπαγόρευση τοῦ συνθέτη-δημιουργοῦ στόν ἐρμηνευτὴ νά ἐκτελέσει τό ἔργο του, πού δόκιμα καί μέ δική του ἐπιλογή παλαιότερα ἐρμήνευσε, παραβιάζει τίς συνταγματικές ἀρχές τῆς προστασίας τῆς ἐργασίας, μέ τόollaπλό κοινωνικό περιεχόμενο πού ἔχει. Ἐπιπρόσθετα, ἡ ἀπαγόρευση αὐτή, πού ἐκτοξεύεται γιά λόγους ἄσχετους μέ τήν ποιότητα τοῦ ἔργου καί τήν ἀξία τοῦ δημιουργοῦ του, ἀλλά μέ ἀφορμή συνδικαλιστικές ἀντιπαραθέσεις καί γιά λόγους ἐχθρότητας, παραβιάζει καί τή συνταγματικὴ ἀρχή τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, ἐπαναφέροντας στό χώρο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας καθεστῶς προγραμῶν καί μαυροπίνακα. Τέλος, ἡ

ἀπαγόρευση αὐτὴ ἀναιρεῖ τὸν κοινωνικὸ σκοπὸ τῶν συγκεκριμένων ἠθικῶν δικαιωμάτων τοῦ δημιουργοῦ, πού συνίστανται στήν ἀξιοποίηση τοῦ ἔργου του, πνευματικά καί καλλιτεχνικά, μέ τήν προσφορά στό κοινωνικὸ σύνολο καί τήν ἐνταξί του στήν πολιτιστικὴ παράδοση τοῦ λαοῦ μας. Ἡ ἀπαγόρευση ἐρμηνείας τῶν ἔργων, πού ἤδη ἔχουν γίνει κτῆμα τοῦ κοινοῦ καί σηματοδοτοῦν καταστάσεις συναισθηματικῆς καί ἱστορικῆς τῆς ἐμπειρίας τοῦ ἀπλοῦ πολίτη, σημαίνει στήν οὐσία ἀπαγόρευση τῆς πολιτιστικῆς τῆς λειτουργίας καί ἀποκλεισμό τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ καί πνευματικὴ του καλλιέργεια.

Μᾶλλον ἔχει περάσει ἡ ἐποχὴ ὅπου ὁ καλλιτέχνης δημιουργοῦσε μονάχα γιά τὸν ἑαυτό του ἢ τὰ πνευματικά ἔργα ἀποτελοῦσαν προνόμιο κλειστῶν κύκλων. Ὅπως, ἐπίσης, ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἡ νοοτροπία τῆς ἐπιβεβαίωσης τῶν πνευματικῶν δημιουργῶν, μπροστὰ στόν καθρέφτη τους ἢ μέ τό μυρηκασμὸ τῶν παλαιῶν δημιουργῶν μας. Τέλος, ἔχει λειτουργικὰ ἀνασυντεθεῖ τό λεγόμενο ἠθικὸ δικαίωμα τοῦ δημιουργοῦ, πού πιά δέν νοεῖται στατικά μέ τὸν ἀπόλυτο χαρακτήρα ἰδεαλιστικῶν διακηρύξεων φυσικοῦ δικαίου οὔτε μέ τό φορμαλισμὸ ἄυλων ἀγαθῶν ἀτομικῆς ιδιοκτησίας.

Μέ τὴν κοινωνικὴ ἐδραίωση, πιά, τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καί τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, μέ τὴ μεταλλαγή τῶν συνταγματικῶν κατοχυρώσεων, πού ἀπὸ διακηρυκτικὲς διαπιστώσεις γίνονται αἰτήματα ἀγώνα, γιά τὴ διεύρυνση καί τὴν ἀλλαγὴ τῶν πλαισίων ἢ τοῦ περιεχομένου τῆς παραδομένης τυπικῆς νομιμότητας, κάθε δυνατότητα, εὐχέρεια ἢ ἐξουσία πού παρέχεται ἀπὸ τό νόμο καί ἀσκεῖται ἀπὸ τό φορέα της, μπόρει νά ἀποκρουσθεῖ μέ τὴν ἔνσταση τῆς καταχρηστικότητας. Δέν εἶναι, ἐπομένως, σύμφωνη μέ τὴ σύγχρονη τάση τῆς θεωρίας, ἀλλά καί τῆς πρακτικῆς τῶν δικαστηριῶν, ἡ ἀπόφαση τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου τῆς Ἀθήνας, πού ἐπιχειρεῖ νά θεμελιώσει τὴ σκέψη της στήν ἀπολυτότητα τοῦ χαρακτήρα τῶν ἠθικῶν δικαιωμάτων τοῦ δημιουργοῦ. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἀτομιστικὸς χαρακτήρας τῶν ἠθικῶν δικαιωμάτων, πού ἀπαιτεῖ ἄλλη νοοτροπία ἄλλων ἐποχῶν, σήμερα κάμπτεται μπροστὰ σέ διαφορετικὲς κοινωνικὲς καί πνευματικὲς σταθμίσεις, πού κάνουν οἱ συγγραφεῖς, τὰ δικαστήρια καί ἡ ἴδια ἡ ζωὴ, μακριά ἀπὸ τὴν τυπολογικὴ καί δογματικὴ ἀντίληψη τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος.

Ἡ ἀπαγόρευση τῶν συνθετῶν στοὺς τρεῖς ἐρμηνευτές, δέν ἀποτελεῖ θέμα προσωπικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς ἀντιδικίας, ἀλλὰ συνιστᾷ πρόβλημα καιριοῦ, σύνθετων διαστάσεων στό νομικὸ, πνευματικὸ, κοινωνικὸ καί πολιτικὸ πεδίο.

Έλα Έλλάς

Έλα κοριτσάκι μου μή φοβάσαι τό στρώμα είναι καπιτονέ.

Έλα Έλλάς

δυό πόρτες έχει ή ζωή αλλά έσένα μή σέ νοιάζει και πολύ. 'Από τή μιά μπήκε ό Θεοδωράκης, άπ' τήν άλλη ή 'Αλίκη Βουγιουκλάκη. Αυτό συνέβηκε στή μεγάλη εποχή τής έσωτερικής μας μιζέριας, τό 1960. 'Από τότε καθρεφτίζονται στά γαλάζια μας νερά κι όπως λέει ή διαφήμιση «ΣΕ ΠΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥ ΚΙΛΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΧΥΜΑ».

Έλα Έλλάς

Θά σε πάω στό σινεμά νά δούμε «'Η Ζαζί στό Μετρό» και μετά τραβάμε στό Λυκαβηττό, θά στρώσω τήν «'Αθλητική 'Ηχώ» και θά σου πω ιστορίες γιά άγρίους γιά πολιτική γιά ένα τραγούδι του 'Αγίου Διονυσίου του Μελωδού που λέει «Χατζιδάκιαν θεοδωράκιαν έσεις τρώτε και πίνετε και μένα μέ τρώει ή μαύρη άρκούδα».

Έλα...

Θά κάνουμε κι έμεις τό χρέος μας άπέναντι στά κόμματα (γυροβολιά που λέμε) στην ΕΔΑ, στό 'Εσωτερικό, στους 'Εαμογενείς στην 'Ενωμένη 'Αριστερά, στη ΝΕΑ 'Αριστερά, στό ΚΚΕ, παντού όπως λέει κι αυτό τό τραγούδι (γιατί μέ τραγούδια πιά θά μιλάμε) πάμε τσάρκα στην 'Ακρόπολη στη Βάρνα κι από κει στά Κουτσουρά του Δαλαμάγκα.

Έλα 'Ελλάδας και μή φοβάσαι...

Δυό πόρτες έχει ή ζωή κι από τότε που μπήκανε άπ' τή μιά ό Θεοδωράκης κι άπ' τήν άλλη ή Βουγιουκλάκη δέν λένε νά άνοιξουνε γιά νά μπει άλλος.

Τώρα θά μου πεις ότι υπάρχει μιά κάθετη πολιτιστική πτώση τά δέκα τελευταία χρόνια και ποιος θά βγάλει τά κάρβουνα άπ' τή φωτιά. Κι όμως όπως βλέπεις σέ πρώτο πλάνο βρίσκονται πάντα αυτά τά δυό άστέρια. 'Η Βουγιουκλάκη-μιούζικαλ, ό Θεοδωράκης άχταρμάς κι άπ' όλα, πολιτικά άρθρα, τραγούδια, συναυλίες, συνεντεύξεις, Λένιν, σοβαρή μουσική, Μητροπάνος και Νικαράγουα, ΕΔΕΤ και βιβλία.

'Από τή μιά βγαίνουμε άποδεκατισμένοι, τσαλακωμένοι και ταπεινωμένοι άπ' όλες αυτές τίς έθνικές περιπέτειες — 'Αποστασίες, βασιλιάδες, χούντες κλπ. — κι άπ' τήν άλλη άντί νά όρθώσουμε μιά πολιτιστική ταυτότητα ποιότητας πολιτικού ήθους, κοινωνικού ήθους ή ακόμα και ψυχαγωγικού ήθους αφήνουμε μιά όλόκληρη δεκαετία νά ΤΣΟΥΛΗΣΕΙ γιά νά βγάλουμε μετά τά συμπεράσματά μας πώς φταίνε οι ΕΜΠΟΡΟΙ, φταίει τό ΚΡΑΤΟΣ, φταίει τό ΓΥΦΤΙΚΟ, φταίει ό ΝΤΑΛΑΡΑΣ και ή ΑΛΕΞΙΟΥ, φταίει ό ΤΡΑΜΠΑΚΟΥΛΑΣ όταν ξέρουμε όλοι πολύ καλά ότι ή ΑΗΔΙΑ τής ΒΑΣΗΣ προέρχεται πάνω άπ' όλα άπ' τούς ίδιους τούς πνευματικούς δημιουργούς.

Αυτή ή δεκαετία (74-84) των πνευματικών προτάσεων ποιά είναι και γιά ποιούς είναι; Είμαι εγώ ό χαζός λαός που χορεύει ή ό υδραυλικός τής γειτονιάς που έρχεται δίπλα στό Καζανάκι και λέει: «Μή πετάτε μέσα τίς σερβιέτες γιατί βουλώνει». Γιά ποιά τέχνη μπορούμε νά μιλάμε και νά βαυκαλιζόμαστε όταν ή σημαντική μας ταυτότητα είναι:

— Διακοπές σ' ένα νησάκι...

— «Τόν έπλυνες καλά; Τόν έπλυνες μέ φόρτε;...»

— Και κλάμα ή κυρία....

— 'Η Βουγιουκλάκη στό ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ...

— 'Ο Ζάχος Χατζηφωτίου πρώτος δημοτικός σύμβουλος.

- 'Η Ζωή Λάσκαρη και άερόμπικ
- 'Ο Ράμφος ό 'Ηράκλειτος κι άνέγερση του 'Αγίου Στέφανου
- 'Ο Σαββόπουλος και ή γλώσσα (!!)
- 'Ο Μοσκόφ, λίγος Μάρξ και λίγος Χριστός νά τά 'χουμε και μέ τούς δυό καλά.
- 'Ο Μίκης και ό Μάνος παλιά ΕΠΟΝΙΤΑΚΙΑ (!!)
- 'Ο Θεοδωράκης και τά μεροκάματα των Νταλάρα-'Αλεξίου-Γαλάνη.

Κι από κάτω εγώ ό μπαγάσας λαός που άργά ή γρήγορα θά πεθάνω σ' ένα κρεβάτι δ' κατηγορίας του ΙΚΑ νά πυροβολιέμαι μέ άνοησίες μέ τά γκόλ του 'Αναστόπουλου και τά χρωματιστά άνθρωπάκια του 'Ταχχου.

Κι εγώ ό γύφτος λαός μέ τίς χιλιάδες κατραπακίες ενός έμφύλιου μιās ΕΡΕ, μιās άποστασίας, μιās ΧΟΥΝΤΑΣ, τώρα που είπα «άντε ν' ανασάνω» νά έχω όλους αυτούς τούς περιέργους και ιδιόρρυθμους πριαπιστές νά μέ κοροϊδεύουν.

του 'Αχιλλέα Θεοφίλου

Οί "Αγιοι τής μ

Γιατί Μίκη Θεοδωράκη νά άκούω τά παλιά τραγούδια σου μόνο στίς συγκεντρώσεις του ΚΚΕ; 'Αναρωτήθηκες, ποτέ τί μου έδωσες μετά από τό 74; 'Εσύ δέν ήσουν που τό 'παιζες μπροστάρης; 'Εσύ δέν ήσουν που πήρε έμένα τό λαουτζικό και μ' έβαλες μέσα στίς Νεολαίες των Λαμπράκηδων; Πού είσαι τώρα λοιπόν και που είναι οι παλιοί σου φίλοι οι Λαμπράκηδες; Σέ ποιά τηλεόραση μπροστά βολεύτηκες και τούς ξέχασες όλους; Δέν αναρωτήθηκες ποτέ γιατί ό κόσμος ΔΕΝ ΣΕ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΠΙΑ;

Μεγαλώσανε οι Λαμπράκηδες, μεγαλώσανε από τότε δυό γενιές και σέ παρατήσαν. Και τώρα μέσα στή φριχτή μοναξιά σου βρήκες άποκούμπι στον Χατζιδάκι και στό συνδικαλισμό. Τί έχεις νά περισώσεις όμως; Είσαι ένας ΣΤΑΡ παγκόσμιας έμβλειας (κάτι που δέν κατόρθωσε ποτέ μά ποτέ ή 'Αλίκη Βουγιουκλάκη) και κάποια ΣΤΙΓΜΗ όλοι περηφανευτήκαμε γιά σένα. Κανένας δέν μπορεί νά άμφισβητήσει τήν παληκαριά σου, τή γεναιότητά σου ΣΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΜΕΡΕΣ. Τί γίνεται όμως στίς εύκολες μέρες; Περιμένω σάν ΧΑΧΑΣ, εγώ ό ΛΑΟΣ, τό πνευματικό ψωμί κι έσύ άντί νά μέ ΑΓΑΠΗΣΕΙΣ πιάνεις φιλίες μέ κάτι δημοσιογράφους-μεροκαματολόγους γιά νά βγάλουν «τ' άπλυτα» του Πάριου ή τής Μαρινέλλας στή φόρα. Μά ακόμα εκεί βρίσκεσαι; 'Εκεί είναι όλο τό θέμα που σέ άπασχολεί;

Κι ύστερα έσύ δέν ήσουν ό πρώτος που άπαγόρευε ή ΧΟΥΝΤΑ νά σέ τραγουδάμε; 'Εσύ δέν ήσουν που μέσα στά κελλιά τής 'Ασφάλειας του 'Αβέρωφ, του 'Ορωπού άκουγες κι εκλαιγες από περηφάνεια τά ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΑ σου τραγούδια;

Τώρα όμως, μέ ένα βραβείο Λένιν, μέ ένα Βουλευτικό άξίωμα από τό ΚΚΕ ένα κόμμα μέ χιλιάδες εργατικούς άγώνες ένάντια στά άπολυταρχικά «ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ», είσαι ΕΣΥ που βγαίνεις και ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙΣ, έσύ που έπρεπε νά έχεις τουλάχιστον τήν ίδια μεγαλωσύνη μέ τούς προκατόχους σου (του βραβείου ΛΕΝΙΝ) Βάρναλη, Γλέζο, Ρίτσο και νά βρίσκεσαι κάπου ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ σέ μιά άλλη κορυφογραμμή.

Πρέπει νά καταλάβεις τελικά πώς δέν είσαι έσύ τό ΠΑΝ και ό λαός τό ΤΙΠΟΤΑ άγαπητέ κύριε Μίκη Θεοδωράκη.

Κατά τά άλλα, δυό πόρτες έχει (ΠΑΝΤΑ) ή ζωή. 'Από τή μιά μπήκε ό Θεοδωράκης κι από τήν άλλη ή 'Αλίκη Βουγιουκλάκη.

Έλα Έλλάς

Έλα βρέ πουτανίτσα

Θά σέ βάλω πάνω στο καινούργιο μου «ΠΑ-ΠΙ» και θά πάμε όπου τραβά ή ψυχούλα σου, θά βάλω στο κασετόφωνο κι αυτό τό προζοστράγου-δο του Σαββόπουλου πού κοροϊδεύει τό Ρίτσο και μιλάει γιά φρέσκα φασολάκια. Μή μέ ρωτάς όμως γιατί ό Γεωργουσόπουλος ή Μύρης δέν έγραψε τίποτα γι' αυτό, διότι αυτός ό κύριος πού κάποια στιγμή τόν φοβήθηκαν και οι Πίνκ Φλόυντ όταν έγραψε τίς «Σειρήνες» (ναί αυτά τά λαϊκά τραγούδια πού έφτασαν άμέσως στό στόμα του λαού) έχει τώρα πιά σοβαρές άσχο-λίες. (τελευταία πηγαίνει σάν μάρτυρας από δικαστήριο σέ δικαστήριο γιά νά περιφρουρή-σει την ΕΔΕΤ).

Έλα Έλλάς

Χταποδάκι και Κουρτάκη

Κι ή ζωή μας λίγο από Ροζίτα Σώκου, λίγα κοψίδια στα κάρβουνα και «ό μήνας έχει έν-

μουσικής από νοβοπάν

νια». Τώρα τό καλοκαιράκι κάτι θά σοφιστούμε, LIGO KARPOYZI

LIGI TOMATA

LIGO SYRTAKI...

— Χωρίς νά χάνουμε πάντα τίς έλπίδες μας ότι ό Χατζιδάκις κάποιους θά βρίσει «χυ-δαίους»....

— Χωρίς νά χάνουμε τίς έλπίδες μας ότι κάποιο άερόστατο θά μάς σηκώσει ψηλά γιά νά δούμε τά χάλια μας. Σήμερα εξάλλου όπως λέει και ό Μίκης μάς πνίξανε τά τσιφτετέλια οι άρκοῦδες και τά γύφτικα ενώ χτές ό ίδιος έλεγε (ΒΗΜΑ 'Ιούνης 1977)... «Κι έτσι έφτασε στό σημείο σήμερα ό χειρότερος έχθρός ό δικός μου νά είναι ή σχολή πού δημιούργησα εγώ... Κι αν κατακρίνω σέ κάτι τούς νεώτερους είναι ότι δέ μπόρεσαν νά βρούν την ψυχή μου. Μιμήθηκαν τό πρόσωπό μου, βρήκαν τίς μελω-δίες μου, έ, αυτό είναι κακό»

Έλα Έλλάς

Έλα βρέ κουτούτσικο,

αν είσαι «καθώς πρέπει» και δέν τραγουδάς γύφτικα πού ανατριχιάζουν τόν 'Ανδριόπουλο (ναί αυτόν πού έκανε κριτική από την 'Ακρόπο-λι στό ΠΑΣΟΚ) θά σου δώσω λίγα ακόμα έπιλεκτικά δείγματα του Θεοδωράκη απ' αυτήν τή συνέντευξη, όπως:

... 'Εκεί πού είναι τό μεγάλο στραπάτσο είναι ή 'Αριστερά... ή ... 'Η 'Αριστερά λοιπόν είτε γιατί πήγε στίς φυλακές είτε γιατί πήγε στίς εξορίες, είτε γιατί πήγε έξω από την 'Ελλάδα έμεινε πίσω... ή... 'Η 'Αριστερά γιά νά γίνει 'Αριστερά πρέπει νά κάνει βήματα κι αυτή νά πάει μπροστά από τό λαό.

Είκοσι-πέντε χρόνια πέρασαν από τούς τυπι-κούς καταληψίες της ζωής μας και σήμερα πάλι στους ίδιους γυρίζουμε. Νάυλον συνειδήσεις, πλαστικά τραγούδια, μίζερ, αντικαταστήσανε μιάν ολόκληρη εποχή γεμάτη ινδάλματα: Ταρ-ζάν-Γκαούρ, Γιώργος Θαλάσσης, Βιρτζίνια Μά-γιο, Νεμπίδης, Καλή Καλό, 'Αγιος Φραγκίσκος της 'Ασίζης, μέ άλλες νεώτερους.

Σήμερα πού τά βασανιστικά στοιχεία της πολιτιστικής μας ζωής και πιά συγκεκριμένα γύρω από τό ελληνικό τραγούδι μάς ζώνουν σάν φίδια ή καλύτερη λύση είναι ή αυτοσυγκέντρω-ση και ή περισυλλογή έξω από τά «Κέντρα Πάθους» πού δημιουργούν οι Ρασουλισμοί, οι

Θεοδωρακισμοί ή οι Χατζιδακισμοί. Τό πνεύμα δέν μπορεί ποτέ νά άπειληθεί από έξω αν δέν άπειλείται ήδη από μέσα. 'Αλλο ή 'Ιδεολογία και άλλο τά 'Ιδεολογικά κατασκευάσματα. Οι θεωρητικές προτάσεις αφήνουν τόν κοσμάκη άδιάφορο μπροστά στή σημερινή πραγματικό-τητα ή τούς δραματισμούς πού άκροβατούν.

Έλα Έλλάς

'Εδώ ό κόσμος χάνεται κι έσύ χτενίζεσαι. Τό ίδιο κάνουν και οι άλλοι πού «κάνουν» τούς μεγάλους. Λένε βέβαια «τά πάχη μου τά κάλλη μου» αλλά ή προσγείωση είναι άνώμαλη και οι αιτίες πολλές. Αυτό τό λαϊκό άπόφθεγμα «'Εδώ σέ θέλω μάστορα» είναι και τό πιά δύσκολο έρώτημα στα «σκέρτσα», στίς συνεντεύξεις, στίς βαρύγδουπες καταγγελίες. Τίς άπαντήσεις όλες τίς περιμένει ό κόσμος μέ έργα κι όχι μέ λόγια.

Γιά πολλούς ιστορικούς, κοινωνικούς και «ιδιαιτέρους» λόγους λέμε ότι ό κόσμος «μπρι-ζολίζεται» και «τσιφτετελίζεται». 'Η αντίπαρά-θεση σ' αυτόν τό συρμό θά είναι οι καινούργιες μουσικές προτάσεις, τά νέα τραγούδια πού θά αντικαταστήσουν την «λουμπεν-κατάσταση». Γιατί λοιπόν δέν τά δίνετε κύριε 'Ανδριόπουλε και κύριε Γεωργουσόπουλε και κύριε Δημη-τρίου; Βέβαια ή σοφιστία σας «πέτα λάσπη, πέτα λάσπη κάτι θά μείνει» είναι μιά εύκολη λύση πού δέν έξυπηρετεί κανέναν γιατί αυτοί πού τρώνε τή λάσπη επιβιώνουν σέ σχέση μέ τή δικιά σας έλιτίστικη άπομόνωση.

Μιά ζωή μέ παλιές φωτογραφίες κιτρινίζει και λίγο τά μάτια μου και νά γιατί:

— ό ένας είναι στο κόμμα

— ό άλλος λέει ότι τό κόμμα τόν τραβάει απ' τό μανίκι

— ένας τρίτος βρίζει ιδεολόγο-κομμουνιστή έναν δημοσιογράφο και συμπλέει ΣΥΝΔΙΚΑΛΙ-ΣΤΙΚΑ μέ τόν Θεοδωράκη.

— ένας τέταρτος μιλάει γιά ίνδο-τούρκικα τραγούδια όταν πέντε μέ δέκα συνθέτες-στι-χουργοί πού βρίσκονται κάτω απ' τόν ίδιο συν-δικαλιστικό φορέα γράφουν μόνο τέτοια τρα-γούδια

— κάποιος άλλος μιλάει γιά ελληνική μουσι-κή κι έχει αντιγράψει τή μισή 'Αμερικάνικη τζάζ, κι όλα αυτά γιά τή μεγάλη δόξα του ελληνικού τραγουδιού «πού πρέπει τέλος πά-ντων νά βρεί τό δρόμο του».

Τσιμπιέμαι, φτερνίζομαι, δίνω τόπο στην όρ-γή. Έχω την έντύπωση ότι μερικοί Κογκολέζοι μέ βρήκαν «έναν» ήλιθιο-λαό και μέ κοροϊ-δεούν.

Μήπως τό παρόν μας είναι έλεεινό και άνάξιο προσοχής; Μήπως είναι δημιούργημα του ξεπε-σμού μας;

'Ο Μίκης Θεοδωράκης κάπου είπε — κι είναι γραμμένο — τό εξής: «Όλα μας τά σημερινά πάθη υπάρχουν επειδή χάσαμε τούς στόχους μας».

— κατά τά άλλα,

Έλα Έλλάς

Έλα κοριτσάκι μου

μή φοβάσαι

τό στρώμα είναι καπιτονέ

δύο πόρτες έχει ή ζωή και μή ξεχνάς κάτι, ή 'Ακρόπολη είναι ακόμη άκατοίκητη.

'Όσο γιά την επανάσταση πού φοβάσαι δέν θά γίνει. 'Η επανάσταση είναι τό φεστιβάλ του φτωχού κι όπως ξέρεις σήμερα δέν υπάρχουν φτωχοί.

Έλα Έλλάς

Έλα νά τραγουδήσουμε όλοι μαζί την κατάντια μας σέ τσάμικο ρυθμό πριν μάς τόν άπαγορεύ-σουν κι αυτόν...

Πρωτοπάνκ

Μιά επίκαιρη σελίδα της ιστορίας του Ρόκ
Οι Γκαράζ-μπάντες

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ τίποτε πιο αμερικάνικο από μία γκαράζ-μπάντα. Μιά παρέα φίλοι, λίγο χόρτο, μία δυό κιθάρες, ένα μπάσο ή ντράμς, άρκοουν, για να εγκαταλείψουμε με τη φαντασία μας, έστω και για λίγο τον κόσμο της άνωθυμίας. Χωρίς αμφιβολία, η φαντασία και η πραγματικότητα, κάπου-κάποτε, συναντιούνται, φτιάχνοντας τη ζωντανότερη, ίσως, πλευρά αυτού που λέμε Rock: κι αν λάβουμε υπ' όψη μας, πώς τα σπουδαιότερα συγκροτήματα του γκαράζ-πάνκ δεν ήταν αυτό που λέμε «βιττουόζοι» (σέ πολλές περιπτώσεις ούτε καν ήξεραν να παίζουν), μπορούμε να ισχυριστούμε, ότι, όχι μόνο η δεξιοτεχνία δεν έχει να κάνει με τη μορφή αλλά ότι το ουτοπιστικό όνειρο του «ό καθένας είναι καλλιτέχνης» μπορεί να πάρει σάρκα και όστά, εδώ και τώρα, στη συμβατική μας «χώρα της ευκαιρίας» — ή έσχατη απόδειξη πώς το Rock & Roll είναι η πιο δημοκρατική και παναμερικάνικη τέχνη.

Σύμφωνα με μία θεωρία, το πάνκ-ρόκ γυρνάει πίσω, στην εποχή του «La Bamba» του Ritchie Valens. Δεν έχετε παρά να ξανακούσετε τα τρία άκρόρνα διαμαρτυρίας του Valens «μέ το μάτι» του «Louie Louie» των Kingsmen: τό «Louie Louie» μέ το μάτι του «You really got me» των Kinks: τό «You really got me» μέ το μάτι του «No fun» των Stooges: τό «No fun» μέ το μάτι του «Blitzkreig Bop» των Ramones. Θά διαπιστώσετε ότι τό «Blitzkreig Bop» ακούγεται πολύ σαν τό «La Bamba». Ίδού! Είκοσι χρόνια ιστορίας του Rock & Roll σέ τρία άκρόρνα,

παιγμένα δλο και πιο πρωτόγονα, κάθε φορά που ανακυκλώνονται.

Οι ρίζες του γκαράζ-ρόκ, σαν είδος, βρίσκονται στην Καλιφόρνια και στη βορειοδυτική άκτι του Ειρηνικού στις αρχές της δεκαετίας του '60. Θυμάται κανείς συγκροτήματα σαν τους Nomads μέ τά όρχηστρικά τους «Let's get one» ή «About noon» όπου νόμιζες πώς τά σαξόφωνα — βραχνά, ξεθυμασμένα — όπου νά 'ναι θά ξεχαρβαλωθούν Ένας ήχος βρώμικος, τον οποίο άργότερα ανέλαβε νά τελειοποιήσει ή fuzz-tone κιθάρα. Πολύ σύντομα, μερικά άπ' τά αμερικανο-μεξικάνικα γρούπ της νότιας Καλιφόρνιας άρχισαν να προσθέτουν και φωνητικά στα piffs.

Στό Σάν Ντιέγκο, όπου μεγάλωσα, τό 1964-65, κυριαρχούσαν τύποι σαν τους Cannibal and the Headhunter («Land of 1000 Dances»), οι Premiers («Farmer John») και οι Thee Midnitters («Whittier Boulevard»). Σάν τους surf-punks, φορούσαν κι αυτοί άσπρα κοστούμια και παίζανε (κιθάρες) Fender. Ή διάθεσή τους όμως ήταν βρώμικη.

Στό Βορρά, περίπου την ίδια εποχή, διαμορφώνεται μία πιο δραστηκή σκηνή μέ τους Souics άπ' τό Σκάτλ, τους Kingsmen και τον Paul Revere and the Raiders άπ' τό Πόρτλαντ. Είναι εδώ που έγινε ή έκρηξη του «Louie Louie». — Τό «Louie Louie» παρ' ό,τι έγινε Hit από τους Kingsmen, άνήκει σαν επιτυχία σ' όλα τά συγκροτήματα —. Είναι εδώ που άκούς τον τραγουδιστή νά μπαίνει στό στίχο «See Jamaica moon» έκτός χρόνου, ενώ ο ντράμερ ξεσπάει σ' ένα άτσαλο ρολλάρισμα που σίγουρα απέσπασε άγρια βλέμματα. Ήταν ή βερσιόν που τό 1964 έκανε τίς βελόνες των πικάπ κυριολεκτικά ν' άνάψουν, καθώς πασχίζαμε νά διαπιστώσουμε αν οι παραμορφωμένοι στίχοι ήταν, όπως τους ήθελαν οι φήμες, πολύ-πολύ βρώμικοι. Ο κύκλος των φίλων μου άποκρυπτογραφεί σέ μία γραμμή: «Ένωσα τό ... μου στό μαλλιά της» — ωστόσο ή διχογνωμία και οι άμφιβολίες συνεχίζονται μέ τους Kingsmen νά άποκηρύσσουν οποιαδήποτε έκ προθέσεως άισχρολογία προκειμένου ο δίσκος νά εξακολουθήσει νά παίζεται στό ραδιόφωνο. (Άργότερα, στη δεκαετία του '70, μία πράγματι «βρωμερή» έκδοση του «Louie Louie» ήχογραφήθηκε από τον Iggy and the Stooges στό δίσκο Metallic K.O.)

Ή έπόμενη φάση του πρωτοπάνκ συμπίπτει μέ την άνοδο της ψυχεδέλειας και την πτώση του folk-rock τό 1966. Οι γκαράζ-μπάντες μπαίνουν στη χρυσή εποχή τους. Νέες τεχνολογικές εξελίξεις, ή Fuzztone και ή δωδεκάχορδη ηλεκτρική κιθάρα κάνουν άληθινά φοβερους - άποκοσμους ήχους, χειροπιαστους για περιορισμένης ικανότητας μουσικούς. Έπειτα, όλοι αυτοί οι τύποι, την εποχή περίπου που ανακαλύπταν τό L.S.D., άνακάλυσαν και τό raga. Για νά πετύχουν την άτμόσφαιρα της μυστικιστικής άνατολής άνεβοκατέβαιναν συνεχώς τά τάστα της κιθάρας παίζοντας σκάλες. Τί εποχή κι αυτή! Θυμάμαι, ήμουν κι εγώ μέλος ενός γκρούπ σ' ένα παράρτημα του Μπόουλινγκ, που λεγόταν Hi-Ho Club, όπου τό κατώτερο κλίμακιο των συγκροτημάτων του Λός Άντζελες έστηνε μοναδικές παραστάσεις.

Τά κορυφαία συγκροτήματα της σκηνής ήταν

Πολύς λόγος γίνεται για τό γκαράζ-πάνκ τον τελευταίο καιρό. Για μία ακόμη φορά τό ρόκ, ψάχνοντας νά βρεί νέους δρόμους έκφρασης, φέρνει στο φως μία διαφορετική σελίδα της ιστορίας του. Είναι οι «γκαράζ μπάντες» που κατά χιλιάδες φύτρωναν στις περισσότερες Αμερικάνικες πολιτείες, στις αρχές της δεκαετίας του '60.

Όταν λοιπόν κανείς αναφέρεται στην περίοδο αυτή δεν μπορεί παρά νά σταματήσει στον Lester C. Bangs. Οι λόγοι είναι πολλοί. Προσόν γιατί τό '81 κυκλοφορεί ο δίσκος του C. Bangs μαζί με τους Delinquents «JOCK SAVAGE ON THE BRAZOS», δίσκος σημαδιακός για τό '81, όπου με μοναδικό τρόπο άναδεικνύει τό κλίμα κάποιων πένθιμης άναγγελίας, αλλά και στοιχεια της περιόδου των garage συγκροτημάτων. Δεύτερο γιατί ο Bangs δεν έληξε την περίοδο αυτή σαν συλλέκτης δίσκων ή άκροατής, αλλά σαν μουσικός, παίζοντας με άσημα συγκροτήματα σέ κλάμπ που εμφανίστηκαν και χάθηκαν κλείνοντας μαζί τους την αλλόκοτη εκείνη αμερικάνικη έκρηξη.

Και τρίτο, γιατί στάθηκε ίσως ο μοναδικός που έχοντας ζήσει την τόσο άγνωστη για μας αυτή μουσική σκηνή ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία. Ο Bangs δεν ζει πιά, μά τα κείμενά του για την περίοδο αυτή είναι νά παρθεί η έποχή, ούτε καν ακριβώς κατάλογος των γκρούπ της εποχής, ούτε άποδο, καταφέρνει νά μας μεταφέρει με τον ζωντανό, άσυχολογμένο με την αναλυτική μουσική κριτική τους, τρόπο στην άτμόσφαιρα της εποχής εκείνης. Ούτως ή άλλως όλοι όσοι μέχρι τώρα χρειάστηκαν ν' άναφερθούν στη σκηνή αυτή σαν βάση χρησιμοποίησαν τό παρακάτω κείμενο:

Σπύρος Παπασπύρος

οί Music Machine («Talk-Talk») — κάθε μέλος του γκρουπ φορούσε ένα μαύρο δερμάτινο γάντι — οι Leaves (ένα Fuzztone folk-rock συγκρότημα που έκανε «hit» το «Hey Joe», έναν ύμνο της εποχής, αξιο αντίπαλο του «Louie Louie»), οι Standells και τελευταίοι αλλά καθόλου ύπολοι- πόμενοι, οι Seeds.

Για μένα, οι Seeds συνόψισαν με τον καλύτερο τρόπο τη γοητεία που άσκούσε το Λός Άντζελες εκείνη την περίοδο. Το άρμόνιο του Daryl Hooper ανάδινε πραγματικές όμιχλες, ενώ η αλά Mick Jagger ρουτίνα του Sky Saxον στά φωνητικά έμοιαζε να πείθει περισσότερο, παρ' ό,τι ήταν πέρα για πέρα και εξίσου βρώμι- κη με τους υπόλοιπους: κι αυτό, ίσως επειδή ο Saxον πίστευε κάθε ηλίθια κουβέντα που έλεγε στα φλύαρα τραγουδάκια τους, που μοιάζαν, όλα, με τη μοναδική τους επιτυχία το «Pushin' too hard».

Εκείνη την εποχή, όλοι οι μηχανόβιοι, στά περίξ του Σάν Ντιέγκο, είχαν την άποψη πως οι Seeds ήταν άποκάλυψη. Θυμάμαι ένα ζευγάρι, την Candy και τον Smacker, ο πρώτος δίσκος των Seeds δεν ξεκόλλησε απ' το πικάπ τους για τρεις ολόκληρους μήνες. Η Candy έλεγε πως η μοναδική φορά που ο Smacker πήρε L.S.D. ήταν συγχρόνως και η μοναδική φορά που προσπάθησε να κάνει έρωτα μαζί της. («Α! ο «Smacker είναι ψυχρός και ιδιόρρυθμος» έλεγε ευθυμα, «ξέρεις τώρα») και όταν εκείνη αρνήθηκε, η αντίδρασή του ήταν να όρμησει στο ύπνοδωμάτιό τους, να βροντήσει την πόρτα, να την κλειδώσει και να κάτσει πάνω απ' το φορητό πικάπ παίζοντας το «Talk-Talk» των Music Machine, διάρκειας ενός λεπτού και πενήντα έννεα δευτερολέπτων στο σύνολο, ξανά και ξανά, τις επόμενες οκτώ ώρες.

Η μουσική των περισσότερων γκαράζ συγκροτημάτων του Λός Άντζελες άγγιζε τις δωδεκάχορδες — Μπόμπ Ντύλαν, Ravi Shankar — έμπνεύσεις των Byrds, ενώ τα συγκροτήματα του Σάν Ζοζέ προτίμησαν τις παρεμβάσεις των Yardbirds στο Blues του Σικάγου. Η σκηνή ήταν τόσο σκάρτη, που ένα γκρουπ, οι Collin- wags, θά παραπονεθεί αργότερα — άφου μετονο- μάστηκε σε Greedence Clearwater Revival — ότι ο κόσμος τους σνόμπαρα επειδή ήταν πολύ αθηντικοί. Οι Syndicate of Sound («Little girl») και οι Chocolate Watch Band («Let's talk about Girls») ήταν, σίγουρα, απ' τα πιο άσημαντα γκρουπ της περιόδου, ενώ οι Count five με το «Phsychothic Reaction» κατάφεραν να αντιγρά- φουν τους Yardbirds μ' έναν τρόπο που δεν ξανάγινε.

Η κεντρική Άμερική επηρεάζεται εξίσου απ' τους Yardbirds. Στη Μιννεάπολη, το «Ac- tion Woman» των Litter έγινε τοπικό hit και στο Σικάγο, μία πόλη όπου οι προτιμήσεις κατά των περισσότερων γκρουπ στρέφονταν προς την pop (π.χ. Buckingham, Cryan'Shames), οι Sha- dows of Knight δηλώνουν:

«Η δουλειά των Stones, των Animals, των Yardbirds μάς έδωσε την εγγλέζικη διάσταση στο Blues του Σικάγου. Έμεις συμπληρώσαμε την εγγλέζικη έκδοση του Blues με μία δόση Σικάγου». Οι Shadows of Knight έκαναν δεύτε- ρη επιτυχία με το «Oh! Yeah» του Bo Didley παιγμένο σε στυλ Yardbirds. Η πρώτη τους, ήταν μία έκδοση του «Gloria» που, όμοια με το «Hey Joe», ήταν χαρακτηριστικά δείγματα συ-γκροτημάτων που γύριζαν τά μπάρ της εποχής εκείνης. Μπροστά στη σφοδρότητα της αθηντι- κής κόπιας του Morrisson και των Them, ή έκτέλεση των Shadows χωλαίνει, αφήνοντας απ' έξω το στίχο «And then she comes in my

The Chocolate Watch Band

room». Ίσως, γι' αυτό να 'γινε έθνικου διαμε- τρήματος επιτυχία. Απ' το όπισθοφύλλο του δίσκου τους σημειώνουμε: «Ήν αποφάσιζες να κάνεις το τραπέζι στους Shadows, οί γονείς σου, είτε θά σου αλλάζανε τά φώτα στην ανάκριση ή θά έτρεχαν όρνούμενοι στους γειτόνους ή στην άστυνομία. Έάν, πάλι, αποφάσιζαν να μείνουν στο σπίτι, θά διαπίστωναν ότι οί Shadows είναι ευγενικοί, ήσυχοι και διακριτικοί. Στο τέλος, μπορεί και να τους συμπαθούσαν».

Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Άρχαιο- φύλακα του πάνκ Robot A. Hull, η πλειοψηφία των πρωτο-πάνκς της Κεντρικής Άμερικής μέ- νει προσκολλημένη σε «πρότυπα αδελφότητας που προσφέρει surf μουσική σε βοσκότοπο». Κλασικό παράδειγμα του είδους το «Liar Liar» των Castaways, επιτυχία του καλοκαιριού 1965. Σ' ένα σημείο ο τραγουδιστής ξεφωνίζει αλλό- κοτα: «Liar, liar pants on fire / Your nose is longer than a telephone wire». Άκόμη πιο παράξενοι ήχουν οί ? and the Mysterians με το «96 Tears», ένα χρόνο αργότερα. Αυτά τά παιδιά είναι απ' το Saginaw του Michigan. Οί φίλοι μου κι εγώ ένθουσιαστήκαμε όταν ένα ντίσκ-τζόκεϋ μάς πληροφόρησε: ο ? (το πραγματικό του όνομα είναι Rudy Martinez) δεν βγάζει ποτέ τά γυαλιά ήλιού του! Συναρπαστικά ύπνωτικό το άρμόνιο, ο δίσκος συνολικά είναι ένα άριστούργημα σουρρεαλιστικού μίσους «And when the sun comes up I'll be on for / You'll be right down there lookin' up».

Καθώς η δεκαετία του '60 ξετυλίγεται, οί υπόλοιπες γκαράζ μπάντες του Michigan μετα- τρέπονται, στην πλειοψηφία τους, σε heavy metal συγκροτήματα (MC5, Stooges, Amboy Dukes). Στο Νότο, οί Swingin' Medallions (που όνομά- στηκαν σύμφωνα με μία συνταγή γιά μοσχάρι), έγραψαν ιστορία με την επιτυχία τους «Double shot of my Baby's love», γιατί υπήρξαν οί πρώτοι πάνκς που έξομοίωσαν τον έμετό με το σέξ και τέλος πάντων, φορούσαν όλοι πουκάμι- σα «Ban-Lon» και εύρωπαϊκά παντελόνια. Η σκηνή της ανατολικής άκτής υπήρξε φτωχότε- ρη. Οί πάνκς της Ν. Ύόρκης είχαν την τάση να τό γυρίζουν είτε σε Fugs ή στους Velvet Under- ground ή, τέλος, στην πρέζα. Όμως, η Βοστώ- νη μάς έδωσε δυό άξέχαστα συγκροτήματα: τους Remains και τους Barbarians, των οποίων το «Are you a boy or a Girl» ήταν αυτοεπεξηγη- ματικό. Όστόσο, οί Barbarians έγιναν κλασικοί

χάρis στον ντράμερ τους Moulty: ο Moulty είχε ένα γάντζο στο ένα χέρι. Στο τραγούδι τους «Moulty» περιγράφει την κατάσταση του με υπόκρουση σε στυλ Ντύλαν και ο μονόλογός του σπάει, κατά διαστήματα, από κάποιον που φωνάζει: «Don't turn away, you can make it baby». Για μένα, σ' αυτό το κομμάτι συλλαμβά- νεται όλη ή άτμόσφαιρα που κυριαρχούσε στις περισσότερες γκαράζ μπάντες, από τον Richie Valens μέχρι τους Ramones. (Τά λόγια:)

Θυμάμαι την εποχή που ήμουν σε κακή κατάστα- ση. Ήταν άμέσως μετά τό δυστύχημα όπου έχασα τό χέρι μου. Έμοιαζε σαν να 'μουν έντελώς μόνος — χωρίς κάποιον να μου συμπαραστέκεται — κατα- λαβαίνετε... Σχεδόν έγκατέλειψα όλες μου τίς έλπί- δες και τά όνειρα. Μά τότε, κάτι μέσα μου, βαθιά μέσα μου, μου έλεγε να μην εγκαταλείψω, ξανά και ξανά... Τώρα νιώθω καλύτερα, γιατί ανακάλυψα ότι αγαπώ τη μουσική. Έτσι, έμαθα να παίζω τά τύμπανα, βρήκα συγκρότημα και τώρα είμαι σίγου- ρος πως θά τά καταφέρουμε. Καί, αν κανείς μπορεί και τά καταφέρνει σ' αυτό που αγαπάει, έ! δέ θέλει τίποτ' άλλο. Γ' αυτό τό λέω σ' όλους σας, σ' όλους έσας που νομίζετε πως δεν θά τά καταφέρετε ποτέ, ή που νομίζετε πως είστε λίγο διαφορετικοί ή περίεργοι... Τώρα ένα πράγμα είναι που χρειάζομαι. Ούτε συμπάθεια ούτε καί οίκτο, μά μία κοπέλα που νά μ' αγαπάει αληθινά και τότε θά αισθανθώ σαν δολοκλήρωμένος άντρας.

Lester Bangs
(άπόδοση: Έλένη Καλαφάτη)

Standells

The Leaves

The Sonics

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ νά πει ότι γνωρίζει το Λονδίνο αν δεν γνωρίζει μία αληθινή κόκκυ — αν, στρίβοντας σ' ένα παράμερο δρομάκι, μακριά από τα μαγαζιά και τα θέατρα, δέ χτύπησε μία πόρτα σ' ένα δρόμο με σπίτια.

Τά σπίτια στο Λονδίνο μοιάζουν πολύ μεταξύ τους. 'Η πόρτα ανοίγει σ' ένα σκοτεινό χώλ· κι απ' αυτό τό σκοτεινό χώλ ξεκινάει μία στενή σκάλα· φτάνοντας στο πλατύσκαλο μπαίνεις σ' ένα διπλό σαλόνι και σ' αυτό τό διπλό σαλόνι βλέπεις δυό ντιβάνια, στά δυό πλάγια ενός αναμμένου τζακιού, και μετά ξει πολυθρόνες και τρία παράθυρα, ψηλά όσο και οι τοίχοι, πού βλέπουν στο δρόμο. Τό τί συμβαίνει στο πίσω μισό του σαλονιού πού βλέπει στίς σκάλες των άλλων σπιτιών γίνεται συχνά ύλικό γιά κάποιες καθόλου εφήμερες εικασίες. 'Αλλά έμας έδω μάς ενδιαφέρει τό μπροστινό μέρος του σαλονιού γιατί ή κυρία Κράουι καθόταν πάντα εκεί, σέ μία πολυθρόνα δίπλα στη φωτιά. 'Εκεί περνούσε τή ζωή της, εκεί σέρβιρε τό τσάι.

Τό ότι είχε γεννηθεί στην ύπαιθρο, μολονότι περίεργο, είναι ένα γεγονός αληθινό: τό ότι κάποτε έφευγε από τό Λονδίνο, τις καλοκαιριάτικες μέρες πού τό Λονδίνο παύει νά 'ναι Λονδίνο, είναι κάτι έξισου αληθινό. 'Αλλά τό πού πήγαινε, τί έκανε όσο ήταν έξω απ' τό Λονδίνο, όσο ή πολυθρόνα της έμενε άδεια, τό τζάκι σβηστό, τό τραπέζι σηκωμένο, κανείς δεν ήξερε, ούτε μπορούσε νά υποθέσει. Τό νά σκεφτεί κανείς τήν κυρία Κράουι, μέ τό μαύρο φουστάνι και τό καπέλο μέ βέλο, νά περπατάει σέ άγρους μέ χορτάρια ή νά άνεβαίνει ένα λοβάκι μέ γελάδες πού βόσκουν, είναι κάτι πού ξεπερνάει και τήν πιό ξέφρενη φαντασία.

'Αντίθετα έδω, δίπλα στη φωτιά ή δίπλα στο παράθυρο τό καλοκαίρι, κάθισε έξήντα όλόκληρα χρόνια, αλλά όχι μονάχη. 'Υπήρχε πάντα κάποιος στην άπέναντι πολυθρόνα, κάποιος επισκέπτης. Καί πάντα, πρίν περάσουν δέκα λεπτά από τή στιγμή πού είχε καθήσει ό επισκέπτης, άνοιγε ή πόρτα και ή Μαρία ή καμαριέρα, ή Μαρία μέ τά πεταχτά μάτια και τά πεταχτά δόντια, ή Μαρία πού άνοιγε εκείνη τήν πόρτα έδω και έξήντα χρόνια, τήν άνοιγε πάλι άναγγέλλοντας ένα δεύτερο επισκέπτη· κι έπειτα έναν τρίτο, έναν τέταρτο.

Τό «τέτ-α-τέτ» μέ τήν κυρία Κράουι ήταν κάτι άδιανόητο. Δέν τήν άρεσαν τά «τέτ-α-τέτ». Τό ότι δεν είχε ιδιαίτερες οικειότητας μέ κανέναν ήταν κάτι πού χαρακτηρίζε πολλές οικοδέσποινες. 'Υπήρχε, λογουχάρη, πάντα ένας ήλικιωμένος κύριος στη γωνιά δίπλα στο σερβάν — και πραγματικά, γινόταν ένα μέ κείνο τό επιπλο άξίας του δέκατου όγδοου αιώνα, ένα μέ τά μπρούτζινα ποδαράκια του. Παρόλ' αυτά του μιλούσαν λέγοντάς τον πάντα κύριο Γκράχαμ — ποτέ Τζών ή Ουίλιαμ, άκόμα κι όταν τύχαινε μερικές φορές νά τόν πει ή κυρία Κράουι — άγαπητό κύριο Γκράχαμ· σάν γιά νά τονίσει τό γεγονός ότι τόν ήξερε έξήντα χρόνια.

'Η αλήθεια ήταν ότι δεν ήθελε οικειότητες· ήθελε κουβεντούλα. Οι οικειότητες έχουν και σιωπές κι αυτή άπεχθανόταν τή σιωπή. 'Επρεπε νά μιλάνε, όλοι, και σέ σχέση μ' όλα. 'Η συζήτηση δεν έπρεπε νά πηγαιίνει πολύ βαθιά ούτε νά 'ναι πολύ ζωηρή, γιατί αν πήγαινε πολύ μακριά πρós τή μία ή τήν άλλη κατεύθυνση κάποιος θά 'νιωθε άποκομμένος νά κάθεται εκεί και νά ζυγίζει τό φλυτζάνι του χωρίς νά βγάξει μιλιά.

Γι' αυτό τό λόγο τό σαλόνι της Κυρίας Κράουι είχε λίγα κοινά μέ τά ξακουστά σαλόνια αυτών πού γράφουν άπομνημονεύματα. Συχνά

Μιά αληθινή Λονδρέζα

ΤΗΣ ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ

έρχονταν έξυπνοι άνθρωποι — δικαστές, γιτροί, μέλη του κοινοβουλίου, συγγραφείς, μουσικοί, άτομα πού ταξίδευαν, άτομα πού έπαιζαν πόλο, ήθοποιοί ή και έντελώς τυχαία άτομα, αλλά αν κάποιος έλεγε κάτι έξυπνο αυτό λαμβανόταν σάν παραβίαση των τύπων — σάν ένα μικροσυμβάν από κείνα πού κάνει πώς δεν τά προσέχει κανείς, όπως ένα δυνατό φτέρνισμα ή κάποια ζημιά μέ τό πιατάκι του γλυκού. 'Η συζήτηση πού άρεσε στην κυρία Κράουι και πού ένέπνεε στους άλλους ήταν τά κουτσομπολιά του τόπου μεγαλοποιημένα. 'Ο τόπος ήταν τό Λονδίνο και τά κουτσομπολιά άφορούσαν τή ζωή του Λονδίνου. Ναι, γιατί τό μεγάλο χάρισμα της κυρίας Κράουι ήταν ότι έκανε τή μεγάλη μητρόπολη νά δείχνει μέ μικρό χωριουδάκι μέ μία εκκλησιά, έναν πύργο και είκοσιπέντε σπιτάκια. Είχε νέα από πρώτο χέρι γιά κάθε θεατρική παράσταση, κινηματογραφικό έργο, δίκη ή διαζύγιο. 'Ηξερε ποιός έπρόκειτο νά παντρευτεί, ποιός ήταν έτοιμος νά πεθάνει, ποιός ήταν στην πόλη και ποιός έκτός. 'Όπως άκριβώς θά φλυαρούσε μία χωριανή γιά τό πώς ή γυναίκα του άρχοντα της περιοχής πήγαινε στο σταθμό νά πάρει τόν κύριο Τζών πού θά γύριζε απ' τήν πόλη, έτσι άκριβώς μπορούσε νά αναφέρει ότι είχε μόλις δει τό αυτοκίνητο της Λαίδης 'Αμφλεμπυ, τολμώντας νά κάνει τήν υπόθεση ότι μπορεί νά πήγαινε νά δει τήν κόρη της πού είχε γεννήσει τήν περασμένη νύχτα.

Και καθώς έκανε τέτοιου είδους παρατηρήσεις έδω και πενήντα χρόνια ή εκεί γύρω, είχε καταφέρει νά έχει ένα καταπληκτικό άπόθεμα πληροφοριών γιά τή ζωή των άλλων. 'Όταν ό κύριος Σμέντλυ, λογουχάρη, είπε ότι ή κόρη του είχε άρραβωνιαστεί τόν 'Αρθουρ Μπήτσαμ, ή κυρία Κράουι παρατήρησε άμέσως ότι τότε γινόταν τρίτη ξαδέλφη της κυρίας Φάιρμπρενς και κατά κάποιο τρόπο άνηψιά της κυρίας Μπέρνς, λόγω του πρώτου γάμου της μέ τόν κύριο Μίντσιν, από τό Μπλακγουάτερ Γκρέντζ. 'Αλλά κάθε άλλο παρά σνόμπ ήταν ή κυρία Κράουι. 'Εκανε άπλως συλλογή συγγενειών· κι αυτή ή φοβερή ικανότητά της έδινε στίς μαζώξεις της έναν τόνο οικειότητας, μία αίσθηση οικογενειακή, άσε τό καταπληκτικό νά βλέπεις πόσα ξαδέλφια είκοστου βαθμού υπήρχαν, φτάνει νά τό 'ξεραν.

'Αρα τό νά γίνεσαι δεχτός στο σπίτι της κυρίας Κράουι σήμαινε νά άποτελείς μέλος μιας λέσχης όπου ή προβλεπόμενη συνδρομή ήταν

τόσα θέματα συζήτησης κάθε χρόνο. Γιά ένα κάρο κόσμος ή πρώτη σκέψη ήταν «Νά τρέξω νά τό πω στην κυρία Κράουι», αν τό σπίτι έπιανε φωτιά ή έσπαζαν οι άποχετεύσεις ή ή καμαριέρα τό 'σκαζε μέ τόν οίκονόμο.

'Αλλά έδω γίνονται πάλι κάποιες διακρίσεις. Μερικά άτομα είχαν τό δικαίωμα νά τρέξουν άκόμα και τήν ώρα του μεσημεριανού φαγητού· άλλα, τά πιό πολλά, έπρεπε νά 'ρθουν κάπου πέντε μέ έφτά. Καί πολύ λίγοι ήταν εκείνοι πού είχαν τό προνόμιο νά δειπνούν μέ τήν κυρία Κράουι. 'Όσως μονάχα ό κύριος Γκράχαμ και ή κυρία Μπέρκ μπορούσαν στην πραγματικότητα νά δειπνούν μαζί της, γιατί δεν ήταν καμιά πλούσια. Τό μαύρο της φόρεμα ήταν μάλλον τριμμένο· ή καρφίτσα της μέ τό διαμάντι ήταν πάντα ή ίδια καρφίτσα μέ τό διαμάντι. Τό άγαπημένο της γεύμα ήταν τό τσάι γιατί τό τραπέζι του τσαγιού μπορούσε νά άνεφοδιαστεί μέ σχετική οικονομία κι έπειτα υπάρχει μία κάποια έλαστικότητα όσο άφορά τό τσάι, πού ταίριαζε στην κοινωνική της φύση. Είτε έπρόκειτο λοιπόν γιά φαγητό ή γιά τσάι, ή περίπτωση ήταν εξαιρετική, όπως τό φόρεμα και τά κοσμήματα πού φορούσε ήταν τέλεια πάνω της σύμφωνα μέ μία μόδα δικιά τους. Καί υπήρχε κάποιος είδικό κέικ, κάποια είδική πουτίνγκα, κάτι τό ιδιαίτερο στο σπίτι ή ένα μέρος του όπως ή Μαρία ή γριά καμαριέρα ή ό κύριος Γκράχαμ ό παλιόφιλος, ή τό παλιό κρετόν στην πολυθρόνα, τό παλιό χαλί στο πάτωμα.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι ή κυρία έπαιρνε κάπου κάπου άέρα, ότι πήγαινε κι αυτή καλεσμένη γιά φαγητό ή γιά τσάι σέ άλλους. 'Αλλά έξω έμοιαζε μέ παράνομη, χαμένη, όχι έντελώς ό έαυτός της, σάν νά είχε έμφανιστεί άπλως στο γάμο ή στη γιορτή ή τήν κηδεία γιά νά μαζέψει τις πληροφορίες πού χρειαζόταν γιά νά γεμίσει τήν άποθήκη της. 'Ετσι σπάνια άποφάσισε νά καταλάβει θέση: ήταν πάντα έτοιμη νά φύγει. 'Ανάμεσα στίς πολυθρόνες και τά τραπέζια των άλλων αυτή έμοιαζε χωρίς θέση: γιά νά 'ναι έντελώς ό έαυτός της έπρεπε νά 'ναι ανάμεσα στά κρετόν της, τό σερβάν της μέ δίπλα τόν κύριο Γκράχαμ. Μέ τό πέραςμα των χρόνων αυτές οι μικρές έκδρομές στον έξω κόσμο σιγά σιγά έπασαν τελείως. Τήν είχε κάνει τόσο πλήρη και στεγανή τή φωλιά της πού ό έξω κόσμος δεν είχε ούτε ένα τόσο δά κλαδάκι νά προσθέσει. 'Επειτα οι πιό κοντινοί της ήταν τόσο παρατηρητικοί πού τούς έμπιστευόταν και

συμπλήρωνε απ' αὐτούς, ἂν χρειαζόταν, τὰ μικρονέα γιὰ τὴ συλλογὴ τῆς. Δὲ χρειαζόταν νὰ ἐγκαταλείψει τὴν πολυθρόνα τῆς δίπλα στὴ φωτιά, τὸ χειμῶνα, ἢ δίπλα στὸ παράθυρο, τὸ καλοκαίρι. Καί μέ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων οἱ γνώσεις τῆς ἔγιναν, ὄχι πιο βαθιές, τὸ βάθος δὲν ἦταν τὸ στυλ τῆς, ἀλλὰ πιο ὁλοκληρωμένες καὶ ἀνεξάντλητες. Ἔτσι ἂν κάποια θεατρικὴ παράσταση σημείωνε ἐπιτυχία, ἡ κυρία Κράουι μπορούσε τὴν ἄλλη μέρα ὄχι μόνο νὰ ἀναφέρει τὸ γεγονὸς μαζί μέ μιὰ σειρά νόστιμα παρασκευασμένα, ἀλλὰ μπορούσε νὰ πᾶει πίσω στὰ παλιά καὶ νὰ θυμηθεῖ κι ἄλλες πρεμιέρες, τῆς δεκαετίας τοῦ Ὀγδόου, τῆς δεκαετίας τοῦ Ἐννῆντα, καὶ νὰ πῇ πῶς ἦταν ντυμένη ἡ Ἑλέν Τέρν, τί εἶχε κάνει ἡ Ντιούζ, τί εἶχε πῇ ὁ περίφημος Χένρυ Τζέημς, ὦ, ἴσως ὄχι τίποτα πολὺ σπουδαῖο, ἀλλὰ ὅσο μιλοῦσε θαρρεῖς καὶ κάποιος ξεφύλλι-

ζε πίσω μπρός ἔτσι γιὰ πλάκα τίς σελίδες τῆς ζωῆς τῶν τελευταίων πενήντα χρόνων τοῦ Λονδίνου. Αὐτές οἱ σελίδες ἦταν πολλές· καὶ οἱ μορφές πού ξεπρόβαλλαν, ζωηρές καὶ μεγαλειώδεις, μορφές φημισμένες· ἀλλὰ ἡ κυρία Κράουι δὲν ἔμενε καθόλου πίσω στὸ παρελθόν, δὲν τὸ ὕμνουσε καθόλου σὲ σχέση μέ τὸ παρόν.

Πράγματι τὸ πιο σημαντικό ἦταν πάντα ἡ τελευταία σελίδα, ἡ παρούσα στιγμή. Τὸ ὥραϊο μέ τὸ Λονδίνο ἦταν ὅτι εἶχε πάντα κάτι καινούριο νὰ δεῖς, κάτι φρέσκο νὰ συζητήσεις. Φτάνει νὰ 'χες τὰ μάτια σου ἀνοιχτά καὶ νὰ καθόσουν πέντε μέ ἑφτά κάθε μέρα στὴν πολυθρόνα σου. Ἐνῶ καθόταν στὴ θέση μέ τοὺς καλεσμένους γύρω σὲ κύκλο, ἔριχνε κάπου κάπου μιὰ γρήγορη ματιά, σάν πουλί, πάνω ἀπὸ τὸν ὦμο τῆς ἑξῆς ἀπὸ τὸ παράθυρο, σὰ νὰ 'χε συμβεῖ κεινὴ ἀκριβῶς τὴ στιγμή. Δὲν μπορούσε νὰ χαλάσει πολ-

λὴ ὥρα γιὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφιερώνει ὅλη τὴν προσοχή τῆς στὸ παρόν.

Δὲν ὑπῆρχε τίποτα τὸ πιο χαρακτηριστικὸ καὶ ἴσως καὶ τὸ πιο ἐκπληκτικὸ ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία μέ τὴν ὁποία σήκωνε τὰ μάτια καὶ σταματοῦσε τὴ φράση στὴ μέση διὰ νὰ ἀνοίγει ἢ πόρτα καὶ ἡ Μαρία, τώρα χοντρή καὶ λίγο κουφή, ἀνάγγελλε ἕναν καινούργιο ἐπισκέπτη. Ποιὸς θὰ 'μπαινε; Τί θὰ πρόσθετε αὐτός τῆς στὴ συζήτηση; Ἀλλὰ ἡ ἐπιδεξιότητά τῆς στὸ νὰ ἀποσπάει ὅ,τι τῆς φέρναν οἱ καλεσμένοι τῆς, ἡ ἱκανότητά τῆς νὰ τὰ περνᾷ στὴν κοινὴ ἀποθήκη ἦταν τέτοιες πού δὲν τὴν κατέκρινε κανεὶς· καὶ ἦταν τρόπον τινά νίκη τῆς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκείνη ἡ πόρτα δὲν ἀνοίγε πολύ συχνά· ἡ ὁμήγουρη δὲ θὰ 'φευγε ποτέ ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῆς.

Ἔτσι, γιὰ νὰ γνωρίσει κανεὶς τὸ Λονδίνο, ὄχι μόνο σάν λαμπρὴ θεατρικὴ σκηνή, σάν ἐμπορικὸ κέντρο, βασιλικὴ αὐλὴ, μυρμηγκιά βιομηχανιών, ἀλλὰ καὶ σάν τόπο ὅπου ὁ κόσμος συναντιέται, μιλάει, γελάει, παντρεύεται καὶ πεθαίνει, ζωγραφίζει, γράφει καὶ ἐρμηνεύει, κυβερνᾷ καὶ νομοθετεῖ, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ γνωρίσει τὴν κυρία Κράουι. Ἐκεῖ, μέσα στὸ σαλόνι τῆς, τὰ ἀναρίθμητα κομμάτια τῆς ἀπεραντῆς μητρὸς πολὺς ἔμοιαζαν νὰ ἐνώνονται σὲ ἕνα ζωντανό, κατανοητό, διασκεδαστικὸ καὶ εὐχάριστο σύνολο. Ἀνθρώποι πού ταξίδεψαν γιὰ χρόνια μακριά, τालαίπωρο καὶ ἡλικοκαμμένοι, φρέσκοι ἀπ' τὴν Ἰνδία ἢ τὴν Ἀφρική, βετεράνοι ἀπὸ περιπέτειες καὶ μακρινὰ ταξίδια ἀνάμεσα σὲ ἄγριους καὶ τίγρεις, ἔρχονταν κατευθεῖαν στὸ μικρὸ σπίτι ἐκείνου τοῦ ἡσυχου δρόμου γιὰ νὰ ξαναμποῦν μέ ἕνα μόνο βῆμα στὴν καρδιά τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ οὔτε τὸ Λονδίνο δὲν μπορούσε νὰ κρατήσει γιὰ πάντα στὴ ζωὴ τὴν κυρία Κράουι. Ἡ ἀλήθεια θέλησε νὰ μὴν καθῆται μιὰ μέρα ἡ κυρία Κράουι στὴν πολυθρόνα τῆς κοντὰ στὴ φωτιά γιὰ τὸ ραντεβού τῶν πέντε· ἡ Μαρία δὲν ἀνοίξε τὴν πόρτα· ὁ κύριος Γκράχαμ δὲν ἔγινε πιά ἕνα μέ τὸ σερβάν. Ἡ κυρία Κράουι πέθανε καὶ τὸ Λονδίνο, ναι, τὸ Λονδίνο, μολονότι συνεχίζει νὰ ὑπάρχει, δὲ θὰ 'ναι πιά τὸ ἴδιο.

μετάφραση: Τ. Καραϊσκάκη

Copyright: Quentin Bell and Angelica Garnett 1932

Αὐτὸ τὸ κείμενο, ἀνέκδοτο στὴν Ἑλλάδα, δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἀγγλία μέ τὸν τίτλο *portrait of a Londoner* στὸ τεῦχος τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1932 τοῦ «Good House Keeping».